

La norma lingüística en els diccionaris:
contrast del discurs lexicogràfic de llengua
catalana i de llengua castellana

Alba Coll Pérez

TESI DOCTORAL UPF / ANY 2013

DIRECTORES DE LA TESI

Dra. M. Teresa Cabré Castellví

Dra. Rosa Estopà Bagot

Institut Universitari de Lingüística Aplicada
Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge
Universitat Pompeu Fabra

A la meva mare

Agraïments

Les primeres persones a les quals he d'agrair tot l'interès, l'ajuda i els coneixements que m'han transmès són les meves directores de tesi, Teresa Cabré i Rosa Estopà. Moltes gràcies per guiar-me en aquesta aventura durant aquests sis anys. Gràcies, Teresa, per tota la paciència, la bona voluntat i l'oportunitat que m'has donat per poder aprendre al teu costat ja des del treball final de llicenciatura. I gràcies, Rosa, per engrescar-me a treballar a l'Observatori de Neologia des de l'any 2004 i per animar-me a aprofundir en el món de la lingüística i, en especial, de la neologia.

Aquesta tesi també ha arribat a bon port gràcies a tot el suport que he rebut per part de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra que, beca rere beca i contracte rere contracte, m'ha permès seguir endavant en aquest camí.

Molt especialment, gràcies a la Mercè Lorente, pel bon tracte com a directora de l'IULA, per haver-me donat l'oportunitat de gaudir d'una beca FPI del Ministeri, per ensenyar-me a combinar la recerca i la docència i per motivar-me sempre a seguir endavant amb la tesi. A l'Elisenda Bernal, per aconsellar-me, no només en el contingut, sinó també en aspectes de la bibliografia i en la revisió i edició del text. A la Paz Battaner, pels consells sobre la bibliografia i per l'interès que sempre ha mostrat cap a l'estat del treball. A la Judit Freixa, per haver-me ajudat a millorar en el treball neològic. Al Lluís de Yzaguirre, per haver-me donat la possibilitat de fer docència en les seves assignatures. I a la Carme Bach, pel suport general en moments no acadèmics.

Gràcies i gràcies al Jesús Carrasco, perquè aquesta tesi sense ell no tindria el corpus que té; per ensenyar-me tot el que sé sobre Access i pel bons consells que sempre m'ha donat a l'hora de treballar amb les dades. Al Jordi Vivaldi, per ajudar-me en la consulta automàtica del Corpus Tècnic de l'IULA. Al Maarten Janssen, per cedir-me dades lexicogràfiques. I al Rogelio Nazar, per ajudar-me amb el desenvolupament del corpus i per les bones idees que sempre té.

Gràcies també a la Sylvie Hochart i a la Vanessa Alonso, per fer fàcils les gestions infinites que suposa una tesi; i a la Gemma Martínez, per introduir-me en el món de la documentació i per ajudar-me a trobar la bibliografia *il·localitzable*.

Gràcies també als membres del tribunal del projecte de tesi, Ona Domènech, Guillem Naro i Xavier Rull, que amb els seus comentaris, reflexions i aportacions durant la defensa del projecte han fet que aquesta tesi s'hagi enriquit.

A la Carolina Santamaria i a la Judit Feliu de l'Institut d'Estudis Catalans, per aconsellar-me en l'obtenció de les dades i la bibliografia sobre els diccionaris, i per guiar-me en la consulta del CTILC.

A tots els companys i companyes amb qui he compartit el dia a dia d'aquest llarg camí: als que encara ens veiem cada matí –l'Amor Montané, l'Iria da Cunha, la Natalia Seghezzi, la Jenny Azarian, la Belén Villena, l'Elisabet Llopart, la Marina Fomicheva i el Miquel Cornudella–, i als que van ser durant molt de temps bons companys de despatx –l'Albert Morales, l'Anna Joan, la Sabela Fernández, la Gabriela Ferraro, l'Hada Rosabel Salazar, el Manuel Souto, la Mariona Barrera, la Maria Spassova, la Marcela Rivadeneira i l'Eufrocina Rojas. Per tots els bons moments a l'IULA i per totes les activitats *extraescolars* que han fet que aquests anys hagin estat els millors a la universitat.

Moltes gràcies al meu pare, que m'ha transmès l'estima per la lectura, per l'estudi i pel món universitari des de ben petita, i m'ha ensenyat que a la vida no s'ha de deixar mai de mirar endavant; al meu germà Marc, que sempre ha estat un exemple de persona per a mi; al meu germà Roger, que tot just ara comença el fabulós camí de l'aprenentatge; a la Inés, que m'ha donat ànims; i als meus avis, tiets i cosines, que sempre s'han preocupat per mi, molt especialment la Tia Anna i la Tia Maria.

A tots i cadascun dels membres de la família *kumba*: la Núria, l'Helena, la Cristina, la Maria, la Míriam, la Merche, la Bea, el Joel, el Pol, el Pepe, el Lluís, el Xiscu, l'Albert, l'Uri i, molt especialment, la Mireia i la Rosa, per l'amistat incondicional que demostren, perquè sempre han estat al meu costat per escoltar-me, aconsellar-me i donar-me força; a les *supernenas*, per tots els sopars de dissabte que hem fet al llarg d'aquests anys; a la gent del Casal Loyola, per compartir amb mi l'inici d'aquest viatge i ensenyar-me a ser millor persona; als amics de Tarragona, per totes les platges llargues que hem caminat junts discutint el que representa escriure una tesi; i al grup d'ESADE, especialment a la Laia, a la Laura i a la Maria, per tot el recolzament que m'han estat donant al llarg d'aquest temps i per l'interès que han demostrat des del primer dia.

No puc acabar sense agrair al Lluís, el meu company de viatge, tot el suport incondicional que m'ha regalat aquests anys, perquè sempre ha estat al meu costat animant-me, escoltant-me i interessant-se per un món que li és, o millor dit, li era, ben estrany. Gràcies per haver-me despertat tants dissabtes i diumenges ben aviat perquè fes tesi, "perquè si ens aixequem ben d'hora, ben d'hora, sense retrets ni excuses, som imparables".

Resum

Aquesta tesi doctoral és un estudi sobre la norma lingüística que es vehicula en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana. L'objectiu principal és analitzar com es reflecteix la norma lingüística en el discurs lexicogràfic d'aquestes dues llengües a partir de l'estudi d'un diccionari normatiu i d'un diccionari d'ús de cada llengua. Per dur a terme l'anàlisi, establim quatre criteris que ens permeten mesurar el grau d'innovació i permissivitat a la incorporació de lemes del diccionari: la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos i, per últim, la coincidència en relació amb l'ús. Per completar l'estudi observem el tractament del mot *norma* en cada diccionari i relacionem la diferent situació social del català i del castellà amb la norma lingüística que transmet el diccionari. Una de les aportacions principals de la tesi és metodològica, ja que els criteris establerts permeten inferir la norma lingüística que vehiculen els diccionaris de la llengua general.

Abstract

This doctoral thesis is a study of the linguistic norm shown in Catalan and Spanish dictionaries. The main goal is to analyze how the linguistic norm is reflected in the lexicographic discourse of these two languages based on the study of a normative and a descriptive dictionary of each language. To accomplish the analysis four criteria are established: the degree of lexical innovation, the degree of linguistic interference, the orientation of use and the coincidence between dictionaries and other corpora. These criteria allow to measure the degree of linguistic innovation and the incorporation of lemmas in the dictionary. To complete the study the use of the word *norm* is studied in each dictionary and the different social situations of Catalan and Spanish in relation to the linguistic norm that is shown in the dictionary is analyzed. One of the main contributions of this thesis is the methodological approach, because the criteria that we have established allow us to infer the characteristics of the linguistic norm that is transmitted in general language dictionaries.

Índex

AGRAÏMENTS	V
RESUM	VII
ABSTRACT	VII
ÍNDEX	IX
LLISTA D'IL·LUSTRACIONS	XV
LLISTA DE TAULES	XVII
PART I. INTRODUCCIÓ I FONAMENTS TEÒRICS	1
I. INTRODUCCIÓ	3
1. ANTECEDENTS.....	6
2. OBJECTIUS.....	7
2.1. Objectius generals	7
2.2. Objectius específics	7
3. HIPÒTESIS.....	8
4. ESTRUCTURA.....	9
II. FONAMENTS TEÒRICS	13
1. SOCIOLINGÜÍSTICA I NORMA.....	13
1.1. Bases i estudis rellevants.....	13
1.2. Sociolingüística catalana i norma	18
1.3. Sociolingüística castellana i norma.....	27
2. LA NORMA LINGÜÍSTICA	33
2.1. Estat de la qüestió: estudis previs sobre la norma lingüística.....	33
2.2. El concepte de norma lingüística.....	40
2.3. Tipus de norma lingüística	47
2.3.1. La tipologia de Jespersen (1925).....	47
2.3.2. Norma objectiva i norma prescriptiva.....	49
2.3.3. Altres classificacions.....	50
2.4. La norma lingüística al diccionari	51
2.4.1. Model de llengua que vehicula el diccionari	52
2.4.2. Jerarquització d'usos lingüístics en el diccionari	53
2.4.3. Voluntat normativa del diccionari	56
3. SÍNTESEI	58
PART II. ESTUDI EMPÍRIC	63
III. METODOLOGIA	65
1. CONSTITUCIÓ DEL CORPUS.....	65
2. SELECCIÓ DE LES DADES	66
2.1. Obres lexicogràfiques de partida.....	66

2.1.1.	Diccionari general de la llengua catalana (DGLC)	66
2.1.2.	Diccionari de la llengua catalana (DIEC1).....	68
2.1.3.	Gran diccionari de la llengua catalana (GDLC)	69
2.1.4.	Diccionari de la llengua catalana (DIEC2).....	71
2.1.5.	Diccionario de la lengua española (DRAE16)	72
2.1.6.	Diccionario de la lengua española (DRAE21)	73
2.1.7.	Diccionario del Español Actual (DEA).....	73
2.1.8.	Diccionario de la lengua española (DRAE22)	74
2.1.9.	Mostra de l'anàlisi seleccionada	75
2.2.	Procés de constitució del corpus	76
2.3.	Representació de les dades	78
2.3.1.	Base de dades de creuaments	78
2.3.2.	Base de dades d'anàlisi.....	80
2.4.	Descripció de les dades	85
2.4.1.	Lemaris creuats	85
2.4.2.	Lema	86
2.4.3.	Categoria gramatical.....	86
2.4.4.	Definició.....	87
2.4.5.	Recurs d'actualització lèxica	87
2.4.6.	Marca d'ús	89
2.4.7.	Marca temàtica	90
2.4.8.	Corpus de consulta.....	90
2.4.9.	Observacions.....	93
3.	ANÀLISI DEL CORPUS.....	93
3.1.	Anàlisi dels diccionaris	94
3.1.1.	Descripció i caracterització de la norma lingüística en els diccionaris de llengua catalana	94
3.1.2.	Descripció i caracterització de la norma lingüística en els diccionaris de llengua castellana	96
3.1.3.	Similituds i diferències entre els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana	97
3.1.4.	Relació dels factors sociolingüístics de la llengua catalana i castellana amb norma lingüística dels diccionaris ...	98
3.2.	Anàlisi del mot norma en els diccionaris.....	98
4.	SÍNTESE	99

IV. DESCRIPCIÓ DEL CORPUS I CARACTERITZACIÓ DE LA NORMA LINGÜÍSTICA EN ELS DICCIONARIS DE LLENGUA CATALANA.....101

1.	DESCRIPCIÓ DE LES DADES	101
1.1.	Creuaments amb diccionaris normatius	101
1.1.1.	DGLC-DIEC1.....	102
1.1.2.	DIEC1-DIEC2	105
1.2.	Creuament amb un diccionari normatiu i un d'ús.....	107
2.	ELS DICCIONARIS NORMATIUS CATALANS: EL DIEC1 I EL DIEC2	110
2.1.	Innovació lèxica.....	111

2.2.	Permeabilitat de la interferència	111
2.2.1.	Recursos d'actualització lèxica	111
2.2.2.	Manlleus	112
2.3.	Orientació dels usos.....	114
2.3.1.	Marca d'ús.....	115
2.3.2.	Marca temàtica.....	115
2.4.	Coincidència en relació amb l'ús	117
2.4.1.	Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic.....	117
2.4.2.	Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuals.....	119
3.	EL DICIONARI D'ÚS CATALÀ: EL GDLC	123
3.1.	Innovació lèxica.....	124
3.2.	Permeabilitat a la interferència	124
3.2.1.	Recursos d'actualització lèxica	124
3.2.2.	Manlleus	125
3.3.	Orientació dels usos.....	127
3.3.1.	Marca d'ús.....	127
3.3.2.	Marca temàtica.....	128
3.4.	Coincidència en relació amb l'ús	129
3.4.1.	Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic.....	129
3.4.2.	Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuals.....	130
4.	SÍNTESI	134

V. DESCRIPCIÓ DEL CORPUS I CARACTERITZACIÓ DE LA NORMA LINGÜÍSTICA EN ELS DICIONARIS DE LLENGUA CASTELLANA 139

1.	DESCRIPCIÓ DE LES DADES	139
1.1.	Creuaments amb diccionaris normatius	139
1.1.1.	DRAE16-DRAE21	139
1.1.2.	DRAE21-DRAE22	142
1.2.	Creuament amb un diccionari normatiu i un d'ús.....	145
2.	ELS DICIONARIS NORMATIUS CASTELLANS: EL DRAE21 I EL DRAE22	148
2.1.	Innovació lèxica.....	148
2.2.	Permeabilitat de la interferència	149
2.2.1.	Recursos de d'actualització lèxica	149
2.2.2.	Manlleus	150
2.3.	Orientació dels usos.....	151
2.3.1.	Marca d'ús.....	152
2.3.2.	Marca temàtica.....	153
2.4.	Coincidència en relació amb l'ús	154
2.4.1.	Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic.....	154

2.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus textual	155
3. EL DICIONARI D'ÚS CASTELLÀ: EL DEA	160
3.1. Innovació lèxica.....	160
3.2. Permeabilitat a la interferència	160
3.2.1. Recursos d'actualització lèxica	161
3.2.2. Manlleus	161
3.3. Orientació dels usos.....	163
3.3.1. Marca d'ús.....	163
3.3.2. Marca temàtica	164
3.4. Coincidència en relació amb l'ús	165
3.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic	165
3.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuals.....	166
4. SÍNTESI	171
VI. SIMILITUDS I DIFERÈNCIES ENTRE ELS DICIONARIS DE LLENGUA CATALANA I ELS DE LLENGUA CASTELLANA	175
1. CONTRAST ENTRE ELS DICIONARIS NORMATIUS: EL DIEC1 I EL DRAE21	175
1.1. Innovació lèxica.....	175
1.2. Permeabilitat a la interferència	176
1.2.1. Recursos d'actualització lèxica	176
1.2.2. Manlleus	177
1.3. Orientació dels usos.....	179
1.4. Coincidència en relació amb l'ús	180
1.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics	180
1.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuals.....	181
2. CONTRAST ENTRE ELS DICIONARIS NORMATIUS: EL DIEC2 I EL DRAE22	185
2.1. Innovació lèxica.....	185
2.2. Permeabilitat a la interferència	185
2.2.1. Recursos d'actualització lèxica	185
2.2.2. Manlleus	186
2.3. Orientació dels usos.....	187
2.4. Coincidència en relació amb l'ús	188
2.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics	188
2.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuals.....	189
3. CONTRAST ENTRE ELS DICIONARIS D'ÚS: EL GLDC I EL DEA ...	192
3.1. Innovació lèxica.....	192
3.2. Permeabilitat a la interferència	193

3.2.1.	Recursos d'actualització lèxica	193
3.2.2.	Manlleus	194
3.3.	Orientació dels usos.....	195
3.4.	Coincidència en relació amb l'ús	196
3.4.1.	Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics	197
3.4.2.	Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais 198	
4.	SÍNTESE	201
VII.	ANÀLISI DEL MOT NORMA EN ELS DICCIONARIS	205
1.	PRECEDENTS I OBJECTIUS	205
2.	ANÀLISI I RESULTATS	206
2.1.	Diccionaris de llengua catalana	207
2.1.1.	La definició del mot norma.....	207
2.1.2.	El articles lexicogràfics que contenen el mot norma....	209
2.1.3.	Mapes conceptuals del mot norma en els diccionaris de llengua catalana	213
2.2.	Diccionaris de llengua castellana	217
2.2.1.	La definició del mot norma.....	218
2.2.2.	El articles lexicogràfics que contenen el mot norma....	219
2.2.3.	Mapes conceptuals del mot norma en els diccionaris de llengua castellana	223
2.3.	Contrast entre els diccionaris de llengua catalana i els de llengua castellana	228
2.3.1.	La definició del mot norma.....	228
2.3.2.	Els articles lexicogràfics que contenen el mot norma..	228
3.	EL MOT NORMA EN TEXTOS ESPECIALITZATS	230
3.1.	Unigrames relacionats amb norma.....	231
3.2.	Concordances de norma en els dels diccionaris.....	232
3.2.1.	Concordances de norma en els diccionaris de llengua catalana	232
3.2.2.	Concordances de norma en els diccionaris de llengua castellana.....	235
4.	SÍNTESE	239
VIII.	LA NORMA LINGÜÍSTICA DELS DICCIONARIS I EL CONTEXT SOCIOLINGÜÍSTIC DE LES LLENGÜES CATALANA I CASTELLANA	241
1.	VALORACIÓ DELS CRITERIS D'ANÀLISI I RELACIÓ AMB EL CONTEXT SOCIOLINGÜÍSTIC DE LES LLENGÜES CATALANA I CASTELLANA	241
1.1.1.	Innovació lèxica	241
1.1.2.	Valoració de la innovació lèxica	242
1.1.3.	La innovació lèxica i el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana.....	242
1.2.	Permeabilitat a la interferència	243

1.2.1. Recurs d'actualització lèxica.....	244
1.2.2. Manlleus.....	244
1.2.3. La permeabilitat a la interferència i el context sociolingüística de les llengües catalana i castellana.....	246
1.3. Orientació dels usos.....	246
1.3.1. L'orientació dels usos i el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana.....	248
1.4. Coincidència en relació amb l'ús.....	248
1.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic.....	249
1.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus textual.....	250
1.4.3. La coincidència en relació amb l'ús i el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana.....	254
2. VALORACIÓ DE L'ESTUDI DEL MOT NORMA EN RELACIÓ AMB EL CONTEXT SOCIOLINGÜÍSTIC DE LES LLENGÜES CATALANA I CASTELLANA.....	255
3. SÍNTESI.....	256
CONCLUSIONS.....	258
1. LA NORMA LINGÜÍSTICA I EL TIPUS DE DICCIONARI.....	262
1.1. Innovació lèxica.....	262
1.2. Permeabilitat a la interferència.....	263
1.3. Orientació dels usos.....	263
1.4. Coincidència en relació amb l'ús.....	264
1.4.1. Corpus lexicogràfics.....	264
1.4.2. Corpus textuals.....	265
2. LA NORMA LINGÜÍSTICA I LA LLENGUA DEL DICCIONARI.....	265
2.1. Innovació lèxica.....	266
2.2. Permeabilitat a la interferència.....	266
2.3. Orientació dels usos.....	266
2.4. Coincidència en relació amb l'ús.....	267
2.4.1. Corpus lexicogràfics.....	267
2.4.2. Corpus textuals.....	267
3. LA NORMA LINGÜÍSTICA EN L'ESTUDI DEL MOT NORMA DEL DICCIONARI.....	268
4. LA NORMA LINGÜÍSTICA I EL CONTEXT SOCIOLINGÜÍSTIC DE LA LLENGUA DEL DICCIONARI.....	269
5. APORTACIONS I TREBALL FUTUR.....	270
BIBLIOGRAFIA.....	272
1. OBRES DE REFERÈNCIA.....	273
2. OBRES LEXICOGRÀFIQUES.....	293
3. RECURSOS INFORMÀTICS.....	295
ANNEXOS (en CD-ROM)	

Lista d'il·lustracions

Il·lustració 1: Taules de la <i>Base de dades de creuaments</i>	79
Il·lustració 2: Exemple de consulta de creuament de la <i>Base de dades de creuaments</i>	80
Il·lustració 3: Taula Creuaments diccionaris de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	82
Il·lustració 4: Taula Creuaments diccionaris_recompte de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	82
Il·lustració 5: Taula Llista_MecanismeFormació de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	83
Il·lustració 6: Exemple de consulta Recompte_XXX_Percent de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	84
Il·lustració 7: Exemple de consulta Aux_Recompte_XXX de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	84
Il·lustració 8: Exemple de consulta Aux_Recompte_separa_X de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	85
Il·lustració 9: Mapa conceptual del DGLC	213
Il·lustració 10: Mapa conceptual del DIEC1	214
Il·lustració 11: Mapa conceptual del DIEC2.....	215
Il·lustració 12: Mapa conceptual del GDLC	216
Il·lustració 13: Mapa conceptual del conjunt dels diccionaris en llengua catalana: DGLC, DIEC1, DIEC2, GDLC.....	217
Il·lustració 14: Mapa conceptual del DRAE16	223
Il·lustració 15: Mapa conceptual del DRAE21	224
Il·lustració 16: Mapa conceptual del DRAE22	225
Il·lustració 17: Mapa conceptual del DEA.....	226
Il·lustració 18: Mapa conceptual del conjunt dels diccionaris en llengua castellana: DRAE16, DRAE21, DRAE22 i DEA	227

Lista de taules

Taula 1: Categories gramaticals de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	87
Taula 2: Recursos d'actualització lèxica de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	89
Taula 3: Marques d'ús de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	90
Taula 4: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC1).....	102
Taula 5: Marques d'ús (DIEC1).....	103
Taula 6: Marques temàtiques (DIEC1).....	103
Taula 7: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC1).....	103
Taula 8: Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuals (DIEC1).....	104
Taula 9: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC2).....	105
Taula 10: Marques d'ús (DIEC2).....	105
Taula 11: Marques temàtiques (DIEC2).....	106
Taula 12: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC2).....	106
Taula 13: Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuals (DIEC2).....	107
Taula 14: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (GDLC).....	108
Taula 15: Marques d'ús (GDLC).....	108
Taula 16: Marques temàtiques (GDLC).....	108
Taula 17: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (GDLC).....	109
Taula 18: Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuals (GDLC).....	110
Taula 19: Innovació lèxica (DIEC1 i DIEC2).....	111
Taula 20: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC1 i DIEC2).....	112
Taula 21: Manlleus (DIEC1 i DIEC2).....	113
Taula 22: Marca d'ús (DIEC1 i DIEC2).....	115
Taula 23: Marca temàtica (DIEC1 i DIEC2).....	116
Taula 24: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC1 i DIEC2).....	118
Taula 25: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (DIEC1 i DIEC2).....	119
Taula 26: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC1 i DIEC2).....	121
Taula 27: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC1 i DIEC2).....	122
Taula 28: Innovació lèxica (DIEC2 i GDLC).....	124

Taula 29: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC2 i GDLC)	125
Taula 30: Manlleus (DIEC2 i GDLC)	126
Taula 31: Marca d'ús (DIEC2 i GDLC)	128
Taula 32: Marca temàtica (DIEC2 i GDLC)	129
Taula 33: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC2 i GDLC)	129
Taula 34: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (DIEC2 i GDLC)	131
Taula 35: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC2 i GDLC).....	132
Taula 36: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC2 i GDLC).....	133
Taula 37: Caracterització de la norma lingüística en els diccionaris catalans	137
Taula 38: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE21)	140
Taula 39: Marques d'ús (DRAE21)	140
Taula 40: Marques temàtiques (DRAE21).....	141
Taula 41: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE21).....	141
Taula 42: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DRAE21)	142
Taula 43: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE22)	143
Taula 44: Marques d'ús (DRAE22)	143
Taula 45: Marques temàtiques (DRAE22).....	143
Taula 46: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE22).....	144
Taula 47: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DRAE22)	145
Taula 48: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DEA).....	145
Taula 49: Marques d'ús (DEA).....	146
Taula 50: Marques temàtiques (DEA)	146
Taula 51: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DEA).....	146
Taula 52: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DEA).....	148
Taula 53: Innovació lèxica (DRAE21 i DRAE22).....	148
Taula 54: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE21 i DRAE22).....	149
Taula 55: Manlleus (DRAE21 i DRAE22)	150
Taula 56: Marca d'ús (DRAE21 i DRAE22).....	152
Taula 57: Marca temàtica (DRAE21 i DRAE22).....	153

Taula 58: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE21 i DRAE22)	154
Taula 59: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (DRAE21 i DRAE22).....	156
Taula 60: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DRAE21 i DRAE22)	157
Taula 61: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DRAE21 i DRAE22).....	159
Taula 62: Innovació lèxica (DRAE22 i DEA)	160
Taula 63: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE22 i DEA)	161
Taula 64: Manlleus (DRAE22 i DEA)	162
Taula 65: Marca d'ús (DRAE22 i DEA)	163
Taula 66: Marca temàtica (DRAE22 i DEA)	164
Taula 67: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE22 i DEA).....	165
Taula 68: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (DRAE22 i DEA)	167
Taula 69: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DRAE22 i DEA).....	168
Taula 70: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DRAE22 i DEA)	170
Taula 71: Caracterització de la norma lingüística en els diccionaris castellans.....	174
Taula 72: Innovació lèxica (DIEC1 i DRAE21)	176
Taula 73: Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (DIEC1 i DRAE21)	177
Taula 74: Manlleus (DIEC1 i DRAE21)	178
Taula 75: Marca d'ús (DIEC1 i DRAE21)	179
Taula 76: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (DIEC1 i DRAE21).....	180
Taula 77: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i el CREA (DIEC1 i DRAE21)	182
Taula 78: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC1 i DRAE21).....	183
Taula 79: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC1 i DRAE21)	184
Taula 80: Innovació lèxica (DIEC2 i DRAE22)	185
Taula 81: Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (DIEC2 i DRAE22)	186
Taula 82: Manlleus (DIEC2 i DRAE22)	186
Taula 83: Marca d'ús (DIEC2 i DRAE22)	188
Taula 84: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (DIEC2 i DRAE22).....	189
Taula 85: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i el CREA (DIEC2 i DRAE22)	190

Taula 86: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC2 i DRAE22).....	191
Taula 87: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC2 i DRAE22).....	192
Taula 88: Innovació lèxica (GDLC i DEA).....	193
Taula 89: Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (GDLC i DEA).....	194
Taula 90: Manlleus (GDLC i DEA).....	194
Taula 91: Marca d'ús (GDLC i DEA).....	196
Taula 92: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (GDLC i DEA).....	197
Taula 93: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i CREA (GDLC i DEA).....	198
Taula 94: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (GDLC i DEA).....	199
Taula 95: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (GDLC i DEA).....	200
Taula 96: Comparació de les característiques de la norma lingüística en els diccionaris catalans i castellans.....	204
Taula 97: Definició del lema <i>norma</i> en els diccionaris de llengua catalana.....	208
Taula 98: El mot <i>norma</i> en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana.....	210
Taula 99: Definició del lema <i>norma</i> en els diccionaris de llengua castellana.....	218
Taula 100: El mot <i>norma</i> en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua castellana.....	220
Taula 101: Articles lexicogràfics que contenen el mot <i>norma</i> en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana.....	229
Taula 102: Unigrames en els textos de llengua catalana i de llengua castellana.....	231
Taula 103: Classificació de les concordances dels diccionaris de llengua catalana.....	233
Taula 104: Classificació de les estructures dels diccionaris de llengua castellana.....	236
Taula 105: Innovació lèxica (global).....	242
Taula 106: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (global).....	244
Taula 107: Manlleus (global).....	245
Taula 108: Marca d'ús (global).....	247
Taula 109: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (global).....	249
Taula 110: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (global).....	250
Taula 111: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (global).....	251

Taula 112: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (global)	252
Taula 113: Contrast dels lemes dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (global)	253

Part I. Introducció i fonaments teòrics

I. INTRODUCCIÓ¹

Els mots, formats per un determinat nombre de lletres,
són com les pedres: cal triar-les bé
i polir-les abans de posar-te a fer paret.

Pep Coll (1988)

El lèxic de qualsevol llengua viva experimenta canvis continus que impliquen una renovació permanent del vocabulari. Un d'aquests canvis és la incorporació d'unitats lèxiques noves de forma constant i natural. Es creen paraules noves per designar o redenominar objectes, realitats o conceptes. Aquestes paraules s'anomenen neologismes. La ciència que s'ocupa de l'estudi d'aquest fenomen és la neologia, que dóna compte dels canvis lèxics que les llengües experimenten al llarg dels anys.

Una de les moltes classificacions que podem fer dels neologismes és la que distingeix entre els neologismes que s'han creat per solucionar un buit denominatiu i els que, en canvi, serveixen per referir-se a un concepte o una realitat ja denominada. Els primers solen tenir més possibilitats de consolidació en l'ús. Els neologismes que es

---

¹ Aquesta tesi s'ha dut a terme en el marc de diversos projectes de recerca del grup IULATERM (Lèxic, terminologia, discurs especialitzat i enginyeria lingüística, 20001SGR00273) de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA), de la Universitat Pompeu Fabra (UPF): el projecte RICOTERM3 (Enriquiment d'ontologies per a l'extracció d'informació de discursos d'especialitat), finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència (HUM2007-65966-C02-01/FILO) i el projecte RICOTERM4 (Procesamiento de corpus textuales especializados para la extracción de estructuras supraléxicas), finançat pel Ministerio de Ciencia e Innovación (FFI2010-21365-C03-01). Durant l'elaboració de la tesi, també s'ha participat en el projecte TEXTERM3 (Fonaments, estratègies i eines per al processament, extracció i representació d'informació especialitzada), finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència (HUM2006-09458), el projecte APLE (Processos d'actualització del lèxic espanyol a partir de la premsa editada a Catalunya), finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació (FFI2009-12188-C05-01) i el projecte APLE2 (Neologismos generales y neologismos especializados: analisis y contraste desde el punto de vista de su producción, recepción y circulación social), finançat pel ministeri de Ciència i Innovació (FFI2012-37260). A més, s'ha beneficiat d'una beca de col·laboració concedida per l'Observatori de Neologia, de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra i d'una beca de postgrau del Programa de Formació de Personal Investigador (FPI), concedida pel Ministeri de Ciència i Innovació, i d'ajudes econòmiques provinents dels projectes de recerca.

consoliden en l'ús són candidats a incorporar-se als lemaris dels diccionaris de llengua general. A més, aquests neologismes són, sovint, planificats. Amb el temps, els diccionaris recullen inevitablement, en major o menor mesura, alguna d'aquestes innovacions en forma de lemes nous.

La tria de nous lemes està condicionada, entre d'altres factors, per la concepció de la norma lingüística, explícita o no, en les obres lexicogràfiques. Aquest fet implica que si observem el leuari d'un diccionari hauríem de poder inferir-ne la concepció de norma que vol transmetre. La introducció de més o menys neologismes i del tipus de norma que cada diccionari transmet depèn també de la situació sociolingüística de la llengua del diccionari.

La situació social d'una llengua repercuteix en la concepció de norma lingüística que una comunitat adopta. La comparació del català i del castellà des d'un punt de vista social és pertinent d'acord amb les diferències sociolingüístiques que presenten les dues comunitats de parlants. Es tracta de dues llengües socialment molt diferents, amb la qual cosa el contrast hauria de ser evident. El castellà és una llengua forta, utilitzada per molts parlants distribuïts en una bona part del món. El català, en canvi, és una llengua petita (alguns opinen que és una llengua "mitjana"), i minoritzada, preocupada per fixar una política lingüística que li asseguri l'ús en tots els àmbits comunicatius. Aquestes diferències es reflecteixen, inevitablement, en la norma lingüística, que tant l'Institut d'Estudis Catalans, com la Real Academia de la Lengua, vehiculen en els diccionaris normatius respectius. Malgrat el reconeixement d'aquesta relació, l'anàlisi de la norma que traspuen els diccionaris ha estat un tema poc estudiat, i encara menys el contrast entre els seus diccionaris.

L'objecte d'anàlisi principal d'aquest treball la norma lingüística a través dels diccionaris, tant en llengua catalana com en llengua castellana. En concret, ens centrarem en l'estudi de la norma lingüística d'autoritat², és a dir, en la norma que dicta un diccionari elaborat en el si d'una acadèmia de llengua. Tot i que hem pres aquesta decisió restrictiva, sabem que els camps d'aplicació de la norma són més amplis i canviabls diacrònicament. Cada diccionari transmet trets normatius específics, per això en l'estudi de la norma no prendrem un únic diccionari com a referència objectiva, sinó que analitzarem diferents edicions tant del diccionari normatiu de la llengua

---

² Jespersen (1925) proposa set tipus de normes lingüístiques que descriurem més endavant en l'apartat de supòsits teòrics de base, una de les quals és la norma d'autoritat.

catalana com del diccionari normatiu de la llengua castellana³. A més dels dos diccionaris normatius que existeixen en català i en castellà, un per a cada llengua, complementarem l'objecte d'anàlisi amb dos diccionaris d'ús⁴ ja que, tal com aconsella Pruvost (2002), per aconseguir una visió més completa de la norma no ens podem restringir a un únic objecte d'anàlisi.

En resum, els diccionaris que analitzarem els podem definir per la llengua –català o castellà–, i pel tipus de diccionari –normatiu o d'ús–. En cada diccionari observarem quins són els lemes nous respecte l'edició anterior i algunes de les seves característiques, tant a nivell de macroestructura com de microestructura. Així, la neologia ens serveix de vehicle per a determinar la posició del diccionari en relació a l'actualització de la llengua, i la lexicografia és el marc de treball en el qual ens situem per dur a terme l'estudi.

A banda dels diccionaris normatius i dels diccionaris d'ús seleccionats –que seran la base del nostre corpus d'anàlisi–, utilitzarem altres recursos de suport per completar l'estudi d'aquests diccionaris: corpus lexicogràfics (altres diccionaris d'ús) i corpus textuals. El grup de corpus textuals està format per dos corpus procedents de les acadèmies de la llengua catalana i castellana, un corpus que recull textos de premsa escrita i un banc de neologismes que també recull fragments de premsa.

En l'estudi tractem aspectes relatius a la **norma lingüística** aplicada a la **lexicografia** i, en concret, al **discurs lexicogràfic**. Concretament, entenem la *norma lingüística* com el 'conjunt d'usos lingüístics que és sentit com a comú i habitual per tots els parlants d'una comunitat lingüística' (GDLCweb) o com el 'conjunt d'usos lingüístics que la gramàtica prescriptiva d'una llengua considera correctes' (GDLCweb), la *lexicografia* com la ' branca de la lexicologia aplicada que s'ocupa de l'elaboració de diccionaris o lèxics' (DIEC2) i el *discurs lexicogràfic* com el text que trobem publicat dins del diccionari. Aquest estudi també té la voluntat de relacionar els tres àmbits –neologia, norma i lexicografia– amb la *sociolingüística*, definida com la 'disciplina que estudia les interaccions entre la llengua i el medi social, especialment entre fets lingüístics i fets socials' (DIEC2). Creiem, doncs, que el

---

³ A l'apartat de metodologia presentarem de forma més detallada els diccionaris que s'analitzaran.

⁴ Considerem que un diccionari d'ús és aquell que no s'ha elaborat en el si d'una acadèmia de llengua i que té certes característiques que el diferencien del diccionari normatiu: no valora la correcció o incorrecció dels usos i recull un volum de lèxic major que el diccionari normatiu, incloent més lèxic especialitzat i enciclopèdic (Rey 1983 i Martínez de Sousa 2003).

nostre treball obre una via d'estudi de la norma lingüística que es desprèn dels diccionaris.

Una de les aportacions d'aquest treball és metodològica i es produeix en el camp de la lexicografia, en concret, en l'actualització de diccionaris normatius i d'ús en llengua catalana i en llengua castellana. A partir d'aquest estudi creiem que els resultats i les comparacions pertinents entre el català i el castellà mostraran tendències d'actuació i, per tant, podrien contribuir a l'actualització d'edicions futures de diccionaris normatius. A més de la contribució que aquesta tesi fa a la llengua catalana i castellana, pensem que la metodologia de treball proposada i la tecnologia emprada es podria aplicar a qualsevol altra llengua, especialment a la resta de llengües romàniques.

1. Antecedents

Aquesta tesi doctoral té com a punt de partida el Treball final del Màster en Lingüística i Aplicacions Tecnològiques, elaborat i defensat el curs 2007-2008, titulat *Neologia aplicada a l'actualització lexicogràfica: els neologismes de BOBNEO al DIEC2⁵* (Coll 2008). A partir d'aquest treball vam elaborar el Projecte de Tesi doctoral, *Norma i condicions sociolingüístiques en el discurs lexicogràfic del català i el castellà* (Coll 2009), que ens ha servit de guia en el camí de la confecció del treball que presentem a continuació.

La voluntat d'aquesta tesi és ampliar en diversos aspectes l'estudi que vam iniciar a Coll (2008). En primer lloc, considerem neologismes totes les unitats lèxiques que no apareixen a l'edició anterior del mateix diccionari i no només aquells que procedeixen de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra⁶. En segon lloc, augmentem el nombre, les edicions i els tipus de diccionaris que estudiarem. A més, ampliem també el nombre de llengües a les quals aplicarem l'estudi: del català

---

⁵ Aquest primer treball és un estudi sobre l'aprofitament del recull de neologismes de la premsa escrita catalana per a l'actualització del diccionari normatiu català. En concret, és una anàlisi dels neologismes, procedents de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, que s'han incorporat en la nomenclatura de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* (2007) de l'Institut d'Estudis Catalans. El treball va ser defensat el 10 de setembre de 2008 a la Universitat Pompeu Fabra i avaluat per M. Teresa Cabré (UPF), Rosa Estopà (UPF) i Xosé María Gómez Clemente (Universidade de Vigo).

⁶ *Banc de dades de l'OBNEO* [en línia]. Barcelona: Observatori de Neologia. <http://obneo.iula.upf.edu/bobneo/index.php> [Consulta: 27 de març de 2013].

passem al català i al castellà. Finalment, centrem el tema d'estudi en la norma lingüística que es desprèn de l'observació del discurs lexicogràfic i, en concret, en l'anàlisi dels lemes nous (neologismes) que s'incorporen en l'actualització del diccionari i el tractament que reben, així com la influència que pot exercir la situació sociolingüística d'una llengua en el procés d'actualització.

2. Objectius

Ens proposem, d'una banda, uns objectius generals que motiven el conjunt de la recerca que realitzarem i, d'una altra, uns objectius específics que neixen a partir dels objectius generals i que ens permetran abordar-los de manera escalonada.

2.1. Objectius generals

Els tres objectius generals de la tesi doctoral són:

- a. Estudiar com es reflecteix la norma lingüística en el discurs lexicogràfic en llengua catalana i en llengua castellana.
- b. Mostrar com la norma lingüística que es vehicula en el diccionari pot estar influenciada pel context sociolingüístic d'una llengua.
- c. Proposar uns criteris metodològics que permetin estudiar la norma lingüística en el discurs lexicogràfic d'altres llengües, especialment de les llengües romàniques.

2.2. Objectius específics

Els objectius específics, que sorgeixen a partir dels objectius generals, són:

- a. A partir de l'objectiu general a, estudiar el discurs lexicogràfic de diferents diccionaris, la qual cosa se centra en tres punts bàsics:
  - a.1. Estudiar el discurs lexicogràfic, en llengua catalana i en llengua castellana, d'un diccionari normatiu i d'un diccionari d'ús en les darreres actualitzacions.

L'anàlisi es basarà en tres punts bàsics:

- a.1.1. Anàlisi de la macroestructura: estudiar els lemes nous que s'han incorporat al leuari del diccionari. Estudiar-ne els recursos d'actualització lèxica.
- a.1.2. Anàlisi de la microestructura: estudiar els articles lexicogràfics dels lemes nous que detectem anteriorment al leuari. Estudiar-ne les marques d'ús explícites.
- a.1.3. Comparació dels lemes obtinguts dels leuaris dels diccionaris amb altres corpus, tant lexicogràfics com textuals, per observar la coincidència en relació amb l'ús.
- a.2. Inferir quin és el model de llengua del diccionari a partir del tractament del mot *norma* dins del propi discurs lexicogràfic de cadascun dels diccionaris.
- a.3. Comparar les anàlisis realitzades sobre els diferents diccionaris per tal de determinar les diferències, d'una banda, entre els tipus de diccionari i, de l'altra, entre les dues llengües, i avaluar-ne els resultats.
- b. A partir de l'objectiu general *b*, relacionar la norma lingüística observada en el discurs lexicogràfic de les llengües catalana i castellana amb la situació sociolingüística de les dues llengües.
- c. A partir de l'objectiu general *c*, validar la metodologia desenvolupada perquè pugui ésser aplicada a altres diccionaris i a altres llengües.

3. Hipòtesis

Les hipòtesis de treball de la tesi doctoral establertes a partir dels objectius generals i dels objectius específics són:

- a. En l'actualització de diccionaris, un dels indicadors més rellevants per determinar la norma lingüística del discurs lexicogràfic són els lemes nous que s'incorporen a les nomenclatures i les marques d'ús d'aquests lemes nous en els articles lexicogràfics. En relació amb aquests indicadors, sorgeixen tres hipòtesis específiques:

- a.1. Quant a la macroestructura, els lemes nous que s'incorporen a la nomenclatura del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus.
  - a.2. El tractament dels manlleus marca diferències en la ideologia lingüística del diccionari.
  - a.3. Quant a la microestructura, el diccionari conté marques valoratives que orienten els usos segons la seva concepció de la norma.
- b. Com més permissiva és la concepció de la norma lingüística del diccionari normatiu, més s'assemblen el discurs lexicogràfic dels diccionaris normatius i el discurs lexicogràfic dels diccionaris d'ús. Com més restrictiva és la norma lingüística del diccionari normatiu, més diferències hi ha en el discurs lexicogràfic d'ambdós tipus de diccionaris. A nivell macroestructural i microestructural, aquest fenomen es manifesta de la manera següent:
  - b.1. A la macroestructura, com més àmplia és la concepció de la norma lingüística, es detecten més lemes nous i, a la inversa, com més restrictiva és la concepció de la norma lingüística, es detecten menys lemes nous.
  - b.2. A la microestructura, com menys orientadora és la concepció de la norma lingüística, les marques valoratives jerarquitzen més poc els usos i, complementàriament, com més orientadora és la concepció de la norma, les marques valoratives denoten una jerarquizació dels usos més forta.
- c. La situació sociolingüística d'una llengua influeix sobre el model de norma lingüística que es vehicula al diccionari. D'acord amb la situació sociolingüística del català i del castellà, la norma se suposa que serà menys restrictiva en llengua castellana que en llengua catalana.

4. Estructura

La tesi doctoral s'estructura en dues parts, a més d'incloure conclusions, bibliografia i annexos. En la primera part presentem els fonaments teòrics en els quals ens basem per dur a terme l'estudi

empíric. En la segona part ens centrem en l'estudi empíric que ens ha de permetre validar o refusar les hipòtesis de treball. L'esquema de treball que hem seguit és el següent:

Part I. Introducció i fonaments teòrics

Capítol I. *Introducció*. Aquest capítol introductor conté una presentació del tema de la tesi, els antecedents, els objectius (generals i específics), les hipòtesis (generals i específiques) i l'esquema de treball que seguirem al llarg de la tesi doctoral.

Capítol II. *Fonaments teòrics*. Establim els fonaments teòrics sobre els quals basarem les anàlisis. Estructurem els fonaments en dos apartats. En el primer ens centrem en l'estudi de la relació entre sociolingüística i norma lingüística, en especial en la situació sociolingüística tant del català com del castellà que influencia la norma. En el segon ens centrem en la norma lingüística amb un enfocament orientat a la pràctica lexicogràfica: el seu concepte, les diferents tipologies i la relació que manté amb el diccionari.

Part II. Estudi empíric

Capítol III. *Metodologia*. Presentem, en primer lloc, la metodologia aplicada per a la constitució i anàlisi dels corpus de treball. Aquesta metodologia inclou el llistat de diccionaris que conformen el corpus i les seves característiques més rellevants, la descripció del procés de confecció del corpus d'anàlisi de les dades i del corpus de suport que ens ha servit per obtenir les dades d'anàlisi i una descripció de les dades que s'hi inclouen. Descrivim, en segon lloc, els criteris que s'aplicaran en l'anàlisi dels diccionaris. Per últim, presentem l'estudi i el corpus específic elaborat per a l'anàlisi del mot *norma* en els diccionaris.

Capítol IV. *Descripció del corpus i caracterització de la norma lingüística en els diccionaris de llengua catalana*. Descrivim i analitzem els resultats obtinguts en els creuaments amb diccionaris de llengua catalana per escatir les característiques de la norma lingüística en els diccionaris d'aquesta llengua.

Capítol V. *Descripció del corpus i caracterització de la norma lingüística en els diccionaris de llengua castellana*. Descrivim i analitzem, en aquest cas, els resultats obtinguts en els creuaments amb diccionaris de llengua castellana, amb la mateixa voluntat que en el capítol anterior: definir les característiques de la norma lingüística en els diccionaris d'aquesta llengua.

Capítol VI. *Similituds i diferències entre els diccionaris de llengua catalana i els de llengua castellana*. Comparem els resultats obtinguts

en els capítols IV i V amb la voluntat de diferenciar la norma lingüística del català de la del castellà. A més, aquesta comparació també ens permetrà establir les diferències entre els diccionaris normatius i els d'ús.

Capítol VII. *Anàlisi del mot norma als diccionaris*. En aquest capítol descrivim la norma a partir del tractament que fa cada diccionari del terme *norma*. Per dur a terme aquesta anàlisi estudiem les accepcions de l'entrada *norma* del diccionari, busquem totes les ocurrències del mot *norma* dins de les definicions i els exemples d'aquests diccionaris, i analitzem aquelles definicions o exemples en què *norma* es refereix a la norma lingüística. També cerquem en els diccionaris i en textos especialitzats altres termes relacionats amb el mot *norma* en la seva accepció lingüística.

Capítol VIII. *La norma lingüística dels diccionaris i el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana*. Valorem les dades obtingudes en els capítols d'anàlisi anteriors per determinar, en últim terme, si el context social del català i del castellà influeix en la norma lingüística que es vehicula al diccionari.

Conclusions. Presentem les conclusions més rellevants dels fonaments teòrics, dels criteris metodològics i de l'estudi empíric. Ens ocupem, també, de descriure les aportacions principals de la tesi i del treball futur.

Bibliografia. Inclou la bibliografia que hem consultat per dur a terme la tesi doctoral, estructurada en tres apartats: les obres de referència, les obres lexicogràfiques i els recursos informàtics.

Annexos (en CD-ROM). Inclouen els dos corpus de treball, una taula amb la representativitat de les lletres d'alguns dels diccionaris del corpus, la guia de classificació dels recursos d'actualització lèxica dels lemes del corpus, les taules de referència de les marques temàtiques dels lemes dels diccionaris del corpus, les taules de resultats de l'explotació del corpus, les taules de l'anàlisi del mot *norma* i la descripció dels resultats del corpus, tant dels diccionaris normatius com dels d'ús.

II. FONAMENTS TEÒRICS

Els fonaments teòrics del treball els hem distribuït en dos blocs. En el primer tractem els fonaments de la sociolingüística en relació amb la norma i, en el segon, qüestions sobre la norma lingüística.

El bloc relatiu als supòsits teòrics de sociolingüística en relació amb la norma el dividim en tres apartats. El primer apartat inclou una panoràmica sobre els estudis sociolingüístics més rellevants en l'àmbit de la norma.⁷ El segon apartat tracta de la relació entre la sociolingüística catalana i la norma, tot centrant-se en el cas de la minorització del català. En el tercer apartat s'aborda la relació entre sociolingüística castellana i la norma.

El bloc sobre la norma lingüística l'organitzem en quatre apartats: els estudis previs sobre la norma lingüística, el concepte de *norma lingüística*, el tipus de norma lingüística i la norma lingüística al diccionari. Dins d'aquest últim apartat incloem tres parts: la primera, se centra en el model de llengua aplicat al diccionari; la segona, en la jerarquitització d'usos lingüístics en el diccionari; i la tercera, en la voluntat normativa del diccionari.

1. Sociolingüística i norma

La relació entre sociolingüística i norma lingüística la trobem documentada en diferents obres des dels anys 60 del segle XX. En aquest apartat ens proposem descriure la seva relació a partir dels tres subapartats anteriorment descrits.

1.1. Bases i estudis rellevants

Autors com Ribeiro (2002) consideren que la primera vegada que es va utilitzar el mot *sociolingüística* fou l'any 1964 a un congrés a Califòrnia organitzat per William Bright. Segons Bright, a partir dels estudis de Meillet (1921), calia relacionar les variacions lingüístiques d'una comunitat amb l'estructura social de la mateixa comunitat. Un altre dels pares reconeguts de la sociolingüística moderna és Labov (1972). Labov centra el seu estudi en el canvi lingüístic que experimenten els grups socials i observa que es produeixen unes variacions sistemàtiques dins d'aquests grups (Moreno Fernández

---

⁷ Aquest apartat exclou els estudis realitzats en el marc de la llengua catalana i de llengua castellana

1990b i Daveluy 1990). Tot i això, abans de posar nom a aquest fenomen, autors com Jespersen (1925), Vendryes (1925), Bloomfield (1933), Bally (1932) i Sapir (1954) ja havien enfocat els seus estudis cap a aquest àmbit.

De fet, un dels primers autors que estableix les bases de la relació entre els grups socials i la norma lingüística és Malherbe (1977). Fem nostres les consideracions de Perrenoud (1999: 37) sobre la relació entre les normes i els grups socials, a partir de Malherbe (1977):

- Les normes varien no només entre societats sinó també d'un grup social a un altre dins la mateixa societat.
- Les normes evolucionen en el si d'un mateix grup; el consens no és mai absolut, ni definitiu; la norma, al contrari, és objecte permanent de negociacions, de competicions o de lluites.
- Les normes poden ser tant l'instrument d'un poder, i d'un règim totalitari i tot, com la condició d'un funcionament igualitari i democràtic; tot depèn de l'ús que se'n faci.
- Els judicis de desviació o de conformitat de les conductes no són evidències compartides sinó representacions construïdes, sovint de maneres divergents, per actors situats socialment.
- El control social no és mai automàtic, sempre és l'expressió de les estratègies d'un individu o d'una organització que tenen un interès (moral o material) a identificar una desviació, a estigmatitzar-la i a sancionar-la, i que esperen així consolidar un poder, afirmar una respectabilitat, reforçar l'ordre social o desacreditar un competidor.
- La vida social és una negociació permanent pel que fa a les normes i, al mateix temps, un joc amb les normes; l'ordre normatiu no és un sistema establert una vegada per sempre sinó el producte d'una reconstrucció permanent, travessada per incerteses i conflictes.

Altres estudis que també posen en relació les condicions sociolingüístiques que influeixen en la conformació de la norma lingüística els trobem en autors com Aléong (1983), Corbeil (1983), Lefebvre (1983), Daveluy (1990), Lorenzo (1999), Perrenoud (1999), Boulanger (1990), Cormier et al. (2002) i Calvet (2011), entre altres.

Segons Aléong (1983), els comportaments lingüístics de la societat responen a tres situacions diferents que ens permeten distingir entre una situació normativa i una de no normativa⁸:

- a. Les institucions són el principi de l'estructura social que ens permet organitzar-nos socialment.
- b. La vida social és fruit de les interaccions contínues entre individus.
- c. La veracitat de la percepció d'un mateix està condicionada per la situació objectiva en la qual es troben els individus.

A més, l'autor també distingeix tres grans principis d'interacció entre el fet social i el lingüístic:

- a. En primer lloc, el llenguatge és un mitjà al qual se li poden atribuir valors estratègics en la interacció dels rols i dels estatus socials.
- b. En segon lloc, les circumstàncies que envolten l'acte de comunicació poden influir en un comportament lingüístic determinat.
- c. Per últim, seguint Labov (1972), qualsevol grup social pot distingir entre el seu propi grup i els altres.

Corbeil (1983) va més enllà i es proposa una sèrie d'accions de control social de la llengua per aconseguir una situació normativa. Per justificar aquest control, planteja el fenomen de la regulació que defensa que la variació i la uniformitat lingüística esdevenen en un mateix moment i en un mateix grup social. Segons l'autor, aquest fenomen es produeix, en primer lloc, gràcies a la culturització de l'individu a través de l'aprenentatge familiar, escolar i continu; i, en segon lloc, a través de la comunicació que s'estableix entre l'individu i les institucions. Per exemple, els poders polítics, econòmics, administratius i religiosos tenen la capacitat d'imposar la llengua, o una variant de la llengua, com a model normatiu en la comunicació que estableixen amb l'individu. Amb el propòsit de distingir i classificar els diferents tipus d'obres segons els objectius dels seus autors, normatius o no normatius, Corbeil (1983) enumera tres categories de productes:

---

⁸ Cal ser conscients que la distinció entre una situació normativa o no normativa pot variar depenent del grup social on s'apliqui.

- a. **Obres normatives:** transmeten un bon ús i tenen per objectiu ser pedagògiques.
- b. **Obres descriptives:** consoliden uns usos en detriment d'altres.
- c. **Obres comercials:** són, majoritàriament, manuals escolars i diccionaris que pretenen descriure la llengua de la manera més exacta possible.

Aléong (1983) i Perrenoud (1999), en la mateixa línia que Corbeil (1983), també coincideixen a relacionar les normes i la societat posant èmfasi en el fet que certes organitzacions, ja sigui el mateix Estat o alguna altra organització reconeguda, imposen a la societat unes normes precises sobre el bon ús de la llengua i, a la vegada, la mateixa societat també condiciona i imposa normes, més laxes, als seus parlants.

Perrenoud, per la seva banda, també postula que per estudiar les normes lingüístiques des de l'òptica sociològica cal descriure els productes que vehicula la norma, com els diccionaris o les gramàtiques, i les pràctiques lingüístiques que es duen a terme. S'ha de tenir en compte, però, que dictar unes normes de manera planificada per part d'organitzacions o professionals de la llengua no és suficient per controlar l'ús que en fa la societat (Perrenoud 1999: 40):

En moltes societats, i particularment en la nostra, elaborar *in abstracto* unes representacions normatives sobre la llengua és una pràctica banal. Això és el que fan els diccionaris, les gramàtiques, les guies sobre l'ús correcte de la llengua i tots els discursos normatius que fan referència a la llengua en general.

Tot i això, Corbeil (1983) recorda que el comportament de l'individu tampoc és totalment lliure i espontani, ja que no pot oblidar l'existència de les normes planificades si no vol quedar aïllat de la resta de membres del seu grup social.

Una altra de les qüestions plantejades per Perrenoud (1999) és la rigidesa de la norma lingüística en la societat. Segons l'autor, la norma s'ha d'adaptar al canvi social, tot i que cal ser prudent, ja que una excessiva flexibilitat podria comportar també conflictes. No obstant això, hi ha societats que són molt tradicionals i que tenen una norma molt interioritzada que no deixa els parlants preguntar-se'n l'origen o el motiu, ja que en aquests tipus de règims, la imposició de la norma està per sobre la convicció dels parlants. Actualment, però, els

parlants busquen una justificació, amb independència de l'organització que la regula, que legítimi la norma. En aquest aspecte, Bourdieu (1982) aconsella com ha de ser aquesta justificació. Segons l'autor, per defensar la norma com a garant del codi, cal adreçar-se a tothom sense distingir la condició social, el sexe, l'edat o l'ofici.

A partir de l'estudi de les variacions lingüístiques⁹, Perrenoud (1999) planteja l'arbitrarietat de certes normes lingüístiques que s'usen sovint com a estratègies de domini. En aquest estudi de les variacions, la llengua no es concep com a fràgil i rígida, sinó com a flexible. A més, la variació no va en detriment de la intercomprensió entre els parlants de diferents variants, ja que aquests són capaços d'adaptar-se a una situació de comunicació determinada.

Alguns dels estudis més recents sobre la relació entre sociolingüística i diccionari els trobem a Daveluy (1990), Cormier et al. (2002) i Calvet (2011). Daveluy (1990) se centra en el rol de les marques topogràfiques del diccionari i recorda que el rol social del diccionari no es pot deixar de banda, ja que la instauració d'una norma i l'adquisició de coneixement afecta tota la societat. L'autora proposa el debat sobre si el diccionari ha de ser prescriptiu o descriptiu i planteja un canvi en l'enfocament de la norma. Segons Daveluy, la norma no es pot establir abans de la confecció del diccionari, sinó que es crea a partir de l'elaboració de l'obra lexicogràfica. A més, també considera que les marques topogràfiques connoten restrictivament, ja que les marques depenen d'una situació o d'un context determinat i varien en la comunitat segons els canvis en els seus sistemes de valor.¹⁰ En la confecció d'una possible tipologia cal tenir en compte el nombre i la tria dels lemes de la nomenclatura, així com les expressions i locucions que s'hi inclouran.

En el segon estudi, Cormier et al. (2002) presenten el cas de la llengua francesa. Segons els autors, a partir de Quemada (1998: 63), l'Acadèmia francesa de la llengua considera que el diccionari és un instrument al servei de la norma i selecciona els bons usos per sobre dels criteris socials i estètics del moment. En canvi, en el darrer estudi que destaquem, Calvet (2011) considera que els diccionaris són fruit d'una demanda social (Calvet 2011: 66):

---

⁹ Lefebvre (1983) proposa anomenar els diferents tipus de variació lingüística amb diferents termes. Els *dialectes* considera que són les variants lingüístiques geogràfiques. L'*estadi* són les variants lingüístiques associades a una època històrica determinada. Els *dialectes socials* són fruit de les diferents variants produïdes per diferents classes socials.

¹⁰ A partir d'aquesta consideració, interpretem en aquest treball les marques d'ús també com a restrictives en el sentit que orienten l'ús.

Les gens y vérifient l'orthographe des mots, y cherchent leur sens, leur genre et leur nombre. Ils y trouvent en outre des indications sur les registres d'usage (populaire, familier...) et sur l'étymologie, ainsi que parfois l'indication de synonymes ou d'homonymes. Les dictionnaires constituent en même temps un corpus, un vocabulaire, l'ensemble des mots de la langue à un moment donné vu par une équipe donnée.

A més, Calvet (2011), de la mateixa manera que Daveluy (1990), es preocupa de les variants diatòpiques, les quals considera majoritàriament oblidades en els diccionaris, ja que els lingüistes tendeixen a centrar-se en la llengua estàndard. Segons l'autor, els estudis de sociolingüística no aporten solucions a aquesta qüestió, sense aportar solucions, i es pregunta si les variants diatòpiques són en realitat l'inici de noves llengües com, per exemple, el francès, l'italià o el castellà respecte del llatí. En cas que contrari, el diccionari hauria de recollir més abastament les variants regionals.

1.2. Sociolingüística catalana i norma

La situació sociolingüística de la llengua catalana durant bona part del segle XX i inicis del XXI es pot resumir en sis perills descrits per Branchadell (2003): *degradació, desaparició, desmobilització, disgregació, divisió i devaluació*.

A principis del segle XX, la llengua catalana es trobà en la necessitat d'iniciar un procés de normalització a causa de diversos factors que l'havien abocat a una seriosa crisi: polítics, econòmics i demogràfics (Esteve 1991). Polítics, per la pressió legislativa dels estats espanyol i francès; tot i que aquests factors no aconseguiren eliminar l'ús oral del català, sí que van afectar de manera important l'escrit. Econòmics i demogràfics, per l'alt nivell d'industrialització catalana que arrossegaren corrents migratòries de castellanoparlants cap al territori català.

Així, els inicis de la normalització de la llengua catalana els situem en els primers anys del segle XX. Van ser liderats per Pompeu Fabra, precedit pel grup de l'*Avenç*, com a resposta a la voluntat de disposar d'un model culte de llengua catalana, principalment basat en el català del Principat, que permetés als parlants deixar d'utilitzar la llengua castellana, l'habitual en aquell moment (Montoya 2006). Anteriorment a Fabra, segons Segarra (1991), la inseguretat gramatical dominava la situació sociolingüística del català. Aquesta inseguretat va fer créixer

el sentiment de necessitat d'un diccionari de llengua i d'una acadèmia amb autoritat sancionadora. La tasca normalitzadora s'interrompé, però, per causes polítiques amb la victòria de la Guerra Civil espanyola l'any 1939. El català a les institucions va quedar silencià pel nou règim i relegat a l'ús privat o familiar (Badia i Margarit 1991).

A partir de la necessitat de normalització d'una llengua, Segarra (1991) explica com la constitució d'una llengua estàndard consta de dues parts. La primera consisteix en la planificació del corpus, és a dir, la tria de la varietat de la llengua que permeti establir una gramàtica, una grafia, un lèxic, etc. I la segona fa referència a la planificació de l'estatus, és a dir, les mesures que s'adopten per modificar l'estatus social d'una llengua o varietat. En el cas del català, la conformació de l'estàndard es va fer a partir d'un model composicional en el qual la variant central-barcelonina tenia un pes rellevant, tot respectant també les altres varietats. Els factors que van influir en la selecció foren els següents (Montoya 2006: 48): demografia, economia, sentiment nacionalista i seu literària i cultural. Aquesta decisió comportà que el lèxic inclòs en el *Diccionari general de la llengua catalana*¹¹ fos unitarista, ja que el caràcter composicional de la varietat normativa es va mantenir principalment en la morfologia, respectant formes verbals valencianes i baleàriques.

En la darrera etapa del franquisme es produí una certa tolerància cap a la llengua catalana i sorgiren alguns estudis que apuntaven cap a la situació sociolingüística catalana a Aracil (1966, 1968a, 1968b), Ninyoles (1969a, 1969b), Badia i Margarit (1964, 1969) i Vallverdú (1968, 1970). Però no va ser fins a la segona meitat dels anys 70, amb l'acabament del règim franquista i la instauració de l'autonomia catalana durant la transició política (1975-1978), que el català esdevingué de nou una llengua d'ús públic. Des de llavors, diversos autors s'han ocupat i preocupat de la situació sociolingüística del català que, com recorda Veny (2005: 292):

Ha apostat per un model de llengua comuna, estàndard, de caràcter participatiu, fruit d'una amalgama dels grans dialectes, bé que ha vertebrat damunt el català central.

Alguns dels estudis més rellevants, entre els anys 70 i principis dels 90, són els de López del Castillo (1976), Vallverdú (1979, 1980), Aracil (1986), Bastardas Boada (1986, 1987, 1989, 1991a, 1991b, 1991c), Segarra (1991), Esteva (1991), Argenté (1991) o la mateixa Generalitat de Catalunya (1991).

---

¹¹ En endavant, DGLC.

En el pla legislatiu, volem remarcar l'aprovació l'any 1983 de la Llei 7/1983 del 18 d'abril de normalització lingüística a Catalunya, pel Parlament de Catalunya. Aquest fet fou important per a la consolidació del català a nivell públic, ja que suposà un pas més en la regularització de la situació de la llengua catalana a Catalunya.

Un dels autors que destaquem d'aquesta època és López del Castillo (1976), estudiós dels diversos nivells de llenguatge i, en concret, de la llengua estàndard.¹² Segons l'autor, la llengua estàndard té l'objectiu de ser una directriu, un punt i una referència comuna, sense pretendre establir una uniformitat en la llengua. També es pregunta sobre qui ha d'establir aquest estàndard, si l'Institut d'Estudis Catalans, els mitjans de comunicació, l'escola o tots junts, per exemple. Aquesta pregunta és pertinent l'any 1976, ja que d'acord amb les circumstàncies polítiques i socials del moment, en plena transició democràtica, totes aquestes qüestions es trobaven en un punt molt inicial (Bastardas Boada 1986, 1987, 1989). De la mateixa manera, l'autor considera que l'estàndard, tot i estar dotat de tots els mitjans, no es considera encara com la llengua correcta, a diferència del castellà o el francès. A més, López del Castillo (1976) segrega la població catalana del moment segons els coneixements de llengua normativa i els classifica en tres grups:

- a. Els parlants coneixedors de la llengua normativa.
- b. Els parlants que de grans han estudiat poc o molt la llengua i els lectors de revistes catalanes.
- c. Els parlants que ocasionalment i de forma discontinua tenen contacte amb la llengua normativa catalana.

L'autor considera que el problema principal que es produeix en l'establiment de l'estàndard es deu a la castellanització del poble català. El castellà ha esdevingut, fins a la fi del franquisme, la llengua oficial a Catalunya i els catalans s'han culturitzat fins llavors en llengua castellana. De la mateixa manera, el contacte amb els immigrants arribats d'Espanya durant el segle XX, i fins i tot abans, també ha influït en aquesta castellanització de la població. Això significa que els parlants catalans han esdevingut bilingües i els nous nadius han pogut mantenir sense problemes la seva monolingüïtzació en castellà (Bastardas Boada 1991a). Entre els parlants cultes catalans es detecten, doncs, mancances de coneixement de la norma estàndard catalana, i generalment s'utilitzen formes cultes castellanques per substituir la manca de coneixement del català. L'autor creu que si

---

¹² Boix i Vila (1998: 296) defineix la llengua estàndard com "el procés que constitueix una complexa operació sociolingüística pel qual es passa d'un continuïum dialectal i/o plurilingüe a la formació d'una llengua estàndard apta per a una societat moderna".

aquests parlants coneguessin la forma catalana correcta, la podrien canalitzar a la resta de la comunitat.

Com ja hem avançat anteriorment, l'any 1983 s'aprovà la Llei 7/1983 de normalització lingüística a Catalunya, on es recorda que la llengua catalana es troba en una situació precària, ja que té molt poca presència en els àmbits d'ús social, en l'ensenyament i en els mitjans de comunicació. En concret, les causes d'aquesta situació són (Parlament de Catalunya 1983: *Llei 7/1983*: Introducció):

En primer lloc, hi ha la **pèrdua de l'oficialitat del català fa dos segles i mig**, arran dels decrets de Nova Planta, els quals imposaren el castellà com a únic idioma oficial, mesura que fou reforçada en ple segle XX amb les prohibicions i les persecucions contra la llengua i la cultura catalanes desfermades a partir del 1939.

En segon lloc, **la implantació, a mitjan segle XIX, de l'ensenyament obligatori comportà que el català fos bandejat de les escoles de Catalunya**, en les quals, fins al 1978 i llevat d'alguns curts períodes, només s'ensenyà preceptivament el castellà i en castellà.

En tercer lloc, **l'establiment a Catalunya d'un gran nombre de persones majoritàriament castellanoparlants** s'ha produït durant molts anys sense que Catalunya pogués oferir-los estructures socio-econòmiques (sic), urbanístiques, escolars i d'altre mena que els haurien permès una incorporació i una aportació plenes a la societat catalana, des de les seves pròpies identitats culturals, que la Generalitat reconeix i respecta.

I, finalment, **l'aparició dels moderns mitjans de comunicació de massa en llengua castellana**, entre els quals cal esmentar pel paper preponderant la televisió, contribuï a bandejament gairebé total del català de l'àmbit públic.

En aquesta llei també s'explica que, per solucionar aquesta situació, el català es convertí, en l'Article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya

de l'any 1979, en la llengua pròpia de Catalunya (Parlament de Catalunya 1979: *Estatut d'Autonomia de Catalunya 1979*: Article 3):

1. La llengua pròpia de Catalunya és el català.
2. L'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol.
3. La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes, prendrà les mesures necessàries per tal d'assegurar llur coneixement i crearà les condicions que permetin d'arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.

Aquesta nova situació queda reflectida als estudis de Bastardas Boada (1991a). L'autor afirma que a principis dels anys 90 la situació del català en les comunicacions institucionalitzades és satisfactòria, però en canvi en les relacions personals encara no s'ha assolit una normalització completa per la influència dels immigrants castellanoparlants. L'autor considera que el canvi cap a la normalització del català es correspon a una norma social acceptada per tots els parlants i que la problemàtica sociocultural de moment no permet un canvi ràpid, sinó més aviat lent i complex (Bastardas Boada 1991a: 28):

Des del punt de vist més purament teòric, la situació examinada mostra com les normes d'ús lingüístic són en certa manera autònomes i amb forta tendència a la seva pròpia persistència, mantingudes fortament pel control social, fruit aquest de la interacció i de la necessitat d'estima i d'aprovació mútues per part dels éssers humans.

En d'altres estudis de Bastardas Boada (1991b, 1991c), l'autor continua la recerca centrada en el comportament lingüístic i el canvi social i elabora un conjunt de propostes per a una política lingüística planificada i eficient. Bastardas Boada (1991b) considera que el canvi lingüístic d'una comunitat es produeix a partir de tres factors: el temps, el context i el paper institucional. A partir d'aquests tres factors, es preocupa, d'una banda, pel canvi de comportament lingüístic oral dels immigrants, centrat en els castellanoparlants vinguts d'Espanya durant el segle XX, i a la vegada pels canvis dels autòctons, que s'adaptin a la parla castellana quan entren en contacte amb els castellanoparlants nous; d'una altra banda, també es preocupa per la situació de

les institucions catalanes, en les quals, tot i que en la darrera època l'ús del català ha augmentat considerablement, encara queden reminiscències del període en què el castellà era l'única llengua oficial.

A finals dels anys 80 i durant els 90 també trobem un conjunt d'estudis firmats per Aracil (1986), Argenté (1991), Badia i Margarit (1991), Esteva (1991), Segarra (1991), Veny (1991), Pueyo (1992), Generalitat de Catalunya (1991), Boix i Vila (1998), Vallverdú (1998), Moreno Fernández (1998), Cabré (1999) i Solà (1999), que contextualitzen la situació sociolingüística del català i reflexionen a l'entorn del model de llengua adoptat.

Esteva (1991), en la mateixa línia que Segarra (1991) i Bastardas i Boada (1991a, 1991b i 1991c), estudia l'ús social de la llengua, presenta els principals factors necessaris per entendre la problemàtica actual del català i indica el camí a seguir per assolir una plena normalització social de la llengua catalana en tots els àmbits, tant parlat, llegit com escrit. L'autor també es preocupa no només de la influència actual del castellà sobre el català, sinó també de l'anglès, que considera pot arribar a entrar en conflicte amb la influència del castellà, especialment en els àmbits acadèmics i científics. Així doncs, d'una banda, els factors que cal tenir en compte per assimilar la problemàtica actual són els següents (Esteva 1991: 16):

- a. La capacitat d'assimilació que mantenen els grups catalans respecte dels que no ho són;
- b. la distribució social o de la classe específica de la llengua parlada, però també de l'escrita i la llegida;
- c. el predomini relatiu d'una llengua, la catalana, en àmbits laborals;
- d. l'ús del català en els mèdia;
- e. les proporcions reals d'audiència que tenen els programes específics en català a la ràdio i a la televisió; i
- f. els anuncis de presentació visual o de publicitat fixada dels comerços.

D'una altra banda, els factors que condicionen l'assoliment complet de la normalització catalana (Esteva 1991:15) són els següents:

- a. La necessitat específica d'expressar-se en català;
- b. la demanda concreta que es pugui donar en aquest idioma;

- c. l'assimilació ètnica, primer, i lingüística, després, de les poblacions immigrades;
- d. el procés polític espanyol, ja que el català és per si mateix assegurat quant a la seva voluntat d'establir aquesta normalització com a forma social de comunicació;
- e. el flux de treballadors immigrants de parla castellana que arribin a Catalunya, atrets per la demanda de mercat de treball.

Pueyo (1992) se centra en el fenomen de la minorització i, com Solà (1999), en el paper de l'escola en el procés de normalització lingüística. L'autor considera que quan es fa referència a una llengua minoritària no és per designar una llengua amb pocs parlants (només en els casos més extrems), sinó per fer referència a aquelles llengües que pateixen dificultats d'ordre funcional, com és el cas del català. Les quatre característiques més rellevants són: bilingüisme unilateral, interposició de la llengua majoritària, purisme i discurs efusiu. A més, l'autor també classifica els factors que condicionen aquesta minorització i que ja hem anat apuntant en el nostre discurs (Pueyo 1992: 25-27):

- a. **Condicions històriques i socioeconòmiques:** generalment, un conflicte sociolingüístic no deixa d'ésser – al capdavant – una manifestació, tan important com es vulgui, d'un conflicte d'ordre nacional, social o cultural.
- b. **Política lingüística:** fa referència a totes les mesures legals imposades pel poder polític i la seva perifèria, per tal de limitar els usos de la varietat recessiva – fonamentalment, els usos formals – i ampliar els corresponents a la varietat expansiva.
- c. **Mecanismes psicosocials:** fa referència a l'acceptació –per part dels membres de les comunitats lingüístiques implicades en el conflicte lingüístic– d'una sèrie de normes d'ús, actituds, estereotips i prejudicis, referències de lleialtat que, considerades en conjunt, tendeixen a consolidar la recessió de la varietat dominada i l'expansió de la dominant, que esdevé cada cop més el codi lingüístic neutral i no conflictiu per excel·lència.

Un dels estudis més destacats d'aquest període és el de Boix i Vila (1998), en què es recorda que Lamuela i Murgades (1984) consideren que l'obra de Pompeu Fabra detalla els fenòmens que es produeixen en el contacte de llengües i com les causes sociopolítiques del català en relació amb el castellà han ajudat a la desfiguració de l'estructura del català en tots els nivells. És a dir, el castellà domina el català, tant en la llengua espontània com en la llengua formal. I, segons Boix i Vila (1998: 228) aquesta influència es pot observar en diversos aspectes:

- L'aparició de nous sons i de neutralitzacions i oposicions distintives,
- el desplaçament de paradigmes morfològics,
- la transformació dels elements relacionals,
- els manlleus,
- els calcs,
- la postergació de formes genuïnes, etc.

Boix i Vila (1998) també estudien a fons el fenomen de la normalització catalana i descriuen extensament el model de Haugen (1983), segons el qual el procés d'estandardització consta de quatre fases: la selecció, la codificació, la vehiculació i l'elaboració. En aquesta tesi ens interessa especialment la segona fase, la codificació, ja que un dels procediments d'homogeneïtzació de la llengua passa per la lexicalització, és a dir, s'ha "d'establir clarament la forma i abast conceptual del vocabulari normatiu, habitualment mitjançant un diccionari normatiu" (Boix i Vila 1998: 299).

L'any 1998, s'aprova la Llei 1/1998 de 7 de gener de política lingüística, en la qual es reafirma la necessitat de dotar Catalunya d'una política lingüística regulada d'acord amb la seva complexa situació sociolingüística, que continua tot i la Llei 7/1983 de normalització lingüística a Catalunya i tot i haver-se generalitzat el coneixement del català. Com s'explica a la mateixa llei (Generalitat de Catalunya 1998: *Llei 1/1998*: Preàmbul I):

Aquesta realitat, doncs, exigeix una política lingüística que ajudi eficaçment a normalitzar la llengua pròpia de Catalunya i que, alhora, garanteixi un respecte escrupolós als drets lingüístics de tots els ciutadans i ciutadanes.

Volem remarcar que en l'Article 1 de la mateixa llei, interpretem dos dels objectius proposats en clau lexicogràfica, ja que en els dos casos la figura del diccionari pot ajudar a assolir els objectius del treball:

- Assegurar l'extensió del coneixement del català a tots els ciutadans i ciutadanes.
- Assolir la igualtat pel que fa als drets i els deures lingüístics dels ciutadans i ciutadanes, amb la promoció de les accions necessàries i la remoció dels obstacles que avui la dificulten.

Segons Cabré (1999), el parlant es troba sovint entre la correcció d'organismes que marquen el bon ús i els diversos models expressius que ofereix la llengua, com els dialectes o els registres. En cas de conflicte, la imposició d'una varietat s'aconsegueix a través d'una sèrie de forces descrites per Corbeil (1983) i recollides també a Cabré (1999: 28):

- L'aprenentatge de la llengua comuna com a part del procés de socialització i aculturació dels individus.
- La influència dels models lingüístics propis de les comunicacions institucionalitzades (ensenyament, administració, indústries culturals, MCM [mitjans de comunicació de massa]).
- La descripció de la llengua com a model construït que juga el rol de superego col·lectiu.

Els estudis més recents de Marí (2002), Veny (2005), Montoya (2006), Pons Parera (2006), Sinner i Wieland (2008) o Süselbeck (2008)¹³ descriuen la situació més actual de la llengua catalana en el context sociolingüístic de la darrera dècada i en alguns casos, com en el cas de Marí (2002), ho fan a partir d'algunes actituds observades en el diccionari.

Marí (2002) té en compte la situació actual de la llengua catalana quant a les condicions sociopolítiques del moment i apunta que tot i la millora considerable dels darrers vint anys, encara manquen marcs estables de coordinació entre les institucions catalanoparlants i les castellanoparlants. L'autor també tracta de la relació entre l'estàndard i els dialectes, i es preocupa del tractament que han rebut aquests últims en el diccionari, ja que en el DIEC2 s'han suprimit la majoria de marques dialectals. El motiu respon al fet que la determinació territorial dificultaria la integració de tots els sinònims dels dialectalismes en el lèxic comú que, a més, difícilment serien utilitzats

---

¹³ Süselbeck (2008) se centra principalment en qüestions de política lingüística.

per tots els parlants. Aquest fet, però, ha generat un debat sobre si és necessària la delimitació territorial.

Veny (2005), per la seva banda, estudia com es reflecteixen els dialectes en els diccionaris del Principat. Per exemple, la primera edició del DGLC de Pompeu Fabra incorpora molt pocs lemes procedents de dialectes, com *enfonyar* (aficar) o *mamprendre* (emprendre). En la segona edició de 1954, es manté el mateix criteri i tan sols s'hi introdueixen tretze lemes dialectals més. La primera i la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana*¹⁴, en canvi, sí que inclouen un nombre superior de dialectalismes amb comparació amb el DGLC, gràcies a estudis geolingüístics que han aportat un coneixement major de la llengua històrica.

Segons Montoya (2006), la difusió de la llengua normativa als Països Catalans encara no és homogènia a causa de les diferències territorials, de forma que, mentre que la llengua estàndard està assumida a Catalunya i a Andorra, no ho està tant, o ho està molt poc, a les Illes Balears, i encara menys al País Valencià, a la Catalunya Nord, a l'Aragó i a l'Alguer. A Catalunya s'ha assimilat la llengua normativa gràcies al fet que s'han adoptat les característiques del parlar central (barceloní) com les estàndards. Com a contrapunt, s'han accentuat les diferències amb el català parlat al País Valencià i amb la resta de dialectes propis del Principat.

El darrer estudi que considerem rellevant per al nostre treball és el de Sinner i Wieland (2008), que analitzen el procés de normalització catalana i fan balanç del seu èxit. Consideren que el català s'ha implantat amb èxit en les comunicacions institucionals, però que encara es troba amb obstacles, com l'actitud lingüística dels parlants catalans i una demografia que juga en contra d'aquest procés, ja que avui dia només la meitat dels habitants de Catalunya descendeix de catalans i el 75% té ascendents immigrants (Hoffmann 1996: 67, Cabré 1999), molts dels quals mantenen el castellà com a primera llengua (Hernández García 1997: 114). Així, la situació que Bastardas Boada (1991a) diagnostica a principis dels anys 90 segueix vigent. A més d'aquestes dues dificultats, també s'ha de tenir en compte el nou paper dels mitjans de comunicació i l'ús de la llengua en les noves tecnologies, una assignatura encara pendent.

1.3. Sociolingüística castellana i norma

En llengua castellana, la relació entre la sociolingüística i la norma lingüística també ha estat tractada en diversos estudis d'autors

---

¹⁴ En endavant, DIEC1 i DIEC2, respectivament.

espanyols i hispanoamericans.¹⁵ Entre aquests estudis, destaquem el de Lara (2011) perquè presenta una panoràmica detallada dels paradigmes normatius de la llengua castellana que han estat fruit dels factors sociolingüístics ja des de l'època romana (200 aC).

Una de les primeres qüestions que cal tenir en compte en l'estudi dels factors que caracteritzen la sociolingüística de la llengua castellana és les dimensions de la llengua, tant pel nombre de parlants (gairebé cinc-cents milions) com pel nombre de països en què és la llengua oficial (més de vint, repartits majoritàriament entre Europa i Amèrica del Sud). Així doncs, una de les primeres divisions que establím, a partir de Salvador (1992), és diversificació geolectal important entre els diferents territoris.¹⁶

Rosenblat (1967) és un dels autors pioners que analitza qüestions sociolingüístiques a través del criteri de correcció. L'autor considera que aquest criteri és propi de tota la comunitat i produeix a la vegada cohesió social en diversos graus:

- Es rebutgen formes expressives que no compleixen de forma adequada la funció comunicativa (poca claredat, ambigüitat, etc.).
- Es rebutgen formes que no compleixen els requisits funcionals del sistema.
- Es rebutgen formes de nivells menystinguts.
- Es rebutgen els usos estranys o estrangers.

Segons Rosenblat (1967) els escriptors són els que governen la unitat de la llengua escrita castellana. Podríem pensar que és la Real Academia de la Lengua, però segons l'autor aquesta és una tasca que supera qualsevol institució, per molt competent que l'Academia es proposi ser. Així, l'autoritat de les acadèmies, les gramàtiques i els diccionaris la trobem en la tasca de seleccionar i consagrar l'ús més adient, tot i que aquesta selecció es pot produir, en ocasions, amb retard, i en d'altres ocasions pot ser errònia. Aquest model planteja, doncs, diversos problemes:

---

¹⁵ En aquest estudi ens centrem principalment en els factors sociolingüístics de la llengua castellana parlada a l'Estat Espanyol.

¹⁶ Ens centrarem, especialment, en l'espanyol castellà, que anomenarem *castellà*, ja que els diccionaris de llengua castellana que conformen el nostre corpus, tot i tenir la voluntat de representar totes les varietats del castellà, especialment la darrera edició del DRAE, han estat concebuts en el si de l'Estat Espanyol.

- La col·laboració hispanoamericana en la norma comuna.
- La llibertat de creació i innovació de l'escriptor.
- La constant penetració d'estrangerismes i tecnicismes de la vida moderna.

Rosenblat (1967) es planteja també si hi pot haver una norma estàndard general compartida per tots els països de llengua castellana. La resposta a aquesta qüestió és que la llengua culta és en general comuna als països llatinoamericans i a Espanya en els aspectes més fonamentals i permet la intercomprensió.

Lope Blanch (1986) també s'ha dedicat a l'estudi de la relació entre norma lingüística i context sociolingüístic. En concret, presenta el concepte de *prestigi lingüístic* i se centra en el cas de del castellà, per caracteritzar-ne l'actual situació i descriure quins són els factors socials que influeixen en la norma (Lope Blanch 1986: 394)¹⁷

El hispanohablante suele preocuparse –a veces apasionadamente– por la propiedad de su habla y por la importancia, dentro del mundo de la lengua española, de la norma lingüística a que cada uno de ellos pertenece.

Durant els anys 90, l'estudi sobre la relació entre norma i sociolingüística continua vigent i trobem diversos estudis com, per exemple, els de Lara (1990), Alvar (1990), Moreno Fernández (1990a, 1990b, 1998), Salvador (1992), Marcos-Marín (1994) i Lorenzo (1999). Entre tots aquests estudis volem destacar el de Lara (1990), que ens situa en el *Diccionario del español de México* i se centra en els factors sociolingüístics que han intervingut en la confecció de l'obra. Aquests factors, tot i estar localitzats en la realitat mexicana, ens serveixen per posar les bases de com els factors sociolingüístics influeixen en les obres lexicogràfiques. Segons Lara, el diccionari és un producte social en el sentit usual (característic de l'economia) i en el sentit filosòfic (és una obra intencional i amb una finalitat concreta). Per tant, el defineix com un producte mercantil, cultural i lingüístic. El context de la llengua castellana, amb uns 500 milions de parlants repartits, majoritàriament, entre Espanya i Amèrica, també propicia que es distingeixi entre *diccionari general* i *diccionari de regionalismes*, donada l'extensa geografia que cobreix aquesta llengua. El castellà, a més, no queda exempt de la discussió sobre la idoneïtat del *Diccionario de la Lengua Española*¹⁸ com a diccionari de referència de totes les variants de la llengua, i té múltiples opinions a favor i en contra.

---

¹⁷ La idea també la diu Rosenblat (1967: 34).

¹⁸ En endavant, DRAE.

Salvador (1992) considera que les llengües són, sobretot, un instrument de comunicació, a més de vehiculadores de cultura. La cultura que transmeten és fruit de segles de treball i de publicacions, així que cal tenir en compte que es necessita quelcom més que disposar d'un diccionari i d'una gramàtica per considerar que la llengua és cultura. L'autor considera que la internacionalitat de la llengua castellana rau en el fet que és la llengua oficial de més d'una vintena de països i que, a més, mai ha existit ni a Espanya ni a la resta de països hispànics cap política dirigida a la seva expansió, així que destaca la seva vitalitat i una bona perspectiva de futur. També cita alguns dels motius pels quals la llengua castellana ha mantingut la seva força:

- Hi ha poca distància entre la llengua parlada i la llengua literària. Aquest fet afavoreix els propis parlants i els parlants d'altres llengües que estudien el castellà.
- Presenta poques diferències entre les seves varietats geogràfiques, la qual cosa permet la comprensió de qualsevol varietat per part del parlant.
- És una llengua molt antiga que ha patit pocs canvis i, per tant, manifesta poques diferències diacròniques.
- Hi ha una simplicitat en l'ortografia, fixada l'any 1815 per la Real Academia Española, i en el sistema fonològic.

Marcos-Marín (1994) reforça la idea de Salvador (1992), segons la qual a Espanya, almenys fins a la meitat dels anys noranta, no hi ha hagut una política lingüística manifesta, sinó més aviat una naturalitat lingüística, gràcies a una acceptació voluntària dels parlants d'altres llengües de la península. Això significa que tota la població adquireix la llengua des de l'inici de l'escolarització, a més de rebre la ràdio i la televisió en castellà i en la seva llengua autonòmica, fet que afavoreix una comunicació bilingüe en els territoris en què conviu el castellà i alguna de les altres llengües. S'ha de tenir en compte, però, que en la realitat espanyola, a més de parlar de bilingüisme, s'ha de tenir en compte la diglòssia. Per exemple, el català de Catalunya s'associa a la llengua burgesa, el català de València i el gallec de Galícia es relaciona més amb el proletariat i, per últim, el basc es considera una llengua que, tot i no ser essencial en el desenvolupament de la societat basca, és a la vegada imprescindible.

D'acord amb la Constitució Espanyola de 1978 (Cortes generales: *Constitución Española de 1978*: Article 3):

1. El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho de usarla.
2. Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos.
3. La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección.

Moreno Fernández (1998) continua en la mateixa línia que Marcos-Marín (1994) i Salvador (1992) i diu que a Espanya no es parla de política lingüística. L'autor afirma que tampoc s'utilitza el terme *llengua estàndard* en llengua castellana. És més apropiada, doncs, la distinció de comunitats primàries, secundàries i terciàries, proposada per Haugen (1958), pioner en la planificació lingüística.¹⁹ Així, a Espanya trobem, majoritàriament, comunitats primàries. En cas d'afrontar una planificació de la llengua castellana, l'autor indica quins són els aspectes principals que s'haurien de tenir en compte (Moreno Fernández 1998: 340):

1. El castellà en les seves varietat dialectals internes.
2. El castellà en els territoris bilingües.
3. El castellà en les varietats mixtes.
4. El castellà en països amb una llengua oficial diferent.

L'autor enumera un conjunt de problemes i qüestions pendents d'abordar en la llengua castellana com, per exemple, com tractar els manlleus d'altres llengües, quines varietats del castellà cal ensenyar, quina varietat és més adient en els mitjans de comunicació, quin estatus haurien de tenir les llengües minoritàries que conviuen amb la llengua castellana, etc. A més, també proposa els que podrien ser els primers objectius d'una planificació lingüística del castellà i que afectarien tant els territoris monolingües com els bilingües (Moreno Fernández 1998: 341):

- Afavorir la unitat i l'enriquiment de la llengua.

---

¹⁹ Les comunitats primàries són aquelles en què les diferències lingüístiques entre els individus són idiolectals. Les comunitats secundàries són aquelles en què es produeix una intel·ligibilitat puntual. En una comunitat terciària no hi ha intel·ligibilitat i, per tant, es necessiten intèrprets.

- Garantir el dret a comunicar-se en castellà en situacions públiques.
- Protegir el dret a fer un ús correcte i prestigiós de la llengua.

Lorenzo (1999) se centra en qüestions sobre correcció i incorrecció, de la mateixa manera que Rosenblat (1967). Segons l'autor en la mateixa línia del que afirmava Rosenblat als anys 70, a finals dels anys 90 malauradament l'autoritat lingüística ha passat dels escriptors, a personatges de referència actual com periodistes, esportistes, etc. També es preocupa de la inhibició o l'intervencionisme en la normalització de la llengua, que es materialitzen en la normalització espontània o planificada. En la primera són els propis parlants el que s'autoregulen a partir de parlants considerats de referència (escriptors, etc.); en la segona és una institució qui regula els usos correctes de la llengua. Segons l'autor, la llengua castellana està afectada pels dos tipus de normalització.

En la darrera dècada, autors com Silva-Corvalán (2001), Prado Aragonés i Galloso Camacho (2004), Lodaes (2006), Pons Parera (2006), Andrés Díaz (2006), Moreno Cabrera (2008), López García (2010), Bosque (2011) o, de nou, Lara (2011), reflexionen sobre l'estat actual de la llengua castellana en relació amb la norma.

D'entre tots aquests autors destaquem la definició de normalització lingüística d'Andrés Díaz (2006) des de dos punts de vista diferents. D'una banda, considera que és (Andrés Díaz 2006: 204):

el conjunto de medidas políticas y sociales que conduce a lograr una situación equilibrada en el uso social de dos o más lenguas coexistentes en un mismo entorno social, proporcionando igualdad de oportunidades en el uso lingüístico e igualdad de derechos lingüísticos de los hablantes.

De l'altra, també la concep com (Andrés Díaz 2006: 204):

el conjunto de medidas políticas y sociales que conducen a otorgar o restituir a una lengua una situación normal en su uso social, evitando su retroceso o su desaparición, y proporcionando igualdad de oportunidades en el uso lingüístico y derechos lingüísticos a sus hablantes.

Lara (2011) també es preocupa per la qüestió de la correcció lingüística i argumenta que els seus fonaments els trobem entre els valors i els principis normatius (Lara 2011: 12):

Es decir, que la historia del español nos demuestra que los criterios y el afán de corrección lingüística tienen un profundo trasfondo en nuestras comunidades.

Segons Lara (2011), la jerarquitització i el funcionament dels valors i normes següents permeten la constitució del paradigma normatiu:

1. La gestació de valors socials: idees, actituds i pràctiques que s'han de conservar.
2. La derivació de principis normatius a partir d'aquests valors: guien la forma d'educar, escriure i parlar.
3. La confirmació de normes explícites: asseguruen la capacitat de comunicació a través de l'escriptura i els textos.

2. La norma lingüística

Com hem apuntat a la presentació del capítol, abordem l'estudi de la norma lingüística en quatre apartats: primer, presentem una panoràmica dels estudis previs sobre la norma lingüística; segon, ens centrem en el concepte de *norma lingüística*; tercer, distingim els diferents tipus de norma lingüística; i, finalment, ens ocupem de la norma lingüística al diccionari. En aquest últim apartat incloem tres parts que es refereixen al model de llengua aplicat al diccionari, a la jerarquitització d'usos lingüístics en el diccionari, i a la voluntat normativa del diccionari.

2.1. Estat de la qüestió: estudis previs sobre la norma lingüística

Presentem en aquest punt una panoràmica de les publicacions sobre la norma lingüística aplicada a la lexicografia i ens centrem especialment en les més recents i pertinents per al nostre treball.

En la recerca d'informació sobre la norma lingüística hem trobat un nombre molt gran de publicacions que tracten aspectes de la norma força diferents. Ens interessen sobretot les que tracten el concepte de

norma, les diferents tipologies proposades i la relació entre la *norma* i el diccionari.²⁰

Les obres que ens han semblat més interessants es poden agrupar per períodes de publicació:

- Les publicacions de finals del segle XIX i principis del XX, que contribueixen a constituir els fonaments del tema de la norma.
- Les publicades a la primera meitat del segle XX, que representen la consolidació dels estudis sobre la norma.
- I les de la segona meitat del segle XX, editades a països francòfons i iberoamericans i a Catalunya, que suposen visions aplicades de realitats sociolingüístiques diferenciades.

Finals del segle XIX i principis del XX: fonaments de la norma

Els primers autors que van establir les bases per a l'estudi de la norma lingüística a les acaballes del segle XIX i a principis del XX són els europeus següents: Paul (1886)²¹, Noreen (1895)²², Saussure (1916), Palmer (1924)²³ i Jespersen (1925).

La primera referència al concepte de *norma* la trobem a l'obra del lingüista Paul (1886). Tot i això, molts dels autors que posteriorment han estudiat la norma lingüística coincideixen a afirmar que una de les primeres referències sobre la qüestió és Saussure (1916). L'aportació principal de l'autor suís és l'establiment de la dicotomia entre llengua i parla. Aquesta distinció separa el llenguatge individual del llenguatge col·lectiu, noció que influenciarà, posteriorment, Coseriu (1952) en l'establiment del concepte de *norma en lingüística*.

Coetàniament a Saussure, Jespersen (1925) proposa una visió de la norma i una tipologia inspirada bàsicament en Noreen (1895). Sobre el concepte de *norma*, Jespersen diferencia entre tres concepcions de normes de correcció en la parla: la literariohistòrica i la naturalhistòrica

---

²⁰ En alguns casos presentem alguns dels treballs de forma més extensa ja que són els més pertinents i en els quals basem el marc teòric. La resta de treballs simplement apareixen citats com a fonts de referència.

²¹ Tot i que no hem pogut accedir al text original, la majoria dels autors consideren a que Paul és un dels pioners en la matèria. La font original és Paul, H. (1886). *Principles of the history of language*. New York: Macmillan.

²² De la mateixa manera que amb Paul (1886), no hem pogut accedir al text original. La referència és Noreen, A. (1895). *Spridda Studier*. Stockholm: H. Gebers.

²³ De la mateixa manera que amb Paul (1886) i Noreen (1895), no hem accedit al text original. La font és Palmer, H. (1924). *A Grammar of Spoken English, on a Strictly Phonetic Basis*. Cambridge: Heffer and Sons.

—que ja eren presents als escrits de Noreen—, i la racional. D'aquesta classificació en què distingeix els diferents tipus de normes que proposa, ens interessa principalment la norma d'autoritat i, en segon terme, la norma geogràfica.

Primera meitat del segle XX: consolidació de l'estudi de la norma

Ja ben entrada la primera meitat del segle XX trobem d'altres autors que continuen estudiant la norma: Marouzeau (1933)²⁴, Bühler (1934), Trubetzkoy (1939) o Brøndal (1943). Tot i així, els dos autors més destacats d'aquest període són Hjelmslev (1928) i Coseriu (1952).

Hjelmslev (1928), com afirma Lara (1976: 25)²⁵, utilitza explícitament i per primer cop el mot *norma* en un estudi sobre teoria lingüística. Posteriorment, influenciat per alguns dels autors que acabem de citar, publica l'estudi *Sistema, Norma y Habla: con un resumen en alemán* l'any 1952, en què suggereix la possibilitat que la llengua i la parla no estiguin separades i tampoc cobreixin tota la realitat del llenguatge, en contraposició a les afirmacions de Saussure (1916). I, amb la introducció del concepte de *norma* entre la llengua i la parla, completa la teoria exposada per Saussure. Segons Coseriu (1952), la norma és el conjunt d'usos habituals que adopta un col·lectiu a partir del sistema i els aplica en l'acte comunicatiu. A més, diferencia tres tipus de norma: norma diatòpica, norma diastràtica i norma diafàsica.

Segona meitat del segle XX: estudis francòfons, iberoamericans i catalans

Durant la segona meitat del segle XX hi ha una sèrie d'autors de procedència anglosaxona i germànica que treballen el concepte de *norma lingüística* des de perspectives diverses. Per exemple, com ja hem apuntat anteriorment, Labov (1972), Haugen (1983) o Garvin (1986) són tres autors que s'ocupen de la distinció entre les normes lingüístiques explícites i les implícites. Però els estudis que han tingut més influència d'acord amb el nostre tema d'estudi, enfocat a la lexicografia, són els publicats en el context francòfon, català i iberoamericà.

a. Estudis francòfons

En la dècada dels 80, es publiquen diversos estudis relacionats amb la norma lingüística orientada a la pràctica lexicogràfica, entre els quals

---

²⁴ Vegeu l'apartat 1.2 sobre el concepte de *norma* en lingüística.

²⁵ Hjelmslev és considerat com el successor de Saussure en la matèria gràcies als tres estudis publicats dins de l'obra *Essais linguistiques*, que ja havien estat publicats anteriorment i que són: "Langue et parole", "La stratification du langage" i "Pour une sémantique structurale".

en destaquen quatre. El primer des del punt de vista cronològic és el publicat sota la coordinació de Bédard i Maurais (1983). Aquesta obra és molt completa tant per la seva orientació teòrica com pel seu vessant aplicat als camps de la sociolingüística i la lexicografia.²⁶ En concret, conté un apartat titulat *Problèmes pratiques*, que inclou un conjunt d'articles centrats en els problemes que comporta la definició de norma:

- Gagné (1983) es basa en l'estudi dels diccionaris monolingües destinats, principalment, a parlants nadius.
- Rey (1983) situa el concepte de *norma* en la lexicografia, parla de com la percepció de la norma afecta els diferents tipus de diccionaris (prescriptius o descriptius) i de com es reflecteix i s'aplica en les diferents parts del diccionari, tant en la macroestructura com en la microestructura.
- Per últim, Lara (1983) posa en relació la norma, els manlleus i el tractament que aquests reben en un diccionari monolingüe que té per objectiu ser la referència de l'espanyol de Mèxic.

El segon estudi és una obra editada pel Conseil de la langue française (1990), amb articles d'Auger (1990) i de Boulanger (1990). En concret, Auger (1990) presenta la relació que s'estableix entre les marques d'ús al diccionari i la percepció de norma lingüística per part dels lexicògrafs.²⁷ I Boulanger (1990) tracta un tema molt similar també des de la perspectiva del francès de Quebec, però se centra en la relació entre norma i dialectalisme, i el tractament que reben les marques d'ús en els diccionaris, especialment les geogràfiques.

El tercer estudi rellevant són les actes editades per Bouchard i Cormier (2002), que recullen dos articles d'autors afins a la nostra recerca: Moreau (2002) i Pruvost (2002).

El que ens interessa de Moreau (2002) és que afirma que la norma jerarquitzava les varietats d'una mateixa llengua i que l'ús permet situar dalt de tot de la jerarquització almenys tres tipus de construccions normatives, que es diferencien per la mida de les comunitats lingüístiques, per les funcions de la llengua i per l'organització política i social de les societats.

---

²⁶ Els articles que conté són una reflexió sobre el concepte de *norma* i tracten cinc aspectes relacionats amb la norma: el primer, la tradició de la norma; el segon, la norma en la lingüística contemporània; el tercer, la norma social i la norma lingüística; el quart, la norma lingüística d'origen legal; i, per últim, els problemes pràctics a l'entorn de la norma.

²⁷ Per descriure aquesta relació agafa com a exemple el cas del francès de Quebec.

De Pruvost (2002), prenem la seva visió de la norma lingüística i l'estudi que fa sobre la ideologia del *Petit Larousse* i del *Petit Robert*. Aquest estudi consisteix en una anàlisi del tractament que rep el mot *norma* en el discurs lexicogràfic de cada diccionari.²⁸

Finalment, no podem acabar aquesta revisió de les publicacions de l'àmbit francòfon sense citar el treball de Reinke (2005) sobre la norma al Quebec, al volum editat per Sinner (2005a). L'article presenta la situació sociolingüística de Quebec, en què la norma està en conflicte permanent. L'autora analitza la situació de la norma en la premsa, en l'escola i en els diccionaris. Per a la nostra recerca ens centrem especialment en les aportacions sobre la norma en l'estudi dels diccionaris.

b. *Estudis iberoamericans*

Pel que fa a la llengua castellana, alguns dels autors que s'han ocupat més intensament de l'estudi de la norma lingüística són Lara (1976, 1990, 1999, 2004), Martínez de Sousa (2003) i Bosque (2011).

L'obra de Lara (1976) és una monografia sobre el concepte de *norma lingüística* estudiada des de diverses perspectives. D'una banda, defineix extensament el mot *norma*. De l'altra, situa la norma en dos corrents diferents: en el marc de l'estructuralisme de Hjelmslev i en la teoria de Coseriu. Finalment, presenta la norma com a model de correcció i es proposa donar pistes d'un nou concepte de *norma lingüística*.

Uns anys més tard, Lara (1990)²⁹ contraposa els diccionaris generals amb els diccionaris de regionalismes des del punt de vista de la norma. Lara tracta la situació dels regionalismes i la dificultat d'integrar-los dins el diccionari general, explicita la relació entre societat i norma i desenvolupa el concepte d'*ideologia de la llengua* i la relació d'aquest amb la *norma lingüística*. Continuant amb la recerca sobre la norma, Lara (1999) planteja diferents tipus de normes (normes de valor etimològic i normes de valor social dels parlants) i explica com aquestes estan jerarquizades i com s'apliquen a àmbits diferents.

---

²⁸ La metodologia de Pruvost ens pot servir per aplicar-la als diccionaris que analitzarem més endavant. Creiem que aquest experiment pot ser un complement a l'estudi principal que farem de la macroestructura i de la microestructura de tots els diccionaris, tant en català com en castellà, per refinar els resultats sobre la norma que reflecteixen i sobre la influència que tenen les condicions sociolingüístiques sobre la norma.

²⁹ En el capítol "La cuestión de la norma en el *Diccionario del español de México*".

Martínez de Sousa (2003) se centra en el concepte de *norma*, en la percepció que té el parlant de la norma i en el concepte d'ús de la llengua per part del parlant. A més, també tracta els fenòmens de la neologia, els manlleus, els barbarismes i les ultracorreccions.³⁰ D'aquest autor, en interessa especialment la recerca en neologia i manlleus.

Per últim, volem destacar Bosque (2011), que planteja el concepte de *norma lingüística* en relació amb la figura de les acadèmies. L'article també s'ocupa de la influència de la societat sobre la norma i del concepte de *prestigi*. Segons l'autor, les acadèmies estan concebudes com l'entitat normativa de la llengua però, alhora, no tenen la capacitat de decidir les propietats del sistema lingüístic. Així posa de manifest com la societat juga un paper clau en la conformació de la norma i en l'atribució de prestigi o desprestigi a una forma determinada.

c. *Estudis catalans*

Quant a l'àmbit català, trobem diversos estudis dedicats a la norma lingüística: Badia Margarit (1977), Solà (1977), Tusón (1981), Rico (1989), Segarra (1991), Cabré (1993, 1994b, 1999, i 2007), Lamuela (1994), Rico i Solà (1995), Bibiloni (1997), Mestres (1998), Marí (2002), Veny (2005), Costa (2000, 2005, 2007, 2009), Cuenca (2001) i Sinner (2005a i 2005b).

Tanmateix, un dels lingüistes més rellevants que ha tractat més extensament aquest tema és Solà (1977). La seva obra té un clar enfocament sociolingüístic i pretén dibuixar l'evolució del pensament dels autors sobre la correcció del català des del segle XV, a partir de diversos tractats o estudis sobre barbarismes. També tracta de la relació entre la llengua escrita i la llengua parlada.

A les *Actes de les terceres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*, Rico (1989) analitza els criteris que fa servir Pompeu Fabra per admetre mots dialectals al DGLC i determina quin és l'estatus de cada una de les variants dialectals que té en compte el diccionari.

Uns anys més tard, Rico i Solà (1995) publiquen una obra que és un manual destacat sobre gramàtica i lexicografia en llengua catalana. Dibuixa una panoràmica de la història de la gramàtica catalana i

---

³⁰ Un altre autor que també ha abordat la norma lingüística a partir dels barbarismes és Gómez Torrego (1992 i 1995). L'autor s'ocupa de les incorreccions lèxiques a través d'un llistat molt complet d'exemples del DRAE, amb un enfocament pràctic.

presenta un estudi crític sobre els diccionaris publicats en llengua catalana des de 1932.³¹

També Cabré ha estudiat la norma en diferents publicacions (Cabré 1993, 1994 i 2007). Cabré (1993) descriu diversos aspectes sobre els diccionaris i es planteja fins a quin punt el diccionari té la facultat d'atribuir i organitzar els diferents significats o interpretacions dels mots. També tracta la influència del lexicògraf en la confecció i el text del diccionari: per a l'autora, no només el diccionari mateix pot atribuir o organitzar diferents significats o interpretacions dels mots, sinó que també el lexicògraf, en l'elaboració de l'obra, pot plasmar la seva influència sobre la mateixa. Per últim, reflexiona sobre la influència de la societat en el diccionari. Aquest darrer aspecte ens interessa especialment per afrontar la hipòtesi plantejada a l'inici del nostre treball sobre si la norma lingüística que vehiculen els diccionaris està condicionada pel context sociolingüístic de la llengua.

Més endavant, Cabré (1994b)³² posa de manifest la relació de la norma lingüística amb l'ús de la llengua per part dels parlants. En un article més recent (2007), l'autora estableix les diferències entre *norma* i *norma lèxica*, *normalitzar* i *normativitzar*, *normatiu* i *normalitzat*. En aquest estudi ens fixem, en especial, en la dicotomia entre *normatiu* i *normalitzat*.

Costa (2000) té un doble objectiu. D'una banda, presenta una panoràmica de les diferents concepcions que diversos lingüistes teòrics han atribuït a la *norma*. D'altra banda, tracta la diferència entre la norma objectiva i la norma prescriptiva a través d'una panoràmica històrica de les definicions que se n'han fet.

Més recentment, Cuenca (2001) presenta una panoràmica sobre el concepte de *norma lingüística* i una comparació entre norma, gramàtica i teoria lingüística, que l'autora equipara a la comparació entre llengua normativa, llengua com a conjunt d'usos i llengua com els principis que s'estudien a través de les teories.

---

³¹ Aquesta segona part és la que ens interessa principalment per a la nostra recerca.

³² L'edició que hem consultat és la versió catalana de l'article "A l'entorn de la norma lèxica: concepte i representació" a *Normativa i ús de la llengua*. Dins d'aquesta mateixa obra cal mencionar també les aportacions del francòfon Perrenoud en l'article "Parla com cal!". Reflexions sociològiques sobre l'ordre lingüístic". Perrenoud (1999) aporta una definició del concepte de *norma* però, a la vegada, incorpora un enfocament sociolingüístic que ens serà molt útil per relacionar la norma lingüística amb la situació sociolingüística del català i del castellà.

Roviró, Torrent-Lenzen i Wesch (2005) editen un volum que recull tres articles interessants per a la nostra recerca:

- El primer, de Costa (2005), és una revisió sobre els conceptes de *normativa catalana* i *gramàtica normativa*. Ens interessa especialment la revisió sobre la qüestió de la *normativa catalana*. L'autor parla de la *normativa* a través dels conceptes dels mots *normativa*, *norma* i *correcte* que s'inclouen en el *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC1) de l'Institut d'Estudis Catalans. A més, proposa una definició del concepte de *norma lingüística*.
- El segon article, de Sinner (2005b), planteja la situació del català en relació amb el castellà i com els parlants estan influïts per aquesta convivència. També tracta la distinció entre la *norma d'ús* i la *norma prescriptiva* i intenta establir diferents nivells de normes d'ús en funció de diverses variables. Aquesta distinció és necessària per distingir les estructures o el lèxic més genuí que utilitza el parlant català.
- En el tercer article, de Veny (2005), s'aborda la qüestió de la relació entre llengua i territori i en concret l'autor es pregunta fins a quin punt les varietats dialectals s'han incorporat a l'estàndard, tot repassant diversos diccionaris en català.

En resum, diversos han estat els autors francòfons, iberoamericans i catalans els que s'han dedicat extensament a l'estudi de la norma lingüística aplicada a la lexicografia i, per aquest motiu, tindran un pes específic i important entre el conjunt d'autors presos com a punt de partida de la recerca que ens proposem dur a terme.

2.2. El concepte de *norma lingüística*

El terme *norma* aplicat a les llengües s'utilitza normalment amb un doble sentit: d'una banda, parlem de la norma per referir-nos a un model de llengua fruit de la selecció dels usos dels parlants sobre la base de determinats criteris (Havránek 1932, Coseriu 1952, Lara 1976, Cabré 1999, Cuenca 2001, Moreau 2002 i Martínez de Sousa 2003). A més, seguint Martínez de Sousa (2003: 3), concebem aquests usos com "el conjunto de realidades lingüísticas descriptivas, que tienen vida propia, pero que no se someten necesariamente a las normas académicas". D'altra banda, també parlem de norma per referir-nos a una o a un conjunt de prescripcions que orienten aquesta selecció d'usos i condueixen a la conformació del model (Paul 1886, Jespersen 1925, Cercle lingüístic de Praga 1929, Lara 1976, Bédard i Maurais 1983). En aquest treball entenem la norma lingüística d'acord amb aquest segon sentit.

Com ja hem apuntat anteriorment, segons Lara (1976), la primera referència al concepte de *norma* la trobem a Paul (1886). Per a Paul, la norma és una espècie de regla que caracteritza el valor de la llengua estàndard en les comunitats. Es concep com una norma ideal que indica com ha d'actuar el parlant.

Jespersen (1925), sense arribar a definir la *norma lingüística* tal com la concebem en aquest treball, ja matisa a través d'adjectius la noció de *norma* i la qualifica com a *llengua bona* i *llengua correcta*, conceptes que estan en relació amb la norma (Jespersen 1925: 139):

Quan parlem del que està bé, del que és correcte, pel que fa a la llengua, aquestes paraules impliquen el concepte d'una "norma", de quelcom exigít per la societat, tal com en d'altres camps tenim una norma per al que es considera bo i correcte." [...] La nostra definició del "que és lingüísticament correcte" és doncs "allò que és exigít per la comunitat lingüística determinada a la qual pertanyem". El que està en desacord amb això és lingüísticament incorrecte.

L'autor afegeix que les regles estan relacionades amb l'observació de la llengua real que fan els parlants (Jespersen 1925: 114):

Les regles es basen, molt sovint, en una observació correcta de la llengua real usada en determinades circumstàncies, que després és (incorrectament) generalitzada, en considerar llavors que les regles es poden aplicar a tots els casos sense excepció.

A partir de Jespersen, Coseriu (1952) presenta la norma com un concepte no estrictament prescriptiu, sinó com el conjunt d'usos habituals que adopta un col·lectiu determinat a partir del conjunt de possibilitats que presenta la llengua. A partir del concepte de *norma* que proposa, estableix una classificació que distingeix la norma diatòpica, la norma diastràtica i la norma diafàsica.

Paral·lelament, El Cercle lingüístic de Praga estudia en profunditat la qüestió de la norma lingüística. A les *Thèses présentées au Premier Congrès des Philologues Slaves* de 1929 (Vachek 1964) es parla de la norma com a model de correcció, encara que no sempre es parla explícitament de *norma* (Lara 1976: 20 i Costa 2000: 90). Havránek

(1932)³³, per la seva banda, s'avança en l'estudi i té en compte tant les normes codificades com les no codificades. Així, tot parlant té consciència del seu idioma i adquireix inconscientment un comportament social que el dota d'una norma implícita (Havránek 1932, citat a Lara 1976: 21):

Cada comunidad lingüística, tanto territorial como social, posee su propia norma lingüística. Norma lingüística no es un concepto exclusivo de la lengua escrita, sino que cada miembro de una sociedad rige su hablar según su sociedad, según su norma lingüística, la cual se le impone directa e indirectamente, bajo la presión de la convivencia social: en ese sentido la norma lingüística no se limita a la lengua escrita; la existencia de una norma no se puede considerar característica de la lengua escrita.

Més endavant, Lara (1976) proposa la seva pròpia concepció de *norma*, a partir de l'estudi detallat dels treballs de Hjelmslev (1928) i Coseriu (1952) (Lara 1976: 110):

Una regla o un conjunto de reglas con cierto grado de obligatoriedad, impuesto por la comunidad lingüística sobre los hablantes de una lengua, que actúa sobre las modalidades de actualización de su *sistema* lingüístico, seleccionando entre la ilimitada variedad de posibles realizaciones en el uso, aquellas que considera *aceptables*.

Tot i el vessant prescriptiu que es desprèn d'aquesta definició³⁴, l'autor, seguint Coseriu (1952), també té en compte el vessant descriptiu, que correspon a la selecció d'usos per part dels parlants. La norma és la representació dels judicis que fan els parlants sobre les realitzacions lingüístiques i, per tant, la norma queda reflectida en l'ús.

La norma, doncs, es conforma a partir dels judicis de valor que fan els locutors sobre la seva llengua i, en paraules de Rey (1983), dóna sempre una visió unitària de la llengua que, sovint, emmascara la varietat d'usos i controla la pluralitat de judicis de valor dels locutors

---

³³ Aquest autor també forma part del Cercle lingüístic de Praga.

³⁴ Aquest vessant correspon al segon sentit que hem descrit anteriorment sobre la norma: conjunt de prescripcions que orienten la selecció d'usos i condueixen a la conformació del model.

que deriva del discurs. En aquesta mateixa línia de pensament, estem d'acord amb Marouzeau (1933, citat a Pruvost 2002: 153) que la norma és la unió de particularitats d'una comunitat lingüística determinada, considerada com un model, com una realitat suficientment homogènia pels subjectes parlants que tenen un sentiment d'unitat.

D'entre els autors que més recentment s'han ocupat del concepte de *norma lingüística*, volem destacar els següents: Lope Blanc (1986), Cabré (1999), Cormier (et al.) (1999), Costa (2000), Cuenca (2001), Moreau (2002), Martínez de Sousa (2003), Sinner (2005a i 2005b), Reinke (2005) i Bosque (2011).

Costa (2000) sintetitza les idees precedents i també proposa una definició de *norma* a partir, especialment, de les aportacions de Hjelmslev (1928, 1934, 1943, 1954), Havránek (1932), Coseriu (1952, 1958, 1988) i Lara (1976). Segons l'autor, la concepció de *norma* és la següent (Costa 2000: 92):

Un sistema (o conjunt, fons o complex) de les realitzacions individuals concretes normals comunes usades regularment, que funciona com un ideal que s'imposa (realitzacions obligatòries o imposicions socials), que és acceptable per al grup social (o relacions interestàtiques admeses) i que manifesta l'equilibri del sistema (com es practica el sistema en un moment donat).

Per a Cormier (et al.) (1999)³⁵ la norma és un conjunt de regles lingüístiques que regeixen la producció dels enunciats de la llengua general i dels llenguatges d'especialitat. També afirmen que aquesta concepció de norma fa referència a la unió de prescripcions lingüístiques consignades a les gramàtiques, als diccionaris, etc. Amb la definició de norma indiquen, doncs, on podem localitzar la norma i, per tant, quin és el nostre objecte d'anàlisi.

Entre aquests autors recents, Moreau (2002: 11)³⁶ proposa una de les definicions de norma més completes:

---

³⁵ Aquests autors posen l'èmfasi en les regles lingüístiques enteses com el resultat d'aplicar un determinat model de llengua.

³⁶ Moreau també destaca per la seva aportació en l'estudi de la jerarquització dels usos que conformen la norma.

[...] tout principe de hiérarchisation des variétés d'une même langue, et l'usage situé au sommet de la hiérarchie, trois types au moins de constructions normatives peuvent être distingués, qui diffèrent par la taille des communautés linguistiques, par les fonctions que la langue est appelée à y jouer, et par l'organisation sociale et politique des sociétés concernées.

També Martínez de Sousa (2003) proposa la seva pròpia definició de norma i la descriu com un conjunt de regles restrictives³⁷ que permeten escollir entre els diferents usos d'una llengua. Quan es compleix la norma s'està sent fidel a un ideal sociocultural i el parlant, quan adopta una determinada norma i tria entre un conjunt d'usos, ho fa per satisfer un ideal social i cultural que tenen els parlants d'una societat. El fet que la norma sigui restrictiva implica que els parlants que són conscients d'aquesta norma estan més condicionats que els parlants que la desconeixen.

Cabré (1999) i Costa (2000) distingeixen dos tipus de normes lingüístiques, la norma lingüística explícita i la norma lingüística implícita³⁸. Per norma lingüística explícita entenen la normativa que emet una institució oficial i amb la norma implícita es refereixen a la norma que, sense procedir d'una institució, el parlant adopta de manera espontània. Cabré afegeix que s'han de donar unes condicions determinades per considerar una norma com a explícita (Cabré 1999: 27):

En primer lloc, que hi hagi un discurs sobre la norma, que determini explícitament quin és el bon ús lingüístic (condemnant indirectament els altres usos, atribuint-los un valor relatiu específic en referència a d'altres usos o circumscriuint-los a determinats espais comunicatius; en segon lloc, les normes explícites han de procedir d'un element de referència (un organisme o grup social que tingui una autoritat moral reconeguda i, doncs, sigui capaç de legitimar la proposta de bon ús);

---

³⁷ L'autor es refereix al fet que no es pot fer ús de tot el llenguatge i s'ha d'escollir entre les diverses possibilitats d'ús, ja que la norma no considera acceptables tots els usos.

³⁸ Vegeu l'apartat 2.3 d'aquest capítol on descriurem les diferències entre la norma lingüística explícita i la implícita, a més d'altres tipologies de norma lingüística.

i, en tercer lloc, les normes explícites han de tenir al seu favor els canals de difusió naturals a partir dels quals se sol imposar la norma (els mitjans de comunicació, els ensenyants, els escriptors, els assessors, etc.).

De Cabré (2007) ens interessa també la distinció dels conceptes de *normatiu -iva* o *normativitzat -ada* i *normalitzat -ada*, els quals, segons l'autora, fixen el vessant normatiu del concepte de *norma lingüística d'autoritat* i que convé no confondre. Per a l'autora, l'adjectiu *normalitzat -ada* fa referència al lèxic adoptat per usuaris mediats institucionalment. En canvi, en l'adjectiu, *normatiu -iva* (o *normativitzat -ada*) el lèxic ha estat fixat per una acadèmia d'autoritat reconeguda, que relacionem amb la norma d'autoritat.

A banda de la distinció entre *normatiu -iva* (o *normativitzat -ada*) i *normalitzat -ada*, Cabré (1999) estableix la diferència entre els adjectius *normatiu -iva* i *correcte*. Com acabem de definir, *normatiu -iva* és la qualitat que fa referència al lèxic procedent de decisions d'institucions oficials. L'autora considera que seria un error utilitzar l'adjectiu *correcte* com a sinònim de *normatiu -iva*, ja que si un mot concret no forma part d'una obra realitzada en el si d'una institució oficial no és normatiu però, a més, pot ésser considerat correcte. Els diccionaris normatius, doncs, no recullen tot el lèxic correcte d'una llengua.³⁹ Il·lustrem aquestes afirmacions amb les seves paraules (Cabré 1999: 29):

Considerar que només són correctes les paraules incloses al diccionari de referència normativa suposaria, per part d'un lingüista, desconèixer la base mateixa de la lingüística i el lèxic. Certament, el cabal lèxic d'una llengua –a diferència de tots els altres: el fonològic, el morfològic i el sintàctic– és un inventari en renovació constant, per tal com les paraules (ja ho hem remarcat fa un moment) serveixen per designar i referir-nos a una realitat en procés constant de canvi, alhora que reflecteixen interactivament aquest canvi.

Cuenca (2001: 16) elabora una definició de *norma lingüística* que posa en relació els conceptes *norma*, *teoria lingüística* i *gramàtica*: aquestes nocions les que equipara a les de *sistema*, *norma* i *parla* proposats per

---

³⁹ Vegeu l'apartat 2.4 d'aquest capítol sobre la relació que s'estableix entre la norma lingüística i el diccionari.

Coseriu (1952). Segons l'autora, la norma correspon a una realitat social, la parla a una realitat experiencial i la llengua a una realitat mental. A partir d'aquestes tres realitats, la norma es concep com un conjunt de produccions lingüístiques, concretades en alguna acció social (que no implica que provingui d'alguna institució oficial), que participa del sistema de la llengua i que correspon, a més, a un subconjunt de la parla. A partir d'aquesta definició cal dir que tot i que hi ha casos ambigus que són contraris a la naturalesa de les normes, són molt difícils d'evitar. Per això, és important que la norma sigui el més clara possible per poder cobrir el major nombre de casos i que, en cas de dubte, el parlant pugui escollir l'ús que li sembli més convenient d'acord amb la norma.

Lope Blanch (1986) i Bosque (2011), per la seva banda, posen en relació el concepte de *norma lingüística* amb el concepte de *prestigi*. D'acord amb Lope Blanch, hi ha factors socials que determinen la llengua. I a partir d'aquests factors podem establir el prestigi d'una norma lingüística. Aquests factors són diversos: polítics, econòmics, demogràfics, culturals, etc. Bosque, en la mateixa línia, afirma que les acadèmies a dia d'avui accepten els judicis de valor procedents de la societat sobre les seves prescripcions i és, de fet, a partir d'aquests judicis de valor que aquestes institucions emeten les seves recomanacions en qüestions de llengua. A més, les acadèmies són especialment cautes a l'hora de tractar la variació lingüística.

A partir de les definicions de *norma* exposades en aquest treball, assumim també dos supòsits entorn del concepte de *norma*:

1. Com que la norma està íntimament relacionada amb el funcionament de les societats –i aquestes inevitablement pateixen canvis i evolucionen–, considerem, basant-nos en Rey (1983), que la norma social, i també la norma lingüística, estan sempre en constant evolució i elaboració. En aquesta mateixa direcció, Perrenoud (1999) afirma que l'estudi de les variacions lingüístiques i l'evolució dels usos fa que la societat es qüestioni la norma constantment i que aquesta evolucioni.

2. Segons el tipus de diccionari, tal com afirma Rey (1983), el concepte de *norma* pot variar. Els diccionaris normatius contrasten, per exemple, amb els diccionaris d'ús.

I a partir d'aquests dos supòsits, assumim que podem escatir la norma d'una llengua a partir de l'anàlisi del discurs lexicogràfic, com molt bé exposa Rey (1983: 559):

En fonction des données complexes qu'ils ont à décrire et de leurs finalités explicites, en fonction aussi des systèmes évaluatifs, normalisateurs et prescriptifs concernant la langue dans la société où ils voient le jour, les dictionnaires, et notamment les dictionnaires de langue généraux, produisent un "texte" variable, plus ou moins cohérent, plus ou moins homogène et normalisé, plus ou moins sélectif, plus ou moins prescriptif, du purisme au libéralisme.

2.3. Tipus de norma lingüística

Com hem vist en l'apartat anterior, el concepte de *norma* no és únic, sinó que pot incloure diferents models de llengua, i no tots són pertinents per al nostre treball. A partir del nostre objecte d'estudi –el diccionari normatiu– i per abordar l'enfocament de la norma que ens ocupa –la norma prescriptiva–, establim quina és la tipologia de norma lingüística més adequada als nostres objectius.

2.3.1. La tipologia de Jespersen (1925)

Jespersen (1925) estableix explícitament set tipus de norma lingüística: la norma d'autoritat, la norma geogràfica, la norma literària, la norma aristocràtica, la norma democràtica, la norma lògica i la norma estètica.⁴⁰ Els parlants poden adoptar un model o un altre, d'acord amb el que considerin correcte segons la situació lingüística en què es trobin.

De la tipologia de Jespersen ens interessa especialment la norma d'autoritat i, en un grau menor, la norma geogràfica. L'autor presenta la norma d'autoritat com el model de llengua que proposen els

---

⁴⁰ Jespersen formula els diferents tipus de normes a partir del treball de Noreen (1985). Segons Noreen existeixen tres postures diferents envers la correcció en la parla: la literariohistòrica, la naturalhistòrica i la racional o de sentit comú. Noreen refusa les dues primeres, que són alienes, i considera vàlida la seva pròpia, la racional o de sentit comú. En paraules del propi autor, aquesta postura es pot definir de la manera següent: "El millor és allò que pot ésser comprès amb més exactitud i rapidesa per l'auditori present i produït amb més facilitat pel qui parla" (Noreen 1895, citat a Jespersen 1925: 104). Jespersen però, critica aquesta postura amb l'argument que és massa individualista i no té en compte tots els individus que fan un acte de parla. Conseqüentment, proposa el llistat divers de normes que citem en el text.

organismes acadèmics com, per exemple, la Real Academia Española per al castellà i l'Institut d'Estudis Catalans per al català.

Segons Jespersen, el comportament de la societat vers la institució reguladora de la llengua és d'obediència en la majoria dels casos: hi ha una percepció de necessitat i una voluntat de rebre unes regles breus i clares. Tot i així, en ocasions, també apareix la figura del que vol contradir o fer canviar la norma que dicten aquestes institucions.⁴¹

Quant a la norma geogràfica, Jespersen, a través de les afirmacions de Palmer (1924), considera que cada llengua agrupa un conjunt de dialectes locals, tots ells correctes i indiscutiblement propis de la llengua a la qual pertanyen, tot i que pugui existir una varietat estàndard. La norma geogràfica, tot i no ser el tipus de norma principal del nostre estudi, ens interessa per abordar el tractament dels mots dialectals en els diccionaris normatius i en els d'ús.

A partir de la tipologia plantejada per Jespersen, Cabré (1999) explica que hi ha dues vies per caracteritzar la norma: a partir del conjunt de la tipologia plantejada per Jespersen o a partir d'una selecció dels tipus de norma. En el nostre estudi hem adoptat la segona via (Cabré 1999: 26):

Cap de les set opcions és suficient per si sola per explicar el comportament individual i social respecte a la varietat, però el conjunt que formen o bé les set o bé una part de les set normes delimita unes certes tendències en els parlants a elegir en funció d'allò que creuen que és més correcte. I cal no perdre de vista que tant la selecció d'unes normes determinades (amb el consegüent arraconament d'unes altres) com la jerarquització de les diverses normes palesen clarament la posició del parlant.

---

⁴¹ Un exemple que volem remarcar, i que contradiu l'afirmació de la necessitat de tenir una acadèmia reguladora, és la de la llengua anglesa. Ni al Regne Unit, ni a cap altre país de parla anglesa disposen d'aquesta institució. Han substituït la funció reguladora que té l'acadèmia, entre d'altres vies, amb el diccionari normatiu *The Oxford English Dictionary* [OED], diccionari de referència de l'editorial Oxford University Press. En la mateixa línia, Martínez de Sousa (2003) afirma que, tot i existir aquestes entitats reguladores que són les acadèmies, i tot i estar inevitablement condicionat per la norma, no hi ha cap obligació de seguir-la. Hi ha qui entén que la llengua és un bé comú que no ha de ser estrictament regulat per una sola institució que tingui designada oficialment aquesta funció.

2.3.2. Norma objectiva i norma prescriptiva

Una altra classificació possible de norma és la que distingeix dicotòmicament entre la norma lingüística objectiva i la norma lingüística prescriptiva. Un bon nombre d'autors han treballat en aquesta distinció. Costa (2000) aborda l'estudi d'aquests autors i els agrupa segons la seva dedicació a un tipus de norma o a l'altra.

Així, per exemple, la norma lingüística objectiva està descrita en els treballs d'alguns autors com Hjelmslev (1928, 1934, 1943, 1954), Cercle Lingüístic de Praga (1929, 1932), Havránek (1932), Coseriu (1952, 1973, 1988), Labov (1972), Lara (1976), Berrendonner (1982), Haugen (1983), Morin i Paret (1983) o Rey (1983). I la norma lingüística prescriptiva es troba definida en les obres de Hjelmslev (1928, 1937), Cercle Lingüístic de Praga (1932), Havránek (1932), Coseriu (1952, 1973), Haugen (1966), Lara (1976), Berrendonner (1982) o Rey (1983).

En el nostre estudi hem pres el treball de Rey (1983) com a punt de partida per distingir les diferències entre norma objectiva i norma prescriptiva. L'autor presenta la norma com un objecte de tres vessants:

- El primer vessant és l'existència d'una pluralitat social de normes objectives o d'usos de la llengua. Aquesta idea també està present a l'article de Moreau (2002) i ens permet presentar el segon i el tercer vessant.
- El segon vessant fa referència a la pluralitat conflictiva de les normes avaluadores, és a dir, als judicis de valor. A partir de la pluralitat social dels usos de la llengua, inevitablement hi haurà conflictes i opinions oposades sobre la correcció de l'ús de la llengua. Aquest aspecte ens interessa especialment, ja que ho podem aplicar directament al discurs lexicogràfic. Interpretem aquests judicis de valor entorn a l'ús de la llengua com la normativa que recollirà posteriorment un diccionari. El diccionari pren posició respecte a l'ús correcte i elabora aquesta normativa a través de la informació que inclou en el seu discurs.
- El tercer i últim vessant se centra en la unitat de la norma prescriptiva. L'estudi del diccionari ens permetrà observar la norma prescriptiva que aquest dicta, d'acord amb la seva posició vers l'ús de la llengua. Per interpretar si la norma dictada és l'adequada cal conèixer les posicions a favor i en contra. Creiem que l'estudi de diversos diccionaris ens permetrà contrastar la idoneïtat de les decisions preses entorn a la norma d'un diccionari i d'una llengua en concret.

A partir dels tres aspectes proposats per Rey (1983), interpretem que hi ha una diferència conceptual entre norma objectiva i norma prescriptiva. Entenem el concepte de *norma objectiva* com l'ús plural de la llengua, una llengua constituïda per diferents varietats lingüístiques. En contraposició al concepte de *norma objectiva*, entenem la *norma prescriptiva* com la voluntat d'unificar una llengua i restringir-ne la diversitat d'opcions.⁴² D'acord amb l'objecte d'estudi, centrarem la recerca en la norma prescriptiva dels diccionaris.

2.3.3. Altres classificacions

Trobem altres autors que han classificat la norma en tipus diferents: Coseriu (1952), Cabré (1999), Solà (1999) i Camps (1999).

El primer d'aquests autors, Coseriu (1952) estableix la seva pròpia classificació sobre la norma. En distingeix tres tipus diferents: *norma diatòpica*, *norma diastràtica* i *norma diafàsica*.

En concret, la *norma diatòpica* es refereix als usos habituals d'un territori geogràfic. La *norma diastràtica* és la que està en relació amb la sociolingüística i es refereix als usos que comparteix una comunitat determinada que té, a més, alguna altra característica comuna, com pot ser la classe social, el gènere, etc. Per últim, la *norma diafàsica* està relacionada amb la pragmàtica i es dóna en les situacions en què els parlants adopten un ús determinat en una situació comunicativa concreta.

Els tipus de norma que més ens interessin de Coseriu són la *norma diatòpica*, per observar si el diccionari manté una jerarquització dels usos en funció del dialecte, i la *norma diastràtica*, ja que analitzem diversos diccionaris de dues comunitats diferents, cadascuna d'elles amb una llengua diferent, el català i el castellà.

Cabré (1999: 27) distingeix entre *norma implícita* i *norma explícita*. Segons Cabré, la *norma implícita* correspon a les normes que, sense ser fruit dels dictàmens d'un organisme, són interioritzades pels parlants i fan que aquests s'adeqüin a cada situació comunicativa. Per *norma explícita* entén la codificació normativa.

Solà (1999: 11-13) proposa una classificació similar a Cabré (1999) i parla de *norma 1* i *norma 2*. Aquestes normes estan en relació, un cop més, amb l'obra de Coseriu (1952). La *norma 1* es concep com els usos habituals en una determinada comunitat lingüística i la *norma 2*

---

⁴² Costa (1995) també utilitza aquestes dues denominacions amb el mateix sentit per identificar aquests dos tipus de norma.

com la gramàtica normativa. En el mateix article, Solà (1999: 12-13), seguint Bronckart (1988: 110-111), inclou una classificació triple de la norma, que és més específica que la que acabem de presentar: el primer tipus de norma correspon a les normes que procedeixen d'un organisme oficial. El segon tipus correspon a aquelles normes que surten de cercles propers a la classe política o cultural. El tercer tipus és aquella norma que prové de les classes socials allunyades de la política i la cultura.

Una altra autora que també proposa una tipologia de norma és Camps (1999: 129) a partir de Berrendonner (1988). Camps distingeix dos nivells en el conjunt de "sabers" de la llengua: un primer nivell que anomena *estructuració primera* (S1) i un segon nivell, al qual es refereix com a *estructuració segona* (S2). Segons Camps, el primer nivell es refereix a la llengua espontània produïda pels parlants i el segon se superposa al primer i hi introdueix unes regles normatives.

Reprement la tipologia de Jespersen, i sense perdre de vista la concepció de norma prescriptiva presentada per Rey, en el nostre estudi tindrem en compte els conceptes de *norma prescriptiva*, *norma d'autoritat* i *norma geogràfica* per tal d'interpretar els resultats de les anàlisis sobre els diferents diccionaris.

La descripció de la llengua i del seu lèxic està sotmesa a una sèrie de possibles interpretacions i, segons Pruvost (2002), depenent del tipus de norma lingüística que estudiem, l'objecte d'estudi pot variar o, millor dit, pot necessitar un complement addicional per aconseguir una visió més completa de la norma. Per exemple, si el nostre objectiu fos estudiar la norma democràtica, entesa com el conjunt d'usos que utilitzen la majoria dels parlants d'una llengua, no podríem considerar el diccionari com l'únic objecte per extreure conclusions absolutes, sinó que hauríem de tenir en compte altres eines com ara els corpus textuais. En el nostre cas, centrarem l'estudi en la norma d'autoritat i, per tant, l'objecte d'estudi serà el diccionari normatiu, i la contrastarem amb la norma descriptiva, amb l'anàlisi del diccionari d'ús, per aconseguir una noció més completa.

2.4. La norma lingüística al diccionari

A partir de la varietat de tipologies de norma que hem presentat, i de l'adopció de norma d'autoritat com a principal referència per al nostre treball, establim la relació entre la norma i el diccionari.

Rey (1983) afirma que el diccionari, en funció de diverses variables socials, incloent la normalització d'una llengua i la voluntat prescriptiva, pot ser més o menys variable, homogeni, normalitzat o

selectiu. Aquest diccionari pot ser més purista o més lliberal segons transmeti una norma més rígida o més flexible.

Volem remarcar també en aquest apartat la diferència entre la relació de norma lingüística i diccionari normatiu, i norma lingüística i diccionari descriptiu. A partir de Martínez de Sousa (2003), que estableix la relació entre norma i llenguatge, nosaltres defensem que el diccionari normatiu transmet, i fins i tot imposa, en quin sentit o context hem d'utilitzar un lema, mentre que el diccionari descriptiu presenta una realitat social del llenguatge. En el primer cas, és més fàcil determinar què és correcte i què incorrecte, mentre que en el segon és més difícil, ja que el volum de lèxic que s'inclou en el diccionari descriptiu és més gran, i per tant la informació que proporciona el diccionari és més àmplia i rica.

Mestres (1998), per la seva banda, presenta un estudi sobre la norma prescriptiva en el diccionari normatiu, a més de dibuixar una panoràmica sobre el context sociolingüístic català. L'autor destaca que la norma lingüística es pot observar en el diccionari en la selecció i representació de les dades, en algunes marques, en les definicions i en els exemples.

Presentem, en els subapartats següents, diversos vessants sobre com la norma influeix i es reflecteix en el diccionari: el model de llengua aplicat al diccionari, la jerarquització d'usos lingüístics en el diccionari i la voluntat normativa del diccionari.

2.4.1. Model de llengua que vehicula el diccionari

La llengua es pot entendre des de perspectives diferents. Rey (1983) proposa tres punts de vista per abordar la llengua en tant que objecte d'anàlisi: en primer lloc, la podem percebre a través del discurs i les seves condicions de producció. En segon lloc, la podem percebre a partir dels usos (ideològics, cronològics, socials, culturals, etc.). I, per últim, la podem percebre a través del sistema de la llengua, és a dir, de les gramàtiques.

Quant a l'estudi del diccionari, ens interessen sobretot els dos primers punts de vista plantejats per Rey. El primer és important per al nostre treball ja que tenim per objectiu estudiar el discurs lexicogràfic del diccionari. Així mateix, el segon punt de vista també ens interessa i és, de fet, el més rellevant en l'estudi, ja que el diccionari no només descriu el sistema abstracte de la llengua, sinó que, a més, posa exemples i descriu els usos a través de marques explícites i de marques implícites.

En els subapartats anteriors hem afirmat que, a partir de la selecció d'usos, es conforma un model de llengua. Per tant, de la selecció d'aquests usos se'n deriven diferents models. Un dels llocs on es plasmen aquests usos i d'aquest model de llengua, és al diccionari. Serà a partir de l'estudi del discurs lexicogràfic, és a dir, de la macroestructura (la nomenclatura del diccionari)⁴³ i de la microestructura (les marques explícites i implícites a l'article lexicogràfic)⁴⁴ que podrem deduir la norma que es desprèn del diccionari. Aquesta selecció d'usos que observarem és una imatge del que pot ser una norma única i, a la vegada, segons la ideologia del diccionari, una norma prescriptiva.

En darrer lloc, volem remarcar que Rey (1983) considera que cal buscar en la finalitat social del diccionari per estudiar com aquest aborda la pluralitat dels usos de la llengua i els criteris de selecció que aplica. El discurs del diccionari no és científic, sinó més aviat didàctic, i té voluntat de reproduir el coneixement sociocultural, a més de difondre actituds i coneixements adquirits. Moreau (2002), en la mateixa línia que Rey, afirma que la norma no neix necessàriament d'una elecció, d'un contrast entre varietats, sinó d'uns mecanismes primitius i subtils lligats a la cohesió social.

2.4.2. Jerarquització d'usos lingüístics en el diccionari

Hem assumit que el diccionari representa un model de llengua a través dels usos que recull en el seu discurs lexicogràfic. En aquest subapartat volem matisar la funció de la jerarquització d'aquests usos, que s'aconsegueix a través de la selecció d'entrades i de les marques valoratives que s'hi inclouen.

Partim de la base que tot diccionari selecciona la informació que inclourà en el seu discurs d'entre una pluralitat d'usos i té com a objectiu dissenyar un model de llengua ideal: pretén proposar un ús basat en una selecció guiada. Així, a través de l'anàlisi del discurs lexicogràfic i, en concret, de les marques d'ús, podrem observar la jerarquització d'aquests usos lingüístics. Boulanger (1990: 65) afirma

---

⁴³ En la macroestructura el lexicògraf selecciona el lemes que s'inclouran en el diccionari. Segons Rey, l'elaboració d'una nomenclatura està en funció de l'objecte (diccionari sincrònic, diacrònic, general, especialitzat, etc.), del destinatari o de la necessitat que hagi de cobrir (diccionari per a parlants nadius, pedagògic, de regionalismes, etc.).

⁴⁴ En la microestructura el lexicògraf elabora l'article lexicogràfic on es recullen un conjunt d'informacions sobre el lema. Generalment, l'article està format per una definició i per un conjunt d'informacions que inclouen, per exemple, marques temàtiques, marques d'ús o informació gramatical sobre com utilitzar el lema en un context real.

que l'etiquetatge dels mots amb marques d'ús és un element a tenir en compte a l'hora de quantificar el conjunt dels usos. A més, a través de les marques es reforça la idea de prescripció per part del diccionari i, per tant, de la norma ideal.

Hem de puntualitzar que l'ús de les marques no sol estar preestablert, i per a un mateix terme podem trobar diferents etiquetes segons el diccionari. Per això, Dubois i Dubois (1971), Zgusta (1971), Rey (1983), Corbin (1989) i Auger (1990) aconsellen posar especial atenció en les marques a fi d'interpretar-les adequadament.

Rey (1983) planteja el problema de la no sistematicitat de les marques, fet que pot portar el parlant a confusions que es podrien evitar amb la unificació del sistema de marques. Per exemple, indica que en certs diccionaris s'utilitza la marca "popular" i en d'altres "rural" per indicar el mateix ús d'una llengua (Rey 1983: 564):

L'apparition, puis la prolifération de telles marques dans les dictionnaires illustrent l'abandon d'une illusion: celle de l'unicité. La pluralité des usages, des discoursités, des compétences lexicales organisées, des jugements de valeur s'y reflète dans une complexité reflétant le réel, mais dans une confusion évitable.

Auger (1990: 79) també planteja el problema de la no-coincidència de les marques a partir de la casuística observada en diccionaris francesos, com els diccionaris de l'editorial Le Robert o Larousse. L'autor classifica les marques segons indiquin períodes temporals (*arcaic, en desús*), relacions socials (*regional*), tecnolectes (*tècnic, administratiu*) o períodes freqüencials (*estrany*). Quan un mot no té cap tipus de marca s'entén que es pot utilitzar en qualsevol context i en qualsevol moment.

De la classificació que ens presenta, l'autor destaca un conjunt de marques que considera crítiques i que són de caire sociolingüístic. Algunes d'aquestes marques són *familiar, popular, argot*, etc. Les marques que no tenen relació amb els usos socials les considera menys conflictives.

L'últim autor que volem destacar i que també proposa una classificació de les marques d'ús, d'entre les moltes classificacions possibles, és la de Boulanger (1990: 63), a través dels textos publicats per Landau (1984: 174). La tipologia que proposa classifica les marques en *cronològiques, geogràfiques (topolectals), socioprofessionals (tecnolectals), socials i estilístiques*.

Veiem, doncs, que aquesta constel·lació de tipologies és real i variada. Boulanger (1990: 65-66) afegeix que la doble perspectiva de diccionari prescriptiu en contraposició a diccionari descriptiu encara dificulta més la codificació única de les marques.

Quant a l'actitud i la ideologia dels autors del diccionari, diversos autors, com ara Lara (1976), Cabré (1993) o Pruvost (2002), recorden que el diccionari no està despersonalitzat, sinó que hi ha un lexicògraf darrere, amb les seves virtuts i els seus defectes. Així doncs, hem de tenir en compte que les marques de la microestructura, a banda de jerarquitzar els usos, també reflecteixen la voluntat ideològica d'aquest lexicògraf.

Aquest fet ens condueix a considerar que les marques d'ús s'han d'interpretar d'acord amb aquests tres factors: la jerarquització dels usos, la ideologia dels autors i, implícitament, el model de llengua adoptat.

Tanmateix, Rey (1983) remarca que la diversitat de tipus d'usos que es desprèn de la voluntat de jerarquitzar els usos, combinada amb l'actitud i la ideologia dels autors, poden estar en conflicte. Tot i així, que diversos usos estiguin en conflicte només significa que hi ha diverses possibilitats d'ús, i no significa que un sigui correcte i l'altre no.

Moreau (2002) també afirma que la norma jerarquitzava les varietats d'una llengua i classifica aquesta jerarquia segons tres tipus de construccions normatives:

- La primera correspon al canal de l'oral i de parla, principalment, de les varietats topolectals. Aquesta variació topolectal es pot donar a diferents nivells lèxics, fònics, morfosintàctics, etc. Tot i això, el parlant que efectua un acte de parla no percep aquesta jerarquització o variació, sinó que considera que la seva varietat és la correcta. Cal dir que el parlant segueix les regles pròpies de la seva varietat i per tant, podem observar la presència de la norma en el seu acte de parla.
- En el segon tipus de construcció normativa podem observar que, d'una banda, la llengua s'utilitza en l'escrit i l'oral i que certes comunicacions tenen a veure, potencialment, amb els usuaris de diferents topolectes. D'altra banda, l'autor afirma que es compleixen tres condicions sociològiques: hi ha una estratificació social de la comunitat lingüística; cada una de les classes socials està dotada de mitjans crítics; i hi ha una divisió relativa dels diferents medis, a les seves activitats, de les seves zones d'hàbitat, etc. Aquestes tres condicions, que

sovint es donen en les ciutats importants, són els prerequisits sociològics de la diversitat sociolectal. En aquestes situacions hi ha una diversificació en funció dels grups socials i una jerarquització de les varietats sociolectals, que imiten la jerarquització social. I l'ús lingüístic d'un individu permet, entre d'altres situacions, situar-lo dins de l'escala social.

- En el tercer tipus de construcció normativa, una mateixa llengua s'utilitza simultàniament en diverses comunitats nacionals.

Per analitzar la jerarquització dels usos hem de fer-ho a través de la diacronia, tal com aconsella Rey (1983: 549):

Dans la variation temporelle des usages, l'exclusion n'est jamais une solution facile, car doit intervenir la notion de **compétence passive**, d'usage réceptif. Ceci est vrai pour toute langue (tradition orale), mais surtout dans une langue à forte référence textuelle accumulée (ce qu'on nomme un peu naïvement « langue de culture », ce qui excluerait du phénomène culturel les langues sans tradition écrite).

És per aquest motiu que en el nostre treball analitzarem una seqüència determinada de diccionaris que cobreixen bona part de la lexicografia catalana i castellana del segle XX.

2.4.3. Voluntat normativa del diccionari

A partir de les aportacions anteriors, es fa evident que el diccionari té sempre un paper restrictiu, fins i tot quan es tracta d'un diccionari d'ús, ja que, per definir una norma, el diccionari escull, inevitablement, entre un conjunt de possibilitats. Així, l'usuari pot percebre aquesta selecció entre un conjunt d'usos com una voluntat normativa per part del diccionari, amb independència del tipus de diccionari que sigui.

Tot i això, Rey (1983) afirma que podem classificar els diccionaris d'acord amb la seva voluntat normativa, i segons aquesta voluntat el concepte de *norma* pot variar. La classificació que proposa l'autor és de diccionaris descriptius (també anomenats culturals), diccionaris mixtes i diccionaris normatius.

Els diccionaris descriptius disposen de molt material discursiu en la seva elaboració, fet que provoca que la selecció dels lemes pugui ser un procés empíric i que la inclusió de més o menys material respongui

a l'espai del qual es disposa. En aquest cas, la norma té o hauria de tenir un pes inferior al dels altres tipus de diccionaris.

En els diccionaris mixtes, els usos sintàctics i el funcionament de les unitats se sacrifica a favor de la semàntica terminològica i de la descripció enciclopèdica. El diccionari tendirà a elaborar un model lèxic amb elements científics i tècnics. En aquest tipus de diccionari la necessitat d'una norma és evident.

Per últim, el diccionari normatiu té, a més d'un paper restrictiu atribuït per l'usuari, la voluntat normativa explícita d'assenyalar què és correcte i què no ho és, i aquest fet influeix en la decisió d'acceptar, o no acceptar, una paraula. Quan la paraula en qüestió ha estat acceptada, també podem distingir la norma lingüística a través de la forma com s'ha incorporat al diccionari, especialment a través de les marques d'ús que presenta a la microestructura.

Tot i això, cal tenir en compte la distinció entre *normatiu* i *correcte* que hem plantejat en l'apartat anterior (Cabré 1999). L'autora sosté que tot diccionari normatiu no pot incloure totes les paraules, ni tan sols totes les que s'haurien de considerar normatives d'una llengua i, per tant, contindrà un subconjunt del conjunt de les que considera correctes. Això implica que hi haurà mots que considera normatius que quedaran fora del diccionari institucional. Serà interessant comprovar si un diccionari descriptiu conté algun d'aquests mots que ha quedat al marge del recull oficial.

Aquesta voluntat normativa del diccionari, segons Rey (1983), depèn de diversos factors: l'actitud i la ideologia dels autors, la situació històrica de la comunitat i, sobretot, la situació social. Hi volem afegir també la procedència del diccionari i, en concret, els diccionaris normatius, que neixen en el si d'una acadèmia de la llengua. Assumim, d'acord amb Pruvost (2002), que respectar la norma és conformar-se amb l'ús acordat en el si d'una comunitat lingüística i, per establir el bon ús, s'han creat les acadèmies.

Un dels objectius de les acadèmies de la llengua és establir la norma lèxica a través dels diccionaris. Així doncs, aquesta voluntat normativa és explícita i té com a objectiu assenyalar què és correcte i què no ho és, des del punt de vista de la norma d'autoritat.

Bosque (2011) també reafirma aquesta idea sobre el paper de les acadèmies i proposa l'exemple de la Real Academia Española i l'Asociación de Academias. En la cita següent volem remarcar el fet que relaciona les decisions que prenen les acadèmies sobre la norma amb criteris sociolingüístics (Bosque 2011: 7):

La Real Academia Española y la Asociación de Academias no pueden legislar, en el sentido en que lo hacen los parlamentarios, puesto que ello equivaldría a determinar las propiedades léxicas y gramaticales que el idioma ha de tener. Pueden, sin embargo, establecer las opciones que se consideran más prestigiosas apoyándose en criterios sociolingüísticos objetivos. Ello las lleva a recomendar, como hacen, el uso de unas construcciones y a considerar incorrecto el de otras.

L'autor també remarca una paradoxa que ocorre sovint: les acadèmies no poden legislar tal com es fa en el sistema jurídic, i no dicten la forma en què s'ha de concebre el sistema lingüístic d'una llengua, tot i que es considerin a elles mateixes com a normatives o prescriptives.

En el nostre treball, ens basarem en els diccionaris normatius que neixen en el si d'aquestes institucions amb voluntat normativa: l'Institut d'Estudis Catalans en el cas de la llengua catalana i la Real Academia Española en el cas de la llengua castellana.

3. Síntesi

En el bloc relatiu als fonaments de la sociolingüística en relació amb la norma hem presentat diversos estudis. Entre els estudis realitzats a l'exterior hem destacat el que va fer Malherbe el 1977, centrat en la relació entre les normes i els grups socials, el d'Aléong (1983), sobre la relació entre els comportaments lingüístics i les situacions socials, i el de Corbeil (1983), que es proposava una sèrie d'accions de control social de la llengua per aconseguir una situació normativa. En el seu treball de 1999, Perrenoud relaciona les propostes anteriors amb el diccionari, ja que considera que per estudiar les normes lingüístiques des de l'òptica sociològica cal descriure els productes que vehicula la norma, com els diccionaris o les gramàtiques, i les pràctiques lingüístiques que es duen a terme. Hi ha altres estudis més recents sobre la relació de la sociolingüística i els diccionaris, com el de Daveluy (1990), Cormier et al. (2002) i Calvet (2011).

En el segon apartat, ens hem centrat en la relació entre la situació sociolingüística de la llengua catalana des dels inicis del segle XX i la norma. Hem presentat els factors que conduïren al procés de normalització, com a resposta a la voluntat de codificar la llengua. Tot i

que aquest procés quedà interromput per la guerra civil i l'etapa de la dictadura, en la darrera etapa del franquisme es produí una certa tolerància cap a la llengua catalana i es reprengueren els estudis sobre la situació sociolingüística. Des de llavors, la preocupació pel català és un tema vigent que encara no està plenament resolt. En aquest aspecte, López del Castillo (1976) ja postulava que el problema principal que es produïa en l'establiment de l'estàndard es devia a la castellanització del poble català. En aquesta mateixa línia, Montoya (2006) afirmava que la difusió de la llengua normativa als Països Catalans encara no és homogènia a causa de les diferències territorials, de forma que, mentre que la llengua estàndard està assumida a Catalunya i a Andorra, no ho està tant, o ho està molt poc, a les Illes Balears, i encara menys al País Valencià, a la Catalunya Nord, a l'Aragó i a l'Alguer. Actualment aquesta situació encara és més complexa per la diversitat de llengües que, a més del castellà, estan en contacte amb el català fruit dels corrents migratoris.

En el tercer apartat, hem presentat el context sociolingüístic del castellà, una de les característiques més rellevants del qual és el fet de comptar amb gairebé cinc-cents milions de parlants i amb una diversificació geolèxica important entre els diferents territoris. En molts dels estudis centrats en la relació que s'estableix entre norma i sociolingüística del castellà es posa èmfasi en el fet que la llengua castellana no hagi disposat mai de cap política lingüística destinada a promoure la unitat i la conservació de la llengua. Tot i això, els autors castellans sí que reflexionen al voltant de la idea de si una norma estàndard general compartida seria possible, i quines haurien de ser les mesures per posar-la en pràctica. Rosenblat (1967) ja afirmava que el llenguatge culte era en general comú als països llatinoamericans i a Espanya en els aspectes més fonamentals i permetia la intercomprensió. Tot i aquests estudis encara queden força qüestions pendents per analitzar com, per exemple, de quina manera cal tractar els manlleus d'altres llengües, quines varietats del castellà cal ensenyar, quina varietat és la més adient en els mitjans de comunicació o quin estatus haurien de tenir les llengües minoritàries que conviuen amb la llengua castellana en un mateix territori.

Dins del bloc sobre la norma lingüística hem presentat tres aspectes: en primer lloc, els estudis previs sobre la norma, estructurats en tres blocs: les publicacions de finals del segle XIX i principis del XX, que contribueixen a establir els fonaments del tema de la norma; les publicades a la primera meitat del segle XX, que representen la consolidació dels estudis sobre la norma; i les de la segona meitat del segle XX editades a països francòfons i iberoamericans i a Catalunya, que descriuen realitats sociolingüístiques diferenciades.

En segon lloc, ens hem ocupat del concepte de *norma lingüística* sobre el qual hi ha dues concepcions diferents: d'una banda, parlem de la norma per referir-nos a un model de llengua fruit de la selecció dels usos dels parlants sobre la base de determinats criteris i, d'altra banda, també parlem de norma per referir-nos a una o a un conjunt de prescripcions que orienten aquesta selecció d'usos i condueixen a la conformació del model. En aquest treball entenem la norma lingüística en aquest segon sentit.

En tercer lloc, hem presentat diferents tipologies de norma lingüística. Jespersen (1925) estableix explícitament set tipus de norma lingüística, de les quals en el present treball ens interessa especialment la norma d'autoritat i, en un grau menor, la norma geogràfica. L'autor presenta la norma d'autoritat com el model de llengua que proposen els organismes acadèmics, com, per exemple, la Real Academia Española per al castellà i l'Institut d'Estudis Catalans per al català. Rey (1983) proposa una distinció entre norma lingüística objectiva i norma lingüística prescriptiva. Altres autors també han classificat la norma en tipus diferents com Coseriu (1952), Cabré (1999), Solà (1999) i Camps (1999). Per exemple, Coseriu (1952) proposa tres tipus de norma diferents: norma diatòpica, norma diastràtica i norma diafàsica. Cabré (1999) distingeix entre norma implícita i norma explícita, distinció recollida per Solà (1999) amb les denominacions *norma 1* i *norma 2*. Per últim, Camps (1999) a partir de Berrendonner (1988), distingeix dins del conjunt de "sabers" de la llengua dos nivells: el primer nivell correspon a la parla espontània, que anomena *estructuració primera* (S1), i el segon nivell correspon a la incorporació del saber normatiu, que anomena *estructuració segona* (S2).

I, en quart lloc, ens hem centrat en el paper de la norma lingüística al diccionari i hem tractat el model de llengua que transmet el diccionari, la jerarquització d'usos lingüístics i la voluntat normativa en el diccionari. Hem remarcat en aquest apartat la diferència que s'estableix entre norma lingüística i diccionari normatiu, i norma lingüística i diccionari descriptiu. Hem considerat que el diccionari normatiu transmet, i fins i tot imposa, en quin sentit o context hem d'utilitzar un lema, mentre que el diccionari descriptiu presenta un subconjunt d'usos del llenguatge.

En l'apartat corresponent a l'anàlisi del model de llengua vehiculat pels diccionaris, hem presentat l'estudi de Rey (1983), segons el qual la llengua en tant que objecte d'anàlisi es pot abordar des de tres punts de vista: a partir del discurs i les seves condicions de producció; a partir dels usos (ideològics, cronològics, socials, culturals, etc.); i a partir del sistema de la llengua, és a dir, de les gramàtiques.

En aquest treball assumim que el model de llengua vehiculat pels diccionaris mostra que els usos estan jerarquitzats. Hem matisat la funció de la jerarquització d'aquests usos i afirmat que aquesta jerarquització es mostra a través de la selecció d'entrades i de les marques valoratives que s'hi inclouen.

En darrer lloc, ens hem ocupat de la voluntat normativa del diccionari. Hem considerat que, a partir de les argumentacions que hem desenvolupat en aquest capítol, es fa evident que el diccionari té sempre un paper restrictiu, fins i tot quan es tracta d'un diccionari d'ús, ja que per definir una norma, el diccionari escull, inevitablement, entre un conjunt de possibilitats. Així, l'usuari pot percebre aquesta selecció entre un conjunt de possibilitats com una voluntat normativa per part del diccionari, amb independència del tipus de diccionari que sigui.

Part II. Estudi empíric

III. METODOLOGIA

En aquest capítol presentem la metodologia que hem seguit per constituir i analitzar el corpus de treball. En la constitució del corpus, hem seleccionat diferents edicions d'un diccionari normatiu i d'un diccionari d'ús de llengua catalana i de llengua castellana⁴⁵, amb el propòsit d'analitzar la norma que vehiculen tres diccionaris normatius del català i tres del castellà, i dos diccionaris d'ús, publicats per dues editorials diferents, un per a cada llengua.

A partir de la selecció d'una mostra de la nomenclatura de cada un dels diccionaris hem elaborat dues bases de dades. La primera base de dades serveix per obtenir els lemes que analitzarem, i validar la hipòtesi que a través de la nomenclatura es poden inferir dades sobre la norma lingüística de diccionaris. La segona base de dades correspon al corpus de treball de la tesi i la utilitzem per analitzar els lemes.

D'acord amb l'objectiu d'estudiar el discurs lexicogràfic, hem realitzat tres tasques diferents sobre cadascun dels diccionaris que conformen el corpus: l'anàlisi de la macroestructura, l'anàlisi de la microestructura i, per últim, l'anàlisi del tractament del mot *norma* en el diccionari.

1. Constitució del corpus

Per a la constitució del corpus hem seleccionat unes obres lexicogràfiques que ens han proporcionat unes dades de partida i, com acabem d'apuntar, hem elaborat dues bases de dades: una primera base de dades de treball i una segona que correspon al corpus definitiu de la tesi. Vegem a continuació quines són aquestes obres lexicogràfiques, com hem elaborat les bases de dades i quines característiques tenen.

---

⁴⁵ El diccionari normatiu català està publicat per l'Institut d'Estudis Catalans i el normatiu castellà per la Real Academia Española.

2. Selecció de les dades

2.1. Obres lexicogràfiques de partida

Hem seleccionat vuit diccionaris, quatre en cada llengua. Els diccionaris de llengua catalana són:

- [DGLC] *Diccionari general de la llengua catalana*. 2a. ed. (Fabra, 1932 [1954])
- [DIEC1] *Diccionari de la llengua catalana* (Institut d'Estudis Catalans, 1995)
- [GDLC] *Gran diccionari de la llengua catalana* (Enciclopèdia Catalana, 1998)
- [DIEC2] *Diccionari de la llengua catalana* (Institut d'Estudis Catalans, 2007)

I els de llengua castellana:

- [DRAE16]. *Diccionario de la Lengua Española*. 16a. ed. (Real Academia Española, 1936/1939).
- [DRAE21]. *Diccionario de la Lengua Española*. 21a. ed. (Real Academia Española, 1992).
- [DEA]. *Diccionario del español actual*. (Seco, 1999)
- [DRAE22]. *Diccionario de la Lengua Española*. 22a. ed. (Real Academia Española, 2001).

La selecció d'aquestes obres responen, principalment, a dos motius. En primer lloc, per dur a terme l'estudi que ens proposem és necessari utilitzar els diccionaris normatius de la llengua catalana i castellana, a més d'un diccionari d'ús per a cada llengua que sigui reconegut. En segon lloc, el volum de dades que ofereixen cada diccionari és semblant i, per tant, la mostra seleccionada per a l'estudi és equilibrada.

A continuació descrivim breument les característiques més rellevants de cada una d'aquestes obres tenint en compte la llengua, el lloc i la data en què van ésser publicades, el tipus de diccionari que són i les obres que es van utilitzar com a punt de partida per a la seva confecció.

2.1.1. Diccionari general de la llengua catalana (DGLC)

El *Diccionari general de la llengua catalana* es va elaborar a partir de materials de les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans sota la direcció de Pompeu Fabra. Aquesta obra es va editar

per primera vegada l'any 1932 amb l'objectiu d'esdevenir una obra de referència mentre l'IEC no disposés d'un diccionari oficial.

En aquella època, l'Institut d'Estudis Catalans estava elaborant el *Diccionari de l'Institut*, una obra que es preveia molt més extensa i que per raons polítiques es va interrompre. Per aquest motiu, l'Institut d'Estudis Catalans va demanar a Pompeu Fabra que portés a terme l'elaboració del *Diccionari General* com a part del futur *Diccionari de l'Institut*. L'encàrrec acadèmic de l'any 1911 consistia a (DIEC2: XI):

Estudiar científicament la nostra llengua,
inventariar el seu lèxic, fer-ne el diccionari i
fonamentar el seu ús i imperi dins i fora de la
nostra terra.

El DGLC és una obra breu i concisa, amb 51.791 articles, que no pretén incloure tots els mots de la llengua catalana sinó fixar la llengua escrita i fer-ne difusió entre els parlants catalans. A més, no inclou mots arcaics, alguns dialectalismes, castellanismes i d'altres mots que es consideraren incorrectes. En canvi, sí que recull tecnicismes o manlleus considerats d'interès general per al parlant comú.

Segons els documents de l'Institut d'Estudis Catalans (Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica 1993a), Pompeu Fabra va servir-se del criteri composicional especialment en l'ortografia i la fonètica, però no en el lèxic, ja que ni la dialectologia ni el coneixement de la llengua antiga estaven gaire desenvolupats. El resultat va ser que tant el baleàric com el valencià van tenir una representació escassa, i la del rossellonès i l'alguerès encara va ser més mins. D'acord amb l'Institut d'Estudis Catalans (1993a), que ha dut a terme un estudi detallat dels dialectalismes que s'inclouen en el DGLC, Fabra va seguir els següents criteris⁴⁶:

- tradicionalitat (o documentació de la llengua antiga)
- extensió geogràfica
- suplència d'un castellanisme sense tradició (entrada principal)
- coherència estructural
- pragmatisme, economia, precisió
- origen popular
- caràcter denotatiu
- testimoni literari
- expressivitat (fonètica i semàntica) (entrada principal)
- redistribució de les formes dialectals concurrents

---

⁴⁶ Indiquem entre parèntesi quins d'aquests criteris s'aplicaren a les entrades principals. La resta s'aplicaren a les subentrades.

- prestigi de la forma adduïda
- vigència d'ús
- valor estètic

Com s'indica en el prefaci de la primera edició del diccionari, durant el procés d'elaboració del diccionari es van consultar altres obres catalanes i d'altres llengües. Les obres catalanes que van servir de consulta són el *Diccionari Aguiló*, el *Butlletí de Dialectologia Catalana* i les cèdules de botànica de Miquel de Garganta. Les obres d'altres llengües corresponen al *Diccionario de la Lengua Española*, de la Real Academia Española, el *Dictionnaire Général de la Langue Française du commencement du XVII siècle jusqu'à nos jours* i el *Webster's Revised Unabridged Dictionary*.

L'edició que hem consultat per al nostre treball és la segona, ja que l'edició de partida per a l'elaboració del DIEC1 ha estat la segona edició del DGLC, que fou l'última revisada i aprovada per la Secció Filològica (Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica 1997b).

2.1.2. Diccionari de la llengua catalana (DIEC1)

El *Diccionari de la llengua catalana*, editat l'any 1995 per l'Institut d'Estudis Catalans, és "la resposta que l'IEC dóna a la demanda social d'actualització i regularització de la normativa lèxica" (IEC 1995b: 1), com s'indica en la Introducció del propi diccionari. Després de sis dècades calia una posta al dia del DGLC que, per motius un cop més polítics, no havia estat possible realitzar.

Aquesta posta el dia, però, no va ésser una simple actualització sinó una revisió més profunda donat el gran interval de temps que separen una publicació de l'altra. Aquest fet el trobem justificat al pròleg del diccionari (DIEC2: XI):

L'actualització era imprescindible per raons òbvies: les transformacions de tota classe en la percepció, comprensió i explicació de la realitat universal; l'aparició de nous valors ètics, morals, ideològics, requerien una revisió que superés la simple addició o supressió de lemes. Les condicions intel·lectuals que prevalien a principis del segle XX no són les mateixes que les que avui tenen supremacia. L'organització de la vida social, política, econòmica; les relacions nacionals i internacionals; la mobilitat migratòria i la convivència, doncs, de llengües i cultures en

un mateix territori; etcètera, obliguen a abastar la llengua dels ressorts necessaris per a un ús normal, sense traves especials, en el camp del lèxic.

Per a la realització de l'obra es va partir de la segona edició del DGLC, es van utilitzar materials que l'Institut havia elaborat al llarg de diverses dècades, com els volums I i II dels *Documents de la Secció Filològica*, i es van tenir en compte aportacions lexicogràfiques modernes com el GDLC. També es van utilitzar vocabularis d'argots, llistes de dialectalismes procedents dels membres de la Secció Filològica i llistes de terminologia procedents de les diferents àrees d'especialitat, la majoria del mateix Institut. Quant els neologismes que es van introduir al diccionari, aquests procedien de les pròpies llistes recollides per l'IEC al llarg dels anys i d'institucions, grups i persones que envien les seves propostes a l'Institut, com ara l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra. D'acord amb Mestres (1998: 88), la incorporació d'un manlleu al diccionari depenia de diversos factors:

La presència repetida de la unitat lèxica en textos catalans, la presència del manlleu en les fonts de referència, la pertinença del manlleu a un registre diferent del mot equivalent en català, en cas que n'hi hagi, i el grau d'adaptació de la unitat al sistema lingüístic.

Finalment, a diferència del DGLC, en el pròleg del DIEC1 s'explica que aquesta obra es considera pròpia de l'Institut d'Estudis Catalans i no només de la Secció Filològica, tot i que inevitablement aquesta última n'ha tingut la major responsabilitat.

2.1.3. Gran diccionari de la llengua catalana (GDLC)

El *Gran diccionari de la llengua catalana*, editat per Enciclopèdia Catalana i publicat l'any 1998, es diferencia de la resta de diccionaris de llengua catalana que formen part del corpus pel fet de ser un diccionari d'ús.

Aquesta obra no és de nova planta sinó que està basada en el *Diccionari de la llengua catalana* de la mateixa Enciclopèdia Catalana (1982). Es tracta, doncs, d'una ampliació considerable del diccionari de 1982 (de 77.147 entrades es passa a 84.360) del qual s'han revisat i ampliat el nombre d'entrades i subentrades, a més de les informacions que s'inclouen en els articles. Quant a les informacions

que actualment es recullen en el diccionari trobem l'explicació següent en la Introducció de l'obra (GDLC: VIII):

Així, a més de la definició, exemples d'ús, informació gramatical, etc., oferim una breu informació etimològica en la major part de les entrades, partició sil·làbica en els mots que poden presentar alguna dificultat, pronúncia en els estrangerismes, i homòfons. També hem incorporat com a novetat una sèrie de monografies gramaticals en forma de quadre situades al llarg del diccionari que ajuden a resoldre dubtes gramaticals puntuals –fonètics, morfològics i sintàctics– i llistes de vocabulari agrupat temàticament que permeten relacionar semànticament les entrades del diccionari. Els models verbals també han estat ampliat amb la inclusió de totes les variants dialectals.

Les fonts principals de partida que s'han utilitzat per elaborar aquest diccionari són el DIEC1, diccionaris del TERMCAT, llistats anuals de neologismes de la premsa escrita procedents de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, el *Diccionari enciclopèdic PROA*, el *Diccionari català-castellà* i la *Gran Enciclopèdia Catalana*. Aquesta última fa possible que el diccionari, tot i estar considerat de tipus general, contingui un volum important de vocabulari científicotècnic, ja que incorpora tot el lèxic que es recull a l'enciclopèdia.

Un altre tret diferencial respecte de la resta de diccionaris normatius és que la nomenclatura inclou un nombre superior de prefixos i sufixos amb els seus respectius exemples.

Aquest diccionari presenta, a més, un aval per part de l'Institut d'Estudis Catalans on s'explica que el GDLC té com a objectiu satisfer unes necessitats lèxiques més àmplies que el DIEC1. En aquest diccionari també s'aproven els criteris lexicogràfics que s'han seguit en l'elaboració de la nomenclatura i la disposició de la informació. Aquest document per part de l'IEC deixa clara la relació entre els dos diccionaris (Argenté 1998: X):

Inclou allò que la Secció Filològica ha sancionat –tant si ho presenta de la mateixa manera com si no-, exclou allò que aquesta ha rebutjat explícitament, i, pel que fa a la incorporació de nous termes, segueix els criteris de formació de mots i ortogràfics d'acord amb la normativa vigent.

Per últim, a més dels criteris de selecció exposats a l'inici d'aquest capítol, volem justificar l'elecció d'aquest diccionari també per altres motius. D'una banda, tenim la necessitat d'incorporar un diccionari d'ús en el nostre corpus i aquest és el més complet en llengua catalana. És també un diccionari general, no especialitzat que, tot i incorporar bona part del lèxic del diccionari normatiu de l'Institut d'Estudis Catalans, se'n diferencia en certs criteris lexicogràfics. Aquest fet pot ser interessant en el contrast de diccionaris que ens proposem realitzar.

2.1.4. Diccionari de la llengua catalana (DIEC2)

La segona edició del *Diccionari de la llengua catalana*, editat l'any 2007 per l'Institut d'Estudis Catalans, és l'actual diccionari normatiu de la llengua catalana i el podem considerar l'obra que dóna continuïtat a la tasca realitzada amb el DIEC1. Aquest fet es reflecteix en el pròleg del diccionari (DIEC2: X):

No s'han perdut mai de vista, en canvi, els principis que mogueren Fabra: el de l'atenció a l'ús real general de la llengua, el del respecte meticulós a la seva genuïnitat, el de la valoració i inclusió de la diversitat dialectal, i el de la informació que proporcionen els nostres clàssics literaris i del pensament.

En aquesta segona edició s'ha revistat la nomenclatura i el contingut de les definicions fins arribar als 69.988 articles. De la nomenclatura s'ha tingut en compte quins mots s'han d'incloure o mantenir en l'actualització, a més de la seva grafia. En les definicions s'ha revisat la redacció i el significat o els significats de cada una de les entrades.

També s'han numerat les accepcions i subaccepcions del diccionari, fet que ha comportat una reordenació de les informacions dels articles; s'ha ampliat la terminologia que s'hi recull; s'han introduït nous gentilicis, noves locucions i frases fetes; i també és remarcable la introducció d'un gran nombre d'exemples que ajuden l'usuari no només a aclarir el significat del mot sinó que també l'informen sobre

quin ús morfosintàctic se n'ha de fer. En el cas dels manlleus, en ocasions s'han adaptat i en d'altres no, segons si el mot en qüestió està més o menys adaptat.

2.1.5. Diccionario de la lengua española (DRAE16)

La setzena edició del *Diccionario de la lengua española* va ésser editada dues vegades per la Real Academia Española els anys 1936 i 1939, a causa de la Guerra Civil espanyola (1936-1939).⁴⁷

En aquesta edició, segons Carriscondo (2001), el diccionari manté el caràcter aperturista en relació amb la incorporació de regionalismes iniciat en l'edició anterior de l'any 1925. Quant als tecnicismes inclosos en els DRAE, l'Academia opta per incloure aquells que es podrien incloure en un manual d'ensenyament secundari.

En el cas dels manlleus, segons Lázaro Carreter (1992), el diccionari es troba davant la possibilitat d'hispanitzar-lo o de no adaptar-lo. La solució adoptada per l'Academia és, entre d'altres criteris, conservar el mot d'origen en cas que l'adaptació morfològica, fonològica i fonètica sigui complicada. Un altre fenomen que s'observa, i que s'escapa de la competència de l'Academia, és la influència de la població davant la insistència a utilitzar manlleus, fet que acaba condicionant, també, la introducció de certs manlleus, especialment els que procedeixen de la moda o de campanyes de publicitat.⁴⁸

Alvar (1992), sense centrar-se estrictament en aquesta edició, però tot repassant les diverses edicions que s'han fet del DRAE des de 1780 fins a l'any 1992, explica que l'Academia, tot i conèixer les creacions neològiques, espera a incorporar-les al diccionari, ja que no pot fer un pas en fals. El fet de disposar de dos diccionaris, en el cas de la RAE, del diccionari d'ús i del diccionari manual, permet que la incorporació d'un lema al diccionari normatiu sigui gradual, passant primer pel diccionari d'ús, i incorporant-se posteriorment al diccionari manual, considerat normatiu. Un dels criteris principals d'introducció de neologismes, seguint Alvar (1992) és l'ús, que l'autor considera com "l'àrbitre i jutge" de la norma lingüística.

---

⁴⁷ L'edició que hem utilitzat en la tesi doctoral ha estat la de l'any 1939.

⁴⁸ Aquestes observacions sobre els manlleus del DRAE16 també es poden aplicar a les edicions successives del mateix diccionari.

Els motius que ens han conduït a l'elecció d'aquest diccionari rauen en el fet que aquest és el diccionari normatiu i general de la llengua castellana coetani a la publicació del DGLC.⁴⁹

2.1.6. Diccionario de la lengua española (DRAE21)

La Real Academia Española va publicar l'any 1992 la vint-i-unena edició del *Diccionario de la lengua española*. Aquesta edició inclou 83.014 lemes. Entre la setzena i la vint-i-unena edició s'han publicat quatre edicions que no s'analitzaran, però que inevitablement han influït en aquesta obra. Es tracta del DRAE17, publicat l'any 1947, el DRAE18, l'any 1956, el DRAE19, l'any 1970, i per últim el DRAE20, de l'any 1984.

El salt temporal entre el DRAE16 i el DRAE21 és important i comporta uns canvis que són més notables que si comparem cada una de les edicions del DRAE amb la següent.

Destaquem dues característiques rellevants d'aquesta obra. La primera és que s'ha fet amb la col·laboració de les vint-i-una *Academias* que formen part de l'*Asociación de Academias de la Lengua Española*. Té, per tant, un caràcter panhispànic, una voluntat de recollir el lèxic de les diverses varietats de l'espanyol. La segona és que inclou termes d'especialitat que s'usen en la llengua comuna, tot i no tenir la voluntat d'esdevenir una enciclopèdia.

2.1.7. Diccionario del Español Actual (DEA)

El *Diccionario del Español Actual*, publicat l'any 1999, sota la direcció de Manuel Seco, és un diccionari d'ús monolingüe en llengua castellana que inclou 75.000 lemes. Més concretament, com s'explica en el pròleg del mateix diccionari (DEA: XIII):

---

⁴⁹ En l'anàlisi del corpus que més endavant presentarem ens proposem contrastar els diccionaris de català normatius amb els de castellà. En català el nombre d'edicions del diccionari normatiu és inferior, així que hem adaptat la selecció de diccionaris normatius de llengua castellana a les restriccions que presenten els diccionaris de llengua catalana. Hem seleccionat, doncs, les edicions que s'han publicat en la mateixa franja temporal.

EL DICCIONARIO DEL ESPAÑOL ACTUAL se propone inventariar el léxico *que se usa*, no solo el *que se debe usar*. Es un diccionario **descriptivo**, no normativo. Esto no quiere decir que se abandone sin más una de las funciones sociales –la orientación idiomática– que siempre han asignado los hablantes a esta clase de obras. En realidad, ambos enfoques, descriptivo y normativo, no son incompatibles.

En el mateix pròleg també s'enumeren els motius pels quals aquest diccionari presenta innovacions dins de la tradició de diccionaris de llengua castellana: recull el lèxic actual i no inclou aquell que ha caigut en desús, la selecció del lèxic és de nova planta a partir d'una base documental de textos escrits que s'inclouen (per fragments) en cada un dels articles del diccionari i, per últim, la redacció de les definicions i les accepcions respon a criteris nous amb l'objectiu de donar compte del significat dels mots i de l'ús gramatical i sintàctic dins l'oració.

De la mateixa manera que el diccionari d'ús català, hem escollit aquesta obra per diverses raons, a banda dels dos motius principals que hem exposat anteriorment. El DEA és una obra molt completa en llengua castellana. A més, és una obra singular pels seus criteris de confecció, de manera que és interessant comparar-la amb el diccionari normatiu de l'Academia. S'ha de tenir en compte que aquesta obra també presenta diferències respecte al diccionari d'ús del català, ja que manifestament –tot i que el seu director és membre de la Real Academia Española– no segueix les directius de l'*Academia* i del seu diccionari normatiu, com així ho fa el GDLC respecte l'Institut d'Estudis Catalans. A més, també inclou altres tipus d'informacions en l'article lexicogràfic com, per exemple, contextos d'usos reals.

2.1.8. Diccionario de la lengua española (DRAE22)

La vint-i-dosena edició del *Diccionario de la lengua española*, editada l'any 2001 a càrrec de la Real Academia Española és l'última edició publicada del diccionari normatiu castellà. Aquesta edició inclou 88.431 lemes.

De la mateixa manera que en l'edició predecessora, s'ha elaborat en col·laboració amb la *Asociación de Academias de la Lengua Española*, tant en l'aspecte de revisió del material procedent de l'edició anterior, com en la incorporació de nova informació. Aquesta col·laboració ha tingut com a resultat que s'han duplicat el nombre d'americanismes en

els articles, les accepcions i les marques que apareixen en el diccionari.

La font de referència utilitzada en l'actualització del diccionari és principalment el *Banco de datos del español*, que inclou el *Corpus de Referencia del Español Actual (CREA)* i el *Corpus Diacrónico del Español (CORDE)*. Aquest banc de dades recull milers de textos representatius de totes les varietats de la llengua espanyola dels últims 25 anys.

Les principals tasques d'actualització que s'han dut a terme són: la incorporació de mots genuïns de la llengua i de manlleus que s'utilitzen de manera habitual; la revisió de les definicions; l'eliminació d'aquells usos antiquats o poc freqüents; la revisió de les marques i les notes d'ús; l'eliminació d'un nombre important de noms propis; la revisió de tota la informació enciclopèdica que conté el diccionari; l'eliminació de referències a races i sexe que no eren oportunes, tot i que no s'han omès usos reals de la llengua; i l'eliminació dels augmentatius, diminutius, despectius, superlatius que es formen de manera sistemàtica i els participis irregulars que es recullen com a entrades o com a accepcions. Per últim, quant a l'ortografia, s'ha adaptat a les directius de l'*Ortografía de la lengua española* publicada per la RAE el 1999.

2.1.9. Mostra de l'anàlisi seleccionada

Les dades de partida del nostre corpus són una mostra de lemes i d'articles lexicogràfics dels diccionaris que acabem de presentar. El motiu d'aquesta selecció de lemes i d'articles és que aquestes obres tenen una nomenclatura molt extensa, i una mostra és suficient per assolir els nostres objectius.

Hem decidit analitzar una mostra que representi entre un 5% i un 10% del diccionari. Per obtenir la mostra hem calculat la representativitat de cadascuna de les lletres en dos diccionaris de cada llengua, un normatiu i un d'ús.⁵⁰ Hem observat que el pes de cada lletra es manté constant en ambdues llengües i en ambdós tipus de diccionaris, així que hem seleccionat les lletres *b* i *l*, que equivalen a un 7% aproximat de la nomenclatura de cada un dels diccionaris del corpus.

---

⁵⁰ Per al català hem utilitzat el DIEC1 i el GDLC i per al castellà el DRAE22 i el DEA. Vegeu l'annex 1 per observar la representativitat de cada lletra respecte el total del diccionari.

A continuació detallem la procedència de les dades⁵¹:

- **DGLC**: Còpia manual de les lletres *b* i *l* de la publicació de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1997a). Aquesta obra proporciona una llista del lemes nous del DIEC1 respecte del DGLC.
- **DIEC1**: Cessió de la versió digital del diccionari per part de l'IULA.
- **DIEC2**: Còpia manual de les lletres *b* i *l* de la publicació de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció filològica (2008). Aquesta obra inclou la llista de lemes nous del DIEC2 respecte del DIEC1.
- **GDLC**: Cessió de la versió digital del diccionari per part de l'IULA.
- **DRAE16**: Còpia manual de les lletres *b* i *l* del *Nuevo Tesoro Lexicográfico de la Lengua Española* (Real Academia Española, 2001).
- **DRAE21**: Còpia manual de les lletres *b* i *l* de la versió en cd-rom del diccionari (Real Academia Española, 1995).
- **DRAE22**: Cessió de la versió digital del diccionari per part de l'IULA.
- **DEA**: Cessió de la versió digital del diccionari en format PDF per part de l'IULA.

2.2. Procés de constitució del corpus

A partir de la mostra seleccionada, hem elaborat unes llistes on organitzem els lemes per diccionaris. L'objectiu és importar cada una d'aquestes llistes a una base de dades i crear aquestes llistes.⁵² Per *crear* entenem comparar dues llistes determinades, que anomenem A i B, i extreure'n totes aquelles unitats que apareixen a B i no apareixen a A. D'aquesta manera obtindrem els lemes que s'han introduït en el segon dels diccionaris que estem creuant i que considerem els lemes nous de la nomenclatura del diccionari.

---

⁵¹ L'obtenció de la nomenclatura dels diccionaris ha estat costós, ja que els autors o editors dels diccionaris no ens n'han facilitat les versions digitats. Aquest fet ens ha obligat a copiar manualment la informació en molts dels casos. Aquest fet pot comportar petits errors derivats del treball de la còpia. Ens volem disculpar en avançat d'aquest fet. En d'altres ocasions, l'Institut Universitat de Lingüística Aplicada (IULA) ens ha cedit la informació en format digital. Volem agrair a l'IULA la col·laboració en la cessió de les dades.

⁵² Creuarem les llistes sempre que no hàgim trobat publicats els resultats d'aquests creuaments. Els resultats que hem trobat publicats es troben en Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1997a i 2008).

Hem creat dues bases de dades⁵³, una per crear els lemes procedents de les nomenclatures dels diccionaris i una altra per treballar amb els resultats d'aquests creuaments, és a dir, per gestionar i analitzar els lemes resultants dels creuaments.⁵⁴

Centrant-nos en la *Base de dades de creuaments*, el primer pas ha consistit a importar les llistes que contenen els lemes de cada diccionari a la base de dades que serà la nostra eina de treball d'ara endavant.⁵⁵ Hem introduït les llistes en taules diferents i mitjançant quatre consultes⁵⁶ les hem comparat. El creuament de les dades, però, no ha estat directe, sinó que és fruit d'una homogeneïtzació prèvia de les dades. En efecte, cada diccionari presenta uns codis diferents per a les categories gramaticals, hi ha divergències a l'hora de posar les formes femenines dels adjectius i els substantius, no tots els diccionaris inclouen prefixos i sufixos o formes prefixades i sufixades, etc. Aquesta divergència ens ha obligat a homogeneïtzar les dades de partida:

- Només hem comparat els lemes i no hem tingut en compte les categories gramaticals. Això significa que entre els lemes resultants no s'inclouen els que estan formats per conversió, lexicalització o canvi semàntic.⁵⁷
- Només hem tingut en compte les formes masculines dels adjectius i dels substantius que disposen dels dos gèneres.
- Hem conservat els substantius femenins que no disposen de gènere masculí.
- Hem tingut en compte els prefixos i sufixos. Els hem representat amb un guionet al principi, en cas de prefix, o un guionet al final, en cas de sufix.

Amb les llistes de lemes de partida homogènies, i amb l'aplicació de les diverses consultes, hem obtingut els mots nous que s'han

---

⁵³ Hem utilitzat el programa Access de Microsoft (2007).

⁵⁴ Vegeu l'apartat 1.3 per la més informació sobre la representació de les dades.

⁵⁵ No ha calgut importar tots els diccionaris ja que la informació l'hem obtingut per vies diferents. Vegeu l'apartat 1.1.2.

⁵⁶ Vegeu l'apartat 1.3.1.2 per a més informació sobre les característiques i el funcionament d'aquesta consulta.

⁵⁷ D'acord amb l'Observatori de Neologia (2004), entenem la conversió com un procés "format a partir d'un canvi de categoria gramatical sense modificació de la base lèxica." (Observatori de Neologia 2004: 17); considerem que una lexicalització és un "Neologisme format a partir de la lexicalització d'una forma flexiva (no d'un paradigma complet), normalment d'una forma del paradigma verbal." (Observatori de Neologia 2004: 17); i per canvi semàntic entenem un "Neologisme format per una modificació del significat d'una base lèxica." (Observatori de Neologia 2004: 19).

incorporat en les nomenclatures de cada diccionari. Aquests mots són els que hem importat a la *Base de dades d'anàlisi* per començar la feina d'anàlisi. Paral·lelament, també hem incorporat a la *Base de dades d'anàlisi* els lemes nous que procedeixen de les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1997a i 2008), seguint igualment els criteris d'homogeneïtzació descrits.

2.3. Representació de les dades

Com hem apuntat anteriorment, hem creat dues bases de dades. La primera serveix per creuar els lemaris dels diccionaris i la segona s'utilitza per analitzar i gestionar les dades resultants dels creuaments. A més a la segona hi hem afegit uns camps d'anàlisi a partir d'uns criteris de classificació que presentarem en els propers apartats.⁵⁸

2.3.1. Base de dades de creuaments

La *Base de dades de creuaments*⁵⁹ conté unes taules amb la mostra d'anàlisi dels diccionaris que no hem pogut obtenir creuats. Presentem a continuació les característiques principals de les taules i les consultes que conté a la base de dades.

2.3.1.1. Taules de la *Base de dades de creuaments*

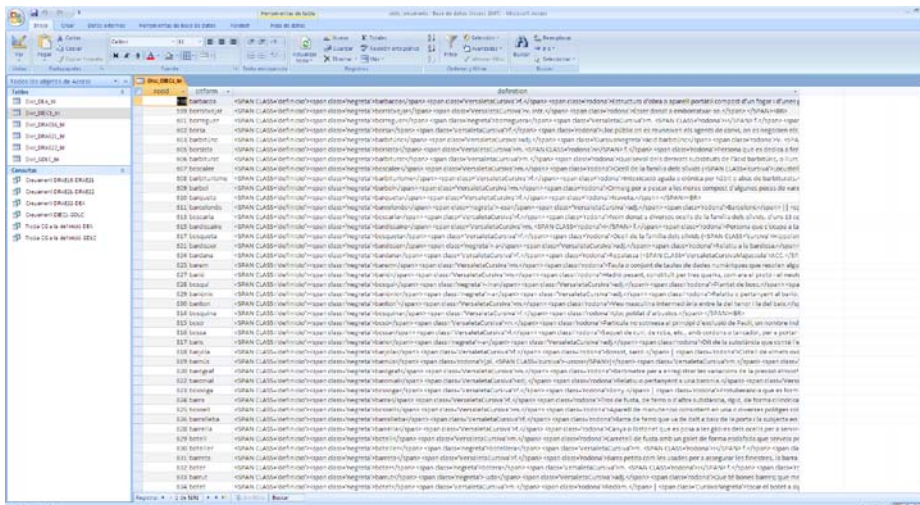
Les taules que conté aquesta base de dades s'anomenen:

- **Dicc_DIEC1_bl**: conté els lemes començats per *b* i *l* del DIEC1 i els seus articles lexicogràfics.
- **Dicc_GDLC_bl**: conté els lemes començats per *b* i *l* del GDLC i els seus articles lexicogràfics.
- **Dicc_DRAE16_bl**: conté només els lemes començats per *b* i *l* del DRAE16.
- **Dicc_DRAE21_bl**: conté només els lemes començats per *b* i *l* del DRAE21.
- **Dicc_DRAE22_bl**: conté els lemes començats per *b* i *l* del DRAE22 i els seus articles lexicogràfics.
- **Dicc_DEA_bl**: conté els lemes començats per *b* i *l* del DEA i els seus articles lexicogràfics.

---

⁵⁸ Vegeu l'apartat 1.4.1 per a més informació sobre els criteris de classificació.

⁵⁹ Consulteu la *Base de dades de creuaments* en el CD-ROM que s'adjunta amb la tesi doctoral.

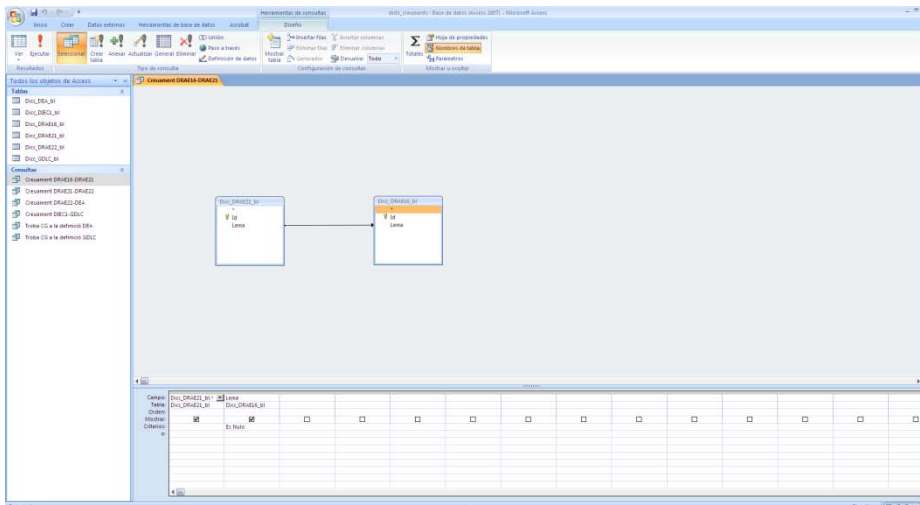
II·lustració 1: Taules de la *Base de dades de creuaments*

2.3.1.2. Consultes de la *Base de dades de creuaments*

La *Base de dades de creuaments* conté quatre consultes que permeten crear sis diccionaris:

- **Creuament DIEC1-GDLC:** permet obtenir els lemes nous, i els seus articles lexicogràfics, del GDLC en relació amb el DIEC1.
- **Creuament DRAE16-DRAE21:** permet obtenir els lemes nous del DRAE21 en relació amb el DRAE16. Els articles lexicogràfics dels lemes del DRAE21 s'han afegit manualment a la *Base de dades d'anàlisi* que descriurem en l'apartat següent.
- **Creuament DRAE21-DRAE22:** permet obtenir els lemes nous, i els seus articles lexicogràfics, del DRAE22 en relació amb el DRAE21.
- **Creuament DRAE22-DEA:** permet obtenir els lemes nous del DEA en relació amb el DRAE22.

Aquestes consultes relacionen dues taules, corresponents a dos diccionaris, mitjançant el camp *Citform*, també anomenat *Lema*, corresponent als lemes del diccionari i selecciona tots aquells lemes que es troben en una taula i no en l'altra.

Il·lustració 2: Exemple de consulta de creuament de la *Base de dades de creuaments*

Com veiem a la figura, els lemes estan enllaçats. El mode d'enllaçar el lema consisteix a programar la tria de tots aquells lemes que estan a la taula de l'esquerra i que no apareixen en la taula de la dreta. D'aquesta manera obtenim els lemes nous de la taula de l'esquerra.

A més d'aquestes quatre consultes per obtenir els lemes nous dels diccionaris GDLC, DRAE21, DRAE22 i DEA, aquesta base de dades també inclou dues consultes de suport anomenades **Troba CG a la definició DEA** i **Troba CG a la definició GDLC**, que ens serveixen per assignar automàticament les categories gramaticals dels lemes del GDLC i del DEA en la *Base de dades d'anàlisi*.

2.3.2. Base de dades d'anàlisi

La *Base de dades d'anàlisi*⁶⁰ conté una taula principal d'anàlisi, unes taules de treball complementàries i unes consultes que permeten fer el recompte de dades de les taules de forma automàtica. Descriu a continuació les característiques principals de les taules i les consultes.

2.3.2.1. Taules de la *Base de dades d'anàlisi*

La *Base de dades d'anàlisi* conté cinc taules diferents:

- Creuaments diccionaris
- Creuaments diccionaris_recompte

⁶⁰ Consulteu la *Base de dades d'anàlisi* en el CD-ROM que s'adjunta amb la tesi doctoral.

- Llista_Id_diccionaris
- Llista_MarcaTemàtica
- Llista_MecanismeFormació

La taula principal és **Creuaments diccionaris** i conté totes les variables d'anàlisi. Aquesta taula és el corpus de treball principal de la tesi. Els criteris de classificació de les dades que hem establert estan distribuïts per columnes⁶¹ i són⁶²:

- el creuament de diccionaris efectuat (Id_Diccionaris)
- el lema (Lema)
- la categoria gramatical del lema (CG)
- la definició del lema procedent del diccionari (Definició)
- observacions pertinents sobre el lema (Observacions)
- el recurs d'actualització lèxica del lema (MecanismeFormació)
- la llengua de procedència del manlleu (Procedència)
- si el manlleu és adaptat o és no adaptat (Manlleu adaptat)
- si el lema està format per un prefixoide o un sufixoide (Prefixoide_Suffixoide)
- la marca d'ús regional o temporal que contingui l'article lexicogràfic del lema (MarcaÚs)⁶³
- la marca d'ús temàtica que contingui l'article lexicogràfic del lema (MarcaTemàtica)
- el nombre de concordances del lema en el Corpus Tècnic de l'IULA (Corpus IULA)
- el nombre de concordances del lema en el CTILC de l'IEC (Corpus IEC)
- el nombre de concordances del lema en el corpus CREA de la RAE (Corpus CREA)
- el nombre de concordances del lema en el Banc BOBNEO de l'OBNEO (Banc OBNEO)
- el nombre de concordances del lema en altres diccionaris d'ús (Corpus Dicc Ús)

---

⁶¹ Indiquem, entre parèntesis, el nom de les columnes de la taula Creuaments diccionaris.

⁶² A l'apartat 1.4.1. trobareu una descripció detallada de cada un d'aquests criteris.

⁶³ En endavant, per distingir les marques d'ús de registre i temporals, de les temàtiques, anomenarem *marques d'ús*, les primeres, i *marques temàtiques*, les segones.

ID	ID_Diccionari	Lema	CG	Definició	Ob.	Mecanisme	Proce	Mant	Pre	Marcu	MarcaTerm	Corpu	Cor	Ban	Cor	Cc	Ag
1	DIEC1-DIEC2	babelic	adj	<ac1> Relatiu		DSUF					/[LC]	0	16	0	0	0	0
2	DIEC1-DIEC2	bacici	pref	<ac[LC] Form		FORMA PREFIC					/[LC]	0	0	0	0	0	0
3	DIEC1-DIEC2	bacil·li	pref	<ac[LC] [MD]		FORMA PREFIC					/[LC] [MD]	0	0	0	0	0	0
4	DIEC1-DIEC2	bacil·li	pref	<ac[LC] [MD]		FORMA PREFIC					/[LC] [MD]	0	0	0	0	0	0
5	DIEC1-DIEC2	bacil·lo	pref	<ac[LC] [MD]		FORMA PREFIC					/[LC] [MD]	0	0	0	0	0	0
6	DIEC1-DIEC2	bacteri·	pref	<ac[m, LC] [I]		FORMA PREFIC					/[LC] [MD] [I]	0	0	0	0	0	0
7	DIEC1-DIEC2	baculi·	pref	<ac[LC] Form		FORMA PREFIC					/[LC]	0	0	0	0	0	0
8	DIEC1-DIEC2	badaloni	adj, m, f	<ac>1 adj. i m		DSUF					/[LC]/[LC]	91	0	0	8	1	1
9	DIEC1-DIEC2	baddeleyita	f	<ac>[GLM] Mi		DSUF					/[GLM]	0	0	0	0	0	0
10	DIEC1-DIEC2	badge	m	<ac>[angl-] [D]	M	ANGLÈS					/[HG]	0	0	0	0	0	0
11	DIEC1-DIEC2	badland	m	<ac>[angl-] [L]	M	ANGLÈS					/[GL] [GG]	0	0	0	0	0	0
12	DIEC1-DIEC2	badoc	m	<ac>[AGL] Af		COMDN					/[AGL]/[LC]	9	0	17	1	1	1
13	DIEC1-DIEC2	baguier	v tr	<ac>[AGP] Ca		DSUF					/[AGP]	0	0	0	1	1	1
14	DIEC1-DIEC2	baguer	m	<ac>[BOS] Lc		DSUF					/[BOS]	0	0	0	1	1	1
15	DIEC1-DIEC2	bahaisme	m	<ac>[RE] Mov		DSUF					/[RE]	0	1	1	0	0	0
16	DIEC1-DIEC2	bahaista	adj, m, f	<ac>1 adj. [RE]		DSUF					/[RE]/[RE]	0	0	0	0	0	0
17	DIEC1-DIEC2	bajocó	m	<ac>[m, LC] G		DSUF					/[LC]	0	0	1	1	1	1
18	DIEC1-DIEC2	balani·	pref	<ac>[LC] v. bi		FORMA PREFIC					/[LC]	0	0	0	0	0	0
19	DIEC1-DIEC2	balagar	m	<ac>[BOS] Mi		DERRO					/[BOS]	0	0	0	0	0	0
20	DIEC1-DIEC2	ballastores	f pl	<ac>[LC] [BOS]		DSUF					/[LC] [BOS]	0	0	0	0	0	0
21	DIEC1-DIEC2	balutai	adj, m, f	<ac>1 adj. [FL]		DSUF					/[FLU]/[FL]	1	0	0	0	0	0
22	DIEC1-DIEC2	bambolejar	v intr	<ac>[LC] Bala		DSUF					/[LC]	0	0	0	5	1	1
23	DIEC1-DIEC2	ban·	pref	<ac>[LC] v. bi		FORMA PREFIC					/[LC]	0	0	0	0	0	0
24	DIEC1-DIEC2	baraca	f	<ac>[LC] [HO]		SIMP					/[LC] [HO]	0	0	0	0	1	1
25	DIEC1-DIEC2	barbelló	m	<ac>[ZOP] Or		DSUF					/[ZOP]	0	0	0	1	1	1
26	DIEC1-DIEC2	barbulat	adj	<ac>[BI] Prov		LEX-ADI					/[BI]	0	0	0	0	1	1
27	DIEC1-DIEC2	barcelonisme	m	<ac>[LC] Comi		DSUF					/[LC]	48	20	20	1	1	1
28	DIEC1-DIEC2	barman	m, f	<ac>[HO] [PR]	M	ANGLÈS					/[HO] [PR]	2	0	5	0	0	0
29	DIEC1-DIEC2	barraquisme	m	<ac>[SP] Prac		DSUF					/[SP]	6	2	0	0	0	0

II-il·lustració 3: Taula Creuaments diccionaris de la Base de dades d'anàlisi

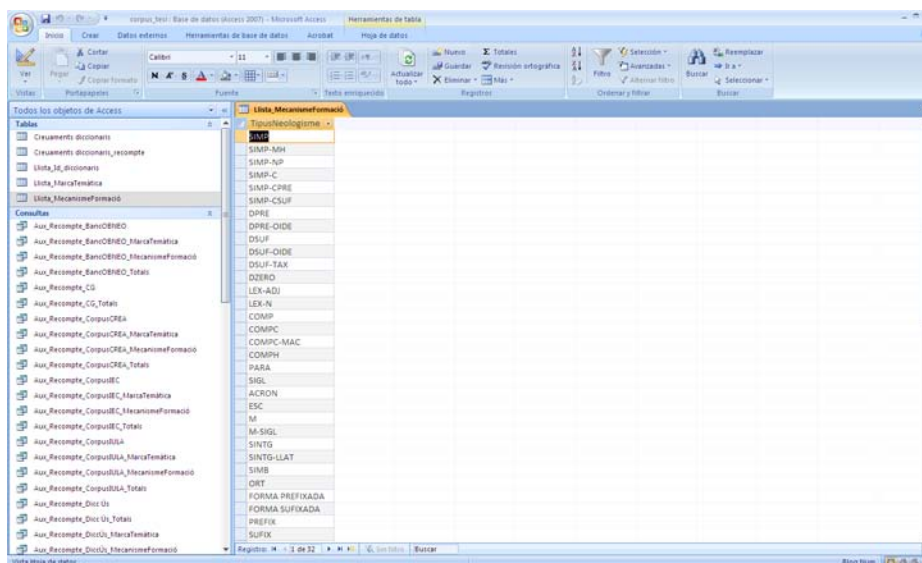
La segona taula, anomenada **Creuaments diccionaris_recompte**, és una taula de suport que permet realitzar el recompte per separat de més d'una marca del mateix tipus en el mateix lema. Per exemple, si un mateix lema conté tres marques temàtiques diferents, o dues categories gramaticals, aquesta taula les comptabilitza per separat. Aquesta taula ens servirà per realitzar les consultes de recompte de dades que detallarem en l'apartat següent.

ID	CG	L	MU	MT
55	f	POP.		
56	f	POP.		ICSP
463	m	dial		/OHIC
499	f	dial		/ORNT
636	m	dial		/APIC
656	f	dial		/BOT/ARM/ALUM
685	m	dial		/BOT
705	m	dial		/ANAT ANIM
1080	adj	reg		Taur
1232	f	col·loq		/TRANSP
1526	m	col·loq		/ORCINA
1695	m	dial		/BOT/AGR
1692	f	dial		/BOT/AGR
1718	m	dial		/BOT/HORT
1773	f	dial		/ENTOM
2265	m	dial		/HERALD/ORNT
3933	f	fig./fig./fam.		zoologia
4194	adj/m/m/f	vulg.		munteria
4468	adj	ant.		blasó
4688	m	fig.		anatomia
4795	m	derus./fam./fig.		taurinaquia
4749	m	fig.		mitologia
4801	f	ant.		marina
5909	m	colloq.		Dep
6679	interj	jur		Arquit
7352	f	desp		Taur
7389	m	desp		Taur
7416	m	raro/hist		Ferroc/Boxeo/Tenis
7503	m	lit		Arte
7507	f	desp		Taur
7526	m	jeig		Mar
7687	loc adj	lit		Rel catòl

II-il·lustració 4: Taula Creuaments diccionaris_recompte de la Base de dades d'anàlisi

Les tres darreres taules, **Llista_Id_diccionaris**, **Llista_MarcaTemàtica** i **Llista_MecanismeFormació**, també són de suport i contenen les etiquetes que ens han permès classificar els lemes segons el diccionari de procedència, segons les marques temàtiques⁶⁴ i segons el recurs d'actualització lèxica.⁶⁵

II-Il·lustració 5: Taula Llista_MecanismeFormació de la *Base de dades d'anàlisi*

2.3.2.2. Consultes de la *Base de dades d'anàlisi*

Amb l'objectiu d'explotar les dades de la taula *Creuaments diccionaris*, i d'aportar fiabilitat als resultats, hem elaborat 56 consultes diferents que podem agrupar amb tres tipus:

- **Consultes que permeten fer el recompte automàtic de dades de la taula *Creuaments diccionaris* amb percentatges.** Hi ha 18 consultes diferents i cadascuna d'elles calcula els percentatges relacionats amb una variable d'anàlisi, o la combinació de dues, segons les necessitats. Aquestes consultes s'identifiquen amb el nom **Recompte_X_Percent**.

⁶⁴ Aquestes etiquetes només ens han servit per classificar els lemes del creuament DIEC1-DIEC2.

⁶⁵ A l'apartat 1.4.1. trobareu una descripció detallada de cada una de les marques temàtiques i els recursos d'actualització lèxica que s'han tingut en compte.

ID_Diccionari	Procedència	Manlleu adapta	Compte_Mu	Percent_Co	Exemples
DGLC-DIEC1	ALBANÈS	☐		1,222%	lek
DGLC-DIEC1	ALEMANY	☒		2,244%	bünquyer, leiser
DGLC-DIEC1	ALEMANY	☐		1,222%	leitmotiv
DGLC-DIEC1	ANGLÈS	☒		12,14,63%	bádminton, bí
DGLC-DIEC1	ANGLÈS	☐		9,10,98%	balun, lies
DGLC-DIEC1	ÀRAB	☒		1,222%	berber
DGLC-DIEC1	ARAUAC	☒		2,244%	barbaoca, bolc
DGLC-DIEC1	BANTU	☒		1,222%	bantu
DGLC-DIEC1	CASTELLÀ	☒		9,10,98%	baldragues, bu
DGLC-DIEC1	CASTELLÀ	☐		5,6,10%	barca, longuis
DGLC-DIEC1	FILIPÍ	☒		1,222%	batanga
DGLC-DIEC1	FRANCÈS	☒		18,21,95%	limusina, ludic
DGLC-DIEC1	FRANCÈS	☐		4,4,85%	bac, luge
DGLC-DIEC1	FRANCÈS O ITA	☐		1,222%	lineatura
DGLC-DIEC1	FRANCÈS/SERE	☐		1,222%	ban
DGLC-DIEC1	ITALIÀ	☒		1,222%	bambotxada
DGLC-DIEC1	ITALIÀ	☐		4,4,85%	ballilla, largo
DGLC-DIEC1	JAPONÈS	☒		1,222%	bonsai
DGLC-DIEC1	MALAI	☒		2,244%	banteng, bintu
DGLC-DIEC1	NEERLANDÈS	☒		1,222%	biber
DGLC-DIEC1	ORIGEN INCERT	☒		1,222%	basquet
DGLC-DIEC1	ROMANÈS	☒		1,222%	leu
DGLC-DIEC1	RUS	☒		2,244%	balalaica, boia
DGLC-DIEC1	SÀNSCRIT	☒		1,222%	buda
DIEC1-DIEC2	ALEMANY	☐		1,3,70%	loss
DIEC1-DIEC2	ANGLÈS	☒		5,18,52%	bármán, lifting
DIEC1-DIEC2	ANGLÈS	☐		6,22,22%	badge, light
DIEC1-DIEC2	BANTU	☒		2,7,41%	bubi, lingala
DIEC1-DIEC2	CASTELLÀ	☒		1,3,70%	simbataxe
DIEC1-DIEC2	FRANCÈS	☒		5,18,52%	beffros, lutier
DIEC1-DIEC2	HEBREU/ARAB	☒		1,3,70%	lámed
DIEC1-DIEC2	HINDI	☒		1,3,70%	burca

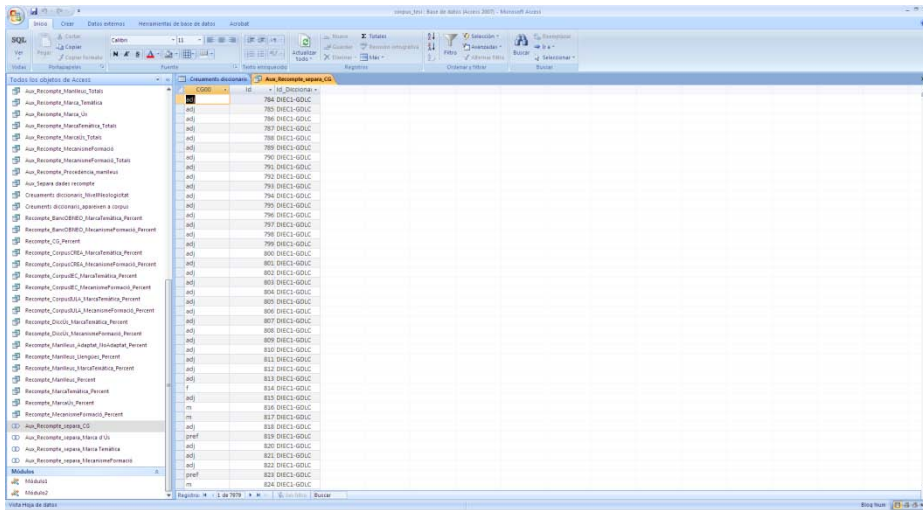
II-lustració 6: Exemple de consulta `Recompte_XXX_Percent` de la *Base de dades d'anàlisi*

- Consultes que permeten fer el recompte de dades de la taula **Creuaments diccionaris** amb valors absoluts. N'hi ha 34, s'anomenen **Aux_Recompte_X** i funcionen com a suport de les consultes `Recompte_X_Percent`.

ID_Diccionari	Procedència del mar	Manlleu adapta	Compte_Manlleu	Exemples
DGLC-DIEC1	ALBANÈS	☐		1 lek
DGLC-DIEC1	ALEMANY	☒		2 bünquyer, leiser
DGLC-DIEC1	ALEMANY	☐		1 leitmotiv
DGLC-DIEC1	ANGLÈS	☒		12 bádminton, bí
DGLC-DIEC1	ANGLÈS	☐		9 balun, lies
DGLC-DIEC1	ÀRAB	☒		1 berber
DGLC-DIEC1	ARAUAC	☒		2 barbaoca, bolc
DGLC-DIEC1	BANTU	☒		1 bantu
DGLC-DIEC1	CASTELLÀ	☒		9 baldragues, bu
DGLC-DIEC1	CASTELLÀ	☐		5 barca, longuis
DGLC-DIEC1	FILIPÍ	☒		1 batanga
DGLC-DIEC1	FRANCÈS	☒		18 limusina, ludic
DGLC-DIEC1	FRANCÈS	☐		4 bac, luge
DGLC-DIEC1	FRANCÈS O ITALIÀ	☐		1 lineatura
DGLC-DIEC1	FRANCÈS/SERBOCRAT	☐		1 ban
DGLC-DIEC1	ITALIÀ	☒		1 bambotxada
DGLC-DIEC1	ITALIÀ	☐		4 ballilla, largo
DGLC-DIEC1	JAPONÈS	☒		1 bonsai
DGLC-DIEC1	MALAI	☒		2 banteng, bintu
DGLC-DIEC1	NEERLANDÈS	☒		1 biber
DGLC-DIEC1	ORIGEN INCERT	☒		1 basquet
DGLC-DIEC1	ROMANÈS	☐		1 leu
DGLC-DIEC1	RUS	☒		2 balalaica, boia
DGLC-DIEC1	SÀNSCRIT	☒		1 buda
DIEC1-DIEC2	ALEMANY	☐		1 loss
DIEC1-DIEC2	ANGLÈS	☒		5 bármán, lifting
DIEC1-DIEC2	ANGLÈS	☐		6 badge, light
DIEC1-DIEC2	BANTU	☒		2 bubi, lingala
DIEC1-DIEC2	CASTELLÀ	☒		1 simbataxe
DIEC1-DIEC2	FRANCÈS	☒		5 beffros, lutier
DIEC1-DIEC2	HEBREU/ARAB	☒		1 lámed
DIEC1-DIEC2	HINDI	☒		1 burca

II-lustració 7: Exemple de consulta `Aux_Recompte_XXX` de la *Base de dades d'anàlisi*

- Consultes d'enllaç a la taula Creuaments diccionaris_recompte que permeten fer el recompte per separat de categories gramaticals, marques d'ús, marques temàtiques i recursos d'actualització lèxica.⁶⁶ Aquestes consultes són quatre i s'anomenen Aux_Recompte_separa_X.

Il·lustració 8: Exemple de consulta Aux_Recompte_separa_X de la Base de dades d'anàlisi

2.4. Descripció de les dades

D'acord amb els objectius proposats, hem classificat la llista de lemes que hem importat a la taula Creuaments diccionaris, de la Base de dades d'anàlisi, segons una sèrie de criteris que ens ajudaran a definir les característiques de la norma en cada diccionari. Entre aquests criteris incloem la definició del lema i la categoria gramatical que, tot i que no els hem considerat en l'anàlisi de les dades que més endavant explicarem, pensem que són un complement interessant en la base de dades. A continuació detallarem quins són aquests criteris.

2.4.1. Lemaris creuats

Sota l'etiqueta d'Id_Diccionaris indiquem la combinació de diccionaris que hem creuat. Les combinacions en llengua catalana són:

⁶⁶ Les consultes d'enllaç són també consultes de suport.

- DGLC-DIEC1
- DIEC1-DIEC2
- DIEC1-GDLC

I les combinacions en llengua castellana són:

- DRAE16-DRAE21
- DRAE21-DRAE22
- DRAE22-DEA

Al seleccionar cadascuna una d'aquestes combinacions, es mostra la llista de lemes resultats del creuament que s'indica en l'etiqueta. A més, la taula també ens mostrarà tots els camps d'anàlisi complementaris. Per exemple, si seleccionem la combinació DIEC1-DIEC2 obtindrem la llista de lemes nous que apareixen en el lemarí del DIEC2 i que no apareixien en el del DIEC1.

2.4.2. Lema

En aquest camp trobem cada un dels lemes resultants dels creuaments. Per a la homogeneïtzació de les dades hem desestimat les formes femenines dels adjectius i dels participis que presenten les dues formes de gènere. Així doncs, només recollirem la forma femenina quan aquesta sigui l'única forma de gènere i tingui un significat per ella mateixa amb independència de la forma masculina.

2.4.3. Categoria gramatical

Les categories gramaticals que es recullen sota aquesta etiqueta són les següents:

Categories gramaticals de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>	
Codi	Categoria gramatical
abrev	abreviació
adj	adjectiu
adj f	adjectiu femení
adv	adverbi
amb	nom ambigu
art	article
com	nom comú quant al gènere
det	determinant
elemento c	element compost
expr	expressió
f	substantiu femení
f pl	substantiu femení plural
frs. advs.	frases adverbials

interj	interjecció
loc	locució
loc adj	locució adjectival
loc adj invar	locució adjectival invariable
loc adv	locució adverbial
loc f	locució femenina
loc interj	locució interjectiva
loc m	locució masculina
loc verb	locució verbal
m	substantiu masculí
m i f	substantiu masculí i femení
m o f	substantiu masculí o femení
m pl	substantiu masculí plural
n	nom
n amb	nom ambigu
n com	nom comú
n p	nom propi
NULO	sense categoria gramatical
onomat	onomatopeia
pp	participi
pref	prefix
prep	preposició
pron	pronom
sigla f	Sigla femenina
sigla m	sigla masculina
sigla	sigla
simb	símbol
suf	sufix
v	verb
v intr	verb intransitiu
v pron	verb pronominal
v tr	verb transitiu

Taula 1: Categories gramaticals de la *Base de dades d'anàlisi*

Separarem amb una coma aquelles categories diferents que es troben en una mateixa entrada o accepció i amb una barra les categories que corresponen a entrades diferents d'un mateix lema.

2.4.4. Definició

Aquest camp conté la definició original del diccionari.

2.4.5. Recurs d'actualització lèxica

Per classificar els lemes segons el recurs d'actualització lèxica, hem utilitzat la classificació desenvolupada en el marc del projecte *TEXTERM 3. Fundamentos, estrategias y herramientas para el*

*procesamiento, extracción y representación de información especializada.*⁶⁷ Aquesta classificació l'hem completat amb les categories prefix, sufix, forma prefixada, forma sufixada i variant ortogràfica per adaptar-nos a la necessitat de classificació dels nostres lemes.

Presentem a continuació la llista dels recursos d'actualització lèxica⁶⁸ que s'han tingut en compte en l'anàlisi i els seus respectius codis.

Recursos d'actualització lèxica de la Base de dades d'anàlisi	
Codi	Recursos d'actualització lèxica
SIMP	Terme simple
SIMP-MH	Manlleus històrics
SIMP-NP	Noms propis que passen a noms comuns
SIMP-C	Terme simple, construït en origen, per al qual no distingim si fou construït per prefixació o sufixació
SIMP-CPRE	Terme simple, construït en origen per prefixació
SIMP-CSUF	Terme simple, construït en origen per sufixació
DPRE	Prefixació
DPRE-OIDE	Prefixació amb prefixoide
DSUF	Sufixació
DSUF-OIDE	Sufixació amb sufixoide
DSUF-TAX	Sufixació taxonòmica
DZERO	Derivació zero
LEX-ADJ	Lexicalització, de participi a adjectiu
LEX-N	Lexicalització, de participi a nom
COMP	Composició patrimonial
COMPC	Composició culta
COMPC-MAC	Composició a la manera culta
COMPH	Composició híbrida
PARA	Parasíntesi
SIGL	Siglació
ACRON	Acronímia
ESC	Eскурçament
M	Manlleu adaptat i sense adaptar
M-SIGL	Sigles manllevades
SINTG	Sintagmació
SINTG-LLAT	Llatinismes sintagmàtics
PREFIX	Prefix
SUFIX	Sufix
FORMA	Forma prefixada

⁶⁷ Aquest projecte ha estat finançat pel Ministerio de Educación y Ciencia (HUM2006-09458). Per a més informació sobre el projecte consulteu <http://texterm.iula.upf.edu/3/>.

⁶⁸ Tot i que sabem que hi ha altres classificacions, hem escollit aquesta per qüestions metodològiques coherents amb els projectes en els quals s'emmarca la tesi. Per a més informació sobre les característiques de cada un d'aquests recursos consulteu l'Annex 2.

PREFIXADA	
FORMA SUFIXADA	Forma sufixada
ORT	Variant ortogràfica

Taula 2: Recursos d'actualització lèxica de la *Base de dades d'anàlisi*

2.4.6. Marca d'ús

Indiquem, en aquest camp, les marques d'ús que apareixen anteposades en les definicions de cada un dels lemes del corpus.⁶⁹ Podem classificar aquestes marques segons siguin temporals o de registre.

Les marques temporals donen pistes, en major o menor grau, de l'etimologia de la paraula, de la seva antiguitat o contemporaneïtat com, per exemple, *obsolet*, *antic* o *avui estrany*. Les marques de registre indiquen el nivell de formalitat del lema que acompanyen com, per exemple, *vulgar* o *semiculte*.

A continuació presentem les marques que detectem en cada creuament:

Marques d'ús de la <i>Base de dades d'anàlisi</i>		
Codi	Marca d'ús	Codi creuament
OBS.	[mot / sentit] obsolet	DGLC-DIEC1
POP.	[emprat] popularment	DGLC-DIEC1 DIEC1-DIEC2
VULG.	[mot] vulgar / [emprat] vulgarment	DGLC-DIEC1
ABUS.	[emprat] abusivament	DGLC-DIEC1
ANT.	[emprat] antigament	DGLC-DIEC1
col-loq	col-loquial	DIEC1-GDLC
dial	dialectal	DIEC1-GDLC
ant.	antic	DRAE16-DRAE21
coloq.	col-loquial	DRAE16-DRAE21 DRAE21-DRAE22
desus.	en desús	DRAE16-DRAE21 DRAE21-DRAE22
fam.	familiar, poc utilitzat	DRAE16-DRAE21
fig.	figurat	DRAE16-DRAE21
p. us.	poc utilitzat	DRAE16-DRAE21 DRAE21-DRAE22
rur.	rural	DRAE16-DRAE21 DRAE21-DRAE22
vulg.	vulgar	DRAE16-DRAE21 DRAE21-DRAE22

⁶⁹ Hem utilitzat una barra (/) per separar les marques d'ús d'un mateix article que es troben de accepcions diferents.

cult.	cul·te	DRAE21-DRAE22
despetc.	despectiu	DRAE21-DRAE22
eufem.	eufemisme, eufemístic	DRAE21-DRAE22
fest.	festiu	DRAE21-DRAE22
irón.	irònic	DRAE21-DRAE22
jerg.	argot	DRAE21-DRAE22
malson.	malsonant	DRAE21-DRAE22
(argot)	argot	DRAE22-DEA
(col)	col·loquial	DRAE22-DEA
(col, desp)	col·loquial despectiu	DRAE22-DEA
(col, hoy raro)	col·loquial, avui estrany	DRAE22-DEA
(desp)	despectiu	DRAE22-DEA
(hist)	històric	DRAE22-DEA
(hoy raro)	avui estrany	DRAE22-DEA
(humoríst)	humorístic	DRAE22-DEA
(jerg Econ)	argot econòmic	DRAE22-DEA
(jerg)	argot professional	DRAE22-DEA
(juv)	juvenil	DRAE22-DEA
(pop)	popular	DRAE22-DEA
(raro)	estrany	DRAE22-DEA
(reg)	regional	DRAE22-DEA
(semiculto)	semiculte	DRAE22-DEA
(vulg)	vulgar	DRAE22-DEA

Taula 3: Marques d'ús de la *Base de dades d'anàlisi*

2.4.7. Marca temàtica

En aquest camp indiquem les marques temàtiques originals que figuren en les definicions dels lemes del corpus. Donada la diversitat de marques temàtiques que presenta cada un dels diccionaris les hem adjuntat a l'Annex 3.

2.4.8. Corpus de consulta

Amb l'objectiu de mesurar el grau de coincidència dels lemes dels diccionaris analitzats amb altres corpus, lexicogràfics o textuals, hem comprovat quins lemes del nostre corpus es troben també documentats en corpus de textos de temàtica general i en altres diccionaris d'ús diferents al GDLC i al DEA.

Els corpus de textos de temàtica general que hem consultat són el Corpus textual informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC) de l'Institut d'Estudis Catalans, el Corpus de Referència del Español Actual (CREA) de la Real Academia Española, el Corpus Tècnic de l'IULA i el Banc de dades de l'OBNEO (BOBNEO). Com a corpus lexicogràfic hem utilitzat els diccionaris d'ús següents:

- **Per al català:** [DCVB] Institut d'Estudis Catalans (2001-2002) *Diccionari català-valencià-balear*. Barcelona: Editorial Moll, Institut d'Estudis Catalans. [<http://dcvb.iecat.net/>]
- **Per al castellà:** [DUE]. Moliner, M. (1998) *Diccionario de uso del Español*. Madrid: Gredos.

En els corpus textuais hem comprovat si apareixen documentats els lemes, i en cas que sigui així, quina és la seva freqüència. En el corpus de diccionaris d'ús tan sols hem comprovat si els lemes s'hi trobaven recollits.

2.4.8.1. Corpus lexicogràfics

En aquest camp d'anàlisi, que correspon a la columna "Corpus Dicc Ús" de la taula Creuaments diccionaris de la *Base de dades d'anàlisi*, hem comprovat quins lemes del nostre corpus coincideixen amb els dels diccionaris d'ús, un per a cada llengua. Els diccionaris que hem utilitzat són:⁷⁰

- ***Diccionari català-valencià-balear (DCVB)*:** hem seleccionat aquesta obra per la seva condició de diccionari d'ús de llengua catalana que recull el lèxic de bona part del territori catalanoparlant i inclou un gran nombre de dialectalismes recollits des de principis de segle fins l'any 1965. A més, hem prioritzat aquesta obra per davant d'altres diccionaris en llengua catalana ja que disposem de la versió electrònica del diccionari.
- ***Diccionario de uso del español (DUE)*:** hem escollit aquest diccionari per la seva condició de diccionari d'ús de llengua castellana. A més, també disposem de la versió electrònica del diccionari.

En cas que la coincidència entre els lemes del nostre corpus i els d'aquests diccionaris sigui positiva ho indicarem amb un 1. En cas que sigui negativa ho indicarem amb un 0. En ocasions hem trobat més d'un article lexicogràfic per a un mateix lema. En aquest cas també ho hem indicat de forma numèrica.

---

⁷⁰ Som conscients que el diccionari català i castellà no són comparables entre si, però no treu que es poden comprar amb la resta de diccionaris de català i de castellà del corpus.

2.4.8.2. Corpus textuais

Com acabem d'apuntar anteriorment, els corpus textuais que hem consultat són:

- **Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC) de l'Institut d'Estudis Catalans (1833-1988)**: hem consultat aquest corpus per a l'anàlisi dels lemes procedents dels diccionaris de llengua catalana. Aquest camp d'anàlisi correspon a la columna Corpus IEC de la taula Creuaments diccionaris de la *Base de dades d'anàlisi*. En aquest camp s'hi inclouen les freqüències d'aparició de cada un dels lemes en el CTILC. Aquest corpus no està lematitzat, així que la nostra cerca presentarà mancances ja que només obtindrem les concordances estrictes dels lemes consultats.
- **Corpus de Referencia del Español Actual (CREA) de la Real Academia Española (1975-2004)**: hem consultat aquest corpus per a l'anàlisi dels lemes procedents dels diccionaris en llengua castellana. Aquest camp d'anàlisi correspon a la columna Corpus CREA de la taula Creuaments diccionaris de la *Base de dades d'anàlisi*. En aquest camp s'hi inclouen les freqüències d'aparició de cada un dels lemes en el CREA. Aquest corpus, com el de l'Institut d'Estudis Catalans tampoc està lematitzat.
- **Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA)**: tot i que aquest corpus inclou majoritàriament textos especialitzats, en el nostre treball només hem consultat el subcorpus de textos generals de premsa, tant en català com en castellà, publicats entre 1993 i 2007. Aquest camp d'anàlisi correspon a la columna Corpus IULA de la taula Creuaments diccionaris de la *Base de dades d'anàlisi*. El Corpus Tècnic de l'IULA és un corpus lematitzat. Això significa que en la consulta dels lemes no només hem trobat la forma simple sinó també la lematitzada.
- **Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada**: hem consultat quins lemes hi ha documentats tant en llengua catalana com en castellana entre 1989 i 2011 en el BOBNEO i quina és la freqüència d'aparició en el banc. Aquest camp d'anàlisi correspon a la columna Banc OBNEO de la taula Creuaments diccionaris de la *Base de dades d'anàlisi*. Aquest corpus presenta els lemes lematitzats.

2.4.9. Observacions

En aquest camp hi figuren informacions diverses com:

- **La llengua de procedència en cas que el lema sigui un manlleu.** Les llengües que hem documentat són les següents: afrikaans, aimara, albanès, alemany, anglès, àrab, arameu, arauac, bantu, basc, búlgar, caló, castellà, català, celta, cumantogo, filipí, francès, gallec, grec, hebreu, hindi, holandès, italià, japonès, javanès, serbocroat, rus, llenca, llatí, llengua ameríndia, malai, maputxe, maia, neerlandès, noruec, portuguès, persa, quítxua, romanès, rus, sànscrit, suahili i turc.
- **Avanç de la 23a edició del DRAE.** S'ha expressat com *DRAE22-avanç 23a/*.
- **Esmena del DRAE22 en la versió electrònica.** En els casos en què s'ha realitzat una esmena de la versió en paper del DRAE22 a la versió electrònica (que és la que hem utilitzat en el nostre corpus) ho expressem com *DRAE22-esmenat/*.
- **Lema compactat.** En els casos en què un mateix lema presenta dues entrades diferents al diccionari hem compactat l'entrada en un mateix registre del corpus. El motiu és evitar que es comptabilitzi dues vegades un mateix lema. Ho hem expressat com *Lema compactat (n)//*, on *n* és el nombre d'entrades que presentava el diccionari per al mateix lema.
- **Variants ortogràfiques.** En cas que el lema correspongui a una variant ortogràfica d'un altre lema documentat en el diccionari hem afegit la marca *ORT*.
- **Les sigles, els acrònims o els escurçaments.** Hem recollit les formes completes de les sigles, els acrònims i els escurçaments en cas que el lema s'hagi format seguint un d'aquests tres processos de formació.

3. Anàlisi del corpus

Com ja hem apuntat a la presentació d'aquest capítol, tenim l'objectiu d'estudiar el discurs lexicogràfic a través de l'anàlisi de la macroestructura i la microestructura de les mostres de diccionaris seleccionades. A més, també observarem com els diccionaris tracten el mot *norma*, tant en el seu propi article lexicogràfic com en la resta d'articles del diccionari.

L'estudi de la macroestructura del diccionari, d'acord amb Rey (1983), se centra en l'anàlisi de les entrades, i l'estudi de la microestructura en l'anàlisi de la informació que conté cada entrada en el seu article

lexicogràfic. En concret, en l'anàlisi de la nomenclatura estudiarem totes les paraules noves que s'hi han incorporat, a més d'altres variables com el recurs d'actualització lèxica i si es troben documentades en corpus textuais o en altres diccionaris d'ús.

En l'estudi de la microestructura observarem les diferents marques d'ús que s'inclouen en els articles dels lemes del corpus amb la finalitat de detectar una possible jerarquitització dels usos. També en l'anàlisi de la microestructura ens fixarem en les marques temàtiques per detectar possibles tendències o camps semàntics freqüents que puguin donar-nos pistes del model de llengua que transmet el diccionari.

Per dur a terme les tasques descrites en els paràgrafs anteriors, organitzarem les anàlisis sobre els diccionaris seguint un ordre concret i que respon a tres variables: la llengua, el tipus de diccionari i l'edició.

3.1. Anàlisi dels diccionaris

En aquest apartat ens centrarem en el diccionari normatiu i dividirem l'estudi segons la llengua i l'edició. En primer lloc, descriurem i analitzarem les diferents edicions del diccionari normatiu català per dibuixar la possible evolució que ha patit la norma lingüística en la llengua catalana; en segon lloc, aplicarem el mateix procés als diccionaris de llengua castellana; en tercer lloc, valorarem de forma global els resultats obtinguts en tots els diccionaris que formen part del corpus de treball i compararem l'evolució de la norma entre els diccionaris de llengua catalana i castellana.

3.1.1. Descripció i caracterització de la norma lingüística en els diccionaris de llengua catalana

Per caracteritzar la norma lingüística en els diccionaris de llengua catalana descrivim, en primer lloc, i analitzem, en segon lloc, les dades del corpus procedents dels diccionaris de llengua catalana. Això significa que treballarem amb els creuaments que hem dut a terme amb els diccionaris de llengua catalana. Aquests creuaments són:

- El DGLC amb el DIEC1, per obtenir els lemes nous del **DIEC1**.
- El DIEC1 amb el DIEC2, per obtenir els lemes nous del **DIEC2**.
- El DIEC1 amb el GDLC, per obtenir les diferències entre el diccionari normatiu i el d'ús **GDLC**.

En descripció de les dades presentem de forma detallada les característiques del DIEC1, el DIEC2 i el GDLC segons unes variables d'anàlisi, que són: la marca temàtica, la marca d'ús, el recurs d'actualització lèxica, el contrast dels lemes amb corpus lexicogràfic i el contrast dels lemes amb corpus textual. Així doncs, proporcionem informació sobre els lemes nous que s'han introduït en cada una de les noves edicions del diccionari normatiu i les diferències que presenta el diccionari d'ús seleccionat en relació amb el seu diccionari normatiu coetani.

La tasca d'analitzar les dades consisteix a dur a terme un contrast de les dades obtingudes en cada diccionari per observar l'evolució de la norma lingüística en els diccionaris normatius catalans i les similituds o diferències que presenta la norma en els diccionari d'ús.

Per traçar aquesta evolució establim dos contrastos de diccionaris que corresponen, el primer, a la comparació de diccionaris normatius, i el segon, a la comparació d'un diccionari normatiu i un diccionari d'ús:

- Els lemes nous del diccionari DIEC1 amb els del DIEC2.
- Els lemes nous del diccionari DIEC2 amb els del GDLC.

En el primer contrast, en què només treballem amb diccionaris normatius, ens proposem observar l'evolució de les dades a través de les diferents edicions del diccionari normatiu. En el segon, en què intervé un diccionari d'ús, volem conèixer les diferències que presenta la norma lingüística en els diccionaris normatius catalans en relació amb la d'un diccionari d'ús de la mateixa llengua.

Per dur a terme aquests contrastos, tenim en compte les variables presentades en l'apartat de descripció de les dades. Organitzem el tractament d'aquestes variables segons uns criteris que ens permeten caracteritzar la norma que es vehicula en els diccionaris. Aquests criteris, i les variables que hi associem, són:

- **La innovació lèxica:** es refereix a l'admissió de lemes nous en el diccionari. Aquest criteri permet analitzar el grau d'obertura d'un diccionari en relació amb la norma a través del nombre de lemes nous en la nomenclatura del diccionari.
- **La permeabilitat a la interferència:** fa referència al recurs segons el qual s'han format els lemes i, en concret, se centra en l'estudi dels manlleus de la nomenclatura. Haurem d'avaluar fins a quin punt la nomenclatura del diccionari inclou lemes no genuïns de la llengua del diccionari.

- **L'orientació dels usos:** es fixa en les marques d'ús (de registre i temporals) i les marques d'ús temàtiques⁷¹ per establir el grau de jerarquització dels usos, és a dir, d'orientació dels usos dels lemes en el diccionari. Les marques poden ser de caràcter prescriptiu (restrictiu) o descriptiu (no restrictiu). En aquest treball les interpretem com a restrictives. Així, com més marcats siguin els usos, més orientadora considerarem que és la norma lingüística.
- **La coincidència en relació amb l'ús:** es refereix a la presència dels lemes de la nomenclatura d'un diccionari en altres corpus lexicogràfics (diccionaris d'ús) i corpus textuals.⁷²

3.1.2. Descripció i caracterització de la norma lingüística en els diccionaris de llengua castellana

En l'estudi de la caracterització de la norma lingüística en els diccionaris de llengua castellana apliquem la mateixa metodologia d'anàlisi que amb els diccionaris de llengua catalana. Així, descrivim i analitzem les dades del corpus procedents dels diccionaris de llengua castellana. Per dur a terme aquesta descripció i anàlisi treballarem amb els creuaments de diccionaris castellans següents:

---

⁷¹ L'anàlisi de les marques temàtiques només s'ha inclòs en els capítols V i VI, ja que informació a partir dels resultats obtinguts optat per prescindir d'aquesta informació en la caracterització de la norma. Vegeu la síntesi del capítol VI per a més informació.

⁷² Si el corpus és més antic que el diccionari, considerem que quanta més coincidència, menys innovadora és la norma del diccionari, és a dir, el diccionari incorpora un lema que fa més temps que es recull en un altre corpus lexicogràfic o textual. I, contràriament, si el corpus és coetani del diccionari, determinem que quanta més coincidència, més àmplia i permissiva serà la norma del diccionari. Classifiquem els corpus segons siguin antics o coetanis als diccionaris analitzats:

- Diccionari català-valencià-balear (DCVB): antic
- Diccionario de uso del español (DUE): coetani
- Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (CTILC) (1833-1988): antic
- Corpus de Referencia del Español Actual (CREA) (1975-2004): coetani
- Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA): coetani
- Banc de dades de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (BOBNEO): coetani

- El DRAE16 amb el DRAE21, per obtenir els lemes nous del **DRAE21**.
- El DRAE21 amb el DRAE22, per obtenir els lemes nous del **DRAE22**.
- El DRAE22 amb el DEA, per obtenir les diferències entre el diccionari normatiu i el d'ús, el **DEA**.

Per descriure les dades detallem les característiques de les dades procedents dels tres diccionaris DRAE21, DRAE22 i DEA. A més, tenim en compte les mateixes variables d'anàlisi detallades en l'apartat anterior sobre l'anàlisi dels diccionaris de llengua catalana.

En la tasca d'analitzar les dades amb l'objectiu d'observar l'evolució de la norma lingüística en els diccionaris normatius castellans i les similituds o diferències que presenta la norma en els diccionari d'ús contrastem, en primer lloc, els dos diccionaris normatius i, en segon lloc, un diccionari normatiu amb un diccionari d'ús:

- Els lemes nous del diccionari DRAE21 amb els del DRAE22.
- Els lemes nous del diccionari DRAE22 amb els del DEA.

De la mateixa manera que en llengua catalana, en el primer contrast observem l'evolució de les dades a través de les diferents edicions del diccionari normatiu. I, en el segon, obtenim les similituds o les diferències que presenta la norma lingüística en els diccionaris normatius en relació amb la d'un diccionari d'ús.

3.1.3. Similituds i diferències entre els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana

A partir de l'estudi de les característiques de la norma lingüística en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana, contrastem les dades obtingudes en els diccionaris de cada llengua per diferenciar la norma lingüística del català i la del castellà. A més, aquesta comparació ens permet detectar les diferències entre els recursos d'actualització dels diccionaris normatius i els dels diccionaris d'ús.

En la cerca d'aquestes similituds o diferències entre llengües contrastem diversos creuaments, que són:

- El creuament DGLC-DIEC1 amb el DRAE16-DRAE21, per observar les diferències entre els lemes del **DIEC1** i el **DRAE21**.
- El creuament DIEC1-DIEC2 amb el DRAE21-DRAE22, per a les diferències entre els lemes del **DIEC2** i el **DRAE22**.

- El creuament DIEC1-GDLC amb el DRAE22-DEA, per a les diferències entre el **GDLC** i el **DEA**.

En el primer i el segon contrast comparem els resultats obtinguts amb els diccionaris de llengua catalana amb els dels diccionaris de llengua castellana. En el tercer contrast ens ocupem de la comparació entre diccionaris d'ús. Per comparar aquests creuaments de llengües diferents, tenim en compte els mateixos criteris d'anàlisi que en l'estudi de l'evolució de la norma lingüística en llengua catalana i en llengua castellana.

3.1.4. Relació dels factors sociolingüístics de la llengua catalana i castellana amb norma lingüística dels diccionaris

Presentem, en aquest punt, una valoració global dels criteris aplicats als diccionaris de llengua catalana i castellana amb la voluntat de relacionar-los amb les situacions sociolingüístiques de la llengua catalana i castellana presentades al capítol sobre els fonaments teòrics. D'aquesta manera pretenem descriure la norma a partir de l'anàlisi dels diccionaris i de les característiques sociolingüístiques que presenta cada llengua per determinar, en últim terme, si la situació sociolingüística del català i del castellà influeix en el procediment d'actualització del diccionari.

3.2. Anàlisi del mot norma en els diccionaris

Jean Pruvost (2002) exposa que una de les estratègies per detectar la ideologia lingüística d'un diccionari és l'anàlisi del tractament que fa del terme *norma* en diversos diccionaris. Per dur a terme aquesta anàlisi proposa dues tasques:

- La primera, analitzar les accepcions de l'entrada *norma* del diccionari.
- La segona, buscar totes les ocurrències del mot *norma* dins de les definicions i els exemples d'aquests diccionaris i analitzar aquelles definicions o exemples en què *norma* es refereix a la norma lingüística.

A més d'aquestes dues tasques i amb l'objectiu de complementar l'estudi, incloem una tercera tasca: cercar en els diccionaris i en textos especialitzats altres termes relacionats amb el mot *norma* en la seva accepció lingüística. Així, observem el lèxic que es recull en textos especialitzats sobre la norma lingüística per identificar les estructures amb què es combina el mot *norma* i, a partir d'aquestes estructures, poder deduir la connotació que exerceixen sobre la *norma*.

Per últim, elaborem uns mapes conceptuals on es poden observar les relacions semàntiques entre els articles que contenen el mot *norma* en cada diccionari.

Els diccionaris que analitzem són els mateixos que hem utilitzat per a l'anàlisi general, tot i que en aquest cas sí que hem utilitzat les nomenclatures senceres del DGLC, DIEC1, GDLC, DIEC2, DRAE16, DRAE21, DEA i DRAE22. Per tant, es tracta d'un corpus més extens que el corpus principal d'aquesta tesi doctoral.

4. Síntesi

En aquest capítol ens hem ocupat de descriure com hem constituït el corpus de la tesi i com l'hem analitzat:

- En la constitució del corpus hem tractat tres qüestions: la selecció de les dades de partida, el procés d'elaboració de la base de dades i la representació d'aquestes en el corpus.
- En l'anàlisi del corpus hem previst cinc apartats: en el primer, estudiarem la norma lingüística en els diccionaris de llengua catalana; en el segon, analitzarem la norma lingüística en els diccionaris de llengua castellana; en el tercer, compararem els resultats obtinguts en les dues llengües per establir similituds i diferències; en el quart, relacionarem les característiques sociolingüístiques de les llengües castellana i catalana amb la norma lingüística observada en els diccionaris. I, finalment, en el cinquè, farem un estudi complementari sobre el tractament del mot *norma* en els diccionaris. Aquest estudi es realitzarà amb un corpus més extens que el corpus principal de la tesi i, per aquest motiu, no l'hem inclòs en l'anàlisi general.

El primer pas en la constitució del corpus ha estat la selecció dels diccionaris amb els quals treballarem: per al català, el DGLC, DIEC1, DIEC2 i GDLC; i per al castellà, el DRAE16, DRAE21, DRAE22 i DEA.

Un cop seleccionats els diccionaris, hem fixat la mostra que analitzarem de cada diccionari. Hem calculat el pes de cada lletra en un grup de diccionaris i hem decidit treballar amb les lletres *b* i *l*, que representen aproximadament un 7% de la nomenclatura.

Amb la selecció de les dades de partida hem constituït una primera base de dades, anomenada *Base de dades de creuaments*, en la qual hem bolcat les dades, les hem homogeneïtzat i hem fet els creuaments pertinents de les dades. Els resultats d'aquests creuaments els hem introduït en una segona base de dades (*Base de*

dades d'anàlisi), que és el corpus principal de la tesi. Aquesta base de dades ens ha servit per importar els resultats dels creuaments, gestionar els lemes resultants i afegir els camps d'anàlisi necessaris per al nostre estudi.

A l'apartat sobre la representació de les dades hem descrit les taules i les consultes de la *Base de dades de creuaments* i la *Base de dades d'anàlisi*. Les taules contenen les dades que hem d'analitzar. Les consultes serveixen per extreure informació concreta de les taules.

A l'apartat de descripció de les dades hem presentat cada un dels camps d'anàlisi que conté el corpus principal de treball: lemaris creuats, lema, categoria gramatical, definició, recurs d'actualització lèxica, marca d'ús, marca temàtica, corpus de consulta (que inclou corpus textuals i corpus de diccionaris d'ús) i observacions.

Quant a l'anàlisi que farem del corpus principal, ens hem proposat estudiar la macroestructura i la microestructura del diccionari, a més del tractament que fa cada una de les obres del mot *norma*. En concret, en l'anàlisi de la macroestructura ens hem proposat estudiar totes les paraules noves que s'hi han incorporat, a més d'altres variables com el recurs d'actualització lèxica, o si es troben documentades en corpus textuals o en altres diccionaris d'ús. I, en l'estudi de la microestructura, hem decidit observar les diferents marques d'ús, incloent-hi les temàtiques, presents en els articles dels lemes del corpus. Abordarem l'anàlisi de cada una d'aquestes variables a partir dels criteris d'observació següents:

- la innovació lèxica
- la permeabilitat a la interferència
l'orientació dels usos
- la coincidència en relació amb l'ús

Ens hem proposat el següent ordre d'anàlisi: ens ocuparem, en primer lloc, de l'evolució del concepte de *norma* en els diccionaris de llengua catalana. En segon lloc, abordarem l'evolució del mateix concepte en els diccionaris de llengua castellana. En tercer lloc, valorarem de forma global els resultats i plantejarem una comparació entre el cas del català i del castellà. En quart lloc, durem a terme un estudi sobre el mot *norma* en els diccionaris, tot seguint les indicacions de Pruvost (2002). Per últim, relacionarem la situació sociolingüística descrita en el capítol sobre els fonaments teòrics amb l'evolució de la norma lingüística observada en els diccionaris.

IV. DESCRIPCIÓ DEL CORPUS I CARACTERITZACIÓ DE LA NORMA LINGÜÍSTICA EN ELS DICCIONARIS DE LLENGUA CATALANA

En aquest capítol ens ocupem, d'una banda, de la descripció de les dades del corpus relatives als creuaments efectuats amb diccionaris de llengua catalana i, de l'altra, de l'anàlisi d'aquestes dades.

Per presentar aquestes dues tasques organitzem el capítol en tres grans apartats: a l'apartat *Descripció de les dades* trobarem una presentació de les dades obtingudes en tots els creuaments on participen diccionaris de llengua catalana; a l'apartat *Contrast de creuaments. Els diccionaris normatius catalans: DGLC-DIEC1 i DIEC1-DIEC2* compararem els diferents creuaments efectuats amb diccionaris normatius per observar l'evolució del concepte de *norma lingüística*; i, en el darrer apartat, *Contrast de creuaments. El diccionari d'ús català: DIEC1-DIEC2 i DIEC1-GDLC*, ens centrarem en les similituds o diferències que presenta la norma en el diccionari d'ús respecte del diccionari normatiu.

1. Descripció de les dades

Organitzem la descripció de les dades obtingudes en els creuaments en dos apartats: en el primer, descrivim els creuaments de lemaris de diccionaris normatius (DGLC-DIEC1 i DIEC1-DIEC2); i, en el segon, descrivim el creuament en què participa un diccionari normatiu i un diccionari d'ús (DIEC1-GDLC). D'aquesta manera, en el primer apartat presentem les dades relatives als lemes nous que s'introdueixen en cadascuna de les noves edicions del diccionari normatiu i, en el segon, les diferències que presenta el diccionari d'ús en relació amb el diccionari normatiu.

1.1. Creuaments amb diccionaris normatius

Classifiquem els lemes resultants de cada creuament segons diversos paràmetres⁷³: el recurs d'actualització lèxica, la marca temàtica, la marca d'ús, el contrast dels lemes dels diccionaris amb un corpus

---

⁷³ Quan indiquem el nom d'un creuament, els lemes nous sempre procedeixen del segon diccionari esmentat.

lexicogràfic i el contrast dels lemes dels diccionaris amb tres corpus textuais.

1.1.1. DGLC-DIEC1

En el DGLC-DIEC1 obtenim 1.276 lemes nous en les lletres *b* i *l* del DIEC1 que no figuren en el del DGLC.

- a. El **recurs d'actualització lèxica** més habitual entre els lemes nous és la sufixació (41,18 % dels lemes). També destaquen els lemes simples, la composició culta, la composició híbrida i els manlleus, que junts representen un 36,76 %. La resta de recursos són poc significatius.⁷⁴ El manlleu és el recurs menys habitual entre els recursos que tenen un percentatge destacat. En concret, en detectem 55 de diferents. La majoria procedeixen del francès, de l'anglès i del castellà. La marca temàtica que apareix més sovint en els articles lexicogràfics dels manlleus és la de *genealogia i heràldica*, que apareix quatre vegades en manlleus del francès.⁷⁵

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC1)			
Recurs d'actualització lèxica		Nombre de lemes	Percentatge de lemes
Recursos genuïns	Derivació	624	48,30 %
	Composició	291	22,52 %
	Altres	76	5,88 %
Simples		219	16,95 %
Manlleus		82	6,35 %
Total		1.292	100 %

Taula 4: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC1)

- b. Només detectem 33 **marques d'ús** en el DIEC1, entre les quals, n'hi ha cinc de diferents. La marca més freqüent és *ANT* (*[emprat] antigament*) (60,61 %). Per tant, el DIEC1 és un diccionari que restringeix molt aquesta informació, tot i que no de forma total.⁷⁶

⁷⁴ Vegeu l'apartat 1.1.1.1 de l'Annex 6.

⁷⁵ Vegeu l'apartat 1.1.1.2 de l'Annex 6.

⁷⁶ Vegeu l'apartat 1.1.1.3 de l'Annex 6.

Marques d'ús (DIEC1)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.276	33	33	5	4,22 %

Taula 5: Marques d'ús (DIEC1)

- c. Entre els 1.276 articles lexicogràfics analitzats detectem 993 articles que contenen **marques temàtiques**. En aquests articles hi ha 1.109 marques temàtiques (82 de diferents) i, entre aquestes, les més habituals són *medicina-farmàcia*, *química*, *història*, *plantes superiors* i *ciència forestal*.⁷⁷

Marques temàtiques (DIEC1)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.276	993	1.109	82	77,82 %

Taula 6: Marques temàtiques (DIEC1)

- d. El **contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic** mostra que un 36,21 % dels lemes nous del DIEC1 estan documentats en el DCVB. Valorem positivament el percentatge de coincidència si tenim en compte els dos factors següents: en primer lloc, els dos diccionaris són coetanis. En segon lloc, es tracta de dos tipus de diccionaris manifestament diferents, un és general normatiu i l'altre és general d'ús, especialment centrat en els mots dialectals. La majoria d'aquests lemes coincidents estan formats per sufixació o són lemes simples. Les marques temàtiques que inclouen aquests lemes en els seus articles són diverses, i cap d'elles arriba al 5 % de representativitat. Les més habituals són *plantes superiors*, *història* i *medicina-farmàcia*.⁷⁸

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC1)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DIEC1	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DCVB	462	36,21 %	sufixació, lemes simples	plantes superiors, història, medicina-farmàcia

Taula 7: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC1)

⁷⁷ Vegeu l'apartat 1.1.1.4 de l'Annex 6.

⁷⁸ Vegeu l'apartat 1.1.1.5 de l'Annex 6.

- e. Ens servim de tres corpus diferents per dur a terme el **contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais**. En el **CTILC de l'IEC**, els resultats mostren que hi ha un 46,23 % de coincidència entre els lemes nous del DIEC1 i el corpus consultat. De nou, els recursos d'actualització lèxica més habituals dels lemes coincidents són la sufixació i els lemes simples. Les marques temàtiques més recurrents en els articles dels lemes coincidents són, majoritàriament, també les mateixes que en la consulta anterior: *medicina-farmàcia*, *història* i *biologia*.⁷⁹ Quant al contrast amb el **Corpus Tècnic de l'IULA**, obtenim uns resultats més discrets que els contrastos anteriors, només coincideixen un 17,78 % dels lemes. Quant als recursos d'actualització lèxica més habituals dels lemes coincidents, la sufixació i els manlleus continuen tenint un paper destacat. Les marques temàtiques més usuals també són les mateixes: *medicina-farmàcia*, *biologia* i *història*.⁸⁰ En el **Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia**, la coincidència de lemes és la més escassa de tots els corpus, (5,4 % dels lemes). Els manlleus i la sufixació continuen sent els recursos d'actualització lèxica més habituals. En canvi, les marques temàtiques que detectem han variat. Les més freqüents en aquest contrast són *esports*, *música* i *plantes superiors*.⁸¹

Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais (DIEC1)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DIEC1	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
CTILC de l'IEC	590	46,23 %	sufixació, lemes simples	medicina-farmàcia, història, biologia
Corpus Tècnic de l'IULA	227	17,78 %	sufixació, manlleus	medicina-farmàcia, biologia, història
Banc BOBNEO	69	5,40 %	sufixació, manlleus	esports, música, plantes superiors

Taula 8: Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais (DIEC1)

⁷⁹ Vegeu l'apartat 1.1.1.6 de l'Annex 6.

⁸⁰ Vegeu l'apartat 1.1.1.6 de l'Annex 6.

⁸¹ Vegeu l'apartat 1.1.1.6 de l'Annex 6.

1.1.2. DIEC1-DIEC2

En el creuament dels diccionaris DIEC1 i DIEC2 detectem 243 lemes nous en el leuari del DIEC2 que no apareixen en el del DIEC1.

- a. Detectem 17 recursos diferents en l'anàlisi del **recurs d'actualització lèxica**. Els més freqüents són, un cop més, la sufixació (44,03 %), les formes prefixades (13,99 %) i els manlleus (11,11 %). Com a novetat, destaca la detecció de formes prefixades.⁸² Centrant-nos en els manlleus, en detectem 12 de diferents. Les llengües més habituals dels manlleus són l'anglès (40,74 %) i el francès (18,52 %). En aquest creuament l'ordre d'importància d'aquestes dues llengües s'ha invertit respecte el creuament DGLC-DIEC1. Les marques temàtiques més habituals en els articles lexicogràfics dels manlleus són *FL* (*filologia*, per a la llengua bantu), *LC* (*lèxic comú*, per a l'anglès) i *MD* (*medicina*, també per a l'anglès).⁸³

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC2)			
Recurs d'actualització lèxica		Nombre de lemes	Percentatge de lemes
Recursos genuïns	Derivació	113	46,50 %
	Composició	37	15,23 %
	Altres	50	20,58 %
Simples		16	6,58 %
Manlleus		27	11,11 %
Total		243	100 %

Taula 9: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC2)

- b. El DIEC2 té la voluntat de prescindir de la major part de les **marques d'ús**. Per tant, és lògic que en la nostra anàlisi només detectem una marca que es repeteix dues vegades: *popular*, en els lemes *betza* i *bimba*.⁸⁴

Marques d'ús (DIEC2)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
243	2	2	1	0,82 %

Taula 10: Marques d'ús (DIEC2)

⁸² Vegeu l'apartat 1.1.2.1 de l'Annex 6.

⁸³ Vegeu l'apartat 1.1.2.2 de l'Annex 6.

⁸⁴ Vegeu l'apartat 1.1.2.3 de l'Annex 6.

- c. Les **marques temàtiques** que detectem en els articles lexicogràfics dels 243 lemes nous del DIEC2 són 378. En concret, n'hi ha 52 de diferents. La marca més freqüent és *LC (llengua comú)*, en un 33,86 % dels casos. Molt menys habituals, són *BOS (plantes superiors)* i *FL (filologia)*, que tot i ser de les marques més representatives, cap arriba al 6%.⁸⁵

Marques temàtiques (DIEC2)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
243	243	378	52	100 %

Taula 11: Marques temàtiques (DIEC2)

- d. El **contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic** mostra que entre el DIEC2 i el DCVB hi ha una coincidència de 73 lemes (30,64 %). Aquest percentatge és alt, ja que de la mateixa manera que hem exposat en l'apartat anterior, aquests dos diccionaris no són ni el mateix tipus de diccionari (normatiu i d'ús) ni han estat publicats en el mateix període de temps. El recurs d'actualització lèxica més habitual dels lemes coincidents és la sufixació (73,97 %). La resta de recursos tenen una rellevància molt escassa. La marca temàtica més destacada és, de nou, *LC (lèxic comú)* (47,87 %).⁸⁶

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC2)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DIEC2	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DCVB	73	30,64 %	sufixació	LC

Taula 12: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC2)

- e. En el **contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais** seguim l'esquema que hem seguit en la descripció del DIEC1 i consultem, en primer lloc, els lemes en el **CTILC de l'IEC**. El percentatge de coincidència és del 26,74 %. Els recursos d'actualització lèxica més recurrents dels lemes coincidents són la sufixació i els manlleus (76,93 %). La marca temàtica més habitual és, un cop més, *LC (lèxic comú)*, 38,46 %).⁸⁷ En la consulta del **Corpus Tècnic de l'IULA**, detectem que un 15,63 % dels lemes són coincidents. La

⁸⁵ Vegeu l'apartat 1.1.2.4 de l'Annex 6.

⁸⁶ Vegeu l'apartat 1.1.2.5 de l'Annex 6.

⁸⁷ Vegeu l'apartat 1.1.2.6 de l'Annex 6.

sufixació (50 %) i els manlleus (26,32 %) segueixen sent els recursos d'actualització lèxica més habituals i la marca temàtica *LC* predomina per sobre la resta (31,58 %).⁸⁸ Els resultats obtinguts en el contrast amb el **Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia** mostren que un 15,22 % de lemes nous estan documentats en el Banc. Els recursos d'actualització lèxica més freqüents dels lemes coincidents segueixen sent la sufixació (56,76 %) i els manlleus (27,03 %). Les marques temàtiques més habituals són el lèxic comú (*LC*, 24,32 %) i l'hoteleria (*HO*, 8,11 %).⁸⁹

Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais (DIEC2)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DIEC2	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
CTILC de l'IEC	65	26,74 %	sufixació, manlleus	LC
Corpus Tècnic de l'IULA	38	15,63 %	sufixació, manlleus	LC
Banc BOBNEO	37	15,22 %	sufixació, manlleus	LC, HO

Taula 13: Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais (DIEC2)

1.2. Creuament amb un diccionari normatiu i un d'ús

En aquest apartat presentem les dades obtingudes a partir dels lemes nous resultants del creuament del leuari del diccionari normatiu DIEC1 amb el leuari del diccionari d'ús GDLC. En concret, obtenim 1.710 lemes que figuren en el leuari del GDLC i que no trobem en el del DIEC1, dels quals 1.138 corresponen a la lletra *b* i 572 a la lletra *l*.

- a. Classifiquem els lemes en 27 **recursos d'actualització lèxica** diferents, entre els quals destaquen la sufixació (38,60 %), la composició híbrida (12,92 %), la composició culta (11,17 %) i els manlleus (8,6 %).⁹⁰ En l'estudi dels manlleus detectem 40 llengües diferents entre els 147 manlleus obtinguts en el creuament. En concret, podem classificar els manlleus en 70 d'adaptats i 77 de no adaptats. La llengua predominant és l'anglès, seguida molt de lluny pel francès i el castellà.⁹¹

⁸⁸ Vegeu l'apartat 1.1.2.6 de l'Annex 6.

⁸⁹ Vegeu l'apartat 1.1.2.6 de l'Annex 6.

⁹⁰ Vegeu l'apartat 2.1.1 de l'Annex 6.

⁹¹ Vegeu l'apartat 2.1.2 de l'Annex 6.

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (GDLC)			
Recurs d'actualització lèxica		Nombre de lemes	Percentatge de lemes
Recursos genuïns	Derivació	763	44,62 %
	Composició	464	27,13 %
	Altres	174	10,18 %
Simples		162	9,47 %
Manlleus		147	8,60 %
Total		1.710	100 %

Taula 14: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (GDLC)

- b. Tan sols hem recollit dues **marques d'ús** diferents, *dial* (dialectal) i *col·loq* (col·loquial). Entre aquestes dues, que detectem 44 vegades, la marca *dial* és la més utilitzada. Així doncs, marques d'ús són anecdòtiques en aquest diccionari.⁹²

Marques d'ús (GDLC)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.710	44	2	2	2,57 %

Taula 15: Marques d'ús (GDLC)

- c. Trobem 170 **marques temàtiques** de diferents. Aquesta dada mostra que la classificació de les marques temàtiques és molt exhaustiva. Entre aquestes 170 en destaquen *BOT* (botànica) i *PAT* (patologia), que conjuntament representen el 16,93 % dels lemes.⁹³

Marques temàtiques (GDLC)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.710	1.219	1.364	170	71,28 %

Taula 16: Marques temàtiques (GDLC)

- d. El **contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic** mostra que el 24,44 % dels lemes estan documentats en el DCVB.⁹⁴ Els resultats indiquen que hi ha un

⁹² Vegeu l'apartat 2.1.3 de l'Annex 6.

⁹³ Vegeu l'apartat 2.1.4 de l'Annex 6.

⁹⁴ La suma dels dos percentatges no arriba al 100% ja que s'ha calculat de forma automàtica i només hem inclòs dos decimals. Aquest fet es repeteix en altres càlculs similars.

recurs especialment productiu entre aquests lemes, que és la sufixació (56,94 % dels lemes). Quant a les marques temàtiques, trobem 62 marques soles en els articles i 27 seqüències de marques temàtiques. Tot i això, la tendència habitual és la de no marcar els lemes amb aquest tipus d'informació (54,07 %). Les marques més representatives, tot i tenir un percentatge relatiu baix, són: *BOT* (botànica 6,46 %), *PAT* (patologia, 2,39 %) i *MAR* (marina, marítim (2,39 %)).⁹⁵

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (GDLC)				
Corpus	Lemes coincidents amb el GDLC	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DCVB	418	24,44 %	sufixació	BOT, PAT, MAR

Taula 17: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (GDLC)

- e. A continuació ens centrem en el **contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais**. Obtenim 590 lemes coincidents (12.553 ocurrences en el corpus) en el primer contrast amb el **CTILC de l'IEC**. Per tant, el nombre de lemes no coincidents (78,24 % dels lemes) és superior al nombre de lemes coincidents (21,75 %). Classifiquem els lemes coincidents en 22 recursos d'actualització lèxica diferents. Entre aquests en destaca, un cop més, la sufixació (36,29 %). Hi ha 83 marques i 40 seqüències de marques, entre les quals les més habituals són *PAT* (patologia, 8,6 %), *BOT* (botànica, 4,57 %) i *ESTRATIG* (estratigrafia, 2,96 %).⁹⁶ En el segon contrast amb el **Corpus Tècnic de l'IULA** detectem 119 lemes coincidents (2.174 ocurrences). Així doncs, els lemes coincidents tan sols representen el 6,95 % dels casos i els no coincidents arriben són el 93,04 %. Segons el recurs d'actualització lèxica, el més habitual és la sufixació (31,09 %), seguida dels manlleus (28,57 %) i de la composició híbrida (11,76 %). Quant a les marques temàtiques, en detectem 39 marques soles en l'article lexicogràfic i 16 seqüències de marques. Un cop més, però, el fenomen més habitual és que els lemes no incloguin aquest tipus d'informació (30,25 %). Els lemes que sí que estan marcats inclouen habitualment *PAT* (patologia, 5,04 %), *ESPORT* (esports, 3,36 %) i *POLÍT* (política, 3,36 %).⁹⁷ En el tercer contrast amb el **Banc**

⁹⁵ Vegeu l'apartat 2.1.5 de l'Annex 6.

⁹⁶ Vegeu l'apartat 2.1.6 de l'Annex 6.

⁹⁷ Vegeu l'apartat 2.1.6 de l'Annex 6.

BOBNEO de l'Observatori de Neologia, els resultats indiquen que hi ha 117 lemes coincidents (1.534 ocurrences). En aquesta consulta, com en l'anterior, els lemes coincidents són molt escassos (6,84 %). Classifiquem els lemes en 17 recursos d'actualització lèxica diferents. Entre aquests, destaquen els manlleus (48,72 %) i la sufixació, (24,79 %). Volem remarcar el fet que siguin els manlleus i no la sufixació el recurs més present entre els lemes coincidents. Quant a les marques temàtiques, detectem un total de 36 marques soles en l'article lexicogràfic i 18 seqüències de marques. Els àmbits més rellevants són *ESPORT* (esports, 9,40 %), *MÚS* (música, 5,13 %), *ALIM* (alimentació, 3,42 %) i *POLÍT* (política, 3,42 %).⁹⁸

Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais (GDLC)				
Corpus	Lemes coincidents amb el GDLC	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
CTILC de l'IEC	590	21,75 %	sufixació	PAT, BOT, ESTRATIG
Corpus Tècnic de l'IULA	119	6,95 %	sufixació, manlleus, composició híbrida	PAT, ESPORT, POLÍ
Banc BOBNEO	117	6,84 %	manlleus, sufixació	ESPORT, MÚS, ALIM, POLÍT

Taula 18: Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais (GDLC)

2. Els diccionaris normatius catalans: el DIEC1 i el DIEC2

En aquest apartat comparem els resultats obtinguts en els creuaments amb diccionaris normatius (DGLC-DIEC1 i DIEC1-DIEC2) per definir les característiques de la norma del DIEC1 i del DIEC2.

Presentem quatre subapartats que aborden, cadascun d'ells, un criteri d'anàlisi diferent: la innovació lèxica, la permeabilitat de la interferència, l'orientació dels usos, la coincidència en relació amb l'ús.

⁹⁸ Vegeu l'apartat 2.1.6 de l'Annex 6.

2.1. Innovació lèxica

Les dades recollides en el corpus mostren que el DIEC1 incorpora 1.276 lemes nous i 243 en el DIEC2, a les lletres *b* i *l*. Si tenim en compte els percentatges de representativitat d'aquestes xifres respecte del total de lemes del diccionari, en el DIEC1 els lemes nous representen el 1,88 %⁹⁹ del leuari i, en el DIEC2, el 0,34 %¹⁰⁰.

Innovació lèxica (DIEC1 i DIEC2)		
Diccionari	Nombre de lemes nous	Percentatge de lemes nous
DIEC1	1.276	1,88 %
DIEC2	243	0,34 %

Taula 19: Innovació lèxica (DIEC1 i DIEC2)

En la interpretació d'aquestes dades cal tenir en compte que l'elaboració del DIEC1, publicat l'any 1995, es va fer a partir del DGLC, publicat l'any 1932. I el DIEC2, publicat l'any 2007, és l'actualització del DIEC1. Per tant, el temps transcorregut entre el DGLC i el DIEC1 (63 anys) i el temps entre el DIEC1 i el DIEC2 (12 anys) és molt diferent. Aquest fet podria influir en la necessitat de fer una posada al dia més extensa en el DIEC1 que en el DIEC2. El DIEC2 es proposa, en canvi, la correcció i sistematització del seu lèxic. A partir de les dades exposades constatem que en el DIEC1 el grau d'innovació lèxica és superior al del DIEC2.

2.2. Permeabilitat de la interferència

Dividim aquest subapartat en dos subapartats més: en l'estudi dels recursos d'actualització lèxica i en el dels manlleus. En el primer comparem els recursos d'actualització lèxica del DIEC1 i del DIEC2 i, en el segon, ens centrem en els manlleus dels dos diccionaris, amb l'objectiu d'establir fins a quin punt el leuari de cada diccionari admet lemes que no són genuïns.

2.2.1. Recursos d'actualització lèxica

En aquest apartat ens ocupem de la comparació dels recursos d'actualització lèxica del DIEC1 i del DIEC2.¹⁰¹ En el DIEC1 detectem 22 recursos diferents, mentre que en el DIEC2 en trobem tan sols 17. Els recursos més rellevants són, en els dos diccionaris, la sufixació. A

⁹⁹ En el DIEC1 inclou 67.566 lemes.

¹⁰⁰ El DIEC2 inclou 69.988 lemes

¹⁰¹ Vegeu les taules 9 i 10 de l'Annex 4.

més, els lemes nous formats per sufixació tenen un percentatge molt semblant en les dues obres lexicogràfiques (41,18 % el DIEC1 i 44,03 % el DIEC2). Detectem que els manlleus, la composició culta i la composició híbrida també destaquen en tots dos diccionaris.

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC1 i DIEC2)					
Recurs d'actualització lèxica		Lemes DIEC1	Percentatge de lemes DIEC1	Lemes DIEC2	Percentatge de lemes DIEC2
Recursos genuïns	Derivació	624	48,30 %	113	46,50 %
	Composició	291	22,52 %	37	15,23 %
	Altres	76	5,88 %	50	20,58 %
Simples		219	16,95 %	16	6,58 %
Manlleus		82	6,35 %	27	11,11 %
Total		1.292	100 %	243	100 %

Taula 20: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC1 i DIEC2)

A banda d'aquests recursos, volem destacar la presència dels lemes simples en el DIEC1 i de les formes prefixades en el DIEC2. Els lemes simples són el 10,91 % dels casos en el DIEC1 i esdevenen el segon recurs d'actualització lèxica més recurrent, mentre que en el DIEC2 tan sols representen el 3,7 %. Així doncs, observem una forta davallada d'aquest recurs d'actualització entre les dues edicions del diccionari normatiu. Tot al contrari, les formes prefixades del DIEC2, experimenten un fort increment entre el DIEC1 i el DIEC2, i es converteixen en el segon recurs més present entre els lemes nous de la segona edició del diccionari normatiu (13,99 %).

Els recursos genuïns representen la majoria dels lemes, tot i que en el DIEC2 hi ha hagut un augment considerable dels manlleus, i una reducció destacada dels lemes simples.

2.2.2. Manlleus

A partir de l'estudi dels recursos d'actualització lèxica dels lemes del lemarí aprofundim en l'estudi del manlleu.¹⁰² En concret, trobem 82 manlleus entre els 1.276 lemes nous del DIEC1 (6,42 %) i 27 manlleus entre els 243 del DIEC2 (11,11%).

¹⁰² Vegeu les taules 15 i 16 de l'Annex 4.

Manlleus (DIEC1 i DIEC2)					
Diccionari	Nombre i percentatge de manlleus	Nombre de llengües diferents	Nombre i percentatge de manlleus adaptats	Nombre i percentatge de manlleus no adaptats	Marques temàtiques freqüents
DIEC1	82 (6,42 %)	19	55 (67,07 %)	27 (32,92 %)	genealogia i heràld.
DIEC2	27 (11,11 %)	12	12 (44,44 %)	15 (55,55 %)	FL

Taula 21: Manlleus (DIEC1 i DIEC2)

Entre els manlleus del DIEC1 predominen les llengües francesa, anglesa i castellana. En canvi, en el DIEC2 només destaquen l'anglès i el francès. Com es pot observar, l'ordre de predomini del francès i l'anglès en el DIEC1 s'ha invertit en el DIEC2.

Hi ha 55 manlleus adaptats i 27 de no adaptats en el DIEC1. En el DIEC2, en canvi, trobem 12 manlleus adaptats i 15 de no adaptats. Les diferències són, doncs, més acusades entre els manlleus del DIEC1 que entre els del DIEC2.

En el DIEC2, a més, l'anglès és l'única llengua que inclou manlleus adaptats i no adaptats, mentre que en el DIEC1 trobem un nombre més gran de llengües amb manlleus adaptats i no adaptats: el francès, l'anglès, el castellà, l'italià i l'alemany.

Les llengües de menor repercussió en els dos diccionaris són l'italià, l'alemany, el bantu i el malai. Les que només detectem en el DIEC1 són l'arauac, el rus, l'albanès, l'àrab, el filipí, el japonès, el neerlandès, el romanès, el sànscrit i el serbocroat. I les que només trobem en el DIEC2 són el llatí, l'indi i un manlleu que no distingeix si procedeix de l'hebreu o l'arameu.

En el DIEC1 hi ha 82 marques temàtiques que s'inclouen en els articles lexicogràfics dels manlleus i en el DIEC2 només n'hi ha 52.¹⁰³ En concret, en el DIEC1 podem classificar aquestes marques en 69 marques diferents i en el DIEC2 tan sols n'hi ha 32 de diferents. Cal tenir també en compte que no detectem cap marca amb una freqüència de repetició elevada, ja que la freqüència màxima és de quatre repeticions (*genealogia i heràld.* en el DIEC1 o *FL*, filologia, en el DIEC2).

En el DIEC1 la llengua predominant que presenta més marques és l'anglès (17), seguit de ben a prop pel francès (16). La marca més freqüent és *genealogia i heràld.* amb quatre casos procedents de manlleus adaptats del francès (4,88 %). La resta de casos són poc rellevants com, per exemple, *esports*, amb tres manlleus adaptats del castellà (3,66 %) i dos de l'anglès (2,44 %); o *informàtica* (anglès no

¹⁰³ Vegeu les taules 21 i 22 de l'Annex 4.

adaptat), *agricultura* (francès adaptat), *hoteleria* (francès adaptat), *indústria de la fusta* (francès adaptat), *lèxic comú* (francès no adaptat), *història* (francès/serbocroat no adaptat) i *música* (italià no adaptat), tots ells amb una freqüència del 2,4 %.

Els manlleus de l'anglès del DIEC2 també són els que habitualment presenten alguna marca temàtica. Destaca, a més, *FL* (filologia), en manlleus del bantu, amb quatre lemes (14,81 %). La resta de marques rellevants es poden trobar en manlleus de l'anglès i de l'italià, el francès o el malai.

D'acord amb la subhipòtesi a.2, segons la qual el tractament dels manlleus marca diferències en la ideologia lingüística del diccionari, observem aquestes possibles diferències en un diccionari i en l'altre:

- a. El percentatge de manlleus nous en el DIEC1 és menor que el del DIEC2, malgrat la diferència temporal que hi ha amb la versió anterior del diccionari normatiu.
- b. El nombre de llengües diferents és molt superior en el DIEC1.
- c. Les llengües més habituals en tots dos diccionaris són l'anglès i el francès. Tot i així, els manlleus del francès predominen per sobre dels de l'anglès en el DIEC1 i, al revés, en el DIEC2 predominen els manlleus de l'anglès per davant dels del francès.
- d. Les diferències entre manlleus adaptats i no adaptats són més acusades en el DIEC1 que en el DIEC2.
- e. El nombre de marques temàtiques diferents en el DIEC1 és superior al nombre de marques en el DIEC2.
- f. L'anglès és la llengua que presenta més marques temàtiques en els dos diccionaris. Tot i això, en el DIEC1 la marca més habitual és *genealogia i heràld.*, en manlleus francesos, i en el DIEC2 és *FL* (filologia), en manlleus del bantu.

Podríem considerar que l'augment del percentatge de manlleus en el leuari del DIEC2 i la seva tendència a no adaptar-los és un senyal d'obertura de la norma lingüística i de permissibilitat en relació amb la interferència.

2.3. Orientació dels usos

Amb la voluntat de mesurar fins a quin punt el diccionari jerarquitzava els usos, ens ocupem de comparar les marques d'ús i les marques temàtiques dels diccionaris DIEC1 i DIEC2.

2.3.1. Marca d'ús

Una de les diferències més notòries entre el DIEC1 i el DIEC2¹⁰⁴ és que en la documentació del web del DIEC1 es presenten les marques agrupades segons el punt de vista històric, social i estilístic.¹⁰⁵ En el DIEC2, en canvi, ja hem comentat que pràcticament no s'inclouen marques, i tampoc es classifiquen seguint els criteris establerts en el DIEC1.¹⁰⁶

Marca d'ús (DIEC1 i DIEC2)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DIEC1	33	33	5	4,22 %
DIEC2	2	2	1	0,82 %

Taula 22: Marca d'ús (DIEC1 i DIEC2)

Un 4,22 % dels articles del DIEC1 tenen alguna marca d'ús, entre les quals en destaca *ANT*. ([emprat] antigament), present en el 60,61 % dels lemes marcats. La resta de marques detectades són *POP*. ([emprat] popularment, 21,21 %), *OBS*. ([mot / sentit] obsolet, 2,12 %), *ABUS*. ([emprat] abusivament, 3,03 %) i *VULG*. (mot vulgar/ [emprat] vulgarment, 3,03 %). Quant al DIEC2, les marques detectades encara són més escasses que en el DIEC1, tan sols en detectem una en dos lemes diferents (*POP*, [emprat] popularment).

Creiem que aquests resultats podrien indicar que hi ha hagut una evolució en les obres lexicogràfiques institucionals cap a l'absència de marcatge i, en conseqüència, cap a un afebliment de l'orientació dels usos.

2.3.2. Marca temàtica

El DIEC1 inclou 1.109 marques temàtiques entre els 1.276 articles lexicogràfics analitzats. En concret, detectem 82 marques diferents en 993 articles lexicogràfics. Això significa que el 77,82 % dels lemes nous del DIEC1 estan marcats amb aquest tipus d'informació. El DIEC2, per la seva banda, inclou 378 marques temàtiques en els 243 articles lexicogràfics del corpus. Per tant, aquest diccionari presenta marques en tots els seus articles lexicogràfics. En concret, distingim 51 marques diferents entre les 378 marques dels 243 articles. Aquesta

¹⁰⁴ Vegeu les taules 27, 28, 33, 34 de l'Annex 4. Les taules 27 i 33 mostren els resultats obtinguts en el creuament DGLC-DIEC1, i les 28 i 34 en el creuament DIEC1-DIEC2.

¹⁰⁵ Vegeu l'apartat 1.1.1.3 de l'Annex 6.

¹⁰⁶ Vegeu l'apartat 1.1.2.3 de l'Annex 6.

és, doncs, una de les diferències més destacades entre el DIEC1 i el DIEC2.¹⁰⁷

Marca temàtica (DIEC1 i DIEC2)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DIEC1	993	1.109	82	77,82 %
DIEC2	243	378	52	100 %

Taula 23: Marca temàtica (DIEC1 i DIEC2)

En el DIEC1 el percentatge de lemes que no estan marcats, i que entenem que formen part del lèxic comú, és el 22,18 %. Tot i això, hem de tenir en compte que aquest diccionari també inclou la marca *LC de lèxic comú*. Tanmateix, tan sols detectem aquesta marca en 11 ocasions (0,99 %).

Quant a les marques temàtiques explícites més freqüents del DIEC1, aquestes són *medicina-farmàcia* (8,39 %), *química* (7,03 %), *història* (6,04 %), *plantes superiors* (5,95 %) i *ciència forestal* (4,51 %). En el DIEC2 la marca temàtica més freqüent és, a molta distància de la resta, la de *LC* (lèxic comú, 33,86 %), seguit de *BOS* (plantes superiors, 5,82 %), *FL* (filologia, 5,03 %), *BOB* (fongs i líquens, 4,5 %), *MD* (medicina, 3,97 %).

Les àrees temàtiques més rellevants en els dos diccionaris no són coincidents, excepte en el cas de *medicina-farmàcia* del DIEC1 i de *MD* (medicina) en el DIEC2. Els percentatges de representativitat, però, són diferents (8,39 % en el DIEC1 i 3,97 % en el DIEC2).

A partir dels resultats obtinguts constatem que:

- a. En el DIEC1 la majoria dels lemes inclouen marques temàtiques en els seus articles (77,82 %), i en el DIEC2 tots els articles estan marcats temàticament (100 %).
- b. Tant els lemes nous del DIEC1 com els del DIEC2 se'ls ha marcat, majoritàriament, amb un àmbit temàtic concret. En el DIEC1 el percentatge de lemes del lèxic comú és el 23,17 % i en el DIEC2 és el 33,86 %.
- c. El DIEC1 inclou un nombre major de marques diferents (82) que el DIEC2 (51). Observem, doncs, que el DIEC1 inclou un menor nombre de lemes marcats però una major varietat d'àrees temàtiques que en el DIEC2. Tot i això, hem de tenir en compte el DIEC1 presenta més lemes nous que el DIEC2,

¹⁰⁷ Vegeu les taules 39 i 40 de l'Annex 4.

per tant, aquest podria ser un motiu que justificués una major varietat d'àrees temàtiques diferents.

2.4. Coincidència en relació amb l'ús

Consultem cadascun dels lemes del DIEC1 i el DIEC2 en diferents corpus lexicogràfics i textuais amb la voluntat de mesurar la coincidència en relació amb l'ús dels lemes dels diccionaris. Registrem la freqüència dels lemes, els recursos d'actualització lèxica i les marques temàtiques¹⁰⁸ dels articles dels diccionaris, i relacionem aquesta coincidència amb la permeabilitat de la interferència i l'orientació dels usos.

2.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic

Comparem, en aquest apartat, els resultats obtinguts del contrast dels lemes del DIEC1 i del DIEC2 amb el *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB) d'Alcover Moll.¹⁰⁹ En aquest contrast ens interessa especialment comprovar si s'ha produït un canvi de política en relació amb els dialectalismes que s'inclouen en el DIEC1 i el DIEC2 com, per exemple, el manteniment de les variants diatòpiques o la inclusió de manlleus procedents del DCVB.

La tendència habitual és que els lemes nous del DIEC1 (36,21%) i el DIEC2 (30,04%) es trobin poc documentats en el DCVB. Un motiu que justifica aquesta baixa coincidència és la diferència temporal entre la publicació del DCVB i els DIEC. A més, creiem lògic que el DIEC1 presenti més punts en comú amb el DCVB que el DIEC2, ja que no es va publicar cap diccionari normatiu entre el DGLC i el DIEC1. Per tant, en l'elaboració del DIEC1 es va fer una actualització lèxica més extensa que la que es duu a terme en el DIEC2.

---

¹⁰⁸ Tan sols hem tingut en compte les marques temàtiques i no les marques d'ús, ja que la manca de marques d'ús en el DIEC2 fa difícil la comparació entre diccionaris.

¹⁰⁹ Vegeu les taules 45, 46, 51, 52, 57, 58, 63, 64 de l'Annex 4.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC1 i DIEC2)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el DCVB	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC1	462	36,21 %	sufixació, lemes simples	plantes superiors, història i medicina-farmàcia
DIEC2	73	30,64 %	sufixació	LC

Taula 24: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC1 i DIEC2)

El recurs d'actualització lèxica més habitual dels lemes coincidents, tant del DIEC1 com el DIEC2, és la sufixació, en més del 50 % dels lemes en el DIEC1 i en més del 70 % en el DIEC2. Una característica que diferencia aquests dos diccionaris és que els lemes del DIEC1 estan formats per un nombre major de recursos d'actualització, mentre que els del DIEC2 els podem classificar entre un nombre menor. Una altra diferència destacable és que el DIEC1 presenta un nombre elevat de lemes simples (68) en comparació amb el DIEC2 (3). Quant a la presència de manlleus entre els lemes coincidents, en el DIEC1 representen el 4,33 % i en el DIEC2 el 2,74 %. Així doncs, es tracta d'uns percentatges molt baixos que confirmen l'escassa inclusió de manlleus del DCVB en el DIEC1 i en el DIEC2.

Quant a les marques temàtiques, en el DIEC1 hem trobat 51 marques que apareixen soles en l'article i 62 seqüències de marques en diferents articles. Per la seva banda, en el DIEC2 detectem 14 marques individuals en l'article i 16 seqüències de marques. Les marques més habituals dels lemes del DIEC1 són *plantes superiors* (4,98 %), *història* (4,33 %), *medicina-farmàcia* (4,33 %), *transport (aigua)* (3,46 %), *indústria tèxtil* (2,81 %) i *ciència forestal* (2,38 %). En el DIEC2 la marca més comuna és *LC* de lèxic comú (31,51 %) i la segona freqüència més elevada correspon a la seqüència *LC/LC* (15,07 %). La resta de marques o seqüències tenen, com a màxim, una freqüència de tres lemes (4,11 %), com *ZOP* (peixos), *AGP* (pesca), *AGR* (explotació animal) o *BOS* (plantes superiors).

A partir dels resultats obtinguts constatem que hi ha una major coincidència en relació amb l'ús del DIEC1. Els resultats sembla que confirmen que hi ha una continuïtat en l'elaboració del DIEC1 i el DIEC2.

2.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais

Presentem en aquest apartat els resultats obtinguts en la consulta dels lemes nous del DIEC1 i del DIEC2 en diferents corpus textuais.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans

Comparem, en aquest apartat, els resultats obtinguts en la consulta dels lemes nous del DIEC1 i del DIEC2 en el CTILC.¹¹⁰ El nombre de lemes nous del DIEC1 documentats en el CTILC és de 590 (12.553 ocurrències). Entre el DIEC2 i el CTILC, per la seva banda, coincideixen 65 lemes (540 ocurrències).

Els lemes del DIEC1 coincideixen amb el CTILC en un 46,23 % dels casos, mentre que els lemes del DIEC2 tan sols en un 26,74 %. Així doncs, el més habitual és la no-coincidència tant amb un diccionari com amb l'altre. Tot i la baixa documentació dels lemes en el CTILC, les dades indiquen que és més elevada en el DIEC1 que en el DIEC2.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (DIEC1 i DIEC2)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el CTILC	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC1	590	46,23 %	sufixació, lemes simples	medicina-farmàcia, història, biologia
DIEC2	65	26,74 %	sufixació, manlleus	LC

Taula 25: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (DIEC1 i DIEC2)

Quant a la classificació dels lemes segons el seu recurs d'actualització lèxica, en el DIEC1 detectem 19 recursos d'actualització lèxica i 13 seqüències de recursos. Entre aquests 19 recursos, la sufixació és el recurs més freqüent (44,58 %). Els altres quatre recursos d'actualització lèxica que també tenen un pes rellevant són els lemes simples (11,19 %), la composició culta (9,66 %), la composició híbrida (7,63 %) i els manlleus (6,78 %).

Entre els lemes nous del DIEC2 observem deu recursos d'actualització lèxica diferents, entre els quals, el més habitual és la

¹¹⁰ Vegeu les taules 69, 70, 72, 73, 75, 76 de l'Annex 4.

sufixació (64,62 %). A més, també destaquen els manlleus (12,31 %) i la composició híbrida (7,69 %). Així doncs, entre el DIEC1 i el DIEC2 no observem diferències destacables quant als recursos d'actualització dels lemes coincidents, tot i que és rellevant el pes dels manlleus (6,78% en el DIEC1 i 12,31% en el DIEC2). Aquestes diferències apunten cap a un comportament més permissiu per part del DIEC2. Les seqüències de recursos d'actualització lèxica que detectem en alguns lemes, no tenen una representativitat destacable en cap dels diccionaris.

En les dades obtingudes des del punt de vista de la marca temàtica, en el DIEC1 detectem 61 marques soles i 71 seqüències de marques diferents. En el DIEC2 trobem un total de 15 marques soles i 19 seqüències de marques diferents. Cal destacar que en el DIEC2 predomina la marca *LC*. El motiu pot ser que el DIEC1 no inclou informació relativa a l'àmbit temàtic en tots els seus articles lexicogràfics, especialment en la indicació de *lèxic comú*.

Les marques més rellevants que detectem en el DIEC1 són *medicina-farmàcia* (7,97 %), *història* (4,58 %), *biologia* (3,73 %), *química* (3,39 %), *filologia* (2,88 %), *geologia* (2,71 %) i *ciència forestal* (2,2 %). En el DIEC2 són *LC* (lèxic comú, 26,15 %), *HO* (hoteleria, 4,62 %), *AGR* (explotació animal, 3,08 %), *FS* (filosofia, 3,08 %) i *FL* (filologia, 3,08 %). L'única marca que té un percentatge destacat i que és comuna en els dos diccionaris és *filologia*.

A partir del percentatge de lemes nous del DIEC1 documentats en el CTILC, podríem confirmar que una de les fonts del DIEC1 en la seva elaboració va ser el CTILC, i de la mateixa manera que en el contrast amb el DCVB, podem observar una continuïtat entre el DIEC1 i el DIEC2.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Continuant amb el contrast dels lemes amb corpus textual, consultem quins lemes del DIEC1 i del DIEC2 es troben en el Corpus Tècnic de l'IULA.¹¹¹

Entre el DIEC1 i el Corpus Tècnic trobem una coincidència de 227 lemes (17.224 ocurrències, 17,78 % dels lemes). Entre el DIEC2 i el mateix corpus la coincidència és més escassa, hi ha 38 lemes documentats (437 ocurrències, 15,63 % dels lemes). Observem, doncs, que tots dos diccionaris presenten una coincidència baixa que, a més, tendeix a reduir-se.

---

¹¹¹ Vegeu les taules 87, 88, 93, 94, 99, 100 de l'Annex 4.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC1 i DIEC2)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Corpus Tècnic	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC1	227	17,78 %	sufixació, manlleus	medicina-farmàcia, biologia, història
DIEC2	38	15,63 %	sufixació, manlleus	LC

Taula 26: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC1 i DIEC2)

En el DIEC1 detectem 22 recursos d'actualització lèxica individuals i 14 seqüències de recursos. La sufixació segueix sent el recurs més habitual (44,04 %), seguida dels manlleus (11,91 %). També destaquen la composició híbrida (7,58 %), els neologismes simples (7,22 %) i la composició culta (6,86 %). En el DIEC2, en canvi, el nombre de recursos es redueix considerablement ja que només trobem set recursos d'actualització lèxica, entre els quals destaquen la sufixació (50 %), els manlleus (26,32 %) i la composició híbrida (10,53 %). Així doncs, entre el DIEC1 i el DIEC2 es produeix una forta reducció de la varietat de recursos d'actualització lèxica, tot i que es mantenen com a habituals la sufixació, els manlleus (que augmenten) i la composició híbrida.

Centrant-nos en les marques temàtiques, en el DIEC1 detectem 53 marques temàtiques i 47 seqüències de marques diferents. Per la seva banda, el DIEC2 tan sols inclou set marques temàtiques individuals i 19 seqüències de marques diferents. El DIEC1 no inclou marques temàtiques en tots els lemes, ja que un 28,52 % dels lemes no en tenen. En el DIEC2, en canvi, tots els lemes nous sí que inclouen alguna marca, i LC és la més habitual (31,58 %).¹¹²

Les marques temàtiques més habituals del DIEC1 són *medicina-farmàcia* (5,42 %), *biologia* (3,97 %), *història* (3,61 %), *política* (3,25 %), *teoria econòmica* (2,17 %), *esports* (2,17 %), *sociologia* (1,81 %), *ciència forestal* (1,81 %), *ecologia* (1,81 %). Les del DIEC2 són *HO* (*hoteleria*, 5,26%) i *IMI* (*indústries en general*, 5,26%). Les marques d'un diccionari i de l'altre no coincideixen. Tot i això, detectem coincidències amb les marques que freqüentment trobàvem

¹¹² Aquest percentatge l'obtenim de la suma del percentatge de la marca LC (21,05 %) i de la seqüència LC/LC (10,53 %).

en el contrast amb el CTILC com, per exemple, *medicina-farmàcia*, *història*, *biologia* (en el DIEC1) o *HO (hoteleria)*, en el DIEC2.

A partir d'aquests resultats veiem que els dos diccionaris presenten uns percentatges de coincidència baixos amb el Corpus Tècnic, que tendeixen a reduir-se en el DIEC2, diccionari que inclou més manlleus coincidents amb el Corpus Tècnic que el DIEC1.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

El darrer corpus que consultem és el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia.¹¹³ La coincidència de lemes entre el DIEC1 i el DIEC2 i el Banc BOBNEO és molt reduïda en les dues consultes. Entre el DIEC1 i el Banc BOBNEO només trobem 69 lemes coincidents (838 ocurrències, 5,4 %) i entre el DIEC2 i el Banc BOBNEO aquesta coincidència encara és més escassa si només tenim en compte el nombre de lemes, ja que tan sols detectem 37 lemes coincidents (349 ocurrències). Tot i així, si tenim en compte el percentatge de lemes coincidents, aquest és superior (15,22 %). Aquesta baixa coincidència també es va detectar en un estudi anterior (Coll 2008) i no és una dada esperada, ja que la base de dades BOBNEO és una de les fonts que utilitza l'Institut d'Estudis Catalans per a l'elaboració del DIEC, tant en la primera com en la segona edició.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC1 i DIEC2)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Banc BOBNEO	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC1	69	5,40 %	sufixació, manlleus	esports, música, plantes superiors
DIEC2	37	15,22 %	sufixació, manlleus	LC, HO

Taula 27: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC1 i DIEC2)

Quant a la classificació dels lemes coincidents segons el recurs d'actualització lèxica, detectem 11 recursos d'actualització diferents en el DIEC1, entre els quals destaquen la sufixació (37,68 %), els manlleus (21,74 %), la composició híbrida (11,59 %) i la patrimonial (11,59 %). Aquests quatre recursos agrupen el 82,6 % del total dels

¹¹³ Vegeu les taules 105, 106, 111, 112, 117, 118 de l'Annex 4.

lemes coincidents.¹¹⁴ En el DIEC2 classifiquem els 37 lemes en 7 recursos d'actualització lèxica diferents. De nou, la sufixació és el més habitual (56,76 %), seguit pels manlleus (27,03 %). La resta de recursos tenen una representativitat molt baixa i no són rellevants.

Així doncs, entre el DIEC1 i el DIEC2 hi ha, seguint la tendència habitual dels contrastos anteriors, una reducció del nombre de recursos d'actualització lèxica i dels recursos més rellevants. La sufixació i els manlleus es mantenen estables, però la composició híbrida i la patrimonial deixen de ser uns recursos d'actualització de lemes habituals. Destaquem també que el percentatge de manlleus, tant en el DIEC1 com en el DIEC2, és similar.

Des del punt de vista de la marca temàtica, en el DIEC1 detectem 27 marques individuals i 8 seqüències de marques diferents. Les més habituals són *esports* (5,8 %), *música* (4,35 %) i *plantes superiors* (4,35 %). En el DIEC2 trobem 14 marques temàtiques diferents i 12 seqüències de marques. La marca *LC*, de lèxic comú, segueix sent la més habitual (24,32 %). A més, la marca *HO* (hoteleria) també és rellevant i té més pes que en les consultes anteriors (8,11 %). La resta de marques o seqüències, que són 24, tenen unes freqüències pràcticament irrelevantes. No trobem, doncs, gaires punts en comú entre el DIEC1 i el DIEC2 quant a les marques temàtiques, tan sols que el nombre de marques és escàs en els dos diccionaris.

Constatem que el grau de coincidència és superior en el DIEC2, i per tant, les dades podrien indicar que la norma lingüística del DIEC2 en relació amb la del DIEC1 sembla més oberta i permeable pels motius següents:

- a. El DIEC1 presenta menys lemes documentats en el Banc BOBNEO que el DIEC2.
- b. El percentatge de manlleus és similar entre els dos diccionaris.

3. El diccionari d'ús català: el GDLC

En aquest apartat comparem els resultats obtinguts en el creuament DIEC1-DIEC2 (els lemes nous del DIEC2), amb el creuament DIEC1-GDLC (els lemes del GDLC que no figuren en el DIEC1). D'aquesta manera contrastem els lemes nous del DIEC2 amb els del GDLC per caracteritzar la norma lingüística que es vehicula en el diccionari d'ús.

---

¹¹⁴ Volem destacar que hem trobat en dues ocasions un neologisme que té dos recursos d'actualització lèxica: *bola*, neologisme simple construït i sufixat (0,24 %), i *bat*, manlleu i escurçament.

3.1. Innovació lèxica

En el DIEC2 s'han inclòs 243 lemes nous (0,34% del leuari), mentre que en el GDLC hi ha 1.710 lemes que no figuren en el diccionari normatiu (2,02% del leuari).¹¹⁵

Innovació lèxica (DIEC2 i GDLC)		
Diccionari	Nombre de lemes nous	Percentatge de lemes nous
DIEC2	243	0,34 %
GDLC	1.710	2,02 %

Taula 28: Innovació lèxica (DIEC2 i GDLC)

Aquestes dades són significatives, ja que el GDLC mostra un percentatge considerablement més elevat que el DIEC2 quant a la incorporació de lemes nous, i és, per tant, un diccionari més atrevit i innovador en aquest sentit. Aquest fet era esperable, ja que es tracta d'un diccionari no normatiu.

3.2. Permeabilitat a la interferència

Per mesurar la permeabilitat a la interferència comparem els recursos d'actualització lèxica dels lemes nous del DIEC2 i del GDLC, i, en concret, ens centrem en els manlleus.

3.2.1. Recursos d'actualització lèxica

Classifiquem els 243 lemes obtinguts en el DIEC2 en 17 recursos d'actualització lèxica diferents i els 1.710 del GDLC en 27. Així doncs, hi ha una diferència de deu recursos entre un diccionari i l'altre.¹¹⁶

Els recursos més freqüents en el DIEC2 són la sufixació (44,03 %), les formes prefixades (13,99 %) i els manlleus (11,11 %). En el GDLC varien lleugerament i són la sufixació (38,60 %), la composició híbrida (12,92 %), la composició culta (11,17 %) i els manlleus (8,6 %). Entre aquests cinc recursos destaquem la composició híbrida i la composició culta, ja que no són els més freqüents entre els recursos dels diccionaris normatius. Possiblement, la detecció d'un percentatge elevat de composició culta en el GDLC respon al fet que aquest diccionari recull una part important de la terminologia present a la *Gran Enciclopèdia Catalana* (GEC) (GDLC: VII). Seria interessant estudiar aquests lemes per confirmar aquesta hipòtesi.

¹¹⁵ El GDLC conté 84.360 lemes.

¹¹⁶ Vegeu les taules 10 i 11 de l'Annex 4.

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC2 i GDLC)					
Recurs d'actualització lèxica		Lemes DIEC2	Percentatge de lemes DIEC2	Lemes GDLC	Percentatge de lemes GDLC
Recursos genuïns	Derivació	113	46,50 %	763	44,62 %
	Composició	37	15,23 %	464	27,13 %
	Altres	50	20,58 %	174	10,18 %
Simples		16	6,58 %	162	9,47 %
Manlleus		27	11,11 %	147	8,6 %
Total		243	100 %	1.710	100 %

Taula 29: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DIEC2 i GDLC)

En el DIEC2 els recursos més habituals són majoritàriament la sufixació i els manlleus, i en el GDLC són la sufixació, els manlleus i la composició. Així, el GDLC, a diferència del DIEC1, compleix més plenament la subhipòtesi *a.1*. En qualsevol cas, el percentatge de lemes formats a partir de recursos genuïns és superior en els dos diccionaris. En darrer lloc, el nombre de manlleus i de lemes simples és superior en el GDLC.

3.2.2. Manlleus

En primer lloc, detectem 27 manlleus entre els lemes del DIEC2 (11,11%)¹¹⁷ de 12 llengües diferents, entre les quals incloem una categoria d'origen incert i una altra categoria en la qual no distingim si el manlleu procedeix de l'hebreu o de l'arameu. A més, també podem classificar aquests 27 manlleus en 12 d'adaptats i 15 de no adaptats.

En segon lloc, en el GDLC trobem un nombre molt superior de manlleus respecte el DIEC2, tot i que el percentatge de manlleus respecte el total de lemes nous és inferior. (147 manlleus, 8,59 %). Aquests manlleus, a més, provenen de 40 llengües diferents. Com en el DIEC1, entre aquestes 40 llengües també incloem una categoria d'origen incert. Classifiquem, a més, aquests manlleus en 70 d'adaptats i 77 de no adaptats. Aquestes dades mostren que és lleugerament més habitual detectar manlleus no adaptats en diccionaris de llengua catalana, tant en normatius com en d'ús.

¹¹⁷ Vegeu les taules 16, 17, 22, 23 de l'Annex 4.

Manlleus (DIEC2 i GDLC)					
Diccionari	Nombre i percentatge de manlleus	Nombre de llengües diferents	Nombre i percentatge de manlleus adaptats	Nombre i percentatge de manlleus no adaptats	Marques temàtiques freqüents
DIEC2	27 (11,11 %)	12	12 (44,44 %)	15 (55,55 %)	LC, MD
GDLC	147 (8,59 %)	40	70 (46,61 %)	77 (52,38 %)	esports, música, etnologia

Taula 30: Manlleus (DIEC2 i GDLC)

Tant en el DIEC2 com en el GDLC, les llengües més habituals són, en primer lloc, l'anglès (40,74 % en el DIEC2 i 37,41 % en el GDLC) i, en segon lloc, el francès (18,52 % en el DIEC2 i 9,52 % en el GDLC). L'anglès és, a més, l'única llengua que presenta manlleus adaptats i no adaptats en el DIEC2. En el GDLC també destaquen els manlleus procedents de la llengua castellana (6,8 %).

Les llengües comunes entre els dos creuaments són l'anglès, l'alemany, el bantu, el castellà, el francès, l'hindi, l'italià, el llatí, el malai. També detectem un malleu amb la categoria d'origen incert. Només hem trobat un manlleu que no podem distingir si és de l'hebreu o de l'arameu, present en el DIEC2 i no en el GDLC. Les que només trobem en el GDLC són l'afrikaans, l'àrab, el baixkir, el balitxi, el bambara, el bamileké, el basc, el batak, el beja, el bemba, el bhil, el bhili, el bohties, el bihari, el bobo, el bohàiric, el bubu, el bugui, el búlgar, el buriat, el grec, l'hebreu, l'hindú, el japonès, el portuguès, el rus, el semibantu, el turc i l'ucraïnès.

En molts articles lexicogràfics dels manlleus trobem marques temàtiques. Per exemple, en el DIEC2 detectem 32 marques que, majoritàriament, es troben en manlleus de l'anglès. Més concretament, classifiquem aquestes 32 marques en 11 de diferents. Les més habituals són *LC* (lèxic comú) i *MD* (medicina), i algunes de les marques que trobem en manlleus no adaptats són *EI* (enginyeria industrial), *GG* (*geografia*), *LC* (lèxic comú) o *MD* (medicina) i algunes de les marques dels adaptats són *ED* (*economia domèstica*), *HO* (hoteleria), *LC* (lèxic comú) o *PR* (professions). Només en un cas detectem manlleus adaptats i no adaptats en una mateixa àrea: *LC* (lèxic comú). A més de l'anglès també destaquen altres llengües com el francès, l'italià o el malai. En francès trobem cinc àrees temàtiques diferents (*HIG* (*genealogia i heràldica*), *HO* (*hoteleria*), *LC* (*lèxic comú*), *MU* (*música*), *PR* (*professions*)), tres en italià (*BB* (*biblioteconomia*), *JE* (*jocs i espectacles*), *LC* (*lèxic comú*)) i tres més en malai (*AN* (*antropologia*), *AR* (*art*), *IT* (*indústria tèxtil*)).

En el GDLC trobem 153 marques. En aquest diccionari la combinació de les variables de llengua, adaptació del manlleu i marca temàtica proporciona una diversitat de casos molt abundants. Hi ha fins a 121

combinacions diferents a partir de les 35 llengües i 54 marques temàtiques diferents. Cal dir que tot i les múltiples combinacions, en cap cas detectem un gran nombre de manlleus en cadascuna d'aquestes combinacions. La combinació més productiva és la de manlleus no adaptats de l'anglès de l'àmbit dels esports (5,88 %). Altres combinacions rellevants són els manlleus no adaptats de l'anglès de l'àmbit de música (3,92 %) i els manlleus no adaptats d'origen incert, de l'àmbit de l'etnologia (2,61 %). Altres llengües que també estan presents en aquestes combinacions són el francès amb deu manlleus (*història, música, tèxtil, zoologia, alimentació*, etc), l'italià amb set (*botànica, esports, història, música, etc.*) i l'alemany amb sis (*tèxtil, política, música, literatura, etc.*). En la majoria dels casos els manlleus d'aquestes llengües no han estat adaptats.

Es confirma la subhipòtesi a.2 segons la qual el tractament dels manlleus marca diferències en la ideologia lingüística del diccionari. Considerem que el DIEC2 no manté una resistència a la interferència superior a la que manté el diccionari d'ús. Basem les nostres afirmacions en les dades següents:

- a. El percentatge de manlleus és superior en el DIEC2.
- b. Les llengües més freqüents, l'anglès i el francès, coincideixen en els dos diccionaris, tot i que en el GDLC també són habituals els manlleus del castellà. Aquest és un fet destacat, ja que pot indicar una política diferent en el tractament dels manlleus per part del diccionari d'ús.
- c. Les diferències entre els manlleus adaptats i no adaptats no són rellevants en cap dels dos diccionaris. Tot i això, en els dos casos, hi ha més manlleus adaptats que no adaptats.

3.3. Orientació dels usos

Amb la voluntat determinar fins a quin punt el diccionari jerarquitzava els usos, presentem els resultats de l'anàlisi de les marques d'ús, incloent també les marques temàtiques, dels articles lexicogràfics dels lemes nous del DIEC2 i del GDLC.

3.3.1. Marca d'ús

En primer lloc, cal recordar que cap dels dos diccionaris presenta gaires marques d'ús.¹¹⁸ En el pròleg del DIEC2 ja s'especifica que, de manera planificada, s'han reduït les marques d'ús en els articles lexicogràfics del diccionari. D'aquesta manera, no és d'estranyar que

---

¹¹⁸ Vegeu les taules 28, 29, 34, 35 de l'Annex 4.

en els 243 articles analitzats només hàgim detectat la marca *POP*. ([emprat] popularment) en els noms comuns *betza* i *bimba*.

Marca d'ús (DIEC2 i GDLC)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DIEC2	2	2	1	0,82 %
GDLC	44	2	2	2,57 %

Taula 31: Marca d'ús (DIEC2 i GDLC)

El GDLC segueix la mateixa tendència que el DIEC2, tot i que la presència d'aquestes marques és lleugerament superior. En el GDLC hem consignat dues marques diferents en 44 articles. En concret, detectem *dial* (dialectal) en 37 articles lexicogràfics i *col·loq* (col·loquial) en 7 articles. De la mateixa manera que amb el DIEC2, considerem que la detecció de només 44 marques d'ús entre el 1.710 articles analitzats és una dada anecdòtica.

Constatem que el DIEC2 té una voluntat explícita de no jerarquitzar els usos i, per tant, en aquest aspecte transmet una norma menys orientadora que el GDLC. Justifiquem aquesta afirmació a partir de les dades següents:

- a. En el DIEC2 el nombre de marques d'ús és anecdòtic i en el GDLC només és lleugerament superior al del DIEC2. Aquest nombre tan escàs de marques ens obliga a interpretar els resultats amb precaució.
- b. El DIEC2 no inclou tantes marques com el GDLC. L'ús de les marques en el GDLC podria quedar justificat per la seva naturalesa de diccionari d'ús.

3.3.2. Marca temàtica

En el DIEC2 tots els articles lexicogràfics inclouen una o més marques temàtiques. En concret, detectem 378 marques en els 243 articles analitzats. Podem agrupar aquestes 378 marques en 51 de diferents. Entre aquestes 51 marques, la més habitual és *LC* (*lèxic comú*, 33,86 %), seguida de *BOS* (*plantes superiors*, 5,82 %), *FL* (*filologia*, 5,03 %), *BOB* (*fongs i líquens*, 4,5 %), *MD* (*medicina*, 3,97 %), *GLM* (*minerals*, 3,44 %) o *BI* (*biologia*, 3,17 %).¹¹⁹

¹¹⁹ Vegeu les taules 40 i 41 de l'Annex 4.

Marca temàtica (DIEC2 i GDLC)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DIEC2	243	378	52	100 %
GDLC	1.219	1.364	170	71,28 %

Taula 32: Marca temàtica (DIEC2 i GDLC)

El GDLC, en canvi, no inclou marques temàtiques en cada lema del diccionari: hi ha 491 lemes sense marcar. Entre els lemes que sí que presenten marques temàtiques, trobem 170 marques diferents. Aquesta dada és elevada i indica que el diccionari és molt ric en aquest aspecte. Entre les marques més habituals destaquen *BOT* (botànica, 8,65 %), *PAT* (patologia, 8,28 %), *ZOOL* (zoologia, 4,69 %) o *BIOL* (biologia, 3,23 %).

3.4. Coincidència en relació amb l'ús

Per mesurar el grau de coincidència del diccionari en relació amb l'ús, consultem els lemes dels diccionaris de treball en altres corpus lexicogràfics i textuals.

3.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic

Comparem en aquest punt els resultats de la consulta dels lemes del DIEC2 i del GDLC en el *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB).¹²⁰

Detectem 73 lemes coincidents entre DIEC2 i el DCVB (30,04 %), i 418 lemes del GDLC en el DCVB (24,44 %). Així doncs, la no-coincidència de lemes amb el DCVB és el fenomen més habitual tant en el DIEC2 com en el GDLC.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC2 i GDLC)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el DCVB	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC2	73	30,64 %	sufixació	LC
GDLC	418	24,44 %	sufixació	BOT, PAT, MAR

Taula 33: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DIEC2 i GDLC)

¹²⁰ Vegeu les taules 46, 47, 52, 53, 58, 59, 64, 65 de l'Annex 4.

En el DIEC2 els classifiquem els lemes coincidents en deu recursos d'actualització lèxica diferents. En el GDLC, per la seva banda, en trobem 20 de diferents. Tant en el DIEC2 com en el GDLC, la sufixació és el recurs més habitual (73,97 % en el DIEC2 i 56,94 % en el GDLC). La resta de recursos presenten uns percentatges molt inferiors. Volem destacar que en el DIEC2 tan sols un 2,74 % dels lemes coincidents són manlleus. En el GDLC, aquest percentatge augmenta fins al 4,78 %.

Quant a les marques temàtiques, detectem 14 marques úniques en l'article i 16 seqüències de marques diferents en els 73 lemes coincidents entre el DIEC2 i el DCVB. La marca que presenta una freqüència més elevada és *LC* (lèxic comú, 46,58 %), com és habitual en totes les anàlisis del DIEC2. El possible motiu és que el DIEC2 incorpora marques temàtiques en tots els seus articles lexicogràfics, i en cas que el lema no pertanyi a cap àrea temàtica, l'etiqueta que inclou és *LC*. La resta de marques presenten unes freqüències molt escasses (màxim del 4,11 %) com, per exemple, *ZOP* (*peixos*), *AGP* (*pesca*), *AGR* (*explotació animal*) o *BOS* (*plantes superiors*).

Les marques són més abundants (192) en els articles dels lemes del GDLC documentats en el DCVB. En concret, trobem 62 marques individuals i 27 seqüències de marques diferents. Les marques més representatives dels lemes coincidents són *BOT* (botànica, 6,46 %), *PAT* (patologia, 2,39 %), *MAR* (marina, marítim, 2,39 %), *ZOOL* (zoologia, 1,91 %), *ENTOM* (entomologia, 1,67 %), *QUÍM INORG* (química inorgànica, 1,2 %), *BIOL* (biologia, 1,2 %) i *HIST* (història, 1,2 %).

La tendència habitual és que es documentin menys del 50% dels lemes, tant del DIEC2 com del GDLC, en el DCVB. Tot i els baixos percentatges de coincidència, el DIEC2 presenta una coincidència més elevada amb el DCVB que el GDLC. Considerem, per tant, que el DIEC2 recull més àmpliament el lèxic del DCVB que el GDLC.

3.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais

Consultem cadascun dels lemes procedents del DIEC2 i del GDLC en els tres corpus textuais de contrast habituals.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans

Comparem, a continuació, els resultats obtinguts en la consulta dels lemes del DIEC2 i del GDLC en el CTILC de l'IEC.¹²¹ Els lemes coincidents entre el DIEC2 i el CTILC són 65 (540 ocurrences). I els coincidents amb el GDLC són 590 lemes (12.553 ocurrences). Així, un cop més, la tendència més habitual és que els lemes dels diccionaris estiguin documentats en els corpus textuais consultats (73,26 % de no-coincidència en el DIEC2 i 78,24 % en el GDLC).

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (DIEC2 i GDLC)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el CTILC	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC2	65	26,74 %	sufixació, manlleus	LC
GDLC	590	21,75 %	sufixació	PAT, BOT, ESTRATIG

Taula 34: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (DIEC2 i GDLC)

Els recursos d'actualització lèxica més habituals, tant en el DIEC2 com en el GDLC, són la sufixació (64,62 % el DIEC2 i 36,29 % el GDLC), els manlleus (12,31 % el DIEC2 i 12,9 % el GDLC), la composició híbrida (7,69 % el DIEC2 i 11,29 % el GDLC) i la composició culta (10,48 % el GDLC).

Quant a la marca temàtica, en el DIEC2 detectem 15 marques temàtiques i 19 seqüències de marques diferents entre els 65 lemes coincidents amb el CTILC. En el GDLC, per la seva banda, trobem 83 marques i 40 seqüències de marques diferents entre els 590 lemes coincidents. La marca més habitual del DIEC2 és, de nou, *LC* (lèxic comú, 38,46 %). La resta de marques o seqüències tenen una representativitat molt escassa i tan sols destaquen les que tenen una freqüència superior a un lema: *HO* (hoteleria, 4,62 %), *AGR* (explotació animal, 3,08 %), *FS* (filosofia, 3,08 %) i *FL* (filologia, 3,08 %). En el GDLC les marques més habituals són *PAT* (patologia, 8,6 %), *BOT* (botànica, 4,57 %), *ESTRATIG* (estratigrafia, 2,96 %), *ZOOL* (zoologia, 1,88 %), *HIST* (història, 1,88 %), *FISIOLOG ANIM* (fisiologia animal (1,61 %), *BIOQ* (bioquímica, 1,61 %), *FARM* (farmàcia, 1,34 %), *DIAG* (diagnosi, 1,34 %) i *LING* (lingüística, 1,34 %).

¹²¹ Vegeu les taules 70, 71, 73, 74, 76, 77 de l'Annex 4.

Podem afirmar que en la consulta del CTILC, tot i obtenir uns percentatges de coincidència molt escassos, el percentatge de coincidència dels lemes amb el DIEC2 és superior a l'obtingut amb els lemes del GDLC.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

A continuació ens ocupem del contrast dels lemes nous del DIEC2 i del GDLC presents en el Corpus Tècnic de l'IULA.¹²² D'una banda, en la consulta dels lemes del DIEC2 en el Corpus Tècnic obtenim un total de 38 lemes coincidents (437 ocurrences). Així, els lemes coincidents només representen el 15,63 % dels lemes consultats. D'altra banda, en la consulta dels lemes del GDLC en el Corpus Tècnic detectem 119 lemes coincidents (2.174 ocurrences), que suposen el 6,95 % del total de lemes consultats.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC2 i GDLC)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Corpus Tècnic	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC2	38	15,63 %	sufixació, manlleus	LC
GDLC	119	6,95 %	sufixació, manlleus, composició híbrida	PAT, ESPORT, POLÍ

Taula 35: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC2 i GDLC)

Detectem set recursos d'actualització lèxica diferents entre els 38 lemes obtinguts en la consulta dels lemes del DIEC2 en el Corpus Tècnic. Entre aquests set recursos, destaquen la sufixació (50 %) i els manlleus (26,32 %). Quant als recursos dels lemes del GDLC, en trobem 13 de diferents, entre els quals destaquen, un cop més, la sufixació (31,09 %), seguida dels manlleus (28,57 %) i de la composició híbrida (11,76 %).

Quant a l'estudi de les marques temàtiques, en el DIEC2 trobem set marques temàtiques individuals i 19 seqüències de marques diferents. Com és habitual en l'estudi de les marques del DIEC2, la més freqüent és *LC* (*lèxic comú*), en el 31,58 % dels lemes. Si deixem de banda la marca *LC*, amb una freqüència molt inferior trobem *HO* (hoteleria) i *IMI* (indústries en general), amb un 5,26 % cadascuna.

¹²² Vegeu les taules 88, 89, 94, 95, 100, 101 de l'Annex 4.

En el GDLC detectem 39 marques temàtiques soles en l'article lexicogràfic i 16 seqüències de marques entre els 119 lemes coincidents amb el Corpus Tècnic. Les marques més freqüents són *PAT* (patologia, 5,04 %), *ESPORT* (esports, 3,36 %) i *POLÍT* (política, 3,36 %). Volem afegir que, en aquest contrast, detectem un nombre de marques i seqüències més elevat que en els contrastos anteriors. Aquest fet comporta que per la diversitat de marques detectades, els percentatges de cadascuna de les marques siguin considerablement baixos.

Determinem que el DIEC2 és el diccionari que continua presentant més coincidències amb el corpus de contrast, que en aquest cas és el Corpus Tècnic de l'IULA.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Comparem a continuació els resultats obtinguts de la consulta dels lemes del DIEC2 i del GDLC en el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia.¹²³

Hi ha 37 lemes coincidents (349 ocurrències) entre els lemes del DIEC2 i el Banc BOBNEO (15,22%). Els resultats obtinguts en la consulta dels lemes del GDLC en el mateix mostren que els lemes documentats són més abundants: hi ha 117 lemes coincidents (1.534 ocurrències). Tot i això, el percentatge de representativitat d'aquests 117 lemes és molt escàs respecte el total de lemes del GDLC que hem consultat (6,84 %).

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC2 i GDLC)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Banc BOBNEO	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DIEC2	37	15,22 %	sufixació, manlleus	LC, HO
GDLC	117	6,84 %	manlleus, sufixació	ESPORT, MÚS, ALIM, POLÍT

Taula 36: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC2 i GDLC)

Classifiquem en set recursos d'actualització lèxica diferents els 37 lemes nous del DIEC2 documentats en el BOBNEO, entre els quals destaquen la sufixació (56,76 %) i els manlleus (27,03 %). Entre els

¹²³ Vegeu les taules 106, 107, 112, 113, 118, 119 de l'Annex 4.

117 lemes coincidents entre el GDLC i el BOBNEO trobem 17 recursos, entre els quals també són rellevants els manlleus (48,72 %) i la sufixació (24,79 %). Volem destacar el fet que siguin els manlleus els que tinguin un percentatge superior a la sufixació, i no al revés com és habitual. Destaquem també que en el GDLC el percentatge de manlleus és bastant superior al del DIEC2.

Agrupem les marques temàtiques que es troben en els articles lexicogràfics dels 37 lemes del DIEC2 en 14 marques diferents i 12 seqüències de marques. La marca *LC*, de lèxic comú, segueix sent la més nombrosa (24,32 %). No obstant això, en aquesta consulta, la marca *HO* (*hoteleria*) té més rellevància que en les consultes anteriors (8,11 %). La resta de marques o seqüències, que són 24 tenen unes freqüències pràcticament irrellevants (entre el 5 % i el 2 %). Alguns exemples són *LC/LC*, *ED* (*economia domèstica*), *FL* (*filologia*), *FLL* (*filologia*) o *FS* (*filosofia*). En el GDLC, detectem 36 marques temàtiques soles en l'article lexicogràfic i 18 seqüències de marques. Les marques més destacades són *ESPORT* (esports, 9,40 %), *MÚS* (música, 5,13 %), *d'ALIM* (alimentació, 3,42 %) i *POLÍT* (política, 3,42 %).

Deduïm, a partir de les dades exposades, que el DIEC2 és més coincident amb el Banc BOBNEO i mostra, per tant, una norma lingüística més atrevida i arriscada que el GDLC. Hem de destacar el fet que el diccionari normatiu tendeix a presentar més lemes documentats en els quatre corpus textuais que en el diccionari d'ús de contrast.

4. Síntesi

En aquest capítol ens hem ocupat de la descripció i l'anàlisi dels diccionaris de llengua catalana (DIEC1, DIEC2 i GDLC) amb l'objectiu d'estudiar les característiques de la norma lingüística. Per assolir aquest objectiu hem analitzat un conjunt d'informacions que hem obtingut dels diccionaris –els recursos de creació lèxica, els manlleus i les marques d'ús– i hem comprovat si els lemes nous de cada diccionari apareixen o no en altres corpus lexicogràfics i textuais. Amb l'objectiu de caracteritzar adequadament la norma hem seleccionat una sèrie de criteris, que hem aplicat a cada diccionari: la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos i la coincidència en l'ús. I hem comparat els resultats de l'aplicació de cada criteri entre els diferents diccionaris.

En els diccionaris normatius (DIEC1 i DIEC2), l'anàlisi de la innovació lèxica sembla indicar que el DIEC1 és un diccionari més innovador que el DIEC2, ja que incorpora un percentatge de lemes nous superior. Aquest resultat és lògic si tenim en compte els anys que passaren entre la publicació del DGLC de Pompeu Fabra i el DIEC1. L'actualització lèxica que es va fer en el DIEC1 respecte del DGLC va ser molt més exhaustiva que la que es va fer en el DIEC2.

Pel que fa a la permeabilitat a la interferència, hem vist que, mentre que en el DIEC2 hi ha un percentatge de derivació similar a la del DIEC1, i que s'ha reduït el percentatge de composició i de lemes simples, hi ha hagut, en canvi, un augment en el percentatge de manlleus. Aquest fet també sembla lògic, ja que la feina d'actualització del DIEC1 sobre la base del DGLC va ser, com hem dit, molt profunda, sempre intentant preservar la genuïnitat per damunt de la interferència. De fet, podríem pensar que l'augment del percentatge de manlleus en el leuari del DIEC2 i la seva tendència a no adaptar-los és un senyal d'obertura de la norma lingüística i de permissibilitat en relació amb la interferència.

D'acord amb l'orientació dels usos, hem estudiat les marques d'ús dels articles del diccionari, incloent-hi les temàtiques. El nombre de marques en el DIEC1 és superior al del DIEC2. És més, el DIEC2 fa explícita en el seu pròleg la voluntat de no marcar els seus articles amb informacions sobre l'àmbit d'ús, fora d'unes poques excepcions, allunyant-se així del marcatge del DIEC1. Aquests resultats podrien indicar que hi ha hagut una evolució en les obres lexicogràfiques institucionals cap a l'absència de marcatge i, en conseqüència, cap a un afebliment de l'orientació dels usos.

Quant a l'observació de les marques temàtiques, hem observat que el DIEC1 inclou un nombre major de marques diferents que el DIEC2. Si tenim en compte el nombre de lemes que inclouen aquest tipus de marques, el DIEC1 mostra un nombre menor de lemes marcats, però una major varietat d'àrees temàtiques que el DIEC2.

El darrer criteri que hem aplicat concerneix la presència de lemes nous del nostre corpus en altres corpus, tant lexicogràfics com textuals. En el contrast amb corpus lexicogràfics, els resultats indiquen que la tendència habitual és que els lemes nous dels diccionaris normatius no siguin presents en el DCVB. Aquest fet és previsible, ja que el DCVB és una obra més antiga que recull, principalment, la variació dialectal de la llengua catalana. Tot i això, el DIEC1 mostra un percentatge de coincidència superior al del DIEC2 en relació al DCVB. Aquest fet també s'explica si tenim en compte que en el DIEC1 l'actualització del lèxic va ser la tasca principal, mentre que en el DIEC2 ho va ser la revisió i sistematització del lèxic inclòs en el

DIEC1. Els resultats confirmen que hi ha una continuïtat en els criteris d'elaboració del DIEC1 i el DIEC2.

Quant als contrastos amb els corpus textuais, el contrast entre els diccionaris i el CTILC ens permet observar que el nombre de lemes nous del DIEC1 documentats en el CTILC és superior al nombre de lemes nous del DIEC2 presents en el mateix corpus. Això ens permetria confirmar que una de les fonts del DIEC1 en la seva elaboració va ser el CTILC, i de la mateixa manera que en el contrast amb el DCVB, observar la continuïtat entre el DIEC1 i el DIEC2.

En el segon dels contrastos amb corpus textuais, el nombre de lemes nous coincidents del DIEC1 i el DIEC2 amb el Corpus Tècnic de premsa de l'IULA és escàs. Tot i això, el percentatge de lemes coincidents entre el DIEC1 i el Corpus Tècnic és lleugerament superior del que correspon al contrast entre el DIEC2 i el CTILC.

L'anàlisi també mostra que entre el DIEC1 i el BOBNEO hi ha un percentatge de lemes coincidents menor que el que es dona entre el DIEC2 i el BOBNEO. Aquests resultats podrien indicar que la norma lingüística del DIEC2 en relació amb la del DIEC1 sembla més oberta i permeable.

Pel que fa al contrast entre el DIEC2 i el GDLC, l'anàlisi de la innovació lèxica ens fa pensar que el GDLC és més innovador que el DIEC2, ja que el percentatge de lemes nous és superior. Aquest fet, però, és esperable si tenim en compte que el GDLC no és un diccionari normatiu.

Segons la permeabilitat a la interferència, els recursos d'actualització lèxica més habituals en el DIEC2 són principalment la sufixació i els manlleus, i en el GDLC, la sufixació, els manlleus i la composició. Pel que fa a l'estudi dels manlleus, i d'acord amb les nostres dades, el DIEC2 presenta un percentatge lleugerament superior al del GDLC, fet que crida l'atenció perquè la intuïció ens duria a dir que hauria de ser a l'inrevés per tal com al GDLC, pel fet de no ser prescriptiu se li suposa una major llibertat en la tria d'entrades. I si analitzem les llengües més freqüents dels manlleus, veiem que en el DIEC2 són l'anglès i el francès, i en el GDLC, l'anglès, el francès i el castellà. El fet que hi hagi més manlleus del castellà en el GDLC que no pas en el DIEC2 s'explicaria perquè no es tracta d'un diccionari normatiu i, per tant, es pot permetre un marge més gran de llibertat en relació amb la interferència del castellà. Observem molt poca diferència en el percentatge de manlleus adaptats i no adaptats, tot i que el nombre de manlleus no adaptats és superior al de manlleus adaptats, tant en el diccionari normatiu com en el d'ús. A partir d'aquestes dades, podríem

pensar que el DIEC2 no manté una resistència a la interferència superior a la que manté el diccionari d'ús.

Els dos diccionaris utilitzen poques marques d'ús, especialment el DIEC2, fet que fa que sigui poc restrictiu, almenys de manera explícita. En el cas de les marques d'ús temàtiques, el DIEC2 marca tots els articles, mentre que el GDLC tan sols en marca una part. Tot i això, aquest resultat és confús perquè la marca *LC* (lèxic comú) del DIEC2 no s'hauria de comptabilitzar com a marca sinó com a l'absència de marca.

El darrer criteri que hem tingut en compte és la coincidència en relació amb l'ús. La coincidència entre els lemes nous dels diccionaris i els lemes presents al corpus lexicogràfic és superior en el DIEC2 que en el GDLC. Considerem, per tant, que el DIEC2 recull més àmpliament el lèxic del DCVB que el GDLC.

I, finalment, en els contrastos de lemes amb els diferents corpus textuais, hem vist que en la consulta del CTILC, tot i obtenir uns percentatges de coincidència molt escassos, són més nombrosos els lemes coincidents amb el DIEC2 que amb el GDLC. En la consulta dels lemes en el Corpus Tècnic, els percentatges de coincidència continuen sent molt baixos, fins i tot inferiors als obtinguts amb el CTILC, i el DIEC2 es manté com el diccionari que presenta més lemes coincidents amb el corpus de contrast. I, els resultats obtinguts en la consulta del Banc BOBNEO són molt similars als obtinguts del Corpus Tècnic. La dada més destacada que observem és que el diccionari normatiu tendeix a presentar més coincidències amb els corpus textuais que el diccionari d'ús.

Partint d'aquestes conclusions presentem un quadre-resum que recull els resultats obtinguts en l'anàlisi dels criteris establerts¹²⁴:

Caracterització de la norma lingüística en els diccionaris catalans			
Innovació lèxica		DIEC1>DIEC2	DIEC2<GDLC
Permeabilitat a la interferència		DIEC1<DIEC2	DIEC2>GDLC
Orientació dels usos		DIEC1>DIEC2	DIEC2<GDLC
Coincidència en relació amb l'ús	Corpus lexicogràfics		DIEC1>DIEC2
	Corpus textuais	CTILC	DIEC1>DIEC2
		Corpus Tècnic	DIEC1>DIEC2
		Banc BOBNEO	DIEC1<DIEC2
			DIEC2>GDLC

Taula 37: Caracterització de la norma lingüística en els diccionaris catalans

¹²⁴ Aquest quadre recull la comparació dels diccionaris normatius DIEC1 i DIEC2, d'una banda, i el DIEC2 i GDLC, de l'altra, segons els quatre criteris d'anàlisi establerts.

V. DESCRIPCIÓ DEL CORPUS I CARACTERITZACIÓ DE LA NORMA LINGÜÍSTICA EN ELS DICCIONARIS DE LLENGUA CASTELLANA

En aquest capítol seguim el mateix esquema de treball que hem aplicat en la descripció i anàlisi dels diccionaris de llengua catalana. En aquest cas, però, caracteritzem la norma en els diccionaris de llengua castellana.

1. Descripció de les dades

Descrivim les dades obtingudes dels tres creuaments efectuats amb diccionaris de llengua castellana en dos apartats: en el primer, treballem amb les dades obtingudes en els creuaments entre diccionaris normatius (DRAE16-DRAE21 i DRAE21-DRAE22); en el segon, ens ocupem de les dades en què participa un diccionari normatiu i un diccionari d'ús (DRAE22-DEA).

1.1. Creuaments amb diccionaris normatius

En aquest apartat treballem amb els dos creuaments efectuats amb els diccionaris normatius de llengua castellana. En el primer creuament comparem els lemaris del DRAE16 i del DRAE21. En el segon contrastem el DRAE21 i el DRAE22.

1.1.1. DRAE16-DRAE21

El DRAE21 conté 1.152 lemes nous en les lletres *b* i *l* que no es recullen en el leuari del DRAE16.

- a. El **recurs d'actualització lèxica** més habitual dels lemes del DRAE21 és la sufixació (46,79 %), seguida dels manlleus (10,42 %) i els lemes simples (10,24 %).¹²⁵ En concret, hi ha 121 manlleus de 20 llengües diferents, a més d'una llengua d'origen incert i de dues que no distingim si es tracta, d'una banda, del català o provençal o, de l'altra, de l'italià o el francès. Entre els 121 manlleus, la majoria són adaptats (95) i només una minoria no han estat adaptats (26). La marca

---

¹²⁵ Vegeu l'apartat 1.2.1.1 de l'Annex 6.

temàtica predominant en els articles d'aquests manlleus és *informàtica*, encara que només el detectem en dues ocasions.¹²⁶

Agrupem tots els recursos contemplats a la metodologia segons si són recursos genuïns o manlleus en la taula següent. Entre els recursos genuïns, agrupem els processos de derivació, manlleus, lemes simples o altres.

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE21)			
Recurs d'actualització lèxica		Nombre de lemes	Percentatge de lemes
Recursos genuïns	Derivació	586	50,87 %
	Composició	151	13,11 %
	Altres	91	7,90 %
Simples		203	17,62 %
Manlleus		121	10,50 %
Total		1.152	100 %

Taula 38: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE21)

- b. Hi ha 183 (15,88 %) **marques d'ús**. Entre aquestes, n'hi ha 8 de diferents i són, de més freqüents a menys, les següents: *antic, familiar, figurat, poc utilitzat, vulgar, en desús, rural i col·loquial*.¹²⁷

Marques d'ús (DRAE21)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.152	183	183	8	15,88 %

Taula 39: Marques d'ús (DRAE21)

- c. Detectem 206 **marques temàtiques** en els articles lexicogràfics dels 1.152 lemes nous del DRAE21. Entre aquestes marques, n'hi ha 40 de diferents. Les més repetides són *botànica, zoologia, química, biologia i medicina*.¹²⁸

¹²⁶ Vegeu l'apartat 1.2.1.2 de l'Annex 6.

¹²⁷ Vegeu l'apartat 1.2.1.3 de l'Annex 6.

¹²⁸ Vegeu l'apartat 1.2.1.4 de l'Annex 6.

Marques temàtiques (DRAE21)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.152	159	206	40	13,8 %

Taula 40: Marques temàtiques (DRAE21)

- d. En el **contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic**, consultem els lemes del DRAE21 en el DUE i obtenim 726 lemes coincidents (60,02 %). Cal remarcar que aquest percentatge és alt en comparació a la resta de contrastos. La majoria dels lemes coincidents estan formats per sufixació o són manlleus. Quant a les marques temàtiques que predominen en els seus articles, les més habituals són *química, medicina i biologia*.¹²⁹

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE21)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DRAE21	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DUE	726	60,02 %	sufixació, manlleus	química, medicina, biologia

Taula 41: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE21)

- e. En el **contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais**, consultem els lemes nous del DRAE21 en el CREA. El resultat és de 696 lemes coincidents (60,41 %). De nou, els recursos d'actualització lèxica més habituals són la sufixació i els manlleus. Les marques temàtiques més habituals són, també, *química, biologia i medicina*.¹³⁰ Quant a la consulta del **Corpus Tècnic de l'IULA**, obtenim uns resultats més modestos que en les consultes anteriors tan sols hi ha, 316 lemes coincidents (27,43 %). Els recursos d'actualització lèxica més habituals dels lemes coincidents són, una vegada més, la sufixació i els manlleus. Les marques temàtiques més recurrents són *química i biologia*.¹³¹ El darrer corpus textual que consultem és el **Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia**. En aquesta consulta obtenim un percentatge encara més reduït que en la consulta amb el Corpus Tècnic, ja que tan

¹²⁹ Vegeu l'apartat 1.2.1.5 de l'Annex 6.

¹³⁰ Vegeu l'apartat 1.2.1.6 de l'Annex 6.

¹³¹ Vegeu l'apartat 1.2.1.6 de l'Annex 6.

sols hi ha 92 lemes coincidents (7,98 %). A més, es manté la mateixa tendència de recursos d'actualització lèxica i de marques temàtiques que en les consultes anteriors amb corpus. Aquest percentatge baix és lògic i està relacionat amb l'ús, ja que en el BOBNEO es recullen neologismes de la premsa escrita, tant diària com esporàdica.¹³²

Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DRAE21)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DRAE21	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
CREA de la RAE	696	60,41 %	sufixació, manlleus	química, biologia i medicina
Corpus Tècnic de l'IULA	316	27,43 %	sufixació, manlleus	química, biologia
Banc BOBNEO	92	7,98 %	sufixació, manlleus	biologia, química, medicina

Taula 42: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DRAE21)

1.1.2. DRAE21-DRAE22

En el segon creuament amb diccionaris normatius comparem els lemaris del DRAE21 i el DRAE22. Els resultats mostren que hi ha 777 lemes nous en el DRAE22 que no són a la nomenclatura del DRAE21.

- a. Classifiquem els **recursos d'actualització lèxica** en 18 de diferents, entre els quals destaquen sufixació (51,87 %), els lemes simples (14,16 %) i els manlleus (10,94 %).¹³³ Centrant-nos en els manlleus, en detectem 85 procedents de 20 llengües diferents, entre les quals n'hi ha una d'origen incert. Dels 85 manlleus, n'hi ha 46 d'adaptats i 39 de no adaptats. Les llengües més habituals són l'anglès i el francès. La marca temàtica més freqüent és *esports* i es troba en manlleus del francès amb una freqüència de dos lemes.¹³⁴

¹³² Vegeu l'apartat 1.2.1.6 de l'Annex 6.

¹³³ Vegeu l'apartat 1.2.2.1 de l'Annex 6.

¹³⁴ Vegeu l'apartat 1.2.2.2 de l'Annex 6.

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE22)			
Recurs d'actualització lèxica		Nombre de lemes	Percentatge de lemes
Recursos genuïns	Derivació	419	53,93 %
	Composició	38	4,89 %
	Altres	96	12,36 %
Simples		139	17,89 %
Manlleus		85	10,94 %
Total		777	100 %

Taula 43: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE22)

- b. En l'estudi de les **marques d'ús**, n'obtenim 127 que classifiquem en 12 marques diferents. Entre aquestes 12 marques, n'hi ha una que predomina per sobre de la resta: *col·loquial* (68,5 %). La resta de marques no supera 8 % de representativitat, així que són força anecdòtiques.¹³⁵

Marques d'ús (DRAE22)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
777	114	127	12	14,67 %

Taula 44: Marques d'ús (DRAE22)

- c. Les **marques temàtiques** recollides en els articles lexicogràfics dels lemes són 57, que classifiquem en 18 marques diferents. Les més habituals són *física* i *biologia*, (22,81 % i 14,04 % respectivament). La resta de marques tenen una representativitat molt escassa que no supera en cap cas l'11 %.¹³⁶

Marques temàtiques (DRAE22)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
777	56	57	18	7,2 %

Taula 45: Marques temàtiques (DRAE22)

- d. El **contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic** mostra que 170 lemes del DRAE22 es troben documentats en el DUE (21,87 %). El recurs d'actualització lèxica més freqüent d'aquests lemes és, un cop més, la sufixació, seguida dels manlleus (tots junts representen el

¹³⁵ Vegeu l'apartat 1.2.2.3 de l'Annex 6.

¹³⁶ Vegeu l'apartat 1.2.2.4 de l'Annex 6.

63,53 % dels lemes). Les marques temàtiques que trobem en els articles lexicogràfics tenen una freqüència d'aparició molt escassa, ja que el més habitual és que els lemes no estiguin marcats. Algunes de les marques són *biologia*, *química*, *física*, *bioquímica* i *esports*.¹³⁷

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE22)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DRAE22	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DUE	170	21,87 %	sufixació, manlleus	biologia, química, física, bioquímica, esports

Taula 46: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE22)

- e. En el **contrast dels lemes nous dels diccionaris amb els corpus textuais**, en primer lloc consultem el **CREA**. En la consulta, obtenim una coincidència de 468 lemes (60,23 %). En segon lloc consultem el **Corpus Tècnic de l'IULA**, on 155 lemes són coincidents (19,94 %). Tant els recursos d'actualització lèxica com les marques temàtiques dels lemes coincidents en aquestes dues consultes són els mateixos que en els contrastos anteriors.¹³⁸ En tercer lloc consultem el **Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia** i obtenim 148 lemes coincidents (19,04 %). Aquesta dada és interessant ja que pràcticament és el mateix percentatge obtingut en la consulta del Corpus Tècnic. De fet, en els dos casos, consultem textos periodístics generals. Els recursos d'actualització lèxica més rellevants també són els mateixos que en les consultes anteriors. Tot i això, observem unes petites variacions amb les marques temàtiques. Les més habituals són *economia*, *esports* i *biologia*.¹³⁹

¹³⁷ Vegeu l'apartat 1.2.2.5 de l'Annex 6.

¹³⁸ Vegeu l'apartat 1.2.2.6 de l'Annex 6.

¹³⁹ Vegeu l'apartat 1.2.2.6 de l'Annex 6.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DRAE22)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DRAE22	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
CREA de la RAE	468	60,23 %	sufixació, manlleus	Biol, Fis, Quim
Corpus Tècnic de l'IULA	155	19,94 %	sufixació, manlleus	Quim, Fis, Dep
Banc BOBNEO	148	19,04 %	sufixació, manlleus	Econ, Dep, Biol

Taula 47: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DRAE22)

1.2. Creuament amb un diccionari normatiu i un d'ús

En el creuament amb un diccionari normatiu, DRAE22, i un d'ús, DEA, obtenim 1.544 lemes en el leuari del DEA que no es troben en el del DRAE22. D'aquests 1.544 lemes, 963 corresponen a la lletra *b* i 581 a la lletra *l*.

- a. Obtenim 22 **recursos d'actualització lèxica** entre els 1.544 lemes del DEA. Entre aquests, els més freqüents són la sufixació (46,57 %), els manlleus (15,03 %) i els lemes simples (11,59 %).¹⁴⁰ Centrant-nos en els manlleus, en trobem 232 procedents de 20 llengües diferents i una d'origen incert, que classifiquem en 27 manlleus adaptats i 205 manlleus no adaptats. Entre aquestes 21 llengües, les més habituals són l'anglès (53,88 %) i el francès (20,26 %).¹⁴¹

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DEA)			
Recurs d'actualització lèxica		Nombre de lemes	Percentatge de lemes
Recursos genuïns	Derivació	805	52,14 %
	Composició	221	14,31 %
	Altres	73	4,73 %
Simples		213	13,80 %
Manlleus		232	15,03 %
Total		1.544	100 %

Taula 48: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DEA)

¹⁴⁰ Vegeu l'apartat 2.2.1 de l'Annex 6.

¹⁴¹ Vegeu l'apartat 2.2.2 de l'Annex 6.

- b. Trobem 470 **marques d'ús** en els articles lexicogràfics dels lemes DEA. Les marques més freqüents són *reg* (regional, 33,19 %) i *raro* (estrany, 20,43 %).¹⁴²

Marques d'ús (DEA)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.544	417	470	13	27 %

Taula 49: Marques d'ús (DEA)

- c. Detectem 495 **marques temàtiques**, que classifiquem en 70 de diferents. Les marques més habituals són *Med* (medicina, 17,98 %), *Biol* (biologia, 10,91 %) i *Quím* (química, 10,91 %).¹⁴³

Marques temàtiques (DEA)				
Nombre d'articles analitzats	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
1.544	465	495	70	30,11 %

Taula 50: Marques temàtiques (DEA)

- d. En el **contrast dels lemes nous dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic**, els resultats indiquen que el fenomen més habitual és la no-coincidència entre els lemes del DRAE22 i el DUE (86,52 %). Classifiquem els lemes coincidents en 17 recursos d'actualització lèxica diferents, entre els quals destaquen els manlleus (32,21 %), la sufixació (27,40 %) i els lemes simples (13,46 %). Les marques temàtiques que detectem són 22, soles en l'article lexicogràfic, i cinc seqüències de marques. Les més habituals són *Quím* (química, 3,85 %), *Biol* (biologia, 3,37 %) i *Bot* (botànica, 2,40 %).¹⁴⁴

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DEA)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DEA	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DUE	1.544	13,48 %	manlleus, sufixació	Quim, Biol, Bot

Taula 51: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DEA)

¹⁴² Vegeu l'apartat 2.2.3 de l'Annex 6.

¹⁴³ Vegeu l'apartat 2.2.4 de l'Annex 6.

¹⁴⁴ Vegeu l'apartat 2.2.5 de l'Annex 6.

- e. Quant al **contrast dels lemes nous dels diccionaris amb els corpus textuais**, el primer corpus que hem contrastat és el **CREA**. Els resultats mostren que hi ha 807 lemes nous del DEA documentats en el DUE (38.033 ocurrences en corpus) (52,27 %). Obtenim 19 recursos d'actualització lèxica diferents, entre els quals destaquen la sufixació i els manlleus (63,56 %). Quant a les marques temàtiques, en detectem 49, soles en els articles lexicogràfics, i 15 seqüències de marques. El fenomen més habitual, però, és que el lema no estigui marcat amb cap informació d'aquest tipus (69,39 %). Les marques més habituals són *Med* (medicina, 6,07 %), *Quím* (química, 3,59 %), *Biol* (biologia, 3,47 %), *Mus* (música, 1,24 %), *Anat* (anatomia, 1,24 %) i *E* (especialitats diverses, 1,12 %).¹⁴⁵ En el contrast dels lemes amb el **Corpus Tècnic de l'IULA**, detectem 215 lemes coincidents (2.348 ocurrences). El més habitual és que els lemes no coincideixin (86,07 %). Segons el recurs d'actualització lèxica, detectem 15 recursos d'actualització diferents. Els més habituals són els manlleus (36,28 %), seguits de la sufixació (35,35 %). En l'estudi de les marques temàtiques també és habitual que els lemes no incloguin aquest tipus d'informació (66,98 %). Entre els lemes que sí que en tenen, identifiquem 27 marques temàtiques soles en els articles dels lemes i cinc seqüències de marques. La més freqüent és *Biol* (biologia, 5,58 %), seguida de *Med* (medicina, 2,79 %) i *Quím* (química, 2,33 %).¹⁴⁶ En el darrer contrast, amb el **Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia** constatem 352 lemes coincidents (2.395 ocurrences) (22,79 %). Classifiquem els 352 lemes en 17 recursos diferents. Entre aquests, els manlleus (41,19 %) i la sufixació (30,40 %) són els que presenten uns percentatges més elevats. Quant a les marques temàtiques, la situació més habitual és, un cop més, que els articles no incloguin aquest tipus d'informació (69,89 %). Tot i així, trobem 31 marques diferents soles en els articles lexicogràfics i cinc seqüències de marques. Les marques més habituals són *Med* (medicina, 5,11 %) i *Biol* (biologia, 4,83 %).¹⁴⁷

Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DEA)				
Corpus	Lemes coincidents amb el DEA	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
CREA de	807	52,27 %	sufixació,	Med, Quím,

¹⁴⁵ Vegeu l'apartat 2.2.6 de l'Annex 6.

¹⁴⁶ Vegeu l'apartat 2.2.6 de l'Annex 6.

¹⁴⁷ Vegeu l'apartat 2.2.6 de l'Annex 6.

la RAE			manlleus	Biol, Mus, Anat, E
Corpus Tècnic de l'IULA	215	13,93 %	manlleus, sufixació	Biol, Med, Quím
Banc BOBNEO	352	22,79 %	manlleus, sufixació	Med, Biol

Taula 52: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais (DEA)

2. Els diccionaris normatius castellans: el DRAE21 i el DRAE22

En aquest apartat comparem els resultats obtinguts en els creuaments DRAE16-DRAE21 i DRAE21-DRAE22 per determinar les característiques de la norma lingüística dels diccionaris normatius DRAE21 i DRAE22. De la mateixa manera que en el capítol anterior, ho fem per mitjà d'uns criteris que ens permeten mesurar el grau d'innovació lèxica, el nivell de permeabilitat de la interferència, l'orientació dels usos dels lemes i la coincidència dels lemes dels diccionaris en relació amb l'ús.

2.1. Innovació lèxica

Detectem 1.152 lemes nous en el DRAE21 que no es troben en el leuari del DRAE16. Aquests lemes equivalen a l'1,38 % del total del leuari del DRAE21.¹⁴⁸ Més concretament, detectem 854 lemes procedents de la lletra *b* i 298 de la lletra *l*. En el DRAE22 el nombre de lemes nous és 777 (0,87 %), dels quals 462 es troben en la lletra *b* i 315 en la lletra *l*.¹⁴⁹

Innovació lèxica (DRAE21 i DRAE22)		
Diccionari	Nombre de lemes nous	Percentatge de lemes nous
DRAE21	1.152	1,38 %
DRAE22	777	0,87 %

Taula 53: Innovació lèxica (DRAE21 i DRAE22)

Considerem que el DRAE21 mostra un grau d'innovació lèxica superior al del DRAE22, ja que el percentatge dels lemes nous respecte el total de lemes de la nomenclatura és superior en el DRAE21. Aquest fet era esperable ja que el període de temps

¹⁴⁸ El DRAE21 inclou 83.014 lemes.

¹⁴⁹ El DRAE22 inclou 88.431 lemes.

comprès entre la publicació del DRAE16 i del DRAE21 és de 53 anys, mentre que entre la publicació del DRAE21 i del DRAE22 hi ha només 9 anys de diferència. Per tant, és lògic que el volum de lemes nous en la nomenclatura del DRAE21 sigui més elevat que en la del DRAE22. Hem comparat el DRAE16 amb el DRAE21 per poder contrastar aquests dos diccionaris amb el DGLC i el DIEC1, publicats en el mateix període de temps, respectivament.

2.2. Permeabilitat de la interferència

Presentem en aquest apartat una comparació dels recursos d'actualització lèxica i dels manlleus dels lemes nous del DRAE21 i del DRAE22 amb la voluntat d'establir fins a quin punt el leuari de cada diccionari admet lemes que no són genuïns.

2.2.1. Recursos de d'actualització lèxica

En el DRAE21 detectem 24 recursos d'actualització lèxica diferents i en el DRAE22 tan sols en trobem 18. S'ha produït, doncs, una reducció del nombre de recursos d'actualització lèxica diferents entre la mostra del primer i del segon diccionari.¹⁵⁰

En concret, el nombre de lemes que s'han format a partir de recursos genuïns és molt superior al nombre de manlleus i, en especial, la majoria dels lemes s'ha format a partir d'un procés de derivació o són lemes simples. Així, els recursos més habituals en els dos diccionaris són els mateixos: la sufixació, els lemes simples i els manlleus.

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE21 i DRAE22)					
Recurs d'actualització lèxica		Lemes DRAE21	Percentatge de lemes DRAE21	Lemes DRAE22	Percentatge de lemes DRAE22
Recursos genuïns	Derivació	586	50,87 %	419	53,93 %
	Composició	151	13,11 %	38	4,89 %
	Altres	91	7,90 %	96	12,36 %
Simples		203	17,62 %	139	17,89 %
Manlleus		121	10,50 %	85	10,94 %
Total		1.152	100 %	777	100 %

Taula 54: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE21 i DRAE22)

Aquestes dades permeten validar parcialment la subhipòtesi a.1, segons la qual a la macroestructura, els neologismes que s'incorporen

¹⁵⁰ Vegeu les taules 12 i 13 de l'Annex 4.

al leuari del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus. Constatem que els lemes simples també són una categoria de pes en la classificació dels recursos d'actualització lèxica. També destaquem la pèrdua de representativitat dels processos de composició en el DRAE22, i l'estabilitat del percentatge de manlleus tant en el DRAE21 com en el DRAE22.

2.2.2. Manlleus

Centrant-nos en l'estudi dels manlleus¹⁵¹, en el DRAE21 en detectem 121 procedents de 20 llengües diferents. En el DRAE22, per la seva banda, en trobem 85 que provenen, també, de 20 llengües diferents. Entre els 121 manlleus dels DRAE21, distingim 95 manlleus adaptats i 26 de no adaptats. Quant al DRAE22, dividim els 85 manlleus en 46 adaptats i 39 no adaptats. En els dos diccionaris observem que els manlleus adaptats són majoria, tot i que en el DRAE22 el nombre de manlleus no adaptats és superior. Així doncs, la tendència més habitual és que els manlleus del diccionari normatiu castellà, en qualsevol de les dues edicions, no estiguin adaptats.

Manlleus (DRAE21 i DRAE22)					
Diccionari	Nombre i percentatge de manlleus	Nombre de llengües diferents	Nombre i percentatge de manlleus adaptats	Nombre i percentatge de manlleus no adaptats	Marques temàtiques freqüents
DRAE21	121 (10,50 %)	20	95 (78,51 %)	26 (21,48 %)	informàtica
DRAE22	850 (10,94 %)	20	46 (54,11 %)	39 (45,88 %)	esports

Taula 55: Manlleus (DRAE21 i DRAE22)

Les dues llengües més freqüents en els dos diccionaris són l'anglès i el francès. A més, en el DRAE21 l'àrab també té un pes important. Més concretament, en el DRAE21 la llengua de procedència més habitual és el francès (35,43 %), mentre que en el DRAE22 és l'anglès (35,29 %). Aquest fet pot estar relacionat amb l'augment de l'ús de l'anglès en els darrers anys. Així com abans la llengua de referència era el francès, actualment és l'anglès. Tant en l'anglès, com en el francès, trobem manlleus adaptats i manlleus no adaptats. En el cas dels manlleus de l'àrab, hem considerat que tots havien estat adaptats, ja que procedeixen d'un altre alfabet.

Les llengües que tenen una representació menor i que són coincidents en els dos diccionaris són l'alemany, el català, el filipí, l'italià, el japonès, el quítxua i el taino. El quítxua tot i no formar part de les llengües amb més representació, ocupa un lloc destacat en la classificació del DRAE22.

¹⁵¹ Vegeu les taules 18, 19, 24, 25 de l'Annex 4.

Les llengües que només detectem en els manlleus del DRAE21 són l'afrikaans, el bantu, el bubi, el caló, el celta, el neerlandès, el portuguès, el rus i el tahino bihao. Quant a les llengües que només detectem en el DRAE22, aquestes són l'aimara, el basc, el búlgar, el cumantogo, el javanès, el llenca, una llengua ameríndia, el maia i el maputxe.

Si ens centrem en les marques temàtiques dels manlleus, tant en el DRAE21 com en el DRAE22 són molt escasses. En el primer en trobem deu i en el segon només vuit. La marca més habitual en el DRAE21 és *informàtica*, ja que és l'única que es repeteix més d'una vegada, en un mateix article (*bit*). La més habitual del DRAE22 és *esports*, també amb dos casos, però en diferents articles (*blocar*, *bulín*). La resta de marques del DRAE21 són *blasó*, de l'alemany; *biologia*, *milícia*, *psicologia*, *química*, *tecnologia* i *esports*, de l'anglès; i *arquitectura* i *literatura*, de l'àrab. Les del DRAE22 són *Dep* (esports), *Fís* (física) i *Bioquím* (bioquímica), del francès; i *Inform* (informàtica), *Fís* (física), *Econ* (economia) i *Tecnol* (tecnologia), de l'anglès. Així doncs, observem un predomini de la llengua anglesa en els dos diccionaris i una diversitat destacada en la resta de llengües també que inclouen marques.

Les dades semblen indicar que el DRAE22 és més permeable a l'entrada de lemes procedents d'altres llengües, pels motius següents:

- a. El nombre de manlleus s'ha reduït en el lemarí del DRAE22, tot i que el percentatge de manlleus nous en el DRAE22 és superior.
- b. El nombre de llengües de procedència dels manlleus es manté estable en els dos diccionaris.
- c. En el DRAE21 predominen els manlleus del francès per sobre dels de l'anglès, i en el DRAE22 és justament al revés. Aquest fet pot indicar un canvi en la llengua estrangera de referència i una adaptació de la norma a aquesta nova situació.
- d. Les diferències entre els manlleus adaptats i no adaptats són més destacades entre el DRAE16 i el DRAE21, que no entre el DRAE21 i el DRAE22.

2.3. Orientació dels usos

A partir de l'estudi de les marques d'ús i les marques temàtiques, ens proposem comparar fins a quin punt el DRAE21 i el DRAE22 orienten els usos dels lemes.

2.3.1. Marca d'ús

Comparem en aquest apartat les marques d'ús procedents dels diccionaris DRAE21 i DRAE22.¹⁵² En el DRAE21 obtenim 183 marques entre els 1.152 articles analitzats, que agrupem en vuit marques diferents. En el DRAE22 el nombre total de marques és inferior, trobem 127 marques entre els 777 articles revisats, i les classifiquem en una diversitat més àmplia de marques (12). El nombre de lemes que inclouen marques són 152 en el DRAE21 i 114 en el DRAE22. Per tant, en el primer diccionari un 13,19 % dels lemes estan marcats i en el segon un 14,67 %.

Marca d'ús (DRAE21 i DRAE22)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DRAE21	159	206	40	13,8 %
DRAE22	56	57	18	7,2 %

Taula 56: Marca d'ús (DRAE21 i DRAE22)

Les marques més freqüents del DRAE21 són *ant.* (antic, 32,79 %), *fam.* (familiar, 24,04 %) i *fig.* (figurat, 24,04 %). Les marques menys freqüents són *p. us.* (poc utilitzat, 7,65 %), *vulg.* (vulgar, 5,46 %), *desus.* (en desús, 3,28), *rur.* (rural, 1,64 %), *coloq.* (col·loquial, 1,09 %). En el DRAE22, per la seva banda, hi destaca per sobre de la resta la marca *coloq.* (col·loquial), que es troba en gairebé el 70 % d'articles marcats. La resta de marques són *despect.* (despectiu, 7,09 %), *vulg.* (vulgar, 6,3 %) i *p. us.* (poc utilitzat, 5,51 %), *cult.* (culte, 2,36 %), *fest.* (festiu, 2,36 %), *rur.* (rural, 1,57 %), *malson.* (malsonant, 1,57 %), *jerg.* (argot, 1,57 %), *eufem.* (eufemisme, 1,57 %), *desus.* (en desús, 0,79 %) i *irón.* (irònic, 0,79 %).

Les marques comunes entre els dos diccionaris tan sols són cinc: *p. us.* (poc utilitzat), *vulg.* (vulgar), *desus.* (en desús), *rur.* (rural), *coloq.* (col·loquial). Les marques que només apareixen en el DRAE21 són *ant.* (antic), *fam.* (familiar) i *fig.* (figurat). Les que només detectem en el DRAE22 són *despect.* (despectiu), *cult.* (culte), *fest.* (festiu), *malson.* (malsonant), *jerg.* (argot), *eufem.* (eufemisme) i *irón.* (irònic). Per tant, la varietat de marques que només apareixen en el DRAE22 és superior a les que només recollim en el DRAE21.

A partir dels resultats exposats, considerem que en el DRAE22 hi ha una major orientació dels usos. Ens recolzem en les afirmacions següents:

¹⁵² Vegeu les taules 30, 31, 37, 38 de l'Annex 4.

- a. L'augment en el percentatge de lemes marcats en el DRAE22 indica una voluntat de jerarquitzar els usos major que en el DRAE21.
- b. L'augment en la diversitat de marques és també superior en el DRAE22 que en el DRAE21.

2.3.2. Marca temàtica

Ni el DRAE21 ni el DRAE22 presenten un nombre destacat de marques temàtiques.¹⁵³ Més concretament, detectem 206 marques en 159 articles dels 1.152 analitzats del DRAE21 (13,8 %). En el DRAE22 aquesta xifra encara és més reduïda, tan sols trobem 57 marques temàtiques repartides en 56 articles (7,2 %). Quant al nombre de marques diferents, en el DRAE21 en trobem 40 i en el DRAE22 tan sols 18. Aquesta dada també confirma la reducció de marques en el diccionari normatiu actual.

Marca temàtica (DRAE21 i DRAE22)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DRAE21	159	206	40	13,8 %
DRAE22	56	57	18	7,2 %

Taula 57: Marca temàtica (DRAE21 i DRAE22)

Les marques més freqüents en el DRAE21 i en el DRAE22 no coincideixen en gairebé cap cas. Així com en el DRAE21 aquestes són *botànica* (20,87 %), *zoologia* (11,65 %) i *química* (9,71 %), en el DRAE22 són *Fís* (física, 22,81 %), *Biol* (biologia, 14,04 %), *Quím* (química, 10,53 %) i *Ling* (lingüística, 10,53 %). Observem doncs que l'única marca en comú correspon a *química*. Quant a les marques menys representatives, en el DRAE21 destaquen *biologia* (8,74 %)¹⁵⁴, *medicina* (7,8 %), *patologia* (3,4 %), *anatomia* (2,91 %), *física* (2,91 %), *lingüística* (2,43 %), *fisiologia* (2,43 %) o la *gramàtica* (1,94 %). En el DRAE22 algunes de les marques menys representatives són *Quím* (química, 10,53 %), *Ling* (lingüística, 10,53 %), *Bioquím* (bioquímica, 7,02 %), *Dep* (esports, 7,02 %), *Econ* (economia, 5,26 %), *Mat* (matemàtiques, 3,51 %) i *Inform* (informàtica, 3,51 %).

Els resultats més rellevants d'aquesta anàlisi són que en tots dos diccionaris predomina el lèxic comú per sobre del lèxic especialitzat, fet que ens sembla lògic si tenim en compte que el diccionari és de

¹⁵³ Vegeu les taules 42, 43 de l'Annex 4.

¹⁵⁴ Aquesta marca l'hem detectat en el DRAE22 com a habitual.

llengua general. A més, els àmbits temàtics més freqüents presenten pocs punts en comú entre els dos diccionaris. L'únic àmbit comú és *química*. En canvi, sí que coincideixen alguns dels àmbits temàtics menys freqüents, com la *lingüística* o els *esports*.

2.4. Coincidència en relació amb l'ús

Comparem, en aquest apartat, les consultes dels lemes del DRAE21 i del DRAE22 en un corpus lexicogràfic i tres corpus textuals. Aquestes consultes s'han fet amb la voluntat de mesurar la coincidència dels lemes dels diccionaris en relació amb l'ús dels lemes en un context real (en els corpus textuals) o en un altre diccionari d'ús (en el corpus lexicogràfic).

2.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic

Comparem, d'una banda, el contrast entre el DRAE21 i el DUE i, de l'altra, el contrast entre el DRAE22 i el mateix DUE.¹⁵⁵ La diferència més destacada entre els dos contrastos és que entre el DRAE21 i el DUE el més habitual és la coincidència de lemes (61,37 %). Entre el DRAE22 i el DUE, en canvi, la tendència habitual és la no-coincidència (78,12 %). L'elevat percentatge de coincidència entre el DRAE21 i el DUE és sorprenent ja que en cap contrast amb corpus lexicogràfic, ni en castellà ni en català, detectem una xifra tan elevada.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE21 i DRAE22)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el DUE	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE21	726	60,02 %	sufixació, manlleus	química, medicina, biologia
DRAE22	170	21,87 %	sufixació, manlleus	biologia, química, física, bioquímica, esports

Taula 58: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE21 i DRAE22)

¹⁵⁵ Vegeu les taules 48, 49, 54, 55, 60, 61, 66, 67 de l'Annex 4.

Quant als recursos d'actualització lèxica dels lemes coincidents, en el DRAE21 els classifiquem en 22 de diferents i en el DRAE22 en 16. De nou, la sufixació (42,98 % en el DRAE21 i 38,82 % en el DRAE22) i els manlleus (13,22 % en el DRAE21 i 24,71 % en el DRAE22) són els recursos més habituals, seguits dels lemes simples i la composició culta i híbrida.

També classifiquem els lemes segons la seva marca temàtica. Cal remarcar, però, que la majoria dels articles dels lemes obtinguts en els dos contrastos no contenen informació sobre la marca temàtica (82,09 % en el DRAE21 i 87,06 % en el DRAE22). Tot i això, si ens centrem en els lemes que sí que inclouen marques, en el DRAE21 el nombre de marques és superior en quantitat i diversitat que en el DRAE22. Més concretament, en el DRAE21 detectem 26 marques temàtiques diferents i 27 seqüències de marques, i en el DRAE22 trobem 11 marques diferents i només una seqüència de marques. Les marques temàtiques més habituals dels lemes del DRAE21 són *química* (1,65 %), *medicina* (1,38 %), *biologia* (1,24 %), *patologia* (0,96 %) i *botànica* (0,83 %). Les marques del DRAE22, per la seva banda, són *Biol* (biologia, 2,35 %), *Quím* (química, 1,76 %), *Fís* (física, 1,76 %), *Bioquím* (bioquímica, 1,76 %) i *Dep* (esports, 1,18 %). Així doncs, detectem algunes marques que són coincidents en els dos diccionaris, com *química* o *biologia*.

A partir dels resultats obtinguts considerem que en el DRAE21 és més coincident en relació amb l'ús que el DRAE22. Hem de tenir en compte que la publicació del DUE és anterior a la publicació del DRAE22.

2.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus textual

Comparem, en aquest apartat, el contrast dels diccionaris DRAE21 i DRAE22 amb diversos corpus textuais.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española

El nombre de lemes nous del DRAE21 documentats en el Corpus CREA és de 696 (6.157.185 ocurrences¹⁵⁶) (60,41 %), i els del DRAE22 en el mateix corpus són 468 (31.284 ocurrences) (60,23 %).

---

¹⁵⁶ Volem destacar també el nombre elevat d'ocurrences que detectem en el DRAE21. Aquest fet es deu a què el DRAE16 no conté l'article *la* en el seu lemarí, que sí que s'inclou en el DRAE21. Per aquest motiu aquest lema forma part del nostre corpus i ha estat consultat en el CREA.

Per tant, la coincidència entre els diccionaris i el CREA és elevada. Aquesta coincidència es pot deure al fet que, tant els diccionaris com el corpus, són obres de la RAE. Per tant, el CREA pot ser una font per a l'elaboració del diccionari, ja que no només pertany a la mateixa institució sinó que, a més, és un corpus obert¹⁵⁷ en constant elaboració.¹⁵⁸

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (DRAE21 i DRAE22)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el CREA	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE21	696	60,41 %	sufixació, manlleus	química, biologia i medicina
DRAE22	468	60,23 %	sufixació, manlleus	Biol, Fis, Quim

Taula 59: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (DRAE21 i DRAE22)

Quant als recursos d'actualització lèxica que detectem en els lemes coincidents, en el DRAE21 en trobem 18, mentre que en el DRAE22 aquesta xifra és lleugerament inferior (17). El recurs més freqüent, tant en el DRAE21 com en el DRAE22, és la sufixació (45,26 % en el DRAE21 i 51,07 % en el DRAE22). Altres recursos destacats en les dues edicions del DRAE són els manlleus (12,36 % en el DRAE21 i 14,96 % en el DRAE22) i el lemes simples (9,20 % en el DRAE21 i 11,32 % en el DRAE22). Així doncs, les diferències que presenten un diccionari i l'altre en aquest aspecte són mínimes.

Si ens centrem en les marques temàtiques, el fenomen més habitual és, un cop més, que els lemes no incorporin aquest tipus d'informació (85,63 % en el DRAE21 i 90,81% en el DRAE22). En concret, en el DRAE21 hem recollit 28 marques temàtiques i 29 seqüències de marques diferents. En el DRAE22 el nombre de marques diferents s'ha reduït fins a 16 i només trobem una seqüència de marques. Així doncs, la diversitat de marques és inferior entre els lemes nous del leuari del DRAE22. Les marques temàtiques que tenen unes freqüències més altes són, en el DRAE21, *química* (1,58 %), *biologia* (1,44 %) i *medicina* (1,29 %). La resta de marques tenen una representació gairebé nul·la. I en el DRAE22 són *Biol* (biologia, 1,71 %), seguit de prop per *Fís* (física, 1,50 %). La resta de marques també tenen una representativitat molt escassa.

¹⁵⁷ La versió del CREA que hem consultat comprèn textos dels anys 1975-2004.

¹⁵⁸ Vegeu les taules 78, 79, 81, 82, 84, 85 de l'Annex 4.

Els resultats semblen indicar que tots dos diccionaris tenen uns percentatges de lemes nous documentats en el CREA molt alts en relació amb la resta de contrastos amb altres corpus textuais. També observem que es produeix una coincidència lleugerament superior en relació amb l'ús en el DRAE21, tot i que les diferències que presenta amb el DRAE22 són poques. Aquests percentatges elevats poden estar justificats pel fet que tant els diccionaris DRAE21 i DRAE22, com el CREA, són obres de la RAE i per tant, aquest corpus pot haver estat una font per a l'elaboració del diccionari de l'Acadèmia.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Presentem a continuació els resultats obtinguts en la consulta dels lemes del DRAE21 i del DRAE22 en el Corpus Tècnic de l'IULA.¹⁵⁹ En el primer contrast, els lemes coincidents entre el DRAE21 i el Corpus Tècnic són 316 (15.822 ocurrences) (27,43 %). En el segon, la coincidència entre el DRAE22 i el Corpus Tècnic és de 306 lemes (3.296 ocurrences) (19,94 %).

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DRAE21 i DRAE22)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Corpus Tècnic	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE21	316	27,43 %	sufixació, manlleus	química, biologia
DRAE22	155	19,94 %	sufixació, manlleus	Quim, Fis, Dep

Taula 60: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DRAE21 i DRAE22)

En la classificació dels lemes segons el seu recurs d'actualització lèxica, en el DRAE21 detectem 16 recursos, entre els quals la sufixació segueix sent el més habitual (39,87 %) seguit dels manlleus (17,72 %). Altres recursos destacats són la composició híbrida (7,28 %), els neologismes simples (6,96 %), els neologismes simples construïts (6,01 %), la composició patrimonial (5,05 %) i la prefixació (4,11 %). Quant al DRAE22, classifiquem els lemes en 14 recursos diferents, i la sufixació és, de nou, el recurs més repetit (49,03 %). El segon recurs més representatiu és el manlleu (23,23 %), seguit de la composició híbrida (6,45 %), la composició culta (4,52 %), la prefixació (2,58 %) i la composició patrimonial (2,58 %).

¹⁵⁹ Vegeu les taules 90, 91, 96, 97, 102, 103 de l'Annex 4.

Les marques temàtiques que detectem en el DRAE21 són 316, que classifiquem en 17 de diferents. També detectem 18 seqüències de marques. En el DRAE22 aquestes marques s'han reduït fortament, i tan sols les trobem en 56 articles, en els quals distingim nou marques diferents. A partir d'aquestes dades, observem que la tendència en els diccionaris normatius castellans és de no incloure aquest tipus d'informació en l'article lexicogràfic. En concret, en el DRAE21 el percentatge d'articles coincidents marcats temàticament és el 14,24 %, i en el DRAE22 és el 13,55 %. Així doncs, tant en un diccionari com l'altre es confirma que el nombre de marques temàtiques és escàs.

Quant als lemes que sí que estan marcats, detectem que en el DRAE21 les marques es repeteixen com a màxim en quatre lemes. Les marques amb una representació més alta són *química*, *biologia*, *medicina*, *bioquímica*, *òptica*, *fisiologia* i *lingüística*. En el DRAE22 les marques amb una representativitat més alta són cinc: *Quím* (química), *Fís* (física), *Dep* (esports), *Bioquím* (bioquímica) i *Biol* (biologia).

Les dades apunten a què la coincidència dels lemes amb el Corpus Tècnic de l'IULA és més elevada en el DRAE21 i, per tant, el percentatge de coincidència és decreixent entre les dues obres de l'Acadèmia.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

L'últim corpus on consultem amb els lemes del DRAE21 i del DRAE22 és el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia (IULA-UPF).¹⁶⁰ Els resultats indiquen que entre el DRAE21 i el Banc BOBNEO només hi ha 92 lemes coincidents (401 ocurrències) (7,98 %). Entre el DRAE22 i el Banc BOBNEO, per la seva banda, detectem 148 lemes coincidents (922 ocurrències) (19,04 %). Observem, doncs, un augment considerable del percentatge de lemes coincidents entre una edició i l'altra del diccionari.

---

¹⁶⁰ Vegeu les taules 108, 109, 114, 115, 120 121 de l'Annex 4.

Contrast dels lemes dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DRAE21 i DRAE22)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Banc BOBNEO	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE21	92	7,98 %	sufixació, manlleus	biologia, química, medicina
DRAE22	148	19,04 %	sufixació, manlleus	Econ, Dep, Biol

Taula 61: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DRAE21 i DRAE22)

En la classificació dels lemes segons el seu recurs d'actualització lèxica, en el DRAE21 distingim 12 recursos d'actualització lèxica diferents, entre els quals destaquen la sufixació (31,52 %), els manlleus (23,91 %) i la composició híbrida (15,22 %). Amb una representativitat més baixa, però tot i així destacada, trobem la prefixació (8,70 %) i la composició patrimonial (7,61 %). En el DRAE22 el nombre de recursos diferents és lleugerament inferior, n'hi ha 11. Entre aquests, els més habituals són els mateixos que per al DRAE21: la sufixació (50%) i els manlleus (26,35 %) són els més freqüents, i la composició híbrida (6,76 %), culta (4,05 %) i patrimonial (3,38 %), a més dels neologismes simples (4,05 %) i la prefixació (2,03 %), tenen unes freqüències mitges.

Les marques temàtiques són escasses, un cop més, en les dues obres lexicogràfiques. En el DRAE21 només hi ha 6 articles que presenten una sola marca. Per tant, els lemes sense marcar són el 83,70 % dels casos. En el DRAE22 les marques detectades són nou, seguint amb la mateixa tendència del DRAE22. En aquest diccionari, però, el percentatge d'articles sense marca temàtica encara és més alt (89,19 %).

En concret, en el DRAE21 les marques més habituals són *biologia* (3,26 %), *química* (2,17 %) i *medicina* (2,17 %), i en el DRAE22 són *Econ* (economia, 2,03 %), *Dep* (esports, 2,03 %) i *Biol* (biologia, 2,03 %). Així doncs, la marca *biologia* és l'única coincident entre les més freqüents dels dos diccionaris.

Els resultats semblen mostrar que el grau de coincidència en relació amb l'ús és superior en el DRAE22. Per tant, considerem en aquest punt que el DRAE22 conté més lemes nous registrats en la premsa escrita en castellà que el DRAE21.

3. El diccionaris d'ús castellà: el DEA

En aquest apartat comparem els resultats obtinguts en el creuament en què participen els dos diccionaris normatius (DRAE21-DRAE22), i el creuament que inclou un diccionari normatiu i un diccionari d'ús (DRAE22-DEA). D'aquesta manera comparem les diferències que presenta la norma lingüística en el diccionari normatiu (DRAE22) en relació amb les característiques de la norma lingüística en el diccionari d'ús (DEA).

3.1. Innovació lèxica

Les diferències que presenten aquests dos creuaments es fan evidents tan sols observant el nombre de lemes nous que presenta el diccionari normatiu més actual, el DRAE22 (777 lemes, 462 de la lletra *b* i 315 de la lletra *l*), i el nombre de lemes nous del diccionari d'ús DEA (1.544 lemes, 963 de la lletra *b* i 581 de la lletra *l*).

Innovació lèxica (DRAE22 i DEA)		
Diccionari	Nombre de lemes nous	Percentatge de lemes nous
DRAE22	777	0,87 %
DEA	1.544	2,05 %

Taula 62: Innovació lèxica (DRAE22 i DEA)

Els percentatges de representativitat d'aquests lemes nous respecte el total de lemes del diccionari és del 0,87 % en el DRAE22 i el 2,05 % en el DEA.¹⁶¹

Creiem que el DEA presenta una major innovació lèxica que el DRAE22. Aquesta dada era esperable, ja que es tracta de la comparació de dos tipus de diccionaris diferents. No ens sorprèn, doncs, que el diccionari d'ús restringeixi, en menor mesura que el diccionari normatiu, l'entrada de lemes nous.

3.2. Permeabilitat a la interferència

Comparem en aquest apartat els recursos d'actualització lèxica i els manlleus obtinguts en l'estudi del DRAE22 i del DEA. Tenim per objectiu establir quin dels dos diccionaris presenta una permeabilitat a la interferència major.

---

¹⁶¹ El DEA inclou 75.000 lemes.

3.2.1. Recursos d'actualització lèxica

Classifiquem els 777 lemes resultants del DRAE22 en 18 recursos d'actualització lèxica diferents, i els 1.544 lemes del DEA en 22. Tant en un creuament com en l'altre, els tres recursos més habituals són els mateixos, tot i que els percentatges de representativitat presenten algunes diferències: la sufixació, els lemes simples i els manlleus.¹⁶²

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE22 i DEA)					
Recurs d'actualització lèxica		Lemes DRAE22	Percentatge de lemes DRAE22	Lemes DEA	Percentatge de lemes DEA
Recursos genuïns	Derivació	419	53,93 %	805	52,14 %
	Composició	38	4,89 %	221	14,31 %
	Altres	96	12,36 %	73	4,73 %
Simples		139	17,89 %	213	13,80 %
Manlleus		85	10,94 %	232	15,03 %
Total		777	100 %	1.544	100 %

Taula 63: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (DRAE22 i DEA)

A partir de les dades exposades i de la validació de la subhipòtesi a.1¹⁶³, constatem que el DEA presenta un percentatge de manlleus superior al del DRAE22, així com de lemes formats per composició. La categoria *altres*, per la seva banda, que engloba tots els recursos d'actualització lèxica que no són processos de derivació o composició, ha disminuït de forma destacada.

3.2.2. Manlleus

A partir de l'estudi dels recursos d'actualització lèxica, comparem en aquest apartat els manlleus detectats en el DRAE22 i en el DEA.¹⁶⁴ Entre els 777 lemes nous del DRAE22 trobem 85 manlleus (10,94 %) que classifiquem entre 46 manlleus adaptats i 39 no adaptats. A més, també classifiquem aquests 85 manlleus en 20 llengües d'origen diferents. Quant als 1.544 lemes obtinguts en el DEA, detectem 232 manlleus (15,04 %) de 21 llengües diferents, dels quals 27 són adaptats i 205 no adaptats.

¹⁶² Vegeu les taules 13 i 14 de l'Annex 4.

¹⁶³ A la macroestructura, els neologismes que s'incorporen al leuari del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus.

¹⁶⁴ Vegeu les taules 19, 20, 25, 26 de l'Annex 4.

Manlleus (DRAE22 i DEA)					
Diccionaris	Nombre de manlleus	Nombre de llengües diferents	Nombre de manlleus adaptats	Nombre de manlleus no adaptats	Marques temàtiques freqüents
DRAE22	850 (10,94 %)	20	46 (54,11 %)	39 (45,88 %)	Dep, Fís Bioquí, Inform, Econ, Tecnol
DEA	232 (15,04 %)	21	27 (11,63 %)	205 (88,36 %)	Informát, Mús, Golf

Taula 64: Manlleus (DRAE22 i DEA)

Tant en els manlleus del DRAE22 com del DEA destaquen dues llengües d'origen: l'anglès i el francès. En concret, detectem 30 manlleus de l'anglès en el DRAE22 (35,29 %), dels quals n'hi ha 11 d'adaptats i 19 de no adaptats. En el DEA, per la seva banda, en trobem 125 (53,88 %), cinc dels quals són adaptats i 120 no adaptats. Quant al francès, entre els lemes del DRAE22 trobem 24 manlleus d'aquesta llengua (28,24 %), que classifiquem en 13 manlleus adaptats i 11 de no adaptats. En el DEA en trobem gairebé el doble, és a dir, 47 (20,26 %), tots ells no adaptats. Per tant, les llengües d'origen més freqüents són les mateixes en els dos diccionaris, l'anglès i el francès, tot i que en el DEA els percentatges de representativitat d'aquestes dues llengües juntes són superiors als percentatges obtinguts en el DRAE22 (74,14 % en el DEA i 63,53 %).

Quant a la resta de llengües d'origen, no en destaca cap altra en els dos diccionaris. Totes les llengües presenten uns percentatges molt inferiors, i en cap cas arribem al 5 % de representativitat. Per exemple, en el DRAE22, trobem quatre manlleus del quítxua (4,71 %), tots adaptats. També detectem tres manlleus amb l'etiqueta d'origen incert (3,53 %), un d'ells adaptat i dos de no adaptats. L'italià també presenta tres manlleus (dos adaptats i un de no adaptat). En el DEA només destaca l'alemany (4,74 %), i, com en el DRAE22, també la categoria de llengua d'origen incert (4,74 %) i l'italià (3,45 %).

També ens fixem amb les marques temàtiques que s'inclouen en els seus articles lexicogràfics, que en cap dels dos diccionaris són gaire elevades. Per exemple, en el DRAE22 tan sols registrem vuit manlleus, que procedeixen de les dues llengües d'origen més habituals, l'anglès (50 %) i el francès (50 %). Més concretament, detectem tres àrees temàtiques en els manlleus procedents del francès i quatre en els de l'anglès. Les àrees temàtiques del francès són *Dep* (esports), *Fís* (física) i *Bioquí*m (bioquímica). Quant a les àrees temàtiques de l'anglès, aquestes són *Inform* (informàtica), *Fís* (física), *Econ* (economia) i *Tecnol* (tecnologia). En el DEA el nombre de marques és superior, són 55 si tenim en compte les repeticions i 37 si tenim en compte el nombre de marques diferents. Les llengües d'origen dels manlleus són l'anglès, el francès, l'italià, l'alemany i el

català. Cap d'aquestes marques es repeteix més de quatre vegades en diferents articles, i el més habitual és que tan sols aparegui una vegada en un article. Les marques més habituals són *Informát* (informàtica, de l'anglès, 7,27 %), *Mús* (música, de l'anglès, 7,27 %), *Golf* (de l'anglès, 7,27 %) i *Mús* (música, de l'italià, 5,45 %).

El DEA és el diccionari que incorpora més manlleus, per tant considerem que la seva resistència a la incorporació de mots d'altres llengües és inferior. Basem aquesta afirmació en les dades següents:

- a. El DEA presenta un percentatge de manlleus superior al del DRAE22.
- b. En el DRAE22 són més nombrosos els manlleus adaptats (46) que els no adaptats (39), mentre que en el DEA és al revés, hi ha 27 manlleus adaptats en front a 205 de no adaptats.
- c. El manlleus del DEA procedeixen d'un nombre superior de llengües d'origen.

3.3. Orientació dels usos

A continuació comparem les marques d'ús, incloent les marques temàtiques, del DRAE22 i del DEA, amb la voluntat de determinar quin dels dos diccionaris presenta una major orientació dels usos.

3.3.1. Marca d'ús

Entre els lemes nous del DRAE22 trobem 127 marques d'ús (16,34 %), que classifiquem en 12 marques diferents. Entre aquestes, la més habitual és la marca *coloq.* (col·loquial) (70 %). La resta de marques que també destaquen, tot i presentar uns percentatges més escassos, són *despect* (despectiu, 7,09 %), *vulg.* (vulgar, 6,3 %) i *p. us.* (poc utilitzat, 5,51 %).¹⁶⁵

Marca d'ús (DRAE22 i DEA)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DRAE22	56	57	18	7,2 %
DEA	417	470	13	27 %

Taula 65: Marca d'ús (DRAE22 i DEA)

En el DEA, per la seva banda, detectem 470 marques d'ús entre els 1.544 lemes revisats (30,45 %), que podem classificar en 13 de

¹⁶⁵ Vegeu les taules 31, 32, 37, 38 de l'Annex 4.

diferents. Així doncs, predominen els articles lexicogràfics sense cap marca d'ús. Les marques d'ús més habituals són *reg* (regional, 33,19 %) i *raro* (estrany, 20,43 %). Aquestes dues marques representen el 53,62 % del total de marques.

Com es pot observar, els dos diccionaris no presenten gaires similituds en les marques. Si bé és cert que certes marques són coincidents, com *col·loquial*, *despectiu*, *argot* o *vulgar*, els percentatges de repetició d'aquestes marques en els articles són diferents en un diccionari i en l'altre.

Comprovem que tant el DRAE22 com el DEA usen marques d'ús, tot i que no és habitual detectar marques en els articles lexicogràfics. Considerem, doncs, que el DEA podria ser més explícit en l'orientació dels usos que el DRAE22. Ens basem en les afirmacions següents:

- a. El DEA inclou un nombre més elevat de marques d'ús que el DRAE22, així que es dedueix que hi ha una major orientació dels usos en els seus lemes.
- b. El DEA inclou una varietat superior de marques d'ús.

3.3.2. Marca temàtica

Troben 18 marques temàtiques diferents (57 ocurrencies) en els 777 articles dels lemes nous del DRAE22. Més concretament, aquestes 57 ocurrencies es troben en 56 articles lexicogràfics, és a dir, només el 7,2 % dels lemes estan marcats. En el cas dels 1.544 lemes del DEA, detectem un nombre superior de marques diferents, 70 (495 ocurrencies). Més concretament, les 495 marques es troben en 465 articles lexicogràfics diferents. Així doncs, en la mostra analitzada només un 30,11 % dels lemes inclouen una o més marques d'aquest tipus.¹⁶⁶

Marca temàtica (DRAE22 i DEA)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DRAE22	56	57	18	7,2 %
DEA	465	495	70	30,11 %

Taula 66: Marca temàtica (DRAE22 i DEA)

Les marques més freqüents en els articles dels lemes del DRAE22 són *Fís* (física, 22,81 %), *Biol* (biologia, 14,04 %), *Quím* (química, 10,53 %) i *Ling* (lingüística, 10,53 %). Aquestes quatre marques juntes

¹⁶⁶ Vegeu les taules 43 i 44 de l'Annex 4.

representen més de la meitat del casos (57,91 %). Les més habituals del DEA són *Med* (medicina, 17,98 %), *Biol* (biologia, 10,91 %) i *Quím* (química, 10,91 %), que juntes representen el 39,8 % dels lemes. Observem també que entre un creuament i l'altre hi ha dues marques que coincideixen i que, a més, es troben entre les més representatives, *Biol* (biologia) i *Quím* (química). Les marques temàtiques són, per tant, més nombroses i variades en el DEA que en el DRAE22.

3.4. Coincidència en relació amb l'ús

Comparem les consultes dels lemes del DRAE22 i el DEA en corpus lexicogràfics i textuals amb l'objectiu de determinar coincidència dels diccionaris en altres corpus lexicogràfics i textuals.

3.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic

Ens ocupem a continuació dels resultats obtinguts en la consulta dels lemes DRAE22 i del DEA en el DUE.¹⁶⁷ En les dues consultes, el més habitual és que els lemes dels dos diccionaris i el DUE no coincideixin (78,12 % de no-coincidència amb el DRAE22 i 86,52 % de no-coincidència amb el DEA). Més concretament, entre el DRAE22 i el DUE hi ha 170 lemes coincidents, i entre el DEA i el mateix diccionari en trobem 208.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE22 i DEA)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el DUE	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE22	170	21,87 %	sufixació, manlleus	biologia, química, física, bioquímica, esports
DEA	1.544	13,48 %	manlleus, sufixació	Quim, Biol, Bot

Taula 67: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (DRAE22 i DEA)

En la classificació dels lemes segons el seu recurs d'actualització lèxica, agrupem els 170 lemes del DRAE22 en 16 recursos

¹⁶⁷ Vegeu les taules 49, 50, 55, 56, 61, 62, 67, 68 de l'Annex 4.

d'actualització lèxica diferents, i els 208 lemes del DEA en 17 recursos. Els recursos més habituals del DRAE22 són la sufixació (38,82 %) i els manlleus (24,71 %). Aquests dos recursos representen el 63,53 % dels lemes. Quant als recursos més repetits entre els lemes del DEA, trobem novament els manlleus (32,21 %) i la sufixació (27,40 %), a més dels lemes simples (13,46 %). Aquests tres recursos junts representen el 73,07 % dels casos. Volem destacar el fet que els manlleus siguin el recurs més habitual i no la sufixació.

Quant a les marques temàtiques, en els articles del DRAE22, detectem 11 marques diferents i només una seqüència de marques (12,94 %), així que la tendència més habitual és que els articles del DRAE22 no incloguin aquest tipus d'informació. Cap de les 11 marques temàtiques que detectem té una freqüència destacada, tot i això, cinc marques que tenen freqüència superior a un lema. Aquestes marques són *Biol* (biologia, 2,35 %), *Quím* (química, 1,76 %), *Fís* (física, 1,76 %), *Bioquím* (bioquímica, 1,76 %) i *Dep* (esports, 1,18 %). L'única seqüència de marques que detectem és *Fís/Geom* (0,59 %).

En el DEA el nombre de marques detectades en els seus articles lexicogràfics és superior. En concret, hi ha 22 marques que es troben soles en l'article lexicogràfic i cinc seqüències de marques. Tot i això, es manté com a tendència habitual que els articles no estiguin marcats temàticament (72,12 %). En cas que el lema inclogui alguna marca temàtica, les més habituals són *Quím* (química, 3,85 %), *Biol* (biologia, 3,37 %), *Bot* (botànica, 2,40 %), *Med* (medicina, 1,92 %), *Mus* (música, 1,92 %) i *Zool* (zoologia, 1,92 %). Les cinc seqüències de marques presenten unes freqüències relatives encara més baixes (0,48 %): *(Golf)(Mil)(Pol)*, *(Med)(E)(E)*, *(Ferroc)(Boxeo)(Tenis)*, *(Pol)(Com)* i *(Rel catól)*.

A partir dels resultats obtinguts considerem que el DRAE22 té un percentatge de lemes nous documentats en el DUE més alt que el percentatge de lemes nous del DEA presents en el mateix diccionari.

3.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais

Presentem en aquest apartat els resultats obtinguts en les consultes dels lemes del DRAE22 i el DEA en els tres corpus textuais habituals.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española

En el contrast entre els lemes DRAE22 i el CREA obtenim 468 lemes (31.284 ocurrences) (60,23 %). Quant al contrast entre els lemes del DEA i el CREA, trobem 807 lemes coincidents (38.033 ocurrences) (52,27 %). Volem destacar el fet que entre el DEA i el CREA coincideixin més de la meitat dels lemes, ja que són dos recursos que no pertanyen a la mateixa institució, tot i que l'autor del DEA sigui membre de la RAE.¹⁶⁸

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (DRAE22 i DEA)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el CREA	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE22	468	60,23 %	sufixació, manlleus	Biol, Fis, Quim
DEA	807	52,27 %	sufixació, manlleus	Med, Quím, Biol, Mus, Anat, E

Taula 68: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (DRAE22 i DEA)

En la classificació dels lemes segons el seu recurs d'actualització lèxica, detectem 17 recursos d'actualització lèxica diferents en els lemes del DRAE22 i 19 en els del DEA. Tant en el DRAE22 com en el DEA destaca per sobre de la resta la sufixació (51,07 % en el DRAE22 i 40,02 % en el DEA). Com és habitual, els altres recursos d'actualització lèxica que també són nombrosos, a banda de la sufixació, són els manlleus (14,96 % en el DRAE22 i 23,54% en el DEA) i els lemes simples (11,32 % en el DRAE22).

En l'anàlisi de les marques temàtiques, trobem 43 marques en el DRAE22 (16 marques diferents) i una seqüència de marques. En el DEA, per la seva banda, detectem un nombre superior de marques: 247 marques (49 marques diferents) i 15 seqüències de marques. Tot i això, tant en un contrast com en l'altre, el fenomen més habitual és que l'article lexicogràfic no inclogui cap tipus de marca temàtica (90,81 % en el DRAE22 i 69,39 % en el DEA).

En el 9,19 % restant dels lemes del DRAE22, la marca temàtica més representativa més *Biol* (biologia, 1,71 %) seguida de prop per *Quím* (química, 1,07 %). La resta de marques també tenen una representativitat molt escassa com, per exemple, *Bioquím* (bioquímica, 0,85 %), *Dep* (esports, 0,85 %), *Econ* (economia, 0,64 %) i *Inform*

¹⁶⁸ Vegeu les taules 79, 80, 82, 83, 85, 86 de l'Annex 4.

(informàtica, 0,43 %). L'única seqüència de marques que detectem és *Fís/Geom* en un sol lema (*baricentro*). Aquest lema es repeteix fins a vuit vegades en el CREA.

En el DEA, les marques temàtiques més habituals són *Med* (medicina, 6,07 %), *Quím* (química, 3,59 %), *Biol* (biologia, 3,47 %), *Mus* (música, 1,24 %), *Anat* (anatomia, 1,24 %) i *E* (especialitats varies, 1,12 %). Quant a les seqüències de marques, totes elles només apareixen en un lema (0,12 %), tot i que aquest es pot repetir diverses vegades en el corpus. Algunes de les més representatives són: (*Ecol*)(*Dep*)(*Anat*), (*Coc*)(*Dep*, *Taur*)(*Naipes*)(*Naipes*)(*Coc*), (*Agric*)(*Biol*), (*Biol*)(*Biol*) o (*Mat*)(*Bot y Zool*).

Les dades semblen indicar que el DRAE22 és un diccionari més coincident amb el CREA que el DEA. Aquest fet no ens sorprèn ja que el DRAE22 i el CREA pertanyen a la mateixa institució. El DEA, per la seva banda, inclou un percentatge de manlleus documentats en el CREA superior al del DRAE22.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

El nombre de lemes coincidents entre la mostra del DRAE22 i el Corpus Tècnic és de 155 lemes (1.666 ocurrences) (19,94 %). En la consulta dels lemes del DEA en el Corpus Tècnic, d'altra banda, trobem 215 lemes coincidents (2.348 ocurrences) (13,92 %). Així doncs, tant en un diccionari com en l'altre la tendència habitual és que els lemes no coincideixin amb el Corpus Tècnic.¹⁶⁹

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DRAE22 i DEA)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Corpus Tècnic	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE22	155	19,94 %	sufixació, manlleus	Quim, Fis, Dep
DEA	215	13,93 %	manlleus, sufixació	Biol, Med, Quím

Taula 69: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DRAE22 i DEA)

Classifiquem els lemes del DRAE22 en 14 recursos d'actualització lèxica i els del DEA en 15. La sufixació és, de nou, el recurs

¹⁶⁹ Vegeu les taules 91, 92, 97, 98, 103, 104 de l'Annex 4.

d'actualització lèxica predominant en el DRAE22 (49,03 %). El segon recurs més habitual és el manlleu (23,23 %). En el DEA, en canvi, aquests dos recursos, tot i ser també els més freqüents, presenten uns percentatges de representativitat invertits, és a dir, el manlleu és el recurs més habitual (36,28 %), seguit per la sufixació (35,35 %).

Les dades obtingudes en l'estudi de les marques temàtiques dels lemes coincidents no aporten informació destacada ni en el DRAE22 ni en el DEA. Entre els 155 lemes coincidents del DRAE22 detectem 21 lemes marcats (nou marques temàtiques diferents). Així doncs, el fenomen més habitual és que els articles d'aquest diccionari no incloguin cap marca d'aquest tipus (86,45 %). Les marques que presenten una representativitat més alta són cinc (1,94 %): *Quím* (química), *Fís* (física), *Dep* (esports), *Bioquim* (bioquímica) i *Biol* (biologia). Volem destacar el fet que en el DRAE22 no detectem cap seqüència de marques, i que en d'altres consultes era un fet habitual.

En el DEA el nombre de marques detectades és superior al del DRAE22, ja que detectem 27 marques individuals diferents i cinc seqüències de marques en 71 lemes. Així, els lemes que no inclouen cap marca arriben al 66,98 % del total de lemes coincidents. Entre les marques més freqüents trobem *Biol* (biologia, 5,58 %), seguida de *Med* (medicina, 2,79 %) i *Quím* (química, 2,33 %). I les seqüències que de marques que detectem es troben totes elles en un sol lema (0,47 %) i són: *(Biol)(Biol)*, *(Pol)(Com)*, *(Golf)(Mil)(Pol)*, *(Ferroc)(Boxeo)(Tenis)* i *(Med)(E)(E)*.

Els resultats podrien indicar que el DRAE22 és un diccionari més coincident que el DEA en relació amb el Corpus Tècnic de l'IULA. Tot i això, cal destacar que el DEA continua sent un diccionari que inclou un percentatge de manlleus documentats en el Corpus Tècnic superior al del DRAE22.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

L'últim corpus que consultem és el Banc BOBNEO.¹⁷⁰ D'una banda, en la consulta dels lemes del DRAE22 en el Banc BOBNEO obtenim 148 lemes coincidents (922 ocurrences) (19,04 %). Considerem que aquest percentatge és prou satisfactori si tenim en compte els percentatges de coincidència que presenten els lemes d'aquest diccionari en els altres corpus textuals i lexicogràfic. D'altra banda, en

---

¹⁷⁰ Vegeu les taules 109, 110, 115, 116, 121, 122 de l'Annex 4.

la consulta dels lemes del DEA en el mateix banc detectem 352 lemes coincidents (2.395 ocurrencies), que suposen un percentatge més elevat que l'obtingut amb el DRAE22 (22,79 %).

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DRAE22 i DEA)				
Diccionari	Lemes coincidents amb el Banc BOBNEO	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals	Marques temàtiques més habituals
DRAE22	148	19,04 %	sufixació, manlleus	Econ, Dep, Biol
DEA	352	22,79 %	manlleus, sufixació	Med, Biol

Taula 70: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DRAE22 i DEA)

Els 148 lemes coincidents DRAE22 i el BOBNEO estan formats per 11 recursos d'actualització lèxica diferents. Entre aquests 11 recursos en destaquen, com més habitual, dos: la sufixació, amb 74 lemes (50 %), i els manlleus, amb 39 lemes (26,35 %). Entre els lemes del DEA, per la seva banda, trobem 17 recursos d'actualització diferents. Entre aquests també destaquen la sufixació i els manlleus, però l'ordre de rellevància el trobem invertit respecte els lemes del DRAE22: els manlleus (41,19 %) i la sufixació (30,40 %).

Les marques temàtiques acostumen a ser escasses en els dos diccionaris. El més habitual és que els lemes coincidents no incloguin marques temàtiques en els seus articles (89,19 % en el DRAE22 i 69,89 % en el DEA). Així, trobem 16 marques en el DRAE22 (nou marques diferents) i de 106 en el DEA (31 marques diferents i cinc seqüències de marques). En els lemes del DRAE22 les marques tenen una freqüència màxima de tres lemes (2,03 %). Les més destacades són *Econ* (economia), *Dep* (esports) i *Biol* (biologia). Entre les marques més habituals del DEA trobem *Med* (medicina, 5,11 %) i *Biol* (biologia, 4,83 %). I les seqüències de marques, amb una representativitat del 0,28 % són *(Agric)(Biol)*, *(Golf)(Mil)(Pol)*, *(Med)(E)(E)*, *(Pol)(Com)* i *(Ferroc)(Boxeo)(Tenis)*. Observem doncs que la marca de *biologia* és una de les més freqüents en els dos diccionaris.

Els lemes nous del DEA presenten una coincidència major amb els neologismes recollits en el BOBNEO que els lemes nous del DRAE22 i els neologismes del mateix corpus. El DEA és, per tant, un diccionari que podria incloure més àmpliament els neologismes del Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia procedents de la premsa

escrita actual. Aquesta dada no ens sorprèn ja que el DEA és un diccionari no normatiu.

4. Síntesi

En aquest capítol hem descrit i analitzat els diccionaris de llengua castellana (DRAE16, DRAE21, DRAE22) amb l'objectiu de caracteritzar la norma lingüística. De la mateixa manera que en el capítol anterior, ens hem servit d'un conjunt d'informacions que hem obtingut dels diccionaris, com, per exemple, les marques d'ús. També seguint la mateixa metodologia del capítol anterior, hem basat l'anàlisi en l'estudi d'un conjunt de criteris, que hem aplicat a cada diccionari: la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos, i la coincidència en relació amb l'ús.

En els diccionaris normatius DRAE21 i DRAE22, l'estudi de la innovació lèxica mostra que el DRAE21 és més innovador, ja que el percentatge de lemes nous respecte al total del diccionari és més elevat. Tal com hem dit en el capítol anterior referint-nos als diccionaris normatius catalans, és lògic suposar que el diccionari més antic, en aquest cas el DRAE21, sigui més innovador que el DRAE22, ja que el període de temps entre el DRAE16 i el DRAE21 (53 anys) és més gran que entre el DRAE21 i el DRAE22 (9 anys).

Hem estudiat també els recursos d'actualització lèxica i, en concret, ens hem centrat en els manlleus per determinar la permeabilitat a la interferència dels diccionaris normatius que ens ocupen. Hem validat la subhipòtesi segons la qual els lemes nous que s'incorporen a la nomenclatura del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus (a.1). Les dades més destacades obtingudes en l'estudi detallat dels manlleus són tres. La primera, és que s'ha augmentat el nombre de manlleus en el DRAE22. La segona mostra que s'ha mantingut en les dues edicions el nombre de llengües diferents de què procedeixen els manlleus. La tercera indica que ha augmentat el nombre de manlleus no adaptats en el DRAE22 respecte del DRAE21. Aquestes dades aporten indicis sobre la política lingüística dels diccionaris i semblen indicar que el DRAE22 és més obert a l'entrada de lemes procedents d'altres llengües.

En l'estudi de l'orientació dels usos, ens hem ocupat de les marques d'ús, incloent les temàtiques. Observem un augment en el nombre de marques d'ús en el DRAE22 respecte del DRAE21. Aquest increment podria indicar que la RAE aposta per mantenir aquest tipus d'informació en el diccionari, ja que no només inclou un major nombre

de marques, sinó que també incorpora un ventall més ampli de marques diferents.

L'últim criteri que hem aplicat és el de coincidència en relació amb l'ús, segons el qual hem comprovat quins lemes nous dels diccionaris normatius també es trobaven recollits en altres corpus lexicogràfics i textuais¹⁷¹.

En els contrastos del DRAE21 i DRAE22 amb el corpus lexicogràfic, observem que el nombre de lemes nous del DRAE21 coincidents amb els lemes del DUE és més elevat que el nombre de lemes nous del DRAE22 coincidents amb els lemes del mateix corpus. És destacable el percentatge alt que hem obtingut en el contrast entre els lemes nous del DRAE21 i els lemes del DUE, ja que en cap altre contrast de diccionaris amb el corpus lexicogràfic el percentatge de lemes coincidents superava el 50 %.

Els resultats obtinguts en el primer contrast amb corpus textuais indiquen que el percentatge de lemes nous del DRAE21 documentats en el CREA és pràcticament el mateix (tan sols un 0,2 % més alt) que el percentatge de lemes nous del DRAE22 presents en el mateix corpus (aproximadament el 60%). Aquest percentatge és elevat, i es pot deure al fet que tant els diccionaris DRAE21 i DRAE22, com el CREA, són obres de la RAE i per tant, el CREA pot haver estat una font per a l'elaboració del diccionari de l'Academia. En el segon contrast dels lemes nous dels dos diccionaris normatius amb els corpus textuais, les dades mostren que el percentatge de lemes nous del DRAE22 que es recullen en el Corpus Tècnic de premsa de l'IULA és menor que el percentatge de lemes nous del DRAE21 presents en el mateix corpus. Per tant, observem una tendència decreixent en el nombre de lemes nous dels diccionaris normatius que es troben recollits en el Corpus Tècnic. El tercer corpus textual de consulta ha estat el Banc BOBNEO. En aquest contrast hem constatat un augment important del percentatge de lemes nous coincidents amb el DRAE22, és a dir, el percentatge de lemes nous del DRAE21 que estan documentats en el BOBNEO és inferior al percentatge de lemes nous del DRAE22 que es troben recollits en el mateix banc.

Centrant-nos en l'estudi del diccionari d'ús DEA, aquest diccionari incorpora un nombre més alt de lemes nous en relació amb el DRAE22. Per tant, a partir de les dades obtingudes podríem

---

¹⁷¹ Els corpus utilitzats són el Corpus de Referencia del Español Actual de la Real Academia Española (CREA), el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada i el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

considerar que és un diccionari més permeable a la innovació lèxica. Aquesta dada no ens sorprèn, ja que per la seva naturalesa de diccionari d'ús és esperable que sigui més poc restrictiu que el diccionari normatiu.

Les diferències entre el DEA i el DRAE22, des del punt de vista de la permeabilitat a la interferència, no són destacables exceptuant les dels manlleus, per tal com el DEA inclou un percentatge superior de manlleus al del DRAE22, així com una varietat més àmplia de llengües d'origen. Les llengües predominants dels manlleus dels dos diccionaris són l'anglès i el francès. A partir d'aquests resultats creiem que les dades indiquen que el DEA és un diccionari que manifesta una resistència inferior a la interferència d'altres llengües que el diccionari normatiu.

D'acord amb l'anàlisi de l'orientació dels usos, tant el DRAE22 com el DEA inclouen marques d'ús en els seus articles lexicogràfics, tot i que els percentatges d'articles marcats són baixos. El DEA és, dels dos diccionaris, el que marca un percentatge superior de lemes. Considerem que els resultats mostren que, per la naturalesa del diccionari, el DEA té una actitud més explícita que el DRAE22 en l'orientació dels usos a través d'aquestes marques.

En el contrast dels lemes nous dels dos diccionaris que ens ocupen amb el DUE, podem observar que el percentatge de lemes coincidents dels dos diccionaris amb el DUE no és gaire elevat. En canvi, en el primer contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuals, en concret amb el CREA, detectem que més del 50 % dels lemes nous del DRAE22 i del DEA estan documentats en el CREA. Tant en un contrast com en l'altre el DRAE22 presenta més lemes nous documentats en els dos corpus que el DEA. Hem de tenir en compte, com hem comentat anteriorment, que el DRAE22 i el CREA pertanyen a la mateixa institució.

La coincidència de lemes nous dels diccionaris amb el segon corpus textual contrastat, el Corpus Tècnic, és més alta en el DRAE22 que en el DEA.

El darrer corpus textual que hem consultat ha estat el Banc BOBNEO. El percentatge de lemes nous presents en el BOBNEO és més elevat en el DEA que en el DRAE22. Aquesta dada podria indicar que el DEA tendeix a incloure més àmpliament el lèxic que es recull en el banc de neologismes de l'Observatori de Neologia, fet que era esperable, ja que es tracta d'un diccionari que no és normatiu.

Per acabar hem de subratllar que hem decidit abandonar l'estudi de les marques temàtiques en els propers capítols, ja que no ens han

semblat pertinents com a indicatiu vehiculant per a la norma, sinó que més aviat és una decisió pròpia de cada diccionari, que nosaltres hem interpretat, en un primer moment, com a restrictiva. Aquesta decisió afecta tant els diccionaris de llengua catalana, del capítol IV, com a la dels diccionaris de llengua castellana d'aquest mateix capítol. Un fet que ens ha dut a aquesta conclusió és observar que en llengua catalana aquestes marques només s'inclouen en les versions electròniques dels diccionaris, i no en les edicions en paper. Per tant, la decisió de marcar els lemes temàticament podria no ser totalment fonamental i respondre al format del diccionari. Un altre exemple és el tractament que rep la marca de *lèxic comú*. Aquesta marca és explícita en els diccionaris de llengua catalana normatius, i en canvi no ho és en els diccionaris de llengua castellana. La decisió d'incloure-la en els diccionaris de llengua catalana podria respondre a la voluntat de classificar tots els lemes segons el seu àmbit temàtic en la versió electrònica del diccionari, però no de marcar-los amb la voluntat d'orientar-ne l'ús.

A partir d'aquestes conclusions, presentem un quadre que resumeix els resultats obtinguts en l'anàlisi de cada diccionari segons els criteris establerts:

Caracterització de la norma lingüística en els diccionaris castellans			
Innovació lèxica		DRAE21>DRAE22	DRAE22<DEA
Permeabilitat a la interferència		DRAE21<DRAE22	DRAE22<DEA
Orientació dels usos		DRAE21<DRAE22	DRAE22<DEA
Coincidència en relació amb l'ús	Corpus lexicogràfics		DRAE21>DRAE22
	Corpus textuais	CREA	DRAE21>DRAE22
		Corpus Tècnic	DRAE21>DRAE22
		Banc BOBNEO	DRAE21<DRAE22
		DRAE22>DEA	DRAE22>DEA

Taula 71: Caracterització de la norma lingüística en els diccionaris castellans

VI. SIMILITUDS I DIFERÈNCIES ENTRE ELS DICCIONARIS DE LLENGUA CATALANA I ELS DE LLENGUA CASTELLANA

En aquest capítol contrastem els resultats obtinguts en les anàlisis dels diccionaris de llengua catalana amb els resultats dels diccionaris de llengua castellana. D'aquesta manera, ens proposem establir quines similituds i quines diferències presenta la norma lingüística del català i del castellà.

Hem organitzat aquest capítol en tres grans apartats. En el primer apartat, ens ocupem del contrast dels diccionaris normatius DIEC1 i DRAE21. En el segon apartat, comparem els resultats obtinguts en el DIEC2 i el DRAE22. En el darrer apartat, ens centrem en la comparació dels diccionaris d'ús GDLC i DEA. En cada un d'aquests apartats interpretem les dades a partir dels quatre criteris establerts a la metodologia: la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos, i la coincidència en relació amb l'ús.

1. Contrast entre els diccionaris normatius: el DIEC1 i el DRAE21

Contrastem, tot seguit, els resultats obtinguts en l'anàlisi dels diccionaris normatius DIEC1, de llengua catalana, i DRAE21, de llengua castellana.

1.1. Innovació lèxica

Definim el criteri d'innovació lèxica com aquella mesura que ens permet valorar l'admissió de paraules noves en el diccionari. D'aquesta manera ens proposem establir el grau d'obertura d'un diccionari en relació amb la norma.

El DIEC1 incorpora 1.276 lemes nous al lemarí (1,88 %), i el DRAE21 n'incorpora 1.152 (1,38 %). Com es pot observar, tant el nombre de lemes, com els percentatges de representativitat respecte el total del lemarí, són similars. Aquest fet es pot deure a què comparem dos diccionaris publicats en anys similars. Així com el DIEC1, publicat l'any 1995, parteix del DGLC, de l'any 1932 (i reeditat l'any 1954), el DRAE21, publicat l'any 1992, és l'actualització del DRAE16, publicat

l'any 1936 (1939). Així doncs, la innovació lèxica en els dos diccionaris és molt similar. El DIEC1 tan sols és un 0,5 % més innovador que el DRAE21.

Innovació lèxica (DIEC1 i DRAE21)		
Diccionari	Nombre de lemes nous	Percentatge de lemes nous
DIEC1	1.276	1,88 %
DRAE21	1.152	1,38 %

Taula 72: Innovació lèxica (DIEC1 i DRAE21)

1.2. Permeabilitat a la interferència

Comparem, en aquest apartat, els recursos d'actualització lèxica genuïns i els manlleus dels dos diccionaris que ens ocupen amb la voluntat d'establir fins a quin punt el leuari de cada diccionari admet lemes que no són genuïns.

1.2.1. Recursos d'actualització lèxica

Classifiquem els lemes del DIEC1 en 22 recursos d'actualització lèxica diferents i els del DRAE21 en 24. Observem, doncs, un nombre superior de recursos diferents en el DRAE21.¹⁷²

Els recursos més freqüents, coincidents en les dues llengües, són la sufixació¹⁷³, els lemes simples¹⁷⁴ i els manlleus¹⁷⁵. També destaquen la composició culta (10,60 %) i la composició híbrida (8,90 %) en el DIEC1. Aquests recursos també són els més freqüents en la resta de diccionaris del corpus.

¹⁷² Vegeu les taules 9 i 12 de l'Annex 4.

¹⁷³ La sufixació representa el 41,18 % en el DIEC1 i el 46,79 % en el DRAE21.

¹⁷⁴ Els lemes simples representen el 14,1 % en el DIEC1 i el 10,24 % en el DRAE21.

¹⁷⁵ Els manlleus representen el 6,35 % en el DIEC1 i el 10,42 % en el DRAE21.

Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (DIEC1 i DRAE21)					
Recurs d'actualització lèxica		Lemes DIEC1	Percentatge de lemes DIEC1	Lemes DRAE21	Percentatge de lemes DRAE21
Recursos genuïns	Derivació	624	48,30 %	586	50,87 %
	Composició	291	22,52 %	151	13,11 %
	Altres	76	5,88 %	91	7,90 %
Simples		219	16,95 %	203	17,62 %
Manlleus		82	6,35 %	121	10,50 %
Total		1.292	100 %	1.152	100 %

Taula 73: Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (DIEC1 i DRAE21)

Validem la subhipòtesi a.1, segons la qual a la macroestructura, els lemes nous que s'incorporen a la nomenclatura del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus. També destaquen els lemes simples en els dos diccionaris, que són el segon i el tercer recurs d'actualització més recurrent respectivament.

Una diferència destacada entre les dues llengües és que en el DRAE21 s'inclouen més recursos relacionats amb la derivació com, per exemple, les formes sufixades, prefixos i sufixos. Aquesta característica, però, respon a decisions pròpies del diccionari. Una altra diferència és que en el DIEC1 la composició és superior a la del DRAE21 i, contràriament, en el DIEC1 el nombre de manlleus és més elevat que en el DRAE21.

1.2.2. Manlleus

Centrant-nos en els manlleus, en el DIEC1 detectem 82 manlleus procedents de 18 llengües diferents (6,42 %), dels quals 55 són adaptats (67,07 %) i 27 no adaptats (32,92 %). Les llengües que presenten manlleus adaptats i no adaptats són el francès, l'anglès, el castellà, l'italià i l'alemany. Entre aquestes, el nombre de manlleus adaptats sempre és superior al nombre de no adaptats, excepte en l'italià, que inclou un manlleu adaptat i quatre no adaptats.¹⁷⁶

En el DRAE21, per la seva banda, el nombre de manlleus és superior al del DIEC1: si en el DIEC1 detectem 82 manlleus, en el DRAE21 en trobem 121 (10,50 %) de 20 llengües diferents.¹⁷⁷ Entre aquests 121

¹⁷⁶ Vegeu les taules 15, 18, 21, 24 de l'Annex 4.

¹⁷⁷ Les llengües de procedència dels manlleus adaptats són, entre d'altres, l'afrikaans, l'alemany, l'anglès, l'àrab, el bantu, el bubí, el caló, el català, el celta, el filipí, el francès, l'holandès, l'italià, el japonès, el neerlandès, el portuguès, el quítxua, el rus, el taino, el taino bihao, una categoria de llengua d'origen incert i un manlleu que no distingim si procedeix del provençal o el

manlleus, n'hi ha 95 d'adaptats (78,51 %) i 26 de no adaptats (21,49 %).

Manlleus (DIEC1 i DRAE21)				
Diccionari	Nombre i percentatge de manlleus	Nombre de llengües diferents	Nombre i percentatge de manlleus adaptats	Nombre i percentatge de manlleus no adaptats
DIEC1	82 (6,42 %)	19	55 (67,07 %)	27 (32,92 %)
DRAE21	121 (10,50 %)	20	95 (78,51 %)	26 (21,48 %)

Taula 74: Manlleus (DIEC1 i DRAE21)

Les llengües més freqüents dels lemes del DIEC1 són el francès (25,61 %), l'anglès (23,17 %) i el castellà (14,63 %). En el DRAE21, les llengües més freqüents són el francès (35,43 %), l'anglès (27,27 %) i l'àrab (9,09 %). Així doncs, detectem una coincidència en les dues llengües més freqüents, el francès i l'anglès, tot i que els percentatges de representativitat són superiors en el DRAE21. El fet que el francès sigui, en els dos diccionaris, la llengua més habitual dels manlleus per sobre de l'anglès és una dada destacada.

Les llengües menys representatives del DIEC1 són l'italià, l'alemany, l'arauac, el malai, el rus, l'albanès, l'àrab, el bantu, el filipí, el japonès, el neerlandès, el romanès, el sànscrit i el serbocroat. En el DRAE21 són l'alemany, el català, el neerlandès, el celta, l'afrikaans, el filipí, l'italià, el portuguès, el tahino bihao, el japonès, el caló, el bubí, el bantu, el quítxua, el rus i el taino. Ens sorprèn el fet que en el DRAE21 no hàgim detectat cap manlleu del basc en la mostra analitzada i que la presència del català també sigui tan escassa. Creiem que aquest fet es pot deure a raons sociolingüístiques.¹⁷⁸

A partir d'aquestes dades sembla que el DRAE21 es mostra més obert a la incorporació de manlleus en la seva nomenclatura que el DIEC1 i, per tant, podria ser més permeable a la interferència d'altres llengües. Les dades que donen suport a aquesta afirmació són les següents:

- a. En el DRAE21 el nombre de manlleus és superior al del DIEC1.
- b. En el DRAE21 la varietat de llengües d'origen dels manlleus també és superior a la del DIEC1.

---

català; entre els no adaptats identifiquem l'alemany, l'anglès, el català, el francès o el neerlandès.

¹⁷⁸ Les llengües comunes entre els manlleus dels dos diccionaris són el francès, l'anglès, el castellà, l'àrab, l'alemany, el bantu, el filipí, l'italià, el japonès, el neerlandès i el rus. Trobem també llengües que només es troben en un diccionari. En el DIEC1 són l'albanès, l'arauac, el malai, el romanès, el sànscrit i el serbocroat; i en el DRAE21 són l'afrikaans, el bubí, el caló, el celta, el portuguès, el quítxua, el taino bihao i el taino.

- c. El francès i l'anglès són les llengües dels manlleus més freqüents en els dos diccionaris. L'àrab és la tercera llengua més habitual en el DRAE21; en el DIEC1, la tercera llengua és el castellà. La resta de llengües són majoritàriament coincidents.

1.3. Orientació dels usos

Comparem en aquest apartat les marques d'ús del DIEC1 i del DRAE21 amb l'objectiu d'establir quin dels dos diccionaris presenta una major orientació dels usos.

Les marques d'ús registrades tant en els articles del DIEC1 com en els del DRAE21 són escasses.¹⁷⁹ En concret, en el DIEC1 detectem cinc marques d'ús diferents (33 ocurrences en els 1.276 articles analitzats) (4,22 %). En el DRAE21, per la seva banda, el nombre de marques diferents augmenta lleugerament fins a vuit (183 ocurrences en els 1.152 articles revisats (15,89 %)).¹⁸⁰

Marca d'ús (DIEC1 i DRAE21)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DIEC1	33	33	5	4,22 %
DRAE21	159	206	40	13,8 %

Taula 75: Marca d'ús (DIEC1 i DRAE21)

Les cinc marques que detectem en el DIEC1 són *ANT.* ([emprat] antigament), que predomina per sobre de la resta, *POP.* ([emprat] popularment), *OBS.* ([mot / sentit] obsolet), *ABUS.* ([emprat] abusivament) i *VULG.* (mot vulgar/ [emprat] vulgarment). En el DRAE21 les marques d'ús més freqüents són *ant.* (antic), *fam.* (familiar) i *fig.* (figurat). Les menys freqüents són les cinc restants: *p. us.* (poc utilitzat), *vulg.* (vulgar), *desus.* (en desús), *rur.* (rural), *coloq.* (col·loquial). Així doncs, la marca que indica que un mot s'utilitzava antigament és la més comuna tant en el DIEC1 com en el DIEC2.

Constatem que tant el DIEC1 com el DRAE21 contenen marques valoratives en la mostra analitzada, tot i que són escasses tant en un diccionari com en l'altre. Una altra dada rellevant és que sembla que el DRAE21 és més orientador en l'ús que el DIEC1. Ens basem en les afirmacions següents:

¹⁷⁹ Recordem que en el DIEC1 les marques d'ús no són explícites en l'article lexicogràfic, sinó que només es poden recuperar fent una cerca avançada en l'edició electrònica del diccionari.

¹⁸⁰ Vegeu les taules 27, 30, 33, 36 de l'Annex 4

- a. El DRAE21 presenta un nombre superior d'articles amb marques d'ús al del DIEC1.
- b. El DRAE21 presenta un nombre major de marques d'ús diferents i d'ocurrències de les marques en els articles a les del DIEC1.

1.4. Coincidència en relació amb l'ús

Presentem, en aquest apartat, la comparació dels resultats de la consulta dels lemes del DIEC1 i del DRAE21 en diferents corpus lexicogràfics i textuals amb el propòsit de detectar la presència de lemes de la nomenclatura en altres corpus lexicogràfics (diccionaris d'ús) i corpus textuals.

1.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics

Els corpus lexicogràfics de contrast són el DCVB, per a la llengua catalana, i el DUE, per a la llengua castellana. En la consulta dels lemes DIEC1 en el DCVB, el nombre de lemes no coincidents (814 lemes, 61,37 %) és major que el nombre de lemes coincidents (462 lemes, 36,21 %). En el contrast DRAE21-DUE, en canvi, el més habitual és la coincidència de lemes (726 lemes, 63,02 %), per davant de la no-coincidència (426 lemes, 36,97 %).¹⁸¹

Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (DIEC1 i DRAE21)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el DCVB i el DUE	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC1	462	36,21 %	sufixació, lemes simples
DRAE21	726	60,02 %	sufixació, manlleus

Taula 76: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (DIEC1 i DRAE21)

En el DIEC1 detectem 20 recursos d'actualització lèxica i 13 combinacions de recursos en un mateix lema, entre els quals el més habitual és la formació per sufixació (51,95 %), seguit dels lemes simples (14,72 %). En el DRAE21 hi ha 22 recursos i, de la mateixa

¹⁸¹ Vegeu les taules 44, 48, 51, 54, 57, 60, 63, 66 de l'Annex 4.

manera que en el DIEC1, el més habitual és la sufixació (42,98 %), seguida dels manlleus (13,22 %).¹⁸²

Hi ha més lemes nous del DRAE21 documentats en el DUE que lemes nous del DIEC1 presents en el DCVB. Per tant, el diccionari normatiu DRAE21 recull de manera més completa els lemes del DUE que el DIEC1 amb els lemes del DCVB.

1.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais

Presentem a continuació la comparació dels resultats de la consulta dels lemes en quatre corpus textuais: Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans, el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española, Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada i el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

Contrast dels lemes els diccionaris amb el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans i el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española

En els dos casos, els diccionaris i els corpus pertanyen a la mateixa institució. Aquest fet és rellevant ja que, donada aquesta procedència comuna, esperem trobar bastants punts en comú entre les obres lexicogràfiques i els corpus. Tot i això, la coincidència del diccionari castellà és més elevada amb el CREA que la del diccionari català amb el CTILC.

Del total de lemes coincidents del DIEC1, n'hi ha 590 (46,23 %) (12.553 ocurrences) que són coincidents amb el CTILC.¹⁸³ En el cas

---

¹⁸² La resta de recursos d'actualització lèxica rellevants, comuns entre els dos diccionaris, són l'acronímia, la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la derivació zero, l'escurçament, els lemes simples, els lemes simples construïts, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, els manlleus, la prefixació, la sufixació taxonòmica i les variants ortogràfiques. Els recursos que només trobem en els lemes nous del DIEC1 són la composició a la manera culta, els neologismes simples construïts formats amb un sufix, els lemes simples procedents d'un nom propi, els lemes simples procedents d'un manlleu i la parasíntesis. Els recursos que es donen només en el DRAE21, aquests són la derivació amb prefixoides, les formes prefixades, les formes sufixades, els manlleus amb forma de sigla, els noms propis, els prefixos i la sintagmació amb llatinismes.

dels lemes del DRAE22, els coincidents amb el CREA són 696 (60,41 %) (6.157.185 ocurrences).¹⁸⁴

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i el CREA (DIEC1 i DRAE21)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el CTILC i el CREA	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC1	590	46,23 %	sufixació, lemes simples
DRAE21	696	60,41 %	sufixació, manlleus

Taula 77: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i el CREA (DIEC1 i DRAE21)

Classifiquem els lemes del DIEC1 en 19 recursos d'actualització lèxica. El recurs més freqüent és la sufixació (44,58 %). Altres recursos també rellevants són els lemes simples (11,19 %), la composició culta (9,66 %), la composició híbrida (7,63 %) i els manlleus (6,78 %). Quant a la classificació dels lemes del DRAE21, detectem 18 recursos diferents. Entre aquests, un cop més, la sufixació és el més repetit (45,26 %). Altres recursos representatius són els manlleus (12,36 %) i els lemes simples (9,20 %).¹⁸⁵

Els lemes nous del DRAE21 es troben més documentats en el CREA que els lemes nous del DIEC1 en el CTILC. Ens els dos casos, però, els percentatges de lemes coincidents són alts. Resumim breument les dades més destacades d'aquesta comparació:

- a. El percentatge de lemes coincidents entre el DRAE21 i el CREA és superior al percentatge de lemes coincidents entre el DIEC1 i el CTILC.
- b. El percentatge de manlleus és superior en el DRAE21.

¹⁸³ Vegeu les taules 69, 72, 75 de l'Annex 4.

¹⁸⁴ Vegeu les taules 78, 81, 84 de l'Annex 4.

¹⁸⁵ Els recursos d'actualització coincidents entre els lemes catalans i castellans són la sufixació, la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la prefixació, la prefixació amb prefixoide, la sufixació taxonòmica, la derivació zero, els escurçaments, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, els manlleus, els lemes simples, els lemes simples construïts, i els lemes simples que eren nom propi en origen.

Els recursos que només hem detectat en els lemes del DIEC1 són l'acronímia, la composició a la manera culta, la parasíntesi i els lemes simples que són un manlleu històric. En el cas dels lemes del DRAE22, aquells recursos que només hem detectat en el diccionari castellà són els manlleus en forma de sigla, les variants ortogràfiques i les llatínismes sintagmàtics.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

En la consulta dels lemes del DIEC1 en el Corpus Tècnic de l'IULA¹⁸⁶ obtenim 227 lemes coincidents (17.224 ocurrences). Això significa que tan sols coincideixen el 17,78 % dels lemes. En el cas de la consulta dels lemes del DRAE21 en el Corpus Tècnic trobem 316 lemes coincidents (15.822 ocurrences). De la mateixa manera que amb els lemes catalans, la coincidència de lemes tan sols representa el 27,43 %.¹⁸⁷

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC1 i DRAE21)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el Corpus Tècnic	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC1	227	17,78 %	sufixació, manlleus
DRAE21	316	27,43 %	sufixació, manlleus

Taula 78: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC1 i DRAE21)

Classifiquem els lemes coincidents del DIEC1 en 22 recursos d'actualització lèxica diferents. Entre aquests recursos, continua el predomini dels lemes formats per sufixació (44,04 %) i els manlleus (11,91 %). Altres recursos destacats són la composició híbrida (7,58 %), els lemes simples (7,22 %), la composició culta (6,86 %), els lemes simples construïts (3,97 %) i composició patrimonial (3,61 %). En el cas dels lemes del DRAE21, els classifiquem en 16 recursos d'actualització lèxica diferents. De nou, la sufixació és el recurs més habitual (39,87 %), seguit dels manlleus (17,72 %).¹⁸⁸

A partir d'aquestes dades, i de la mateixa manera que en els contrastos anteriors, sembla que el DRAE21 té més lemes nous documentats en el Corpus Tècnic que el DIEC1. Una altra dada que

¹⁸⁶ Aquest corpus està lematitzat, de manera que els resultats encara són més relatius en comparació als obtinguts en corpus no lematitzats, com ara el CTILC o el diccionari d'ús DCVB.

¹⁸⁷ Vegeu les taules 87, 92, 93, 96, 99, 102 de l'Annex 4.

¹⁸⁸ Els recursos comuns entre les dues llengües són la sufixació, la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la prefixació, la prefixació amb prefixoide, la sufixació taxonòmica, la derivació zero, l'escurçament, la lexicalització adjectiva, el manlleu, el lema simple, el lema simple construït i, per últim, el lema simple que en origen era un nom propi. Els recursos que només hem detectat en els lemes coincidents del DIEC1 són la composició a la manera culta i els manlleus històrics. I els recursos que tan sols trobem en els lemes coincidents del DRAE21 són la lexicalització nominal i el manlleu amb forma de sigla.

volem remarcar és que el DRAE21 té més manlleus nous presents en el Corpus Tècnic que el DIEC1.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

En la comparació dels neologismes del Banc BOBNEO amb els lemes del DIEC1 i del DRAE21 tan sols obtenim 69 lemes coincidents (838 ocurrences) (5,4 %,) amb el DIEC1, i 92 lemes coincidents (401 ocurrences) (7,98 %) amb el DRAE21.¹⁸⁹

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC1 i DRAE21)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el Banc BOBNEO	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC1	69	5,4 %	sufixació, manlleus
DRAE21	92	7,98 %	sufixació, manlleus

Taula 79: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC1 i DRAE21)

Classifiquem els lemes nous del DIEC1 en 11 recursos d'actualització lèxica diferents i els lemes nous del DRAE21 en 12. Els recursos més habituals del DIEC1 són la sufixació (37,68 %), els manlleus (21,74 %), la composició híbrida (11,59 %) i la patrimonial (11,59 %). Els del DRAE21 són tres: la sufixació (31,52 %), els manlleus (23,91 %) i la composició híbrida (15,22 %).¹⁹⁰

Seguint amb la tendència habitual en el contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuais, constatem que un nombre major de lemes nous del DRAE21 es troba present en el Banc BOBNEO. El nombre de manlleus nous documentats en el Banc BOBNEO també és superior al nombre de manlleus del DIEC1. Per tant, sembla que el DRAE21 és, en tots els contrastos, més coincident en l'ús documentat en els corpus textuais que el DIEC1.

¹⁸⁹ Vegeu les taules 105, 108, 111, 114, 117, 120 de l'Annex 4.

¹⁹⁰ Els recursos d'actualització coincidents entre un diccionari i l'altre són la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, l'escurçament, els lemes simples, els lemes simples construïts, els manlleus, la prefixació i la sufixació. Els recursos que només hem detectat en el DIEC1 són la derivació zero i els noms propis. I en el DRAE21, són la lexicalització nominal, la lexicalització adjectiva i les sigles manllevades.

2. Contrast entre els diccionaris normatius: el DIEC2 i el DRAE22

Contrastem, en aquest punt, els resultats procedents dels diccionaris normatius DIEC2, de la llengua catalana, i DRAE22, de la llengua castellana.

2.1. Innovació lèxica

Amb la voluntat de determinar el grau d'obertura d'un diccionari en relació amb la norma, establim que el DIEC2 incorpora 243 lemes nous (0,34 %) en les lletres *b* i *l*, i el DRAE21 n'inclou 777 (0,87 %). Així doncs, de la mateixa manera que en la comparació entre el DIEC1 i el DRAE21, les dades són molt similars i no permeten afirmar categòricament quin dels dos diccionaris normatius presenta una innovació lèxica major. Tot i això, és evident que el DRAE22 és lleugerament més innovador.

Innovació lèxica (DIEC2 i DRAE22)		
Diccionari	Nombre de lemes nous	Percentatge de lemes nous
DIEC2	243	0,34 %
DRAE22	777	0,87 %

Taula 80: Innovació lèxica (DIEC2 i DRAE22)

2.2. Permeabilitat a la interferència

Comparem a continuació els recursos d'actualització lèxica, i en especial, ens centrem en els manlleus obtinguts en la mostra analitzada del DIEC2 i el DRAE22, per establir la permeabilitat a la interferència.

2.2.1. Recursos d'actualització lèxica

Classifiquem els 243 lemes del DIEC2 en 17 recursos d'actualització lèxica diferents. Els recursos que presenten una freqüència més elevada són la sufixació (44,03 %), les formes prefixades (13,99 %) i els manlleus (11,11 %). Entre els 777 lemes del DRAE22, el nombre de recursos és similar (18), i els més freqüents són la sufixació (51,87 %), els lemes simples (14,16 %) i els manlleus (10,94 %). Per

tant, els recursos altament productius són similars als del DIEC2, excepte les formes prefixades i els lemes simples.¹⁹¹

Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (DIEC2 i DRAE22)					
Recurs d'actualització lèxica		Lemes DIEC2	Percentatge de lemes DIEC2	Lemes DRAE22	Percentatge de lemes DRAE22
Recursos genuïns	Derivació	113	46,50 %	419	53,93 %
	Composició	37	15,23 %	38	4,89 %
	Altres	50	20,58 %	96	12,36 %
Simples		16	6,58 %	139	17,89 %
Manlleus		27	11,11 %	85	10,94 %
Total		243	100 %	777	100 %

Taula 81: Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (DIEC2 i DRAE22)

A partir de la subhipòtesi a.1¹⁹², constatem que els lemes estan majoritàriament formats a partir de processos de derivació, composició, o són manlleus. A més, també detectem en el DRAE22 un nombre destacat de lemes simples, que representen el segon recurs més habitual. En conjunt, els recursos genuïns són els més habituals, per sobre dels lemes simples i dels manlleus. Aquests últims, a més, tenen un pes similar en els dos diccionaris.

2.2.2. Manlleus

Centrant-nos en els manlleus¹⁹³, en el DIEC2 en detectem 27 (11,11 %) que classifiquem en 12 llengües de procedència diferents i, en el DRAE22, trobem 85 manlleus (10,93 %) de 20 llengües diferents. A més, en el DIEC2 hi ha 12 manlleus adaptats i 15 de no adaptats. En el DRAE22, per la seva banda, i al contrari que el DIEC2, prevalen els manlleus adaptats (46) per sobre dels no adaptats (39).

Manlleus (DIEC2 i DRAE22)				
Diccionari	Nombre i percentatge de manlleus	Nombre de llengües diferents	Nombre i percentatge de manlleus adaptats	Nombre i percentatge de manlleus no adaptats
DIEC2	27 (11,11 %)	12	12 (44,44 %)	15 (55,55 %)
DRAE22	850 (10,94 %)	20	46 (54,11 %)	39 (45,88 %)

Taula 82: Manlleus (DIEC2 i DRAE22)

¹⁹¹ Vegeu les taules 10 i 13 de l'Annex 4.

¹⁹² A la macroestructura, els lemes nous que s'incorporen a la nomenclatura del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus.

¹⁹³ Vegeu les taules 16 i 19 de l'Annex 4.

Les llengües predominants tant en els manlleus d'un diccionari com en l'altre són l'anglès i el francès. La resta de llengües registrades presenten un nombre molt inferior de manlleus, sent l'italià i el bantu les més destacades en el DIEC2, i el quítxua, l'italià i la categoria de llengua d'origen incert, en el DRAE22.

Els dos diccionaris presenten uns percentatges de manlleus molt similars. Tot i això, el DIEC2 podria ser lleugerament més permeable a la interferència que el DRAE22. Les dades més rellevants que hem obtingut en aquesta apartat són les següents:

- a. El percentatge d'incorporació de manlleus en els dos diccionaris és semblant, ja que tan sols és un 0,18 % superior en el DIEC2 respecte del DRAE22.
- b. El DRAE22 incorpora més manlleus adaptats que no adaptats. Tot al contrari, el DIEC2 inclou més manlleus no adaptats.
- c. Les llengües predominants dels manlleus (anglès i francès) són coincidents en els dos diccionaris.

2.3. Orientació dels usos

Presentem, tot seguit, la comparació de les marques d'ús dels dos diccionaris que ens ocupen amb l'objectiu de determinar el grau de jerarquització dels usos.

Com ja hem apuntat en l'apartat de descripció de les dades del diccionari DIEC2¹⁹⁴, aquesta obra es proposa reduir el nombre de marques d'ús en els seus articles lexicogràfics. No és estrany, doncs, que en la mostra analitzada del nostre corpus tan sols hàgim trobat dos articles que incloguin aquest tipus d'informació. Més concretament, detectem la marca *POP*. ([emprat] popularment) en els lemes *betza* i *bimba*.¹⁹⁵

Quant a les marques detectades en el DRAE22, aquestes no són gaire elevades, ja que només hi ha 12 marques en 127 articles. En concret, el 70 % d'aquestes 12 marques correspon a *coloq.* (col·loquial). Entre la resta de marques, destaquen *despect* (despectiu, 7,09 %), *vulg.* (vulgar, 6,3 %) i *p. us.* (poc utilitzat, 5,51 %).

---

¹⁹⁴ Vegeu l'apartat 1.1.2.3 de l'Annex 6.

¹⁹⁵ Vegeu les taules 28, 31, 34, 37 de l'Annex 4.

Marca d'ús (DIEC2 i DRAE22)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
DIEC2	2	2	1	0,82 %
DRAE22	56	57	18	7,2 %

Taula 83: Marca d'ús (DIEC2 i DRAE22)

Considerem que el DRAE22 podria ser més orientador en els usos que el DIEC2. Ens recolzem en les afirmacions següents:

- a. Els dos diccionaris contenen poques marques valoratives, tot i que el DRAE22 presenta un nombre més elevat de marques que el DIEC2.
- b. Els usos estan més jerarquitats en el DRAE22 que en el DIEC2. Tot i això, cal ser conscients que el nombre de marques del DRAE22 també és molt escàs.
- c. Els dos diccionaris semblen mostrar la voluntat de no incloure aquest tipus d'informació. En el DIEC2 aquesta voluntat és explícita en el pròleg del diccionari.

2.4. Coincidència en relació amb l'ús

Contrastem, a continuació, els resultats obtinguts a les consultes dels lemes nous del DIEC2 i del DRAE22 en dos corpus lexicogràfics i en quatre corpus textuais diferents, els mateixos que hem utilitzat en l'apartat 1.4 d'aquest capítol.

2.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics

Comparem, en aquest apartat, els resultats obtinguts en la consulta dels lemes del DIEC2 en el lemarí del DCVB, amb els obtinguts en la consulta dels lemes del DRAE22 en el DUE.¹⁹⁶

Tant en el DIEC2, com en el DRAE22, les dades indiquen que el fenomen més habitual és que els lemes no coincideixin amb els del lemarí dels diccionaris d'ús consultats. En concret, en el DIEC2 la falta de coincidència és del 69,96 % dels lemes i en el DRAE22 és encara més elevada, el 78,12 %.

¹⁹⁶ Vegeu les taules 46, 49, 52, 55, 58, 61, 64, 67 de l'Annex 4.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (DIEC2 i DRAE22)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el DCVB i el DUE	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC2	73	30,64 %	sufixació
DRAE22	170	21,87 %	sufixació, manlleus

Taula 84: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (DIEC2 i DRAE22)

Detectem deu recursos d'actualització lèxica diferents en els 73 lemes coincidents entre el DIEC2 i el DCVB, i 16 recursos diferents en els 170 lemes coincidents entre el DRAE22 i el DUE. El DRAE22 presenta, doncs, una diversitat superior de recursos. Entre tots els recursos, el més habitual és la sufixació en els dos diccionaris (73,97 % en el DIEC2 i 38,82 % en el DRAE22). En el DRAE22 destaca també el manlleu (24,71 %).¹⁹⁷

En el contrast dels diccionaris DIEC2 i DRAE22 amb el DCVB i el DUE respectivament, els lemes nous del DIEC2 semblen ser més coincidents amb els lemes del DCVB, que els lemes nous del DRAE22 en relació amb els del DUE.

2.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus textuals

Presentem tot seguit els contrastos del DIEC2 i el DRAE22 amb els corpus textuals habituals.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Textual Informatitzat de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans i el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española

En la consulta dels lemes del DIEC2 en el CTILC, obtenim 65 lemes coincidents (540 ocurrences). Així doncs, la no-coincidència de lemes (73,26 %) és més habitual que la coincidència (26,74 %). En el

¹⁹⁷ Els recursos d'actualització lèxica coincidents entre les dues llengües són la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la derivació zero, la lexicalització adjectiva, els manlleus, els neologismes simples, els neologismes simples construïts i la sufixació. Els recursos que només detectem en els lemes del DIEC2 són les variants ortogràfiques. I els que només trobem en els lemes del DRAE22 són l'acronímia, la prefixació, els escurçaments, les formes prefixades, la lexicalització nominal, els neologismes simples procedents de noms propis i la sufixació taxonòmica.

contrast DRAE22-CREA, en canvi, els lemes coincidents són majoria (60,23 %), ja que en detectem 468 (31.284 ocurrences).¹⁹⁸

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i el CREA (DIEC2 i DRAE22)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el CTILC i el CREA	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC2	65	26,74 %	sufixació, manlleus
DRAE22	468	60,23 %	sufixació, manlleus

Taula 85: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i el CREA (DIEC2 i DRAE22)

Classifiquem els 65 lemes coincidents del DIEC2 en deu recursos d'actualització lèxica diferents. I, en el DRAE22, trobem 17 recursos diferents entre els 468 lemes analitzats. Entre els recursos més habituals del DIEC2 detectem, un cop més, la sufixació (64,62 %), seguida dels manlleus (12,31 %) i la composició híbrida (7,69 %). El recurs més habitual en el DRAE22 també és la sufixació (51,07 %), seguida dels manlleus (14,96 %) i dels lemes simples (11,32 %).¹⁹⁹

Els resultats semblen indicar que en el contrast DIEC2-CTILC el més habitual és que els lemes nous del DIEC2 no apareguin en el CTILC (73,26 %), mentre que en el contrast DRAE22-CREA el més freqüent és que els lemes nous del DRAE22 estiguin documentats en el CREA (60,23 %). Creiem que aquestes dades responen al fet que el CTILC és un corpus tancat, anterior a l'elaboració del DIEC2, mentre que el CREA conté textos fins i tot posteriors a la publicació del DRAE22.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Els lemes coincidents entre els del DIEC2 i els del Corpus Tècnic de l'IULA són 38 (437 ocurrences) (15,63 %). En el contrast entre el

¹⁹⁸ Vegeu les taules 70, 73, 76 per a les dades del creuament DIEC1-DIEC2 i les taules 79, 82, 85 per a les dades del creuament DRAE21-DRAE22 a l'Annex 4.

¹⁹⁹ Els recursos coincidents entre les dues llengües són la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la derivació zero, els escurçaments, els manlleus, els neologismes simples, els neologismes simples construïts i la sufixació. Els recursos que només detectem en lemes del DIEC1 són els neologismes simples procedents de manlleus històrics. Els que només detectem en lemes del DRAE22 són l'acronímia, la composició a la manera culta, la prefixació, la sufixació taxonòmica, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, els neologismes simples procedents de nom propi i els llatínismes sintagmàtics.

DRAE22 i el Corpus Tècnic, per la seva banda, obtenim un nombre superior de lemes, 306 (3.296 ocurrences) (19,94 %). En la interpretació d'aquests percentatges hem de tenir en compte que el Corpus Tècnic està lematitzat, així que aquests percentatges de coincidència són destacats encara que no arribin al 20 %.²⁰⁰

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC2 i DRAE22)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el Corpus Tècnic	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC2	38	15,63 %	sufixació, manlleus
DRAE22	155	19,94 %	sufixació, manlleus

Taula 86: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (DIEC2 i DRAE22)

En la classificació dels lemes segons el seu recurs d'actualització lèxica, en el DIEC2 identifiquem set recursos en els 38 lemes coincidents, i en el DRAE22 en detectem 14. Tant en un diccionari com en l'altre, els recursos més representatius són, seguint la tendència habitual, la sufixació (50 % en català i 49,03 % en castellà) i els manlleus (26,32 % en català i 23,23 % en castellà).²⁰¹

Els resultats podrien mostrar que el percentatge de lemes coincidents en el contrast DRAE22-Corpus Tècnic és més elevat que en el contrast amb el DIEC2.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Hi ha 37 lemes coincidents entre el DIEC2 i el Banc BOBNEO (349 ocurrences) (15,22 %). En el DRAE22, per la seva banda, el nombre de lemes coincidents (148) i el percentatge de coincidència (19,04 %) són més elevats.²⁰²

²⁰⁰ Vegeu les taules 88, 91, 94, 97, 100, 103 de l'Annex 4.

²⁰¹ Els recursos d'actualització lèxica coincidents entre els dos diccionaris són la composició patrimonial, la composició híbrida, la derivació zero, els escurçaments, els manlleus i la sufixació. D'altra banda, en el DIEC2 només hem detectat els neologismes simples procedents de manlleus històrics i, en el DRAE22, la composició culta, la prefixació, la sufixació taxonòmica, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, els neologismes simples, els neologismes simples construïts, i els neologismes simples procedents de noms propis.

²⁰² Vegeu les taules 106, 109, 112, 115, 118, 121 de l'Annex 4.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC2 i DRAE22)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el Banc BOBNEO	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
DIEC2	37	15,22 %	sufixació, manlleus
DRAE22	148	19,04 %	sufixació, manlleus

Taula 87: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (DIEC2 i DRAE22)

En el DIEC2 detectem set recursos d'actualització lèxica diferents, i en el DRAE22, 11. Entre aquests recursos, la sufixació (56,76 % en el DIEC2 i 50 % en el DRAE22) i els manlleus (27,03 % en el DIEC2 i 26,35 % en el DRAE22) segueixen sent els recursos més freqüents entre els lemes coincidents.²⁰³

El percentatge de lemes nous del DRAE22 documentats en el Banc BOBNEO és superior al percentatge de lemes nous del DIEC2 presents en el mateix corpus.

3. Contrast entre els diccionaris d'ús: el GLDC i el DEA

Contrastem, a continuació, els resultats obtinguts en els diccionaris d'ús GDLC, de la llengua catalana, i els del DEA, de la llengua castellana.

3.1. Innovació lèxica

Recordem que el criteri d'innovació lèxica ens permet determinar quin dels dos diccionaris es mostra més permissiu en la incorporació de nous lemes a la nomenclatura.

En el GDLC hi ha 1.710 lemes que no figuren en el diccionari normatiu DIEC2 (2,02 %) i en el DEA n'hi ha 1.544 (2,05 %) que no trobem en el DRAE22.

²⁰³ Els recursos d'actualització lèxica comuns en els dos diccionaris són la composició culta, la composició híbrida, els escurçaments, els manlleus, els neologismes simples i la sufixació. L'únic recurs que detectem en els lemes del DIEC2 és el lema simple construït. I els recursos que tan sols trobem en els lemes del DRAE22 són la composició patrimonial, la prefixació, la sufixació taxonòmica, la lexicalització adjectiva i el neologisme simple procedent de nom propi.

Innovació lèxica (GDLC i DEA)		
Diccionari	Nombre de lemes nous	Percentatge de lemes nous
GDLC	1.710	2,02 %
DEA	1.544	2,05 %

Taula 88: Innovació lèxica (GDLC i DEA)

Aquestes dades són sorprenentment similars ja que es tracta de dos diccionaris d'ús contrastats amb dos diccionaris normatius diferents, de llengües diferents. Així doncs, no podem establir quin diccionari d'ús presenta una innovació lèxica major. Aquest fet és rellevant ja que ja que el GDLC segueix manifestament les directrius de l'Institut d'Estudis Catalans, però el DEA no es pronuncia en aquest sentit.

3.2. Permeabilitat a la interferència

Ens ocupem tot seguit de la comparació dels recursos d'actualització lèxica del GDLC i del DEA, i en especial dels manlleus, amb la voluntat de mesurar, un cop més, fins a quin punt el leuari de cada diccionari admet lemes que no són genuïns.

3.2.1. Recursos d'actualització lèxica

Classifiquem els 1.710 lemes del GDLC en 17 recursos d'actualització lèxica diferents, i els 1.544 lemes del DEA en 22 recursos.²⁰⁴ En concret, els recursos més destacats dels lemes del GDLC són la sufixació (38,60 %), la composició híbrida (12,92 %), la composició culta (11,17 %) i els manlleus (8,6 %). Destaquem la presència de la composició híbrida i la composició culta entre els recursos més productius, ja que és una novetat respecte els resultats obtinguts amb diccionaris normatius. Els recursos més rellevants dels lemes del DEA són la sufixació (46,57 %), els manlleus (15,03 %) i els lemes simples (11,59 %). Així doncs, entre els dos diccionaris d'ús només trobem dos recursos rellevants comuns, la sufixació i els manlleus.

²⁰⁴ Vegeu les taules 11 i 14 de l'Annex 4.

Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (GDLC i DEA)					
Recurs d'actualització lèxica		Lemes GDLC	Percentatge de lemes GDLC	Lemes DEA	Percentatge de lemes DEA
Recursos genuïns	Derivació	763	44,62 %	805	52,14 %
	Composició	464	27,13 %	221	14,31 %
	Altres	174	10,18 %	73	4,73 %
Simples		162	9,47 %	213	13,80 %
Manlleus		147	8,6 %	232	15,03 %
Total		1.710	100 %	1.544	100 %

Taula 89: Recursos d'actualització lèxica genuïns i manlleus (GDLC i DEA)

L'estudi dels recursos d'actualització del GDLC permet validar la subhipòtesi *a.1*²⁰⁵, ja que la derivació (en concret, la sufixació), la composició (tant culta com híbrida) i els manlleus són els recursos més habituals. En canvi, el DEA només compleix parcialment la subhipòtesi, ja que la composició no és un dels recursos més habituals dels lemes nous del diccionari. El DEA inclou, però, un percentatge de manlleus més elevat que el DRAE22.

3.2.2. Manlleus

Identifiquem 147 manlleus en el GDLC i 232 manlleus en el DEA. Els 147 manlleus del GDLC procedeixen de 40 llengües diferents.²⁰⁶ A més, també els classifiquem en 70 manlleus adaptats i 77 manlleus no adaptats. Els 232 manlleus del DEA, per la seva banda, procedeixen de 21 llengües diferents²⁰⁷, i els dividim en 27 manlleus adaptats i 205 de no adaptats. Així, tant en un diccionari d'ús com en l'altre són més habituals els manlleus no adaptats que els adaptats.²⁰⁸

Manlleus (GDLC i DEA)				
Diccionaris	Nombre i percentatge de manlleus	Nombre de llengües diferents	Nombre i percentatge de manlleus adaptats	Nombre i percentatge de manlleus no adaptats
GDLC	147 (8,59 %)	40	70 (46,61 %)	77 (52,38 %)
DEA	232 (15,04 %)	21	27 (11,63 %)	205 (88,36 %)

Taula 90: Manlleus (GDLC i DEA)

²⁰⁵ A la macroestructura, els lemes nous que s'incorporen a la nomenclatura del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus.

²⁰⁶ Entre aquestes 40 llengües incloem una etiqueta de *manlleu d'origen incert*.

²⁰⁷ Inclouen també una categoria d'*origen incert*.

²⁰⁸ Vegeu les taules 17, 20, 23, 26 de l'Annex 4.

Les llengües més freqüents de procedència dels manlleus són coincidents en els dos diccionaris: l'anglès (37,41 % en el GDLC i 53,88 % en el DEA), seguida molt de lluny del francès (9,52 % dels manlleus del GDLC i 21,98 % dels manlleus del DEA).²⁰⁹

Les llengües de procedència que tan sols trobem en els manlleus del GDLC són l'àrab, el baixkir, el balitxi, el bambara, el bamileké, el bantu, el batak, el beja, el bamba, el bhil, el bhili, el bhòties, el bihari, el bobo, el bohàiric, el bubí, el bugui, el búlgar, el buriat, el castellà, l'hebreu, l'hindi, l'hindú, el japonès, el malai, el portuguès, el rus, el semibantu, el turc i l'ucraïnès. Les llengües que només detectem en els manlleus del DEA són l'albanès, el bariba, el baseque, el català, el gallec, la llengua filipina, el persa, el portuguès, el romanès, el rus i el suahili. Observem, doncs, que moltes de les llengües que només detectem en el GDLC són llengües africanes o indígenes. En canvi, entre les que només trobem en el DEA predominen les romàniques.

Considerem que el diccionari d'ús DEA reuneix més resultats a favor d'un diccionari més permeable a la interferència que el GDLC. Ens basem en les dades següents:

- a. El DEA presenta un percentatge superior de manlleus.
- b. El percentatge de manlleus no adaptats també és superior en el DEA.

3.3. Orientació dels usos

Comparem, en aquest apartat, les marques d'ús del GDLC i del DEA amb l'objectiu de determinar fins a quin punt el diccionari orienta els usos a través d'aquest tipus d'informació.

Els diccionaris GDLC i DEA presenten diferències significatives en el tractament de les marques d'ús. La primera diferència que observem és que, en el GDLC, l'ús d'aquest tipus de marques és gairebé anecdòtic, mentre que en el DEA trobem un bon nombre d'aquestes informacions en els articles analitzats.²¹⁰

---

²⁰⁹ La resta de llengües coincidents són escasses i, sobretot, presenten uns percentatges de representativitat baixos (l'afrikaans, l'alemany, el basc, el grec, l'italià, el llatí i la categoria d'origen incert).

²¹⁰ Vegeu les taules 29, 32, 35, 38 de l'Annex 4.

Marca d'ús (GDLC i DEA)				
Diccionari	Nombre d'articles amb marques	Nombre total de marques	Nombre de marques diferents	Percentatge d'articles marcats
GDLC	44	2	2	2,57 %
DEA	417	470	13	27 %

Taula 91: Marca d'ús (GDLC i DEA)

Així, en el GDLC només detectem dues marques d'ús diferents, *dial* (dialectal) i la marca *col-loq* (col-loquial). La marca *dial* és la més utilitzada, amb 37 ocurrències, i *col-loq* tan sols la registrem en 7 ocasions. Així doncs, només detectem 44 marques d'ús en els 1.710 articles analitzats (2,57 %). Aquestes dades són molt similars a les obtingudes en el DIEC1 i DIEC2.

El DEA, en canvi, sí que presenta un nombre destacat de marques (470), tot i que el percentatge de lemes marcats és tan sols del 27% %. Agrupem aquestes marques en 13 de diferents, entre les quals *reg* (regional, 33,19 %) i *raro* (estrany, 20,43 %) són les més freqüents, seguides, entre d'altres, de *lit.* (literal, 12,55 %), *col* (col-loquial, 10,64 %), *hist* (històric, 8,09 %), *jerg* (argot, 5,53 %).

Volem destacar també que entre els dos diccionaris d'ús només trobem una marca coincident (*col-loquial*), tot i que la marca *dialectal* que presenta el GDLC es podria considerar que és similar a la marca *regional* del DEA.

Els resultats indiquen que el DEA podria presentar una major orientació dels usos que el GDLC. Les dades que reforcen aquesta afirmació són les següents:

- a. El DEA inclou un nombre més elevat de marques d'ús que el GDLC.
- b. El DEA presenta una varietat superior de marques d'ús que el GDLC.

3.4. Coincidència en relació amb l'ús

Presentem, tot seguit, la comparació dels contrastos dels lemes del GDLC i del DEA amb els mateixos corpus lexicogràfics i textuais contrastats en els apartats 1.4 i 2.4. Recordem que amb aquests contrastos pretenem detectar el grau de coincidència entre els diccionaris i diferents corpus.

3.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics

Ens ocupem, en aquest apartat, de comparar els resultats de la consulta dels lemes nous del GDLC en el leuari del DCVB, amb els resultats obtinguts en la consulta dels lemes nous del DEA en el leuari del DUE.²¹¹

En la consulta dels 1.710 lemes del GDLC en el DCVB obtenim 418 lemes coincidents (24,44 %). En el cas del contrast DEA-DUE, obtenim 208 lemes coincidents (13,48 %). Així doncs, en els dos diccionaris la no-coincidència amb els diccionaris d'ús de contrast és el fenomen més habitual.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (GDLC i DEA)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el DCVB i el DUE	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
GDLC	418	24,44 %	sufixació
DEA	1.544	13,48 %	manlleus, sufixació

Taula 92: Contrast dels lemes dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics (GDLC i DEA)

Classifiquem els 418 lemes coincidents del GDLC en vint recursos d'actualització lèxica diferents, entre els quals destaca, com és habitual, la sufixació (56,94 % dels lemes). Classifiquem també els 208 lemes del DUE i obtenim 17 recursos diferents. Entre aquests, els més repetits són els manlleus (32,21 %), la sufixació (27,40 %) i els lemes simples (13,46 %). Volem destacar que el manlleu és el recurs més habitual en els lemes coincidents entre el DEA i el DUE, i no ho és, en canvi, la sufixació.²¹²

Observem que els lemes nous del GDLC semblen ser més coincidents amb els lemes del DCVB, que els lemes del DEA en relació amb els del DUE.

²¹¹ Vegeu les taules 47, 50, 53, 56, 59, 62, 65, 68 de l'Annex 4.

²¹² El nombre de recursos d'actualització lèxica coincidents en els lemes dels dos diccionaris són la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la prefixació, la sufixació, la sufixació taxonòmica, l'escurçament, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, el manlleu, la sigla, el neologisme simple, el neologisme simple construït i el neologisme simple procedent de nom propi. Els recursos que tan sols trobem en el GDLC són l'acronímia, la sufixació amb sufixoide, la derivació zero, la variant ortogràfica, el símbol i el neologisme simple construït en origen per sufixació. Els que recursos que només detectem en els lemes del DEA són la forma prefixada, la sintagmació i els llatínismes sintagmàtics.

3.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb corpus textuais

Ens ocupem, en aquest apartat, de la comparació dels contrastos amb els corpus textuais contrastats en els apartats 1.4.2 i 2.4.2.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans i el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española

Entre el GDLC i el CTILC coincideixen 372 lemes (12.553 ocurrencies) (21,76 %), i entre el DEA i el CREA la coincidència és de 807 lemes (38.033 ocurrencies) (52,27 %). En la interpretació d'aquests resultats, hem de tenir en compte que el GDLC i el CTILC no pertanyen a la mateixa institució, ni tampoc el DEA i el CREA. En aquest darrer cas, és remarcable que la coincidència correspongui a més de la meitat dels lemes del DEA.²¹³

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i CREA (GDLC i DEA)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el CTILC i CREA	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
GDLC	590	21,75 %	sufixació
DEA	807	52,27 %	sufixació, manlleus

Taula 93: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC i CREA (GDLC i DEA)

Classifiquem els 372 lemes del GDLC en 22 recursos d'actualització lèxica diferents. Entre aquests 22 recursos en destaca, un cop més, la sufixació (36,29 %), els manlleus (12,9 %), la composició híbrida (11,29 %) i la composició culta (10,48 %). En el cas del DEA, obtenim menys recursos d'actualització lèxica en la classificació dels 807 lemes analitzats, en concret, 19. De la mateixa manera que en el GDLC, els recursos d'actualització lèxica més habituals són la sufixació (40,02 %) i els manlleus (23,54 %). No destaquen, en aquest cas, la composició híbrida i la composició culta.²¹⁴

²¹³ Vegeu les taules 71, 74, 77 per a les dades relatives al creuament DIEC1-GDLC i les taules 80, 83, 86 per a les del creuament DRAE22-DEA de l'Annex 4.

²¹⁴ Els recursos d'actualització lèxica comuns en els dos diccionaris són l'acronímia, la composició patrimonial, la composició culta, la composició a la manera culta, la composició híbrida, la prefixació, la sufixació, la sufixació taxonòmica, la derivació zero, l'escurçament, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, el manlleu, la siglació, el neologisme simple, el neologisme simple construït, el neologisme simple que era en origen un nom propi i la sintagmació. Els recursos que tan sols trobem en els lemes del

A partir de les dades exposades sembla que el DEA presenta més lemes nous documentats en el CREA, que el GDLC en el CTILC. A més, el nombre de manlleus nous del DEA documentats en el CREA també és superior al nombre de manlleus del GDLC presents en el CTILC.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Detectem 119 lemes coincidents (2.174 ocurrències) (6,95 %) en la consulta dels 1.710 lemes nous del GDLC en el Corpus Tècnic de l'IULA. Quant a la consulta dels 1.544 lemes nous del DEA en el mateix corpus, el nombre de lemes coincidents és superior a l'obtingut en la consulta del GDLC, ja que hi ha 215 lemes coincidents (2.348 ocurrències) (13,93 %).²¹⁵

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (GDLC i DEA)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el Corpus Tècnic	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
GDLC	119	6,95 %	sufixació, manlleus, composició híbrida
DEA	215	13,93 %	manlleus, sufixació

Taula 94: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (GDLC i DEA)

En la classificació dels lemes segons el seu recurs d'actualització lèxica, detectem 13 recursos diferents en el GDLC i 15 en el DEA. Els més freqüents són coincidents en els dos diccionaris, però presenten uns percentatges de representació diferents: la sufixació (31,09 % en el GDLC i 35,35 % en el DEA) i el manlleu (28,57 % en el GDLC i 36,28 % en el DEA). En el GDLC també destaca la composició híbrida (11,76 %).²¹⁶

GDLC són la sufixació amb sufixoide, la variant ortogràfica, el símbol i el neologisme simple construït en origen per sufixació. Per últim, només hem detectat un recurs en els lemes del DEA que no detectem en els del GDLC, el llatinisme sintagmàtic.

²¹⁵ Vegeu les taules 89, 92, 95, 98, 101, 104 de l'Annex 4.

²¹⁶ Els recursos d'actualització lèxica comuns en els dos diccionaris d'ús són l'acronímia, la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la prefixació, la sufixació, l'escurçament, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, el manlleu, el neologisme simple, el neologisme simple construït, el neologisme simple que era un nom propi en origen. Els que només apareixen en el DEA són la sufixació taxonòmica i la derivació zero.

A partir d'aquestes dades podem afirmar que, un cop més, el DEA sembla documentar més lemes nous del corpus de contrast, en aquest cas el Corpus Tècnic, que el GDLC en el mateix corpus. Els manlleus nous del DEA també continuen sent més coincidents en el Corpus Tècnic que els manlleus del GDLC.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

En la consulta dels 1.710 lemes del GDLC en el Banc BOBNEO només constatem 117 lemes coincidents (1.534 ocurrencies) (6,84 %).²¹⁷ Quant a la consulta dels 1.544 lemes DEA en el Banc BOBNEO, el nombre de lemes coincidents és superior al nombre obtingut en la consulta del GDLC, ja que trobem 352 lemes coincidents (2.395 ocurrencies) (22,79 %). Aquest últim percentatge, tot i ser escàs, és més elevat que l'obtingut amb el GDLC i amb els altres contrastos de lemes efectuats anteriorment amb el Banc BOBNEO.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (GDLC i DEA)			
Diccionari	Lemes coincidents amb el Banc BOBNEO	Percentatge de coincidència	Recursos d'actualització lèxica més habituals
GDLC	117	6,84 %	manlleus, sufixació
DEA	352	22,79 %	manlleus, sufixació

Taula 95: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (GDLC i DEA)

Un cop més, classifiquem els lemes coincidents segons el seu recurs d'actualització lèxica. Com a resultat obtenim 17 recursos diferents tant en els lemes nous del GDLC com en els del DEA. Els dos recursos més rellevants en els dos diccionaris també coincideixen: el manlleu (48,72 % en el GDLC i 41,19 % en el DEA) i la sufixació (24,79 % en el GDLC i 30,40 % en el DEA).²¹⁸

²¹⁷ Vegeu les taules 107, 110, 113, 116 119, 122 de l'Annex 4.

²¹⁸ Els recursos d'actualització lèxica que es repeteixen en els dos diccionaris són la composició patrimonial, la composició culta, la composició híbrida, la prefixació, la sufixació, la sufixació taxonòmica, el manlleu, l'escurçament, la lexicalització adjectiva, la lexicalització nominal, el neologisme simple, la sintagmació i els llatínismes sintagmàtics. Els recursos que tan sols detectem en el GDLC són la derivació zero, la variant ortogràfica i la siglació. Els que només trobem en el DEA són l'acronímia, el neologisme simple i el neologisme simple construït amb sufix.

Els resultats mostren que el DEA continua sent el diccionari que inclou més lemes documentats en el Banc BOBNEO. Aquest és un fet rellevant, ja que podria indicar que aquest diccionari vehicula una norma més oberta a la incorporació de neologismes procedents de la premsa escrita.

4. Síntesi

En aquest capítol hem presentat les similituds i les diferències que hi ha entre els resultats obtinguts en els diccionaris de llengua catalana (DIEC1, DIEC2, GDLC) i els obtinguts en els diccionaris de llengua castellana (DRAE21, DRAE22, DEA). Tal i com hem procedit en els capítols anteriors, ens hem basat en quatre criteris per determinar les característiques de la norma: la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos i la coincidència en l'ús.

Hem fet tres comparacions: la primera, entre el DIEC1 i el DRAE21, la segona, entre el DIEC2 i el DRAE22, i la tercera, entre el GDLC i el DEA. La comparació del DIEC1 i el DRAE21 no ens permet dir quin dels dos diccionaris és més innovador, ja que els percentatges de lemes nous que presenten són similars. Tot i això, sembla que el DIEC1 és lleugerament més innovador que el DRAE21, ja que presenta un percentatge de lemes nous una mica més elevat.

Pel que fa al segon criteri, constatem que en els dos diccionaris el percentatge de lemes nous formats a partir de recursos genuïns és superior al percentatge de manlleus i de lemes simples. Malgrat aquest fet, el percentatge de lemes nous formats a partir de mecanismes genuïns és superior en el DIEC1 que en el DRAE21. I, al contrari, els lemes simples i els manlleus presenten uns percentatges més elevats en el DRAE21, tot i que segueixen sent inferiors al percentatge de recursos genuïns. Si ens centrem en l'estudi dels manlleus, el DRAE21 presenta un nombre major de manlleus que el DIEC1. Per tant, creiem que el DRAE21 podria ser més permeable a la interferència d'altres llengües que el DIEC1.

L'estudi de les marques d'ús dels articles lexicogràfics mostra que en el DRAE21 el nombre de marques és superior a les del DIEC1, fet que es podria interpretar com que el diccionari normatiu castellà mostra de forma més explícita que el diccionari normatiu català una voluntat orientadora en l'ús dels lemes.

El darrer criteri que hem tingut en compte per caracteritzar la norma lingüística és el de la coincidència en relació amb l'ús. En el contrast amb corpus lexicogràfics, hem observat que hi ha més lemes nous del

DRAE21 documentats en el DUE que lemes nous del DIEC1 presents en el DCVB. De la mateixa manera, en el contrast dels lemes nous del DIEC1 i dels del DRAE21 amb quatre corpus textuais diferents²¹⁹, el percentatge de lemes nous del DRAE21 documentats en els corpus és superior al percentatge de lemes nous del DIEC1 presents en els mateixos corpus. Aquesta coincidència podria indicar que el DRAE21 inclou en major mesura els usos que es troben recollits en corpus textuais, ja siguin propis de les acadèmies de la llengua, com el CREA, com corpus de premsa, com el Corpus Tècnic de l'IULA o el Banc BOBNEO.

Centrant-nos en la comparació amb els diccionaris normatius DIEC2 i DRAE22, no podem determinar quin dels dos diccionaris és més innovador ja que de la mateixa manera que en la comparació entre el DIEC1 i el DRAE22, observem característiques similars. Tot i això, el DRAE22 presenta un percentatge d'innovació lleugerament més alt que el del DIEC2.

El percentatge de lemes nous formats a partir de recursos d'actualització lèxica genuïns, així com el percentatge de manlleus, és superior en el DIEC2 que en el DRAE22. Els lemes simples, en canvi, són més nombrosos en el DRAE22. El nombre de manlleus que trobem en els dos diccionaris és molt similar, i tan sols és lleugerament superior en el DIEC2. Les dues llengües coincideixen en la incorporació de més manlleus adaptats que de no adaptats. Les llengües predominants, l'anglès i el francès, també són coincidents en els dos diccionaris. A partir d'aquestes dades, considerem que el DIEC2 podria mostrar una permeabilitat a la interferència d'altres llengües una mica més alta que el DRAE22.

Els dos diccionaris contenen poques marques d'ús. El DRAE22, en concret, sembla jerarquitzar de forma més explícita els usos a través de les marques que el DIEC2. Així doncs, considerem que hi ha indicis per pensar que la norma que es desprèn del DIEC2 és menys orientativa que la que es vehicula a través del DRAE22.

En el contrast dels diccionaris DIEC2 i DRAE22 amb corpus lexicogràfic, els lemes nous del DIEC2 semblen ser més coincidents amb els lemes del DCVB, que els lemes nous del DRAE22 en relació amb els del DUE. I, en el contrast dels mateixos diccionaris amb els quatre corpus textuais, els lemes nous del DRAE22 tendeixen a ser més coincidents que els lemes del DIEC2 en el contrast amb el

---

²¹⁹ Els quatre corpus textuais són el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC), el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española (CREA)²¹⁹, el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada i el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia.

Corpus Tècnic i el Banc BOBNEO. En el contrast amb els corpus procedents de les acadèmies, els lemes nous del DRAE22 també estan més documentats en el CREA del que ho estan els lemes nous del DIEC2 en el CTILC.

Els darrers diccionaris que hem comparat han estat el GDLC i el DEA. En aquesta comparació tampoc podem definir amb precisió quin dels dos diccionaris és més innovador lèxicament. En aquesta similitud sorprèn ja que el GDLC segueix manifestament les directrius de l'Institut d'Estudis Catalans, però el DEA no es pronuncia en aquest sentit.

L'estudi dels recursos d'actualització lèxica mostra que el GDLC compleix plenament la subhipòtesi segons la qual a la macroestructura, els lemes nous que s'incorporen a la nomenclatura del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus. A més, el percentatge de recursos d'actualització lèxica genuïns és superior al percentatge obtingut en el DEA. El DEA en canvi, només compleix la subhipòtesi parcialment, ja que la composició sembla no formar part dels recursos d'actualització més habituals. L'anàlisi dels manlleus sembla indicar que el DEA sembla ser més permissiu a la interferència, ja que el percentatge de manlleus en el leuari i el nombre de manlleus no adaptats és superior en el GDLC.

Els dos diccionaris presenten marques d'ús, tot i que el DEA inclou un nombre major de marques. Així doncs, en aquest punt el DEA és més orientador en els usos que el GDLC.

El contrast dels lemes nous del GDLC i del DEA en altres corpus, tant lexicogràfics com textuais, mostra que els resultats obtinguts són els mateixos que els observats en el contrast amb el DIEC2 i el DRAE22. Els lemes nous del GDLC semblen ser més coincidents amb els lemes del DCVB, que els lemes del DEA en relació amb els del DUE. I, en el contrast amb els corpus textuais, els lemes nous del DEA tendeixen a ser més coincidents que els lemes del GDLC en el contrast amb el Corpus Tècnic i el Banc BOBNEO. En el contrast amb els corpus de les acadèmies, els lemes nous del DEA també estan més presents en el CREA del que ho estan els lemes nous del GDLC en el CTILC.

Presentem, a continuació, un quadre que resumeix les característiques de la norma lingüística dels diccionaris del corpus segons els criteris establerts:

Comparació de les característiques de la norma lingüística en els diccionaris catalans i castellans					
Innovació lèxica		DIEC1>DRAE21	DIEC2<DRAE22	-	
Permeabilitat a la interferència		DIEC1<DRAE21	DIEC2>DRAE22	GDLC<DEA	
Orientació dels usos		DIEC1<DRAE21	DIEC2<DRAE22	GDLC<DEA	
Coincidència en relació amb l'ús	Corpus lexicogràfics	DIEC1<DRAE21	DIEC2>DRAE22	GDLC>DEA	
	Corpus textuais	CREA	DIEC1<DRAE21	DIEC2<DRAE22	GDLC<DEA
		Corpus Tècnic	DIEC1<DRAE21	DIEC2<DRAE22	GDLC<DEA
		Banc BOBNEO	DIEC1<DRAE21	DIEC2<DRAE22	GDLC<DEA

Taula 96: Comparació de les característiques de la norma lingüística en els diccionaris catalans i castellans

VII. ANÀLISI DEL MOT *NORMA* EN ELS DICCIONARIS

1. Precedents i objectius

En aquest capítol ens proposem analitzar el tractament del mot *norma* en els diccionaris amb l'objectiu de detectar pistes que ens donin informació sobre la seva ideologia.

Pruvost (2002) explica que una de les estratègies per detectar la ideologia lingüística d'un diccionari és l'anàlisi del tractament que fa del terme *norma* en diversos diccionaris. Per fer aquesta anàlisi proposa dues tasques:

- a. La primera, analitzar les accepcions de l'entrada *norma* del diccionari.
- b. La segona, buscar totes les ocurrències del mot *norma* dins de les definicions i els exemples d'aquests diccionaris i analitzar aquelles definicions o exemples en què *norma* es refereix a la norma lingüística.

En aquest capítol, a més d'aplicar aquestes dues estratègies i amb la finalitat de complementar la proposta de Pruvost, proposem d'aplicar una tercera tasca: cercar en els diccionaris i en textos especialitzats altres termes relacionats amb el mot *norma* en la seva accepció lingüística. El programa Terminus²²⁰ ens ha permès extreure una llista de termes i concordances que ens han ajudat a completar el camp lèxic de la norma lingüística i a determinar si els diccionaris que estudiem presenten mancances respecte dels textos d'especialitat.

Per últim, per a cada un dels diccionaris del corpus hem elaborat un mapa conceptual on es poden observar les relacions semàntiques entre els articles que contenen el mot *norma* en la definició o els exemples. També hem elaborat dos mapes finals, un per a cada llengua, que sintetitzen els articles de tots els diccionaris d'una mateixa llengua. Aquests mapes permeten observar l'evolució del camp semàntic del terme *norma* durant el període de temps comprès entre la publicació del diccionari més antic i el més actual.

---

²²⁰ Terminus és una estació de treball per a la terminologia desenvolupada pel Grup IULATERM, que integra la gestió de corpus i de terminologia, i permet crear i gestionar grups de treball i modelar les categories de dades. Per a més informació vegeu <http://melot.upf.edu/Terminus2009/>.

Seguint aquesta proposta, en aquest capítol ens proposem tres objectius:

- a. Observar com es defineix el mot *norma*, en la seva accepció lingüística, en els diccionaris seleccionats.
- b. Interpretar l'ús d'aquest terme en cada diccionari per determinar la concepció de norma que se'n desprèn.
- c. Comparar els diferents usos del mot *norma* i els seus derivats en cada un dels diccionaris per establir semblances i diferències entre ells.

La consecució d'aquests tres objectius ens ajudarà a definir el model de llengua que es desprèn dels diccionaris seleccionats, en el sentit de si un diccionari és més permissiu o més restrictiu en l'actualització progressiva del leuari, si és més conservador o més obert a l'evolució de la llengua, si posa l'èmfasi en la genuïnitat de la llengua o aposta per separar-se del model més genuí, quina és la seva ideologia política, etc.

2. Anàlisi i resultats

El corpus de diccionaris que analitzem són els mateixos que hem utilitzat en el corpus principal de la tesi, però en aquesta ocasió la mostra d'anàlisi és tot el diccionari, i no només dues lletres (*b* i *l*): DGLC, DIEC1, GDLC, DIEC2, per al català; DRAE16, DRAE21, DEA, DRAE22, per al castellà.²²¹

Hem dividit l'anàlisi en tres etapes. En la primera etapa, hem fet una anàlisi dels diccionaris de llengua catalana. En la segona, ens hem ocupat dels de llengua castellana. En la tercera etapa, hem comparat els resultats obtinguts en les dues etapes amb el propòsit d'identificar les semblances o diferències entre els diccionaris de cada llengua.

En cada una de les dues primeres etapes, com hem avançat anteriorment, el primer pas ha consistit a recollir les definicions del lema *norma* en cada diccionari. En l'avaluació dels resultats ens hem fixat en les diferències que presenten entre si els diccionaris d'una mateixa llengua.

---

²²¹ Disposem de totes les versions digitals d'aquests diccionaris, excepte del DGLC i del DRAE16. En els diccionaris en versió digital hem fet una cerca automàtica de tots els contextos en què apareix el mot *norma*, tant en singular com en plural. En el cas dels diccionaris DGLC i DRAE16 hem fet una cerca manual dels mateixos articles lexicogràfics que contenen el mot *norma* en els diccionaris en versió digital.

Com a segon pas de l'anàlisi, hem recollit i analitzat tots els articles lexicogràfics que contenen el mot *norma* en la seva accepció lingüística, en les definicions i exemples.

2.1. Diccionaris de llengua catalana

Presentem, en aquest apartat, una anàlisi sobre la definició del mot *norma* en els diccionaris de llengua catalana del corpus, una descripció dels articles que contenen el mot *norma* i uns mapes conceptuals sobre la representació de *norma* en els diccionaris.

2.1.1. La definició del mot *norma*

Vegem en la taula següent la definició del lema *norma* de cada diccionari.

Definició del lema <i>norma</i> en els diccionaris de llengua catalana	
DGLC	f. Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. <i>Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</i>
DIEC1	f. Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. Procedir segons les normes , sense norma . Seguir, transgredir les normes . Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma . En els espais vectorials dotats d'un producte escalar, longitud d'un vector. PER EXT. En un espai vectorial qualsevol, funció que assigna a cada vector un escalar i que té les mateixes propietats que la longitud. En gram. normativa, precepte referit al bon ús fonètic, morfològic, sintàctic, etc., d'una llengua.
GDLC	[1371; del ll. <i>norma</i> 'escaire; regla, norma , llei'] <i>f</i> 1 Regla per a l'execució d'alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. <i>Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir, les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</i> 2 norma jurídica DR Regla de conducta emanada de qui està legitimat per a dictar-la, l'observança de la qual ve garantida pel poder coercitiu de l'estat. 2 ÀLG En els espais vectorials de dimensió 1, 2 o 3 (recta, pla, espai ordinari), longitud d'un vector. 3 LING 1 Conjunt d'usos lingüístics que és sentit com a comú i habitual per tots els parlants d'una comunitat lingüística. 2 Conjunt d'usos lingüístics que la gramàtica prescriptiva d'una llengua considera correctes. 4 ORG IND Regla que fixa les dimensions, el disseny, la composició i d'altres característiques d'un objecte o d'un producte industrial, o en fixa el procés d'elaboració.

	5 PETROL Composició mineralògica que tindria teòricament una roca magmàtica si tots els equilibris químics s'haguessin realitzat al llarg d'una cristal·lització molt lenta.
DIEC2	<p>1 f. [LC] [AD] Regla a seguir en fer alguna cosa, a què hom ha de subjectar el seu capteniment, etc. Procedir segons les normes, sense norma. Seguir, transgredir les normes. Normes de conducta. Prendre norma d'algú. Servir de norma.</p> <p>2 f. [FL] Precepte referit al bon ús fonètic, morfològic, sintàctic, etc., d'una llengua segons la gramàtica normativa.</p> <p>3 1 f. [MT] Longitud d'un vector d'un espai vectorial dotat de producte escalar.</p> <p>3 2 f. [MT] Funció que assigna un escalar a cada vector d'un espai vectorial qualsevol i que té les mateixes propietats que la longitud.</p>

Taula 97: Definició del lema *norma* en els diccionaris de llengua catalana

Els quatre diccionaris presenten un article lexicogràfic per a *norma* i inclouen una definició general del terme dins l'article. Tot i això, només el GDLC, el DIEC2 i el DIEC1 inclouen una accepció específica de *norma lingüística*.²²²

L'obra que és més explícita en la definició de *norma lingüística* és el diccionari d'ús GDLC. En aquesta obra es contempen dues subaccepcions diferents de norma lingüística dins la mateixa accepció: d'una banda s'entén la norma com un ús comú de tots els parlants i, de l'altra, es presenta com una prescripció de la gramàtica.

Pel que fa als diccionaris normatius, tant el DIEC1 com el DIEC2 es refereixen a la norma lingüística a través d'una sola accepció que contempla tan sols el vessant prescriptiu. Sembla, doncs, que no hi ha cap canvi substancial en la concepció de la *norma* entre una edició i l'altra del DIEC.²²³

En canvi, si comparem la concepció de *norma* que es desprèn dels diccionaris normatius amb la que es desprèn del diccionari d'ús, observem diferències significatives. La primera és que el GDLC considera que la norma lingüística pot ser prescriptiva i descriptiva. El DIEC1 i el DIEC2, en canvi, només en contempen l'accepció

²²² El DGLC només inclou una definició general de *norma* i, per tant, no inclou cap accepció en referència a la norma lingüística ni a cap altre tipus de norma. Per saber si el motiu d'aquesta mancança és la no-consciència sobre aquest tipus de norma o, contràriament, una decisió voluntària dels autors de no fer-ne cap referència, necessitarem consultar la resta d'articles del mateix diccionari que sí que inclouen referències directes o indirectes a la norma lingüística.

²²³ Cal dir també que els dos diccionaris defineixen el concepte amb les mateixes paraules i l'única diferència que observem és formal i afecta l'ordre de la informació en les definicions.

prescriptiva. La segona diferència notòria entre el GDLC i els dos DIEC és que la segona de les dues subaccepcions del GDLC presenta la norma prescriptiva projectada en diferents aspectes de la gramàtica:²²⁴

Conjunt d'usos lingüístics que la **gramàtica prescriptiva** d'una llengua considera correctes. (GDLC)

Precepte referit al bon ús **fonètic, morfològic, sintàctic**, etc., d'una llengua segons la **gramàtica normativa**. (DIEC2)

En gram. normativa, precepte referit al bon ús **fonètic, morfològic, sintàctic**, etc., d'una llengua. (DIEC1)

2.1.2. El articles lexicogràfics que contenen el mot *norma*

Els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana que contenen el mot *norma* en la seva accepció lingüística són els següents:²²⁵

El mot <i>norma</i> en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana						
Blocs d'anàlisi	Articles lexicogràfics	GDLC	DIEC2	DIEC1	DGLC	Total
Família de paraules de <i>norma</i>	anormal	X	X	X	X	4
	normal	X	X	X	X	4
	normalitzable ²²⁶	X	X	X	X	4
	normalització		X	X	X	3
	normalitzador -a	X	X			2
	normalitzar	X	X	X	X	4
	normatiu -iva	X	X	X	X	4
	normativitat	X	X			2
	normativització	X	X			2
	normativitzar	X	X			2
Sinònims i	codi	X				1
	llicència	X	X			2

²²⁴ La negreta forma part de l'anàlisi i no de la font citada.

²²⁵ Vegeu la taula 123 de l'Annex 5 que inclou cada una de les definicions del diccionari.

²²⁶ *Normalitzable* no fa referència explícita a la norma lingüística, però sí que podem aplicar la seva definició a aquest tipus de *norma*, motiu pel qual l'hem inclòs a la llista.

antònims						
Parts de la gramàtica i aspectes específics	dièresi		X			1
	gramàtic		X			1
	l·latínisme	X				1
	ortografia	X	X			2
Total		13	14	6	6	

Taula 98: El mot norma en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana

Els quatre diccionaris presenten cinc articles lexicogràfics coincidents que contenen el mot *norma* en la seva definició: *anormal*, *normal*, *normalitzable*, *normalitzar* i *normatiu -iva*.

El mot *norma* en la seva accepció lingüística apareix majoritàriament en les definicions del DIEC2 i el GDLC, amb 14 i 13 ocurrencies respectivament. En canvi, els diccionaris DGCL i DIEC1 no recullen tantes ocurrencies sobre la norma lingüística i cada un tan sols presenta 6 casos.

Les aportacions del diccionari al concepte de *norma lingüística* es poden classificar segons siguin un sinònim o antònim del terme, un mot que designi una part de la gramàtica, o aspectes específics d'aquesta en relació amb la *norma*, o una ampliació de la família de paraules de *norma*.

Només hem detectat un sinònim i un antònim de *norma*, que són *codi* i *llicència*, respectivament. *Codi* el trobem en ambdós diccionaris i *llicència* només apareix en el DIEC2.

El DIEC2 i el GDLC són també els únics diccionaris que contenen mots que designen una part de la gramàtica o aspectes específics d'aquesta. Només quatre mots compleixen aquesta característica: *dièresi* i *gramàtic*, presents en el DIEC2, *l·latínisme*, en el GDLC, i *ortografia*, en els dos diccionaris.

Els mots que amplien la família de paraules de *norma* formen el grup més nombrós amb deu casos (*anormal*, *normal*, *normalitzable*, *normalització*, *normalitzador -a*, *normalitzar*, *normatiu -iva*, *normativitat*, *normativització*, *normativitzar*). No obstant això, només cinc d'aquests deu casos es recullen en els quatre diccionaris del subcorpus de llengua catalana: *anormal*, *normal*, *normalitzable*, *normalitzar* i *normatiu -iva*. Hem detectat quatre casos presents en el DIEC2 i el GDLC: *normalitzador -a*, *normativitat*, *normativització* i *normativitzar*. Per últim, el mot *normalització* només figura en els tres diccionaris normatius.

A partir d'aquest agrupament podem subratllar que els dos diccionaris que presenten més ocurrences del mot *norma*, el DIEC2 i el GDLC, són, a més, molt similars, en la inclusió de sinònims i antònims de *norma*, tant si fan referència a una part de la gramàtica, o si són a mots que formen part d'una mateixa família de paraules. Això pot significar que, en llengua catalana, el diccionari d'ús està sotmès a les tendències que marca el diccionari normatiu.²²⁷

Les diferències entre els dos diccionaris que inclouen menys ocurrences de norma lingüística en els seus articles, el DGLC i el DIEC1, són mínimes. Els dos diccionaris fan referència a la norma lingüística en els mateixos articles i tots els articles formen part de la família de paraules de *norma*: *anormal*, *normal*, *normalitzable*, *normalització*, *normalitzar* i *normatiu -iva*. A més, en gairebé tots els casos trobem les mateixes definicions.

Entre el DIEC1 i el DIEC2, en canvi, hi ha diferències importants. La presa de consciència sobre la norma lingüística i la voluntat de reflectir-ho al diccionari es fa evident a través de la inclusió d'ocurrences noves en vuit articles: *dièresi*, *gramàtic*, *llicència*, *normalitzador -a*, *normativitat*, *normativització*, *normativitzar* i *ortografia*. Entre aquestes vuit ocurrences hem detectat molta varietat en els blocs d'anàlisi: la inclusió d'un antònim de *norma* (*llicència*), de referències a parts de la gramàtica (*dièresi*, *gramàtic* i *ortografia*) i de mots que formen part de la família de paraules de *norma* (*normalitzador -a*, *normativització*, *normativitzar*).

Les diferències entre les definicions dels articles del DIEC1 i del DIEC2 les podem classificar segons que siguin idèntiques, molt semblants o poc semblants. Les definicions que són idèntiques corresponen a *anormal*, *normalitzable*, *normalitzar*.

Hem detectat un cas, *normal*, en què la definició és lleugerament diferent entre un diccionari i l'altre, tot i que en els dos casos es manté el mateix significat del terme i la mateixa concepció de la *norma*:

1. D'acord amb una norma establerta, que no se'n desvia. Les despeses normals. 2. Que serveix de norma. Curs normal. (DIEC2)

D'acord amb una norma establerta, que no se'n desvia, que no se'n separa del seu estat

---

²²⁷ Un tret diferencial entre el DIEC2 i el GDLC és que en el diccionari d'ús s'inclou la procedència de la paraula o etimologia, característica que no es troba en el diccionari normatiu. A més, en general hi ha més accepcions per a cada lema en el GDLC, tot i que moltes no es refereixen a la norma lingüística, i per tant no són pertinents per al nostre estudi.

natural, del seu curs natural [...]. 2. Que serveix de norma. Un curs normal. (DIEC1)

Per últim, hem detectat dos casos, *normalització* i *normatiu -iva*, on observem una ampliació considerable en la definició del DIEC2. En els dos casos, el DIEC2 especifica que aquestes noves accepcions pertanyen o es podrien situar al camp semàntic de la norma lingüística. Les definicions de *normalització* són:

Acció i efecte de normalitzar. (DIEC1)

1. Acció de normalitzar, l'efecte. 1. 2. (normalització lingüística) Procés sociocultural pel qual una comunitat lingüística articula un pla d'actuacions encaminades a evitar que la seva llengua, en contacte amb una altra, es vegi sotmesa a una restricció funcional i a una reducció formal progressives i, eventualment, a la seva substitució per aquesta segona. (DIEC2)

Les definicions de *normatiu -iva* són:

Que estableix una norma o normes (DIEC1)

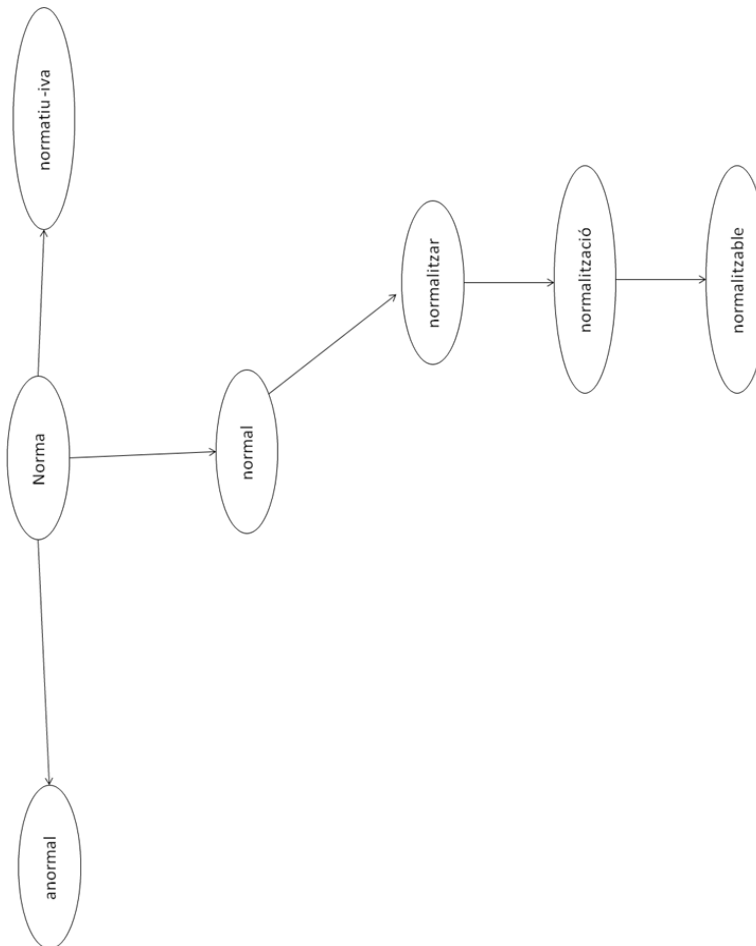
1.1. Relatiu o pertanyent a una norma, a les normes o a la normativa. Les disposicions normatives dels serveis municipals. Una construcció normativa. 1.2. Que estableix una norma o normes. Una gramàtica normativa. 2.1. Conjunt de normes lingüístiques explícites provinents d'una autoritat reconeguda i aplicables a una llengua. (DIEC2)

La valoració general que podem fer sobre les ocurrències dels mots *norma* en les definicions dels diccionaris catalans és que sembla no haver-hi gaire diferència entre el DGLC i el DIEC1, que són els dos diccionaris més antics. En canvi, sí que hem detectat diferències entre la primera edició del DIEC i la segona. En la segona edició del DIEC la norma lingüística és més explícita i s'hi inclouen no només mots que formen part de la família de paraules de *norma*, sinó també sinònims i antònims del terme, i mots que fan referència a parts de la gramàtica. Per últim, entre el DIEC2 i el GDLC no sembla haver-hi diferències destacades la qual cosa ens duria a suposar que el DIEC2 ha incorporat informació sobre la norma que ja recollida en el GDLC.

Per completar aquesta anàlisi hem elaborat un conjunt de mapes conceptuals que mostren esquemàticament les relacions semàntiques que s'estableixen entre cada un dels termes inclosos en la taula 98. A través d'aquests mapes corroborarem de manera gràfica la riquesa lèxica del camp semàntic de la *norma* del DIEC2 i del GDLC i, també, les similituds entre el DGLC i el DIEC1. Presentem un mapa per a cada diccionari i un mapa final amb totes les unitats relacionades amb la norma lingüística que inclouen els quatre diccionaris.

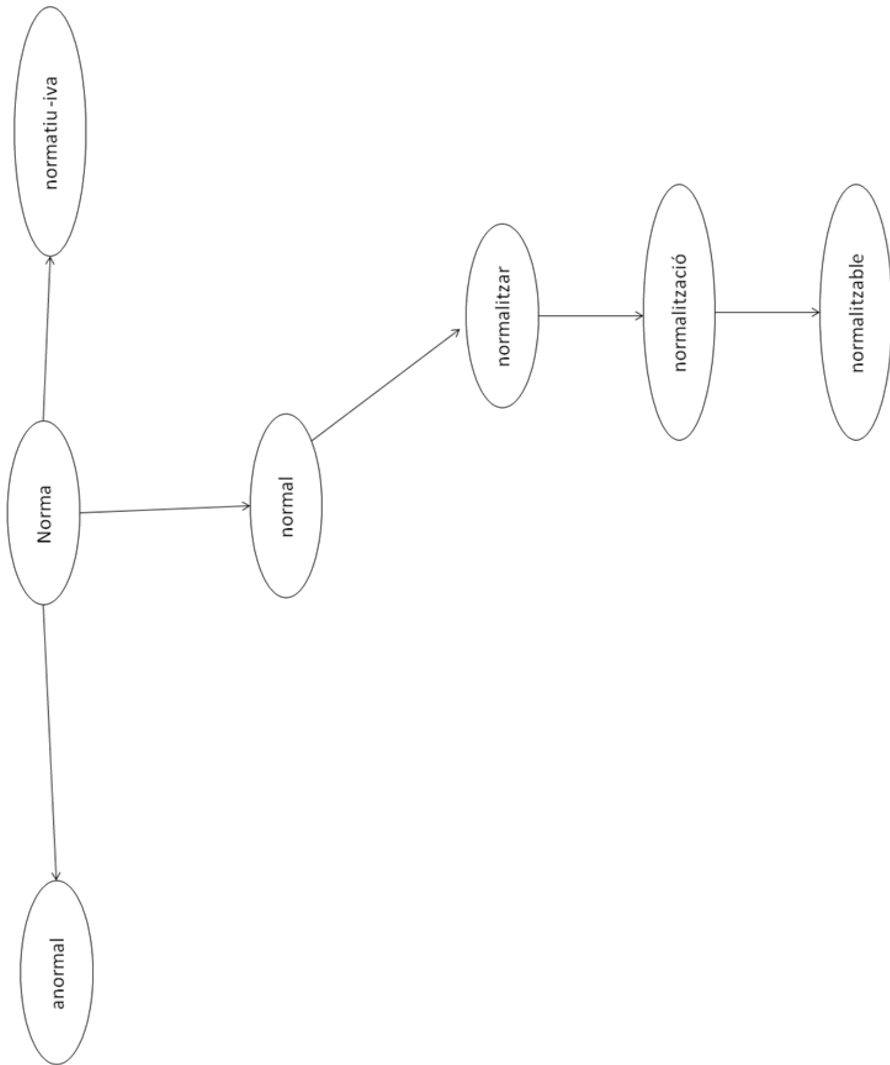
2.1.3. Mapes conceptuals del mot *norma* en els diccionaris de llengua catalana

2.1.3.1. DGLC

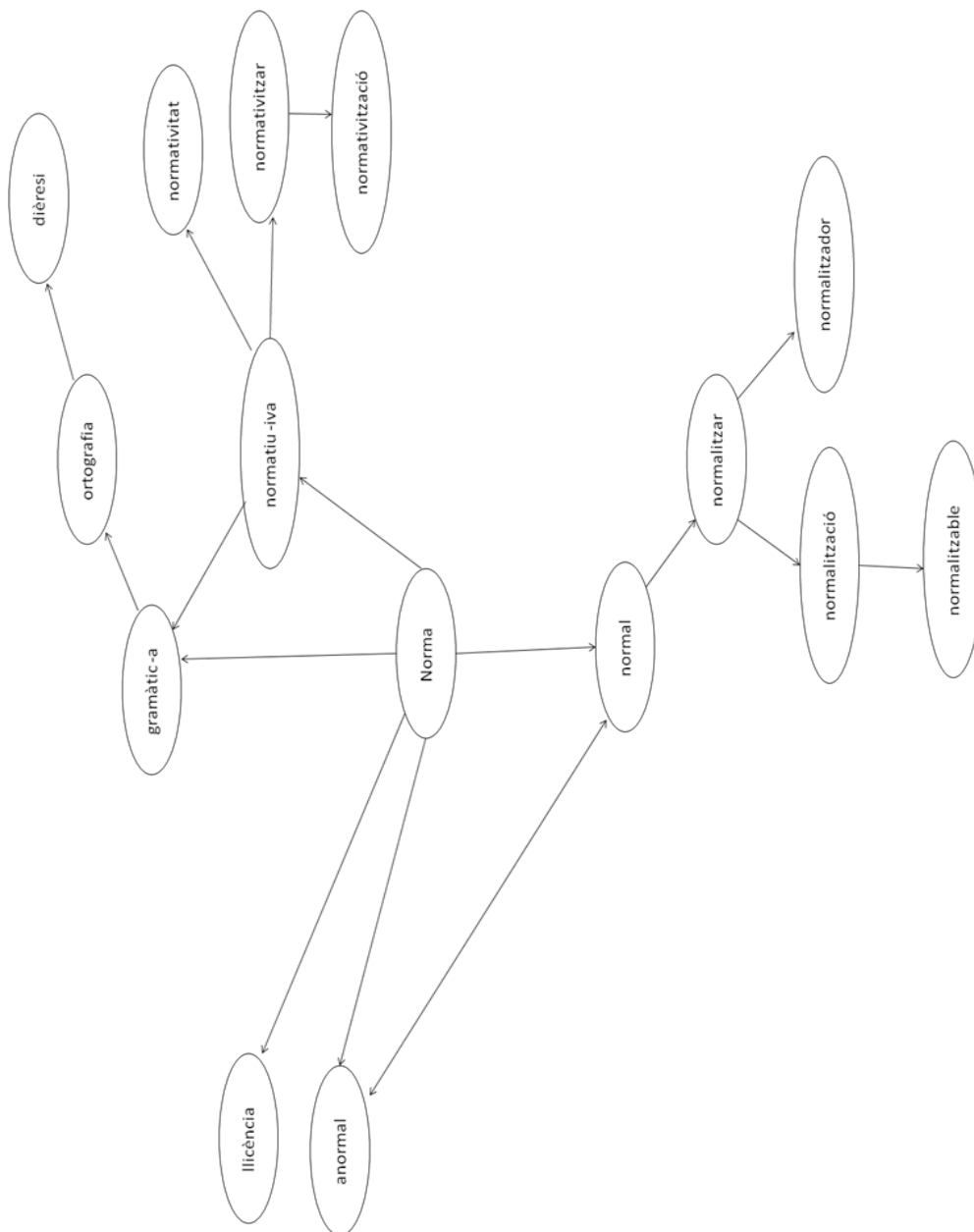
Il·lustració 9: Mapa conceptual del DGLC

2.1.3.2. DIEC1

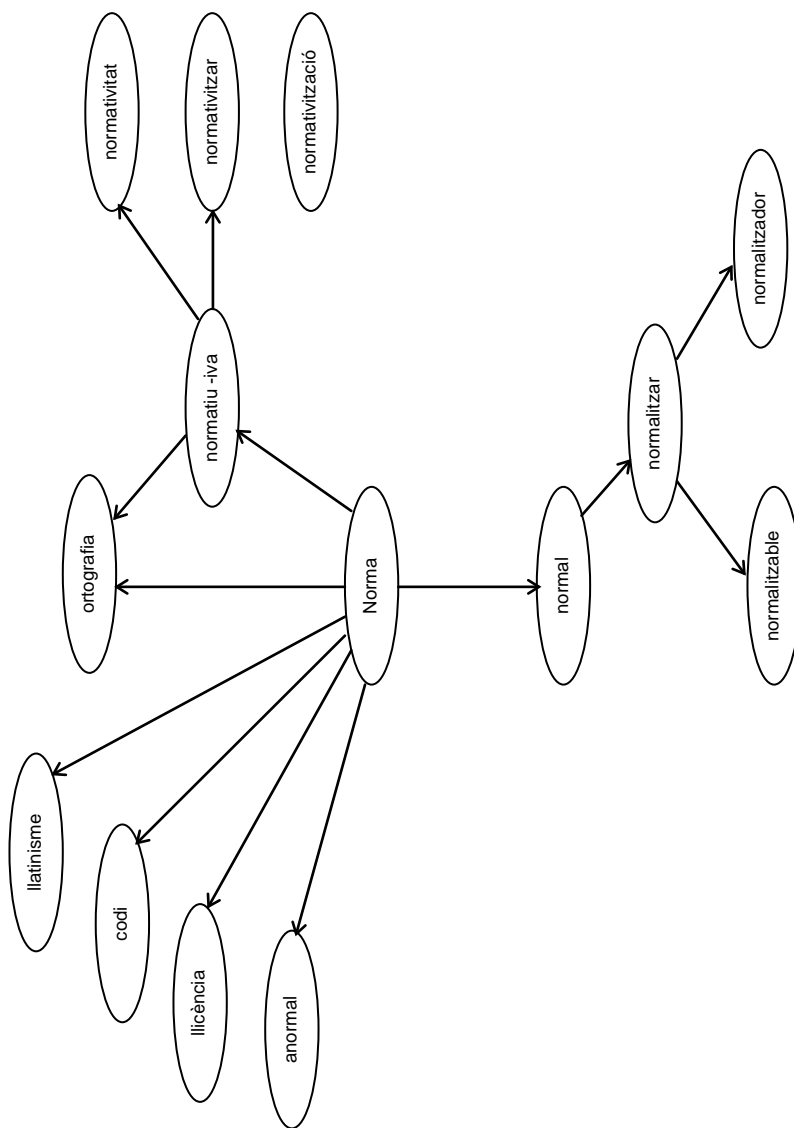
Il·lustració 10: Mapa conceptual del DIEC1

2.1.3.3. DIEC2

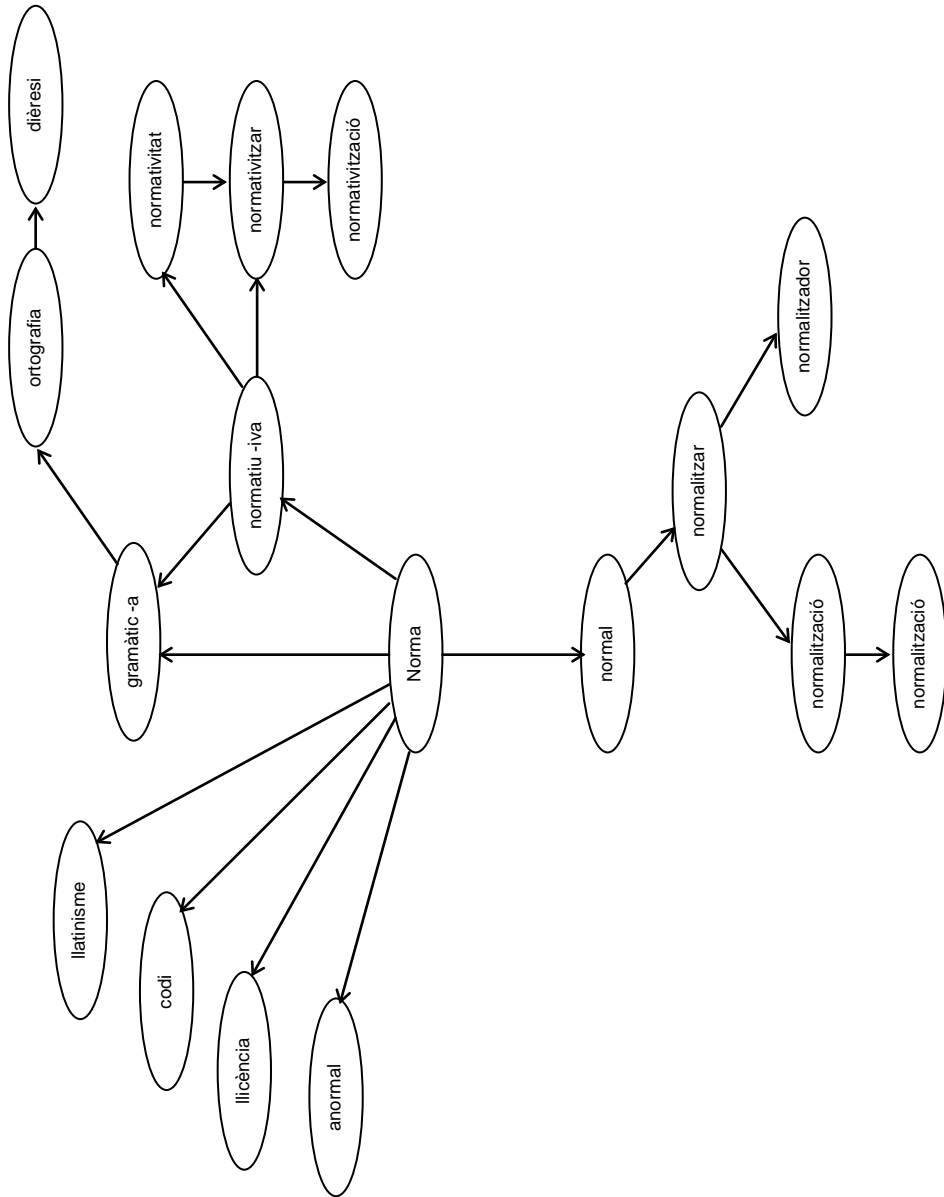
Il·lustració 11: Mapa conceptual del DIEC2

2.1.3.4. GDCL

Il·lustració 12: Mapa conceptual del GDCL

2.1.3.5. DGLC, DIEC1, DIEC2 i GDLC

Il·lustració 13: Mapa conceptual del conjunt dels diccionaris en llengua catalana: DGLC, DIEC1, DIEC2, GDLC

2.2. Diccionaris de llengua castellana

De la mateixa manera que hem fet en l'apartat 2.1 amb els diccionaris de llengua catalana, ens ocupem tot seguit la definició del mot *norma* dels diccionaris de llengua castellana, descrivim els articles que contenen el mot *norma* i dibuixem uns mapes conceptuals sobre el camp semàntic de *norma* observat en els diccionaris que ens ocupen.

2.2.1. La definició del mot *norma*

Vegem en la taula següent com es refereix el lema *norma* cada diccionari de llengua castellana.

Definició del lema <i>norma</i> en els diccionaris de llengua castellana	
DRAE16	(del lat. norma) f. Escuadra de que usan los artifices para arreglar y ajustar los maderos, piedras y otras cosas. 2. Fig. Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las operaciones.
DRAE21	Del lat. norma , escuadra. 1. f. Escuadra que usan los artifices para arreglar y ajustar los maderos, piedras y otras cosas. 2. Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las conductas, tareas, actividades, etc. 3. Der. Precepto jurídico.
DRAE22	(Del lat. norma , escuadra). 1. f. Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las conductas, tareas, actividades, etc. 2. f. Escuadra que usan los artifices para arreglar y ajustar los maderos, piedras, etc. 3. f. Der. Precepto jurídico. 4. f. Ling. Conjunto de criterios lingüísticos que regulan el uso considerado correcto. 5. f. Ling. Variante lingüística que se considera preferible por ser más culta.
DEA	f 1 Principio que determina como debe hacerse una cosa, o como debe ser o suceder. Tb su formulación. SLuis Doctrina 101: Esta restitución se sujeta a las siguientes normas : 1. Si el daño causado fue grave, la obligación de restituir también lo es. 2. Esta restitución obliga a quien robo. 2 Conjunto de (las) normas [1]. Gambra <i>Filosofía</i> 193: La ley como expresión de la norma moral.

Taula 99: Definició del lema *norma* en els diccionaris de llengua castellana

Els quatre diccionaris presenten un article lexicogràfic per a *norma* i inclouen una definició general dins l'article. El DRAE22, a més, inclou

dues accepcions específiques de norma lingüística.²²⁸ En la primera accepció es fa referència al vessant prescriptiu de la norma i, en la segona, es considera que la norma és un conjunt d'usos preferibles pel fet de ser més cultes.

Si comparem els diccionaris normatius observem que en cada nova edició s'afegeix informació sobre la norma lingüística i, en l'última edició, el DRAE22, l'article lexicogràfic és el més extens i detallat, ja que com hem vist, dues accepcions referents a la norma lingüística.

La informació que presenta l'article lexicogràfic del DEA s'allunya de la que apareix en el DRAE22 perquè no inclou una accepció sobre la norma lingüística. El punt en comú del diccionari d'ús amb els diccionaris normatius és la definició general de *norma*:

Principio que determina como debe hacerse una cosa, o como debe ser o suceder. (DEA)

Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las conductas, tareas, actividades, etc. (DRAE22 i DRAE21)

Regla que se debe seguir o a que se deben ajustar las operaciones. (DRAE16)

La comparació de les definicions de *norma* condueix a un balanç poc positiu, ja que només el DRAE22 contempla l'existència de la norma lingüística. És sorprenent que el diccionari d'ús no tingui en compte una accepció per aquest tipus de norma.

2.2.2. El articles lexicogràfics que contenen el mot *norma*

Els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua castellana que inclouen el mot *norma* en la seva accepció lingüística són els següents:²²⁹

---

²²⁸ Tant el DEA com el DRAE21 defineixen el concepte de *norma* des d'un punt de vista general i des de l'àmbit del dret. El DRAE16 i el DRAE21, a més, també inclouen una definició de l'àmbit artístic.

²²⁹ Vegeu la taula 124 de l'Annex 5 que inclou cada una de les definicions del diccionari.

El mot <i>norma</i> en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua castellana						
Blocs d'anàlisi	Articles lexicogràfics ²³⁰	DEA	DRAE22	DRAE21	DRAE16	Total
Família de paraules de <i>norma</i>	normal	D/E ²³¹			D	2
	normalizar	D/E	D	D		3
	normar	D	D			2
	normativo -va	D	D	D	D	4
	normativismo	D				1
Sinònims i antònims	canon		D			1
	correcto -ta	D				1
	estándar		D	D		2
	estandarizar			D		1
	tipificar		D	D		2
ideal		D			1	
Parts de la gramàtica i aspectes específics	cacografía		D	D		2
	gramatical	D				1
	gramático -ca	D/E				1
	ortografía	D	D	D		3
	ortología	D				1
	prosodia	D				1
	queísmo	D				1
	sintaxis	D				1
solecismo		D			1	
Exemples no analitzats	acentuación	E				1
	afectación	E				1
	ambiguo -gua	E				1
	andaluzado -da	E				1
	castellanización	E				1
	catalanohablante	E				1
	cortesano -na	E				1
	estilo	E				1
	forma	E				1
	fuerza	E				1
	llano -na	E				1
	morfología	E				1
	sustancia	E				1
	significado -da	E				1
Total		30	10	7	2	

Taula 100: El mot *norma* en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua castellana

Els quatre diccionaris només presenten un lema coincident que citi el mot *norma* en la seva definició (*normativo -va*) i el mot *norma* en la seva accepció lingüística apareix principalment en el DEA, amb 30

²³⁰ Hem inclòs alguns articles que no contenen el terme *norma* en les seves definicions però que sí que s'hi refereixen. Generalment, els lemes d'aquests articles comparteixen l'arrel amb altres lemes, els articles dels quals sí que citen explícitament la *norma*.

²³¹ Les caselles marcades amb una D indiquen que el mot *norma* apareix en la definició de l'article lexicogràfic. Les caselles marcades amb una E indiquen que *norma* apareix com a exemple de la definició.

ocurrències. El DRAE22 recull 10 casos, el DRAE21 en recull 7 i el DRAE16 tan sols en presenta 2.

De la mateixa manera que hem fet amb els diccionaris de llengua catalana, hem classificat les aportacions del diccionari al concepte de *norma lingüística* en els blocs d'anàlisi següents: sinònims o antònims del terme, mots que designen una part de la gramàtica o aspectes específics d'aquesta en relació amb la norma, i ampliacions de la família de paraules de *norma*. No hem tingut en compte aquelles ocurrències detectades en els exemples de les definicions, ja que en molts casos no eren classificables.²³²

Els lemes que amplien la família de paraules de norma són cinc: *normal*, *normalitzar*, *normar*, *normativo -va* i *normativismo*. Cal destacar que el DEA recull els cinc casos, mentre que el DRAE22 en recull tres (*normalizar*, *normar* i *normativo -va*) i el DRAE21 i el DRAE16 tan sols en recullen dos (*normalizar* i *normativo -va*, el primer; i *normal* i *normativo -va*, el segon).

Hem detectat sis sinònims i no hem trobat cap antònim en els articles analitzats. Els sinònims són *canon*, *correcto -ta*, *estàndar*, *estandarizar*, *tipificar* i *ideal*. Aquests sinònims es troben principalment en el DRAE22 (*canon*, *estàndar*, *tipificar* i *ideal*) i en el DRAE21 (*estàndar*, *estandarizar* i *tipificar*). El DEA només presenta un cas (*correcto -ta*) i el DRAE16 no en presenta cap.

Els mots que corresponen a parts de la gramàtica i aspectes específics formen el grup més nombrós, amb nou casos (*cacografía*, *gramatical*, *gramático -ca*, *ortografía*, *ortología*, *prosodia*, *queísmo*, *sintaxis* i *solecismo*). El DEA recull la majoria d'aquests mots (*gramatical*, *gramático -ca*, *ortografía*, *ortología*, *prosodia*, *queísmo* i *sintaxis*), i el DRAE22 i el DRAE21 recullen només dos casos que coincideixen (*cacografía* i *ortografía*). Un cop més, el DRAE16 no en recull cap.

Aquesta classificació mostra que el diccionari que presenta més ocurrències del mot *norma* és el DEA. En concret, hem detectat *norma* en 13 definicions d'articles lexicogràfics i en 17 exemples. Així doncs, es tracta d'un diccionari que no inclou definicions amb exemples planificats, com és el cas dels diccionaris normatius, sinó que juntament amb les definicions presenta exemples de casos reals documentats en diferents publicacions. És precisament en aquests exemples on hem detectat moltes ocurrències que els diccionaris

---

²³² A l'exemple de la definició se cita la norma, però la relació entre el lema i la norma és difícil de definir, com a *andaluzado -da*, *castellanización* o *catalanohablante*.

normatius no recullen (*acentuación, afectación, ambiguo -gua, andaluzado -da, castellanización, catalanohablante, cortesano -na, estilo, forma, fuerza, llano -na, morfología, sustancia, significado -da*).

Segons aquesta classificació també observem que el DRAE22 i el DRAE21 són els diccionaris que presenten més similituds en les tres categories analitzades. Això pot indicar que el diccionari d'ús no segueix les tendències del diccionari normatiu, ja que el DEA triplica el nombre d'ocurrències de *norma* en relació amb el DRAE22 i el DRAE21.

Les diferències entre el DRAE21 i DRAE22 són poques. Els articles lexicogràfics coincidents entre els dos diccionaris són *cacografía, estándar, normalizar, normativo -va, ortografía* i *tipificar*. La informació que s'inclou en els articles lexicogràfics d'aquests lemes és la mateixa excepte en *ortografía*, on el DRAE22 ha ampliat d'una a dues les accepcions referents a la norma lingüística.

Forma correcta de escribir respetando las **normas** de la ortografía. (DRAE21)

1. f. Conjunto de **normas** que regulan la escritura de una lengua. 2. f. Forma correcta de escribir respetando las **normas** de la ortografía. (DRAE22)

Els articles no coincidents són *cánon, ideal, normar* i *solecismo*, presents en el DRAE22, i *estandarizar*, en el DRAE21. El DRAE22 és més extens i dóna compte de la *norma* en quatre entrades més que el DRAE21, tot i que tan sols menciona de forma explícita la norma lingüística a *solecismo* (DRAE22)²³³:

Falta de sintaxis; error cometido contra las normas de algún idioma.

Les diferències entre el DRAE16 i la resta de diccionaris són nombroses ja que l'obra només presenta dues ocurrències de *norma* en els articles de *normal* i *normativo -va*. El DRAE16 és un diccionari que restringeix gairebé per complet la noció de *norma lingüística* i esdevé per ell mateix una obra difícil de relacionar amb la resta de diccionaris.

La valoració general que podem fer sobre les ocurrències de *norma* en les definicions i exemples dels diccionaris és que entre el DRAE22 i el

---

²³³ *Canon, ideal* i *normar* fan referència a tot tipus de normes, incloent la norma lingüística, però el diccionari no ho especifica explícitament.

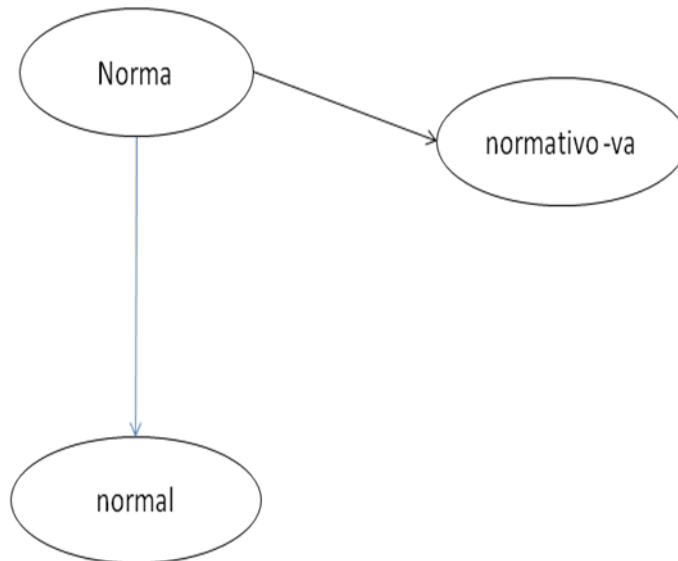
DRAE21 no hi ha gaires diferències. En canvi, sí que observem un salt important entre el DRAE16 i el DRAE21, i entre el DEA i el DRAE22.

El DRAE16 només cita la *norma* en articles lexicogràfics que formen part de seva família de paraules. El DRAE22 i el DRAE21 afegeixen ocurrences en articles que amplien la família de paraules de *norma* i en articles que són sinònims de terme. Per últim, el DEA presenta ocurrences en els tres blocs d'anàlisi i inclou un nombre d'ocurrences destacat en articles que es refereixen a parts de la gramàtica i aspectes específics. A més, també inclou un conjunt d'ocurrences en els exemples de les definicions que no han estat analitzades.

A continuació presentem un conjunt de mapes conceptuals que mostren esquemàticament les relacions semàntiques que s'estableixen entre cada un dels termes inclosos en la taula 100. De la mateixa manera que hem fet amb els diccionaris de llengua catalana, hem elaborat un mapa per a cada diccionari de llengua castellana i un mapa conjunt amb totes les unitats relacionades amb la norma lingüística que inclouen els quatre diccionaris.

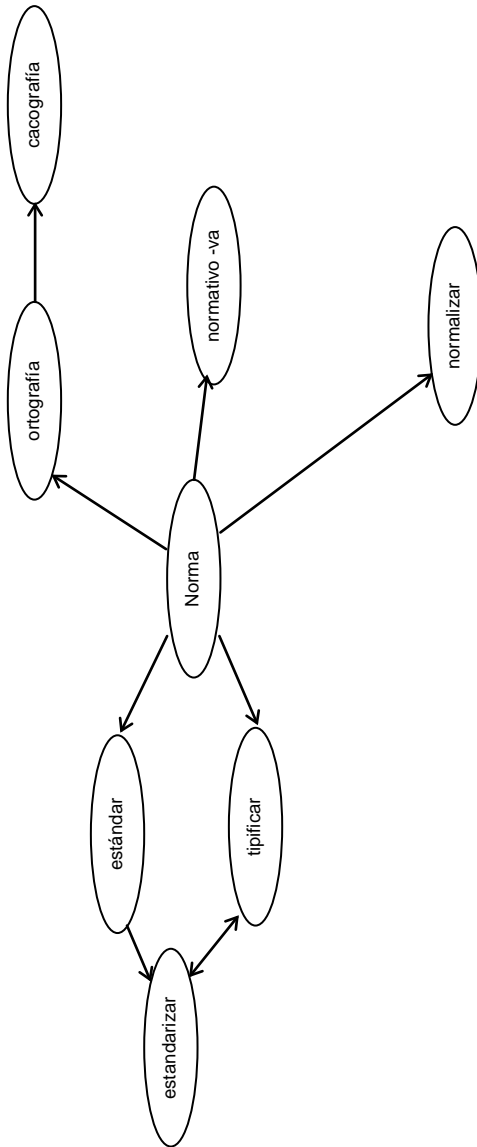
2.2.3. Mapes conceptuals del mot *norma* en els diccionaris de llengua castellana

2.2.3.1. DRAE16

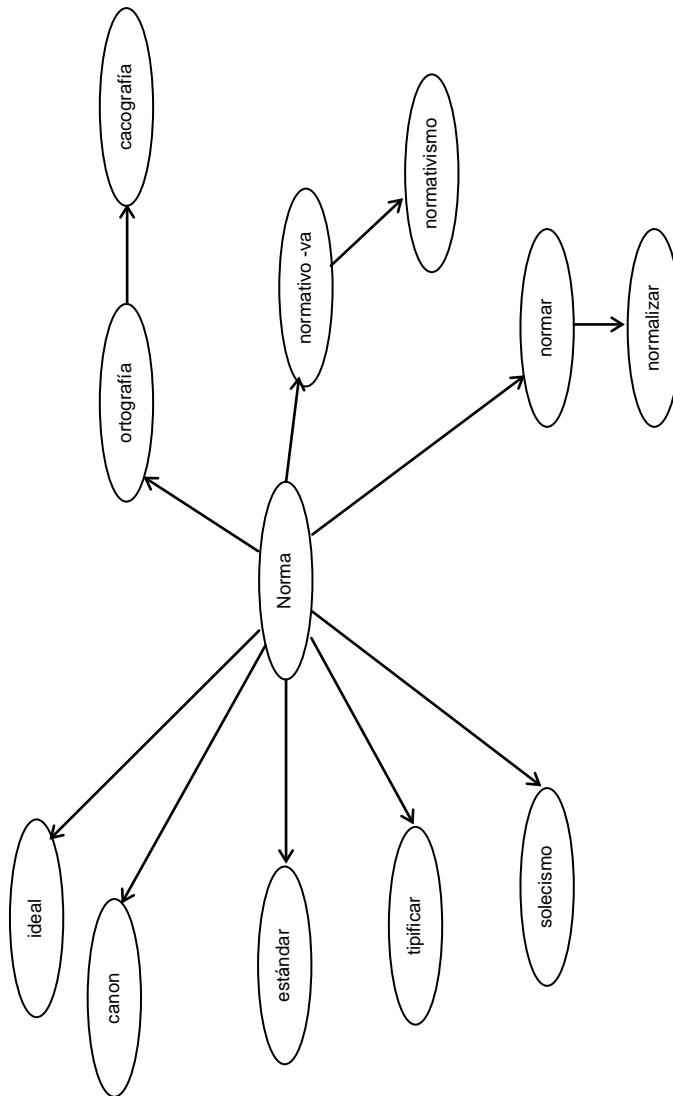
Il·lustració 14: Mapa conceptual del DRAE16

2.2.3.2. DRAE21

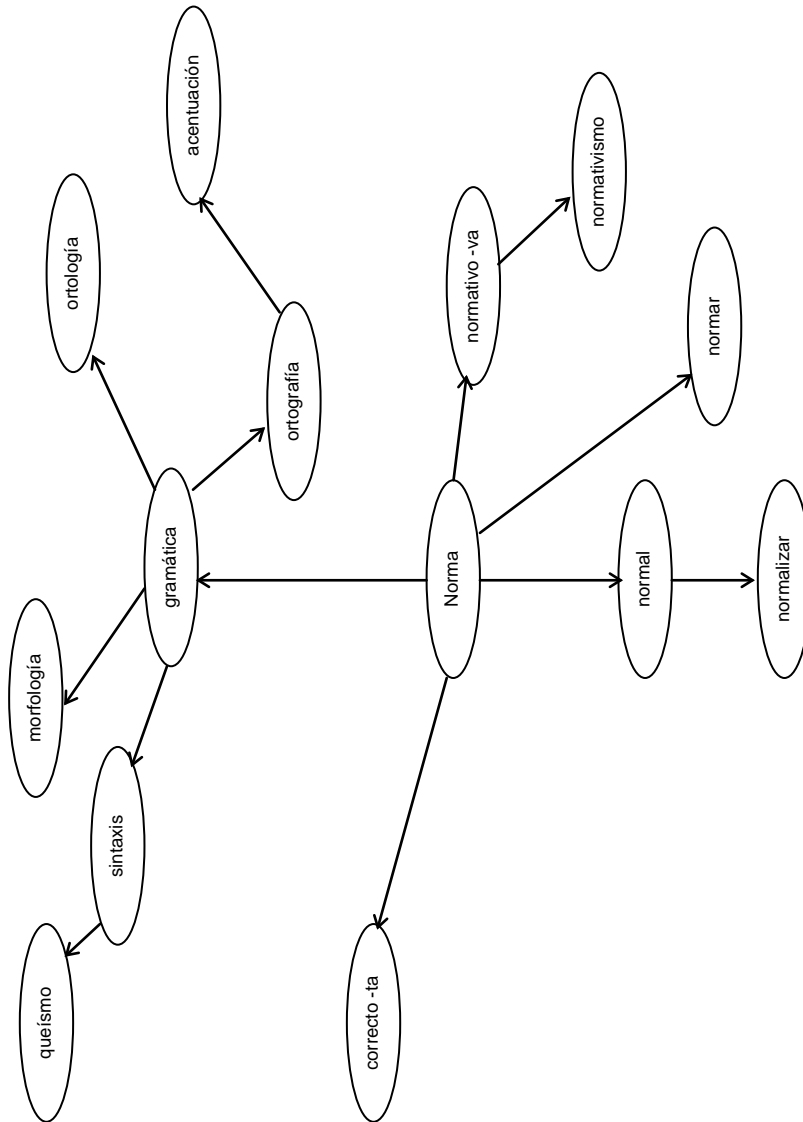
II-lustració 15: Mapa conceptual del DRAE21

2.2.3.3. DRAE22

Il·lustració 16: Mapa conceptual del DRAE22

2.2.3.4. DEA

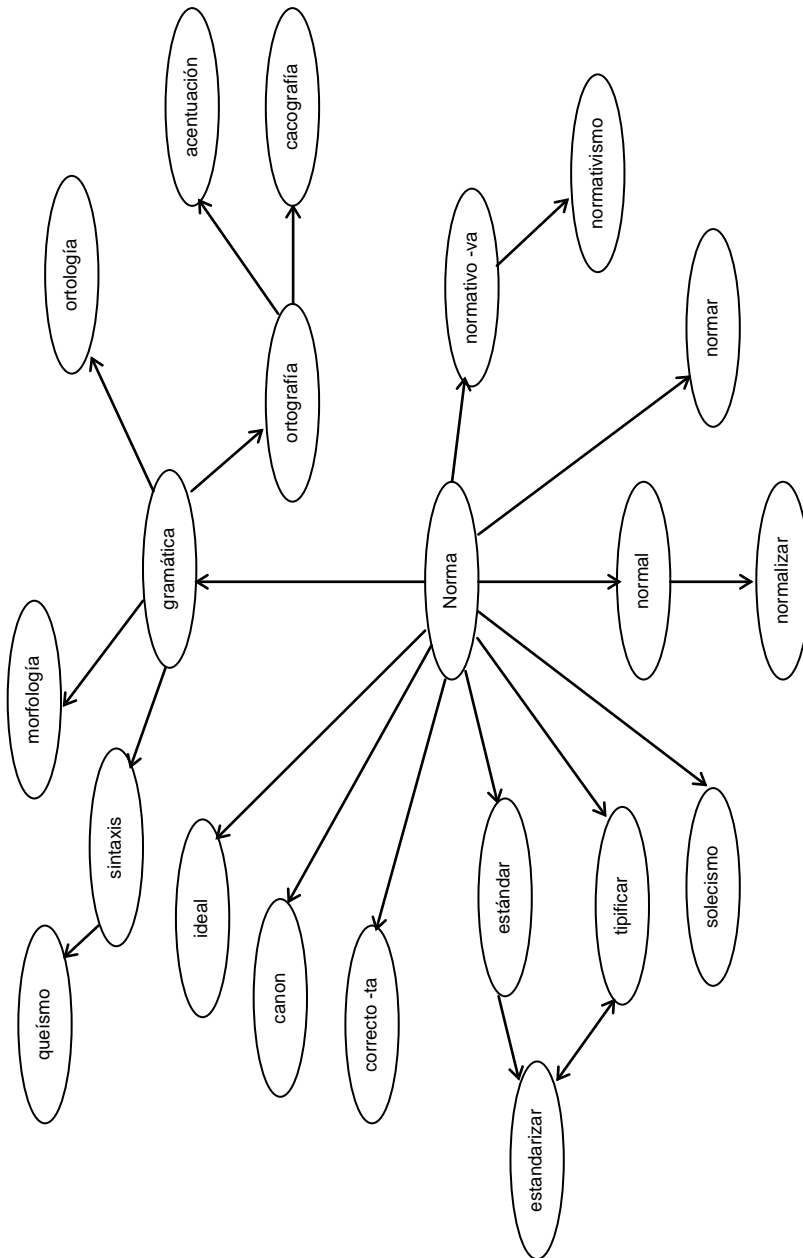

Il·lustració 17: Mapa conceptual del DEA²³⁴

²³⁴ Hem omès alguns dels lemes de la taula 100 on *norma* només apareix en els exemples de les definicions i no aporten suficient informació per establir relacions semàntiques amb els termes del quadre. Els lemes omesos són: *afectación, ambiguo -gua, andaluzado -da, castellanización, catalanohablante, cortesano -na, estilo, forma, fuerza, llano -na, significado -da* i *sustancia*.

2.2.3.5. DRAE16, DRAE21, DRAE22 i DEA

Il·lustració 18: Mapa conceptual del conjunt dels diccionaris en llengua castellana: DRAE16, DRAE21, DRAE22 i DEA

2.3. Contrast entre els diccionaris de llengua catalana i els de llengua castellana

Comparem, tot seguit, els resultats obtinguts en l'estudi de les definicions del mot *norma* en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana, així com el tractament que rep el mot en els articles lexicogràfics dels mateixos diccionaris.

2.3.1. La definició del mot *norma*

Tots els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana inclouen un article lexicogràfic per a *norma* amb una definició general del terme. En català, el GDLC, el DIEC2 i el DIEC1 també inclouen una accepció específica per a la norma lingüística, mentre que en castellà només la inclou el DRAE22.

En català, el diccionari d'ús, a diferència dels diccionaris normatius, és més precís en l'especificació de la norma lingüística. En canvi, en castellà el diccionari normatiu és més específic. En concret, DRAE22 inclou dues accepcions que indiquen que, d'una banda, la *norma* pot ésser un conjunt de criteris lingüístics que regulen l'ús correcte de la llengua i, de l'altra, pot ser una variant lingüística preferida per ser més culta.

L'evolució que han seguit els diccionaris normatius tant en català com en castellà és molt similar. Es manté el patró que a cada nova edició el concepte de *norma* s'amplia. Tot i això, observem que en català s'inclou abans una accepció específica per a la *norma* que en castellà. Primer apareix al DIEC1 i posteriorment al DRAE22. Aquest fet apunta que en llengua catalana es té més consciència d'aquest tipus de *norma* per la seva situació de llengua minoritària i minoritzada.

2.3.2. Els articles lexicogràfics que contenen el mot *norma*

El nombre d'articles lexicogràfics que contenen el mot *norma*, en el sentit de norma lingüística, ens permet fer les observacions següents:

Articles lexicogràfics que contenen el mot <i>norma</i> en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana			
Tipus de diccionaris	Llengua	Diccionaris	Articles lexicogràfics que contenen <i>norma</i>
Normatius	Català	DIEC2	14
		DIEC1	6
		DGLC	6
	Castellà	DRAE22	10
		DRAE21	7
		DRAE16	2
D'ús	Català	GDLC	13
	Castellà	DEA	30

Taula 101: Articles lexicogràfics que contenen el mot *norma* en els diccionaris de llengua catalana i de llengua castellana

El primer punt en comú dels diccionaris de la taula és que els diccionaris d'ús d'ambdues llengües contenen tantes o més ocurrencies de *norma* que els diccionaris normatius en les diferents edicions. Volem remarcar també que la majoria d'ocurrencies de *norma* es troben en l'última edició dels diccionaris normatius.

Una altra diferència és que en els diccionaris de llengua catalana hi ha cinc articles coincidents que contenen el mot *norma* en la seva definició (*anormal, normal, normalitzable, normalitzar i normatiu -iva*), i en els diccionaris de llengua castellana només en trobem un (*normativo -va*).

Pel que fa als diccionaris normatius, en català se cita el mateix nombre de vegades la *norma* en les dues primeres edicions del diccionari normatiu (DGLC i DIEC1) i hi ha un augment remarcable del nombre d'ocurrencies que s'inclouen en l'última edició (DIEC2). En canvi, en castellà, es produeix un salt important entre la primera i la segona edició del diccionari (DRAE16 i DRAE21), però no entre la segona i la tercera (DRAE21 i DRAE22), on es manté una línia més continuïsta.

Un fet comú entre els diccionaris normatius és que en les edicions més antigues observem poques ocurrencies del *norma*, tant en català com en castellà. El DGLC conté sis ocurrencies, tantes com el DIEC1. I el DRAE16 tan sols en presenta dues, convertint-se així en el diccionari que inclou menys ocurrencies de *norma*.

En els diccionaris d'ús d'ambdues llengües també observem diferències. En el cas del català, el GDLC segueix les directrius del diccionari normatiu i reflecteix els dictàmens de l'Institut d'Estudis Catalans. Aquest fet l'hem corroborat en les nostres taules, que mostren un nombre molt similar d'ocurrencies, i en el pròleg del GDLC,

que conté un apartat en què l'Institut d'Estudis Catalans acredita l'obra (Argenté 1998: X):

[...] l'acreditació de què aquest diccionari és objecte abasta el fet que, en principi, inclou allò que la Secció Filològica ha sancionat – tant si ho presenta de la mateixa manera com si no–, exclou allò que aquesta ha rebutjat explícitament, i, pel que fa a la incorporació de nous termes, segueix els criteris de formació de mots i ortogràfics d'acord amb la normativa vigent.

En canvi, el DEA es distancia de les directrius de la Real Academia Espanyola i, com veiem, arriba a doblar el nombre de cites explícites de la norma lingüística. Aquest fet també el trobem documentat explícitament en el pròleg del diccionari d'ús (DEA: XIII):

EL DICCIONARIO DEL ESPAÑOL ACTUAL se propone inventariar el léxico *que se usa*, no solo el *que se debe usar*. Es un diccionario descriptivo, no normativo. Esto no quiere decir que se abandone sin más una de las funciones sociales –l'orientación idiomática– que siempre han asignado los hablantes de esta clase de obras. En realidad ambos enfoques, descriptivo y normativo, no son incompatibles.

3. El mot norma en textos especialitzats

Aquest apartat complementa l'estudi proposat per Pruvost (2002) per establir el model de llengua d'un diccionari a partir de dos objectius. El primer, observar el lèxic que es recull en textos especialitzats sobre la norma lingüística. En endavant, aquests mots els anomenarem *unigrames*.²³⁵ El segon, identificar les estructures amb què es combina el mot *norma* en les definicions del diccionari que hem analitzat en els apartats anteriors. Considerem que aquestes definicions són textos especialitzats sobre la norma lingüística. A partir d'aquestes estructures deduirem la connotació que exerceixen sobre la *norma*.

---

²³⁵ Els unigrames són paraules ortogràfiques simples que apareixen entre espais en blanc en el text.

3.1. Unigrames relacionats amb *norma*

A partir del primer objectiu, hem emprat el programa Terminus per extreure els unigrames més freqüents de dos textos especialitzats sobre la norma lingüística, un en cada llengua:²³⁶

- En català, Cabré, M. T. (1999) “A l’entorn de la norma lèxica: concepte i representació”. Dins Vilà, M.; Fargas, A. (coords.) (1999) *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona: Editorial Graó. 23-34.
- En castellà, Martínez de Sousa, J. (2003) *La contravenció de la norma en el llenguatge* [en línia]. www.martinezdesousa.net/contravencion.pdf [Consulta: 3 de maig de 2009].

Terminus ha seleccionat una llista d’unigrames llarga en els dos textos. Alguns d’aquests unigrames corresponen a paraules d’àmbit general i d’altres pertanyen a àmbits especialitzats.

Per a la nostra recerca ens interessen totes aquelles paraules que poden mantenir una relació semàntica amb la *norma*, tant si són d’àmbit general o com d’especialitat. Hem seleccionat aquestes paraules a partir dels contextos del text i d’acord amb dos criteris: lèxic de l’àmbit de la lingüística i lèxic relacionat contextualment amb la *norma*.

Vegem el nombre d’unigrames proposats per Terminus i el nombre final seleccionat:

Unigrames en els textos de llengua catalana i de llengua castellana		
Unigrames	Text de català	Text de castellà
No seleccionats	247	355
Seleccionats	27	45

Taula 102: Unigrames en els textos de llengua catalana i de llengua castellana

Obtenim, doncs, 27 mots relacionats amb la norma lingüística en català i 45 en castellà.²³⁷ En concret, en català en trobem 14 que estan relacionats amb la *norma* perquè formen part de l’àmbit temàtic de la lingüística i 13 mots de llengua general que els podem relacionar amb la norma pel context d’ús. En castellà, dels 45 mots seleccionats, 24 formen part de l’àmbit de la lingüística i 21 mots hi estan relacionats a partir del context.

²³⁶ Els textos comparteixen la temàtica i l’extensió, i la diferència principal que presenten és la llengua.

²³⁷ Consulteu la taula 125 de l’Annex 5. Aquesta taula conté els unigrames seleccionats, els seus contextos, i el criteri de selecció que s’ha aplicat.

Aquests resultats mostren que el text en castellà recull més lèxic de l'àmbit de la norma lingüística que el text en català. Tot i això, els percentatges de lèxic especialitzat i general de cada text són molt equilibrats i representen prop del 50% en ambdues llengües.

Hem comprovat també quins dels unigrames seleccionats en les dues llengües es recullen en el diccionari i inclouen una menció a la norma lingüística. Els resultats d'aquesta cerca mostren que en català només *gramàtic -a*, *norma* i *normatiu -iva* es recull al diccionari en relació amb la *norma*, i en castellà *gramático -ca*, *norma*, *normativo -iva*, *ideal* i *ortografía*.

La cerca d'unigrames en textos especialitzats proporciona més lèxic relacionat amb la norma lingüística que l'anàlisi d'articles lexicogràfics ja que cerquem en contextos reals. Tot i això, la llista d'unigrames proporcionada inicialment per Terminus queda força reduïda després de la depuració, ja que es genera soroll i hi ha moltes concordances que no estan lexicalitzades o no són pertinents en la nostra recerca. Aquesta reducció afecta per igual als unigrames de català i de castellà.

3.2. Concordances de *norma* en els dels diccionaris

Per al compliment del segon objectiu, identificar les estructures amb què es combina el mot *norma* en les definicions del diccionari, també hem utilitzat el programa Terminus. El programa ens ha proporcionat les concordances del mot *norma* en cada un dels articles lexicogràfics de les taules 98 i 100.

Les estructures i els mots que acompanyen a *norma* aporten característiques permissives o restrictives sobre el terme i orienten al lector sobre com es concep la *norma*.

3.2.1. Concordances de *norma* en els diccionaris de llengua catalana

Estudiem a continuació les concordances de *norma* en els articles lexicogràfics dels diccionaris de llengua catalana.²³⁸ Per identificar l'orientació permissiva o restrictiva de les estructures, les hem classificat segons si el mot *norma* és l'agent de l'acció, el tema o l'objecte. Considerem que el terme connota de forma restrictiva la *norma* si la presenta com una entitat fixa que ha de ser completa. En

---

²³⁸ Vegeu la taula 126 de l'Annex 5, que conté les concordances de *norma* en les definicions dels diccionaris de llengua catalana.

canvi, l'estructura té una connotació permissiva si les propietats que transmet manifesten llibertat d'acció i no és un precepte a seguir. A partir d'aquests paràmetres obtenim la taula següent:

Classificació de les concordances dels diccionaris de llengua catalana			
Diccionari	Acció de norma	Connotació	Concordances
DGLC	Agent	Restrictiva	<i>que estableix</i>
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>reduir a, prendre</i>
		Permissiva	<i>contrari a</i>
	Objecte	Restrictiva	<i>d'acord amb, procedir segons</i>
		Permissiva	-
DIEC1	Agent	Restrictiva	<i>que estableix</i>
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>reduir a, prendre</i>
		Permissiva	-
	Objecte	Restrictiva	<i>d'acord amb, procedir segons</i>
		Permissiva	<i>servir de</i>
DIEC2	Agent	Restrictiva	<i>establir, adoptar, aplicar, que estableix</i>
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>sotmetre a, reduir a, que té definida, prendre</i>
		Permissiva	<i>relatiu o pertanyent a, contrari a</i>
	Objecte	Restrictiva	<i>d'acord amb, haver-se de seguir, s'usa d'acord amb, procés d'elaboració i fixació, procedir segons</i>
		Permissiva	<i>conjunt de, desviació admesa de, servir de, que serveix</i>
GDLC	Agent	Restrictiva	<i>que estableix, adoptar, aplicar</i>
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>sotmetre a, conforme a, reduir a, que té definida, prendre</i>
		Permissiva	-
	Objecte	Restrictiva	<i>segons, procés d'elaboració i fixació, procedir</i>
		Permissiva	<i>que serveix, conjunt de</i>

Taula 103: Classificació de les concordances dels diccionaris de llengua catalana

Totes les concordances detectades en contextos en què la *norma* actua com a agent manifesten una restricció. Les definicions del diccionari²³⁹ d'*establir*, *adoptar* o *aplicar* transmeten una imposició de norma.²⁴⁰

Quan la norma és el tema de l'acció, la majoria de les concordances també la connoten de forma restrictiva: *reduir a*, *conforme a*, *prendre*, *sotmetre a* i *que té definida*.²⁴¹

No podem afirmar, però, que quan la norma és el tema de l'acció totes les concordances transmeten restricció. Per exemple, les estructures *contrari a* i *relatiu* o *pertanyent a* són permissives, tal com ho demostren les seves definicions del diccionari.²⁴²

Quant a les concordances que indiquen que la norma és objecte, algunes mostren una qualitat de llibertat i d'altres la condicionen de manera més impositiva. Les estructures que transmeten qualitats restrictives són *procedir segons*, *d'acord amb*, *segons*, *haver-se de seguir* i *s'usa d'acord amb*.²⁴³ Les concordances amb caràcter permissiu són *servir de*, *desviació admesa de* o *conjunt de*.²⁴⁴

---

²³⁹ Hem utilitzat el DIEC2 per a les concordances de llengua catalana.

²⁴⁰ *Adoptar* es defineix com "Prendre (una resolució, un acord), després de previ examen o deliberació." (DIEC2); per *establir* trobem "Decretar, ordenar." (DIEC2); i, per *aplicar* s'entén "Fer obrar sobre algú o alguna cosa l'acció, l'esforç (d'algú o d'alguna cosa)." (DIEC2).

²⁴¹ En el diccionari *reduir* es defineix com "Portar (algú) a sotmetre's, a una condició desagradable." (DIEC2). *Conforme*, es descriu com "Que es correspon exactament amb els principis, amb els costums, etc., amb allò que és ordenat per algú, amb allò que per alguna cosa s'ha fet necessari." (DIEC2). *Prendre* es defineix com "Acceptar." (DIEC2). La definició de *sotmetre* és "Posar sota l'autoritat d'un mateix o d'altri." (DIEC2). I per últim, *definir* se'ns descriu com "Fixar, determinar." (DIEC2).

²⁴² *Contrari* es defineix com "En fil., que presenta la major diferència possible respecte a un altre element del mateix gènere." (DIEC2); per *relatiu* trobem "Que fa referència o relació a una cosa." (DIEC2); i *pertanyer* és "Formar part d'una cosa." (DIEC2).

²⁴³ Per exemple, *procedir* es defineix com "Passar a posar en execució." (DIEC2), i *segons* com "Observant tal o tal regla." (DIEC2); *d'acord amb* es descriu com "De conformitat amb, segons." (DIEC2); *haver-se de seguir* es compona d'*haver*, definit com "Davant d'infinitiu introduït per la preposició *de*, denota la necessitat física, moral o lògica que s'acompleixi l'acció expressada per aquell infinitiu." (DIEC2) i de *seguir*, entès com "Prendre (quelcom) com a norma d'acció." (DIEC2). Hem destriat també *procés d'elaboració i fixació* en *procés*, definit com "Manera de descabdellar-se una acció progressiva." (DIEC2), *elaborar*, "Produir, preparar, transformar, amb el treball, especialment amb successives operacions." ((DIEC2), i *fixar*, "Establir d'una manera durable en un estat determinat." (DIEC2). Per últim, *s'usa d'acord*

Des del punt de vista dels diccionaris, el DGLC presenta gairebé sempre concordances amb connotacions restrictives, independentment que la *norma* sigui l'agent, el tema o l'objecte de l'acció. Només *contrari* a presenta una connotació permissiva.

En el DIEC1 no observem gaires diferències respecte el DGLC i no podem afirmar que la concepció de la *norma* variï gaire. Més aviat només s'amplia el nombre de concordances, totes en la mateixa línia: imposar una *norma* implica restricció.

El DIEC2 és el diccionari que presenta el nombre més gran de concordances, entre les quals predominen les de to restrictiu en què *norma* és l'objecte de l'acció.

El GDLC és el que s'assembla més al DIEC2, ja que els dos presenten unes concordances amb connotacions restrictives molt similars. Aquest diccionari transmet, com el DGLC i el DIEC1, una visió poc permissiva de la norma lingüística.

3.2.2. Concordances de *norma* en els diccionaris de llengua castellana

Centrem-nos ara en les concordances de *norma* detectades en les definicions dels diccionaris de llengua castellana.²⁴⁵ De la mateixa manera que amb els diccionaris de llengua catalana, hem classificat les estructures segons si *norma* és l'agent, el tema, l'objecte que porta a terme l'acció o una propietat que caracteritza la pròpia norma. A partir d'aquesta classificació, també hem apuntat si la connotació de les concordances sembla restrictiva o permissiva. Presentem aquesta classificació en la taula següent:

Classificació de les estructures dels diccionaris de llengua castellana			
Diccionari	Acció de <i>norma</i>	Connotació	Concordances
DRAE16	Agent	Restrictiva	-
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>se ajusta a, fijada, que sirve de</i>

amb es compon del verb *usar*, "Fer ús (d'una cosa)." (DIEC2), i de *d'acord amb*, definit anteriorment com "De conformitat amb, segons." (DIEC2).

²⁴⁴ Per exemple, *servir* es defineix com "Ésser apte o propi a un ús." (DIEC2). Per *desviació* s'entén "Acció de desviar o de desviar-se; l'efecte." (DIEC2). *Admetre* significa "Acceptar." (DIEC2). I, per últim, *conjunt* és "Reunió de persones o de coses que les unes amb les altres formen un tot." (DIEC2).

²⁴⁵ Vegeu la taula 127 de l'Annex 5, que conté les concordances de *norma* en les definicions dels diccionaris de llengua castellana.

	Objecte	Permissiva	-
		Restrictiva	-
		Permissiva	-
	Propietat	Restrictiva	-
Permissiva		-	
DRAE21	Agent	Restrictiva	<i>sirve como modelo o tipo, sirve como patrón de referencia, tipificar</i>
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>ajustar, que sirve de, ajustar a un tipo</i>
		Permissiva	-
	Objecte	Restrictiva	<i>forma correcta de</i>
		Permissiva	<i>conjunto de, contra</i>
	Propietat	Restrictiva	<i>modelo</i>
		Permissiva	-
DRAE22	Agent	Restrictiva	<i>modelo perfecto que sirve de</i>
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>ajustar, dictar, que fija, que sirve como tipo, modelo, patrón o referencia, sujetar a, ajustar a</i>
		Permissiva	-
	Objecte	Restrictiva	<i>forma correcta de</i>
		Permissiva	<i>conjunto de, falta de, contra</i>
	Propietat	Restrictiva	-
		Permissiva	-
DEA	Agent	Restrictiva	-
		Permissiva	-
	Tema	Restrictiva	<i>se sujeta a, se ajusta a, servir de, que establece</i>
		Permissiva	<i>dotar de</i>
	Objecte	Restrictiva	<i>conjunto de, se ocupa de</i>
		Permissiva	<i>con arreglo a</i>
	Propietat	Restrictiva	<i>fija, sistema</i>
		Permissiva	<i>lingüística, nacional, general, idiomática</i>

Taula 104: Classificació de les estructures dels diccionaris de llengua castellana

Les concordances dels contextos en què *norma* és el tema de l'acció tenen una connotació restrictiva, excepte *dotar de* que és permissiva. Es tracta d'*ajustar, ajustarse a, ajustar a un tipo, dictar, que establece, que fija, se sujeta a i sujeta a*. Ho podem corroborar amb les

definicions del diccionari²⁴⁶ dels components d'aquestes estructures.²⁴⁷

Hem detectat quatre estructures en què la norma funciona com agent de l'acció: *sirve como modelo o tipo*, *sirve como patrón de referencia*, *modelo perfecto que sirve de* i *tipificar*. Aquestes estructures transmeten una connotació de restricció sobre la *norma* i la presenten com un model, un patró de referència, fixa i inamovible.²⁴⁸

A continuació hem trobat un conjunt de propietats que acompanyen i qualifiquen la *norma*. Aquestes propietats són: *lingüístico -ca*, *nacional*, *idiomático -ca*, *fijo -ja*, *general*, *modelo*, *patrón* i *sistema*.²⁴⁹ Alguns d'aquests substantius i adjectius mostren una connotació restrictiva semblant a les concordances anteriorment analitzades, com *fijo -ja* (abans hem detectat el verb *fijar*), *patrón* o *sistema*. En canvi, hi

---

²⁴⁶ Hem utilitzat el DRAE22 per a les definicions de les concordances de llengua castellana.

²⁴⁷ Trobem *ajustar* definit com "Hacer y poner algo de modo que case y venga justo con otra cosa." (DRAE22); *ajustarse a* com "Dicho de una persona: acomodarse, conformar su opinión, su voluntad o su gusto con el de otra." (DRAE22); *tipo* com "Modelo, ejemplar." (DRAE22); *dictar* com "Dar, expedir, pronunciar leyes, fallos, preceptos, etc." (DRAE22); *establecer* com "Ordenar, mandar, decretar." (DRAE22); *fijar* com "Determinar, limitar, precisar, designar de un modo cierto." (DRAE22); o *sujetar* com "Afirmer o contener algo con la fuerza." (DRAE22).

²⁴⁸ Per exemple, la primera estructura *sirve como modelo o tipo*, es compon de *servir*, definit al DRAE22 com "Aprovechar, valer, ser de utilidad." (DRAE22); *modelo* com "En las obras de ingenio y en las acciones morales, ejemplar que por su perfección se debe seguir e imitar." (DRAE22); i *tipo*, "Modelo, ejemplar." (DRAE22). En la segona estructura, *sirve como patrón de referencia*, el terme *patrón* està definit com "Modelo que sirve de muestra para sacar otra cosa igual." (DRAE22). I *referencia* significa "Base o apoyo de una comparación, de una medición o de una relación de otro tipo." (DRAE22). A través de l'estructura *modelo perfecto que sirve de* s'introdueix el concepte de *perfecto*, definit com "Que posee el grado máximo de una determinada cualidad o defecto." (DRAE22). Per últim, *tipificar* es defineix com "Ajustar varias cosas semejantes a un tipo o norma común." (DRAE22).

²⁴⁹ Les definicions d'aquestes propietats són les següents: *lingüístico -ca* significa "Perteneiente o relativo a la lingüística." (DRAE22), *nacional* és "Perteneiente o relativo a una nación." (DRAE22), *idiomático -ca* significa "Propio y peculiar de una lengua determinada." (DRAE22), *fijo -ja* es defineix com "Permanentemente establecido sobre reglas determinadas, y no expuesto a movimiento o alteración." (DRAE22), per *general* s'entén "Común, frecuente, usual." (DRAE22), *modelo* és "Arquetipo o punto de referencia para imitarlo o reproducirlo." (DRAE22), *patrón*, "Modelo que sirve de muestra para sacar otra cosa igual." (DRAE22) i, per últim, *sistema* és "Conjunto de reglas o principios sobre una materia racionalmente enlazados entre sí." (DRAE22).

ha altres propietats que les classifiquem com permissives i les considerem neutres, com *lingüística*, *nacional* o *general*.

Per últim, les concordances detectades en contextos en què *norma* és l'objecte de l'acció són menys habituals i principalment permissives. Per exemple trobem *conjunto de*²⁵⁰, *contra*²⁵¹ i *falta de*²⁵².

Des del punt de vista del diccionari, el DRAE16 és el que inclou menys concordances de *norma*. La *norma* sempre és el tema de l'acció i transmet una connotació restrictiva.

El DRAE21 presenta més concordances que el DRAE16. Predominen les concordances en contextos en què la *norma* és l'agent de l'acció i, en tots els casos, la connotació és restrictiva. El segon grup de concordances més nombrosos correspon als contextos en què la *norma* és el tema de l'acció, i també en tots els casos es transmet una visió restrictiva de la *norma*. Quant a les estructures que indiquen procediment, per primera vegada hem detectat la idea de *conjunt de normes*, que té una connotació permissiva. Aquesta característica no la trobem ni al DRAE16 ni tampoc als diccionaris en català. Per últim, també hem detectat per primer cop una propietat de *norma (model)*. A partir del DRAE21 s'entén la *norma* com un model o un patró de referència que té, inevitablement, una connotació restrictiva.

El DRAE22 no presenta grans novetats respecte l'edició anterior. La diferència més destacable és que la *norma* és el tema de l'acció en la majoria dels contextos i té una connotació restrictiva. També hem trobat estructures amb una connotació de restricció quan la *norma* és l'agent de l'acció. En canvi, quan la *norma* és l'objecte de l'acció la majoria de les concordances expressen una connotació no restrictiva. Com a curiositat cal afegir que en cap cas s'expressen propietats de *norma* en els contextos analitzats.

Per últim, el DEA és el més singular de tots els diccionaris per diversos motius. En primer lloc, és el que presenta més concordances de *norma* lingüística. Tot i així, no hem detectat cap context en què la *norma* sigui l'agent de l'acció. En canvi, hem detectat fins a set propietats que hi fan referència: *fija*, *general*, *sistema*, *lingüística*, *nacional*, *general* i *idiomàtica*. La majoria d'aquestes propietats són no restrictives, excepte *fija* i *sistema*, que sí que transmeten una connotació de no-llibertat. També són nombroses les concordances en contextos en què el terme és el tema de l'acció, totes elles amb una connotació restrictiva, excepte *dotar de*. Finalment, en els casos en

---

²⁵⁰ “Agregado de varias personas o cosas.” (DRAE22)

²⁵¹ “Denota la oposició y contrariedad de una cosa con otra.” (DRAE22)

²⁵² “Carencia o privación de algo.” (DRAE22)

què la norma és l'objecte de l'acció, en ocasions es transmet una visió restrictiva i en d'altres una de més lliure.

4. Síntesi

En aquest capítol hem realitzat un doble estudi. D'una banda, hem analitzat com els diccionaris normatius i d'ús descriuen el mot *norma* en la seva accepció lingüística i en quins articles lexicogràfics del diccionari apareix la paraula *norma*. D'altra banda, hem observat el lèxic que es recull en textos especialitzats sobre la norma lingüística, hem identificat les estructures en què apareix el mot *norma* i, a partir d'aquestes estructures, hem deduït la connotació que exerceixen sobre la *norma lingüística* que transmet el diccionari.

Els resultats de l'anàlisi de la definició de *norma* en els diccionaris han mostrat que tots inclouen una definició general per al terme, però només el GDLC, el DIEC1 i el DIEC2 en català, i el DRAE22 en castellà, han inclòs una accepció específica per a la *norma lingüística*.

Hem pogut analitzar els diccionaris segons criteris diferents, com el nombre d'ocurrències de *norma*, el tipus de mots que inclouen *norma* en el seu article lexicogràfic o la connotació restrictiva, o permissiva, de les concordances del terme en els articles lexicogràfics.

Els diccionaris d'ús són els que presenten un nombre més elevat d'ocurrències de *norma*: el DEA en llengua castellana i GDLC en llengua catalana. En concret, el DEA conté més del doble d'articles que el GDLC. Tot i això, és sorprenent que el DEA no faci referència explícita a la *norma* dins la pròpia definició, com és el cas del GDLC.

Els diccionaris normatius són els que contenen menys ocurrències del mot *norma*. I entre tots els normatius, els publicats recentment són els que n'inclouen més ocurrències. També destaquem que les edicions del diccionari normatiu de català contenen més ocurrències de *norma* que les del diccionari de castellà publicades en el mateix període de temps.

En els diccionaris de català predominen els lemes que formen part de la família de paraules de *norma*, seguits dels que representen parts de la gramàtica. En canvi, el grup més nombrós en castellà correspon a lemes que es refereixen a parts de la gramàtica i, a continuació, hem detectat sinònims de *norma*. Per últim, els lemes de la seva família de paraules són els menys nombrosos.

Hem classificat els diccionaris segons si transmeten una visió permissiva o restrictiva de la *norma* a partir de les concordances que acompanyen al terme en els articles lexicogràfics. Els diccionaris que presenten la *norma* com una directriu a seguir són el DGLC i el DIEC1, en català, i el DRAE16 i el DRAE21, en castellà. Els diccionaris que transmeten una visió de la norma més laxa són el DIEC2 i el GDLC, en català, i el DRAE22 i, en especial, el DEA, en castellà.

Per últim, volem remarcar que el criteri de permissivitat-restricció té una relació directa amb el criteri de la presència. A partir dels resultats obtinguts veiem que com més present és el mot *norma* en els articles lexicogràfics, la concepció de la *norma* que transmet el diccionari és més permissiva. I si està menys present en els articles lexicogràfics del diccionari, la noció de la *norma* es presenta com més restrictiva i rígida.

VIII. LA NORMA LINGÜÍSTICA DELS DICCIONARIS I EL CONTEXT SOCIOLINGÜÍSTIC DE LES LLENGÜES CATALANA I CASTELLANA

En aquest darrer capítol de l'estudi empíric relacionem els resultats exposats en els capítols IV, V, VI i VII amb la situació sociolingüística de les llengües catalana i castellana. Per establir aquesta relació hem estructurat el capítol en dos blocs. En el primer, valorem els criteris d'anàlisi²⁵³ establerts en els capítols IV, V i VI en relació amb la hipòtesi *c*, segons la qual la situació sociolingüística d'una llengua influeix sobre la norma lingüística que es vehicula al diccionari. D'acord amb el context sociolingüístic del català i del castellà, creiem que la norma serà menys restrictiva en llengua castellana que en llengua catalana. En el segon, ens centrem en els resultats del capítol VII sobre l'estudi del mot *norma* per establir possibles relacions amb la mateixa hipòtesi.

1. Valoració dels criteris d'anàlisi i relació amb el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana

En aquest apartat valorem, en primer lloc, els quatre criteris establerts en la metodologia de treball que ens permeten caracteritzar la norma lingüística. En segon lloc, relacionem els resultats obtinguts en cada criteri amb la hipòtesi *c* sobre la situació sociolingüística de la llengua catalana i la llengua castellana.

1.1.1. Innovació lèxica

El criteri d'innovació lèxica permet analitzar el grau d'obertura d'un diccionari en relació amb la norma a través del nombre de lemes nous de la nomenclatura del diccionari.

---

²⁵³ Recordem que els criteris són la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos i la coincidència en relació amb l'ús.

1.1.2. Valoració de la innovació lèxica

Presentem, el quadre següent, les dades relatives a la innovació lèxica de cada diccionari:

Innovació lèxica (global)			
Llengua	Diccionari	Lemes nous	Percentatge de lemes nous
Català	DIEC1	1.276	1,88 %
	DIEC2	243	0,34 %
	GDLC	1.710	2,02 %
Castellà	DRAE21	1.152	1,38 %
	DRAE22	777	0,87 %
	DEA	1.544	2,05 %

Taula 105: Innovació lèxica (global)

Els percentatges de lemes nous són, majoritàriament, similars en les llengües catalana i castellana. Per exemple, els diccionaris normatius més antics de cada llengua, el DIEC1 i el DRAE21, mostren uns percentatges d'actualització que tan sols varien en un 0,5 % a favor del DIEC1. A continuació, tant el DIEC2 com el DRAE22 experimenten una davallada important en el nombre de lemes nous que s'incorporen a les seves respectives nomenclatures, i els percentatges de lemes nous dels dos diccionaris disminueixen fins a menys de l'1%. En concret, en el DIEC2 el percentatge de lemes nous és el més baix de tots els diccionaris. Per tant, és possible que el DIEC2 sigui el diccionari menys innovador de tots els que hem analitzat. Els diccionaris d'ús de cada llengua són els que mostren un grau d'innovació superior, per sobre de tots els diccionaris normatius, amb uns percentatges gairebé iguals de més del 2%.

Els resultats obtinguts en cada diccionari sembla que permeten afirmar que els dos diccionaris d'ús, GDLC i DEA, presenten una norma lingüística més innovadora que els diccionaris normatius de les llengües catalana i castellana. Aquest fet és lògic si tenim en compte la naturalesa del diccionari d'ús. El diccionari d'ús és, en general en les llengües d'estudi, menys restrictiu en la incorporació de lemes que el diccionari normatiu, amb independència de la situació social de la llengua.

1.1.3. La innovació lèxica i el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana

A partir de l'objectiu específic *b*, ens proposem relacionar els resultats obtinguts en la caracterització de la norma lingüística dels diccionaris amb la situació sociolingüística de les dues llengües que ens ocupen. A més de l'objectiu específic *b*, en aquest apartat també hem de tenir

en compte la hipòtesi *c*²⁵⁴, relacionada amb aquest objectiu, i la subhipòtesi *b.1*²⁵⁵.

A partir de la situació social, econòmica i política de les dues llengües exposada en el capítol II, és d'esperar que els diccionaris de llengua catalana siguin més restrictius en l'admissió de lemes nous, ja que la llengua catalana pateix encara una influència important per part de la llengua castellana. Els resultats obtinguts en cada diccionari, en canvi, indiquen tendències contradictòries, especialment en els diccionaris normatius. Per exemple, el DIEC1 sembla que podria ser més permissiu a l'entrada de nous lemes que el DRAE21 i, per tant, no es pot validar la hipòtesi segons la qual la norma és menys innovadora en llengua castellana. En canvi, observem que aquesta tendència s'inverteix en el DIEC2 i el DRAE22, ja que el diccionari normatiu català és més prudent.

En el cas dels diccionaris d'ús GDLC i DEA, com hem afirmat en l'apartat anterior, tenen una norma lingüística més innovadora que els diccionaris normatius de les dues llengües. Així doncs, des d'aquest punt de vista, el discurs lexicogràfic dels dos diccionaris d'ús s'allunya del dels diccionaris normatius i, per tant, les condicions socials, econòmiques i polítiques d'una llengua o l'altra semblen no intervenir en l'acceptació de lemes nous en la nomenclatura.

Som conscients, però, que s'han d'avaluar les característiques d'aquests lemes nous a través de la permeabilitat a la interferència i de l'orientació dels usos, ja que ens proporcionaran una visió més completa i afinada sobre la selecció de lemes que s'incorporen als diccionaris.

1.2. Permeabilitat a la interferència

En aquest apartat relacionem la permeabilitat a la interferència amb la situació de les llengües catalana i castellana. Recordem que el criteri de la permeabilitat a la interferència permet estudiar els recursos d'actualització dels lemes. Se centra, a més, en l'anàlisi dels manlleus

---

²⁵⁴ La hipòtesi *c* postula que la situació sociolingüística d'una llengua influeix sobre el model de norma lingüística que es vehicula al diccionari. D'acord amb la situació sociolingüística del català i del castellà, la norma se suposa que serà menys restrictiva en llengua castellana que en llengua catalana.

²⁵⁵ La subhipòtesi *b.1* postula que a la macroestructura, com més àmplia és la concepció de la norma lingüística, es detecten més lemes nous i, a la inversa, com més restrictiva és la concepció de la norma lingüística, es detecten menys lemes nous.

per avaluar fins a quin punt la nomenclatura del diccionari inclou lemes que no s'han format de manera genuïna.

1.2.1. Recurs d'actualització lèxica

Presentem en el quadre següent una comparació dels recursos d'actualització lèxica dels diccionaris del corpus. Hem organitzat els recursos segons si els lemes de la nomenclatura de cada diccionari s'han format de manera genuïna, són manlleus, o són lemes simples.

Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (global)							
Recurs d'actualització lèxica		DIEC1	DIEC2	GDLC	DRAE21	DRAE22	DEA
Recursos genuïns	Derivació	48,30 %	46,50 %	44,62 %	50,87 %	53,93 %	52,14 %
	Composició	22,52 %	15,23 %	27,13 %	13,11 %	4,89 %	14,31 %
	Altres	5,88 %	20,58 %	10,18 %	7,90 %	12,36 %	4,73 %
Simples		16,95 %	6,58 %	9,47 %	17,62 %	17,89 %	13,80 %
Manlleus		6,35 %	11,11 %	8,60 %	10,5 %	10,94 %	15,03 %
Total		100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taula 106: Recursos d'actualització lèxica genuïns, manlleus i lemes simples (global)

Els lemes formats a partir de recursos genuïns són majoritaris en tots els diccionaris del corpus. En concret, entre aquests recursos, la derivació és el més habitual.

La composició és menys habitual que la derivació, tot i que en els diccionaris de llengua catalana també té un paper destacat. En els diccionaris de llengua castellana, en canvi, els percentatges de lemes formats per composició són menors.

Els percentatges dels lemes simples són més oscil·lants. Per exemple, tant en el DIEC1, com en DRAE21 i el DRAE22, el nombre de lemes simples és més elevat que en el DIEC2, el GDLC o el DEA. Així, podem afirmar que els diccionaris d'ús tendeixen a incloure un percentatge inferior de lemes simples que els diccionaris normatius.

En darrer lloc, observem que els manlleus tenen uns percentatges de representativitat inferiors als lemes simples i al conjunt dels recursos genuïns.

1.2.2. Manlleus

A partir de la classificació dels recursos d'actualització lèxica, ens centrem en l'anàlisi dels manlleus. En el quadre següent els trobem classificats, per diccionaris, segons la llengua de procedència, i si han estat adaptats o no a la llengua d'arribada:

Manlleus (global)					
Llengua	Diccionari	Percentatge de manlleus	Percentatge de manlleus adaptats	Percentatge de manlleus no adaptats	Llengües diferents
Català	DIEC1	6,42 %	67,07 %	32,92 %	19
	DIEC2	11,11 %	44,44 %	55,55 %	11
	GDLC	8,59 %	47,61 %	52,38 %	39
Castellà	DRAE21	10,50 %	78,51 %	21,48 %	23
	DRAE22	10,94 %	54,11 %	45,88 %	20
	DEA	15,04 %	11,63 %	88,36 %	20

Taula 107: Manlleus (global)

El diccionari d'ús DEA, i el normatiu DIEC2, són els que presenten uns percentatges més elevats de manlleus. Curiosament, el GDLC presenta un percentatge de manlleus inferior al del DIEC2. Un possible motiu és que el GDLC és un diccionari coetani del DIEC1 i no del DIEC2.

En general, els diccionaris de llengua catalana mostren uns percentatges de manlleus inferiors als dels diccionaris de llengua castellana, excepte en la comparació del DIEC2 amb el DRAE22. A més, no observem gaires diferències entre els diccionaris normatius DRAE21 i DRAE22. En canvi, entre el DIEC1 i el DIEC2, el percentatge de manlleus augmenta considerablement.

Quant a la classificació dels manlleus segons si són adaptats o no adaptats, observem algunes qüestions interessants. La primera és que els diccionaris normatius DIEC1 i DRAE21 mostren uns percentatges de manlleus adaptats superiors al del DIEC2 i al del DRAE22, que s'han publicat posteriorment. La segona és que els diccionaris d'ús, en especial el DEA, tenen un nombre més gran de manlleus no adaptats que d'adaptats.

La darrera variable que tenim en compte és la del nombre de llengües de procedència dels manlleus. Les dades més destacades d'aquest recompte són les 11 llengües del DIEC2, com el diccionari que presenta la varietat més escassa de llengües, i les 39 llengües del GDLC, com el diccionari que presenta la varietat més rica. La resta de diccionaris presenten unes dades similars, al voltant de 20 llengües de procedència diferents.

En el nostre estudi considerem que la norma lingüística en els diccionaris és més àmplia si permet l'entrada de més manlleus i si la procedència d'aquests és d'una varietat superior de llengües. També considerem que la norma lingüística és més àmplia si els manlleus que s'inclouen no han estat adaptats, sinó que mantenen la seva forma original. Creiem que l'adaptació és un signe de planificació en què intervé la norma lingüística.

Per tots els motius exposats anteriorment considerem que, en conjunt, els diccionaris de llengua castellana semblen mostrar, a través dels seus manlleus, una norma lingüística més oberta que els diccionaris de llengua catalana, d'acord amb el percentatge de manlleus i les seves característiques.

1.2.3. La permeabilitat a la interferència i el context sociolingüística de les llengües catalana i castellana

Si relacionem els resultats obtinguts en l'estudi de la permeabilitat a la interferència amb la situació sociolingüística del català i del castellà, hem de tenir en compte la hipòtesi *c*²⁵⁶ i les subhipòtesis *a.1*²⁵⁷ i *a.2*²⁵⁸.

Els resultats apunten cap a una permeabilitat més alta en els diccionaris de llengua castellana. Els diccionaris de llengua castellana inclouen més manlleus que els de llengua catalana, excepte en la comparació del DIEC2 amb el DRAE22. Aquests resultats confirmarien la hipòtesi *c*, ja que el context sociolingüístic de la llengua castellana afavoreix una introducció més abundant de manlleus, i en concret de no adaptats en el diccionari d'ús, ja que la preocupació per protegir la llengua és, aparentment, menys important que en llengua catalana. La condició de llengua minoritzada del català, i la situació de bilingüisme català-castellà en el territori català, pot influir en la protecció de la llengua davant els estrangerismes.

1.3. Orientació dels usos

Entenem que per establir el grau d'orientació dels usos del diccionari cal estudiar les marques d'ús. En el quadre següent mostrem les dades més destacades sobre les marques d'ús dels diccionaris del corpus:

---

²⁵⁶ Segons la hipòtesi *c*, la situació sociolingüística d'una llengua influeix sobre el model de norma lingüística que es vehicula al diccionari. D'acord amb la situació sociolingüística del català i del castellà, la norma se suposa que serà menys restrictiva en llengua castellana que en llengua catalana.

²⁵⁷ D'acord amb la subhipòtesi *a.1*, a la macroestructura, els lemes nous que s'incorporen a la nomenclatura del diccionari estan formats, majoritàriament, per derivació i composició o són manlleus.

²⁵⁸ La subhipòtesi *a.2* postula que el tractament dels manlleus marca diferències en la ideologia lingüística del diccionari.

Marca d'ús (global)					
Llengua	Diccionari	Nombre de marques d'ús	Marques d'ús diferents	Nombre d'articles amb marques	Percentatge d'articles marcats
Català	DIEC1	33	5	33	2,58 %
	DIEC2	2	1	2	0,82 %
	GDLC	44	2	44	2,57 %
Castellà	DRAE21	183	8	152	13,19 %
	DRAE22	127	12	114	14,67 %
	DEA	470	13	417	27 %

Taula 108: Marca d'ús (global)

El nombre de marques d'ús és, en tots els diccionaris, més aviat escàs. En concret, els diccionaris de llengua castellana inclouen més marques que els de llengua catalana. Centrant-nos en els diccionaris de llengua castellana, el DEA és el que registra un nombre més elevat de marques, seguit del DRAE22 i del DRAE21. Això podria significar que el diccionari d'ús castellà és més orientador en els diferents nivells de formalitat i transmet una visió més composicional de la llengua que els diccionaris normatius analitzats.

En el cas dels diccionaris de llengua catalana, els percentatges de lemes marcats són molt baixos, o gairebé anecdòtics, com és el cas del DIEC2. Els altres dos diccionaris, el DIEC1 i el GDLC, presenten uns percentatges gairebé iguals, i en els dos casos molt inferiors als observats en els diccionaris de llengua castellana. No observem, per tant, diferències destacades entre el diccionari normatiu DIEC1 i el diccionari d'ús GDLC i, en canvi, sí que n'observem en el diccionari normatiu DIEC2, que es manifesta totalment contrari a l'orientació dels usos. Aquest fet, que en el DIEC1 i el GDLC ja s'intueix però no és explícit, respon a la voluntat manifesta del DIEC2 d'eliminar la majoria de les marques amb l'objectiu de transmetre una visió unitària del català. Aquesta afirmació queda també confirmada en el pròleg del mateix diccionari (DIEC2: XV-XVI).

Si tenim en compte les hipòtesis plantejades, en concret la subhipòtesi *b.2* relativa al tractament de les marques d'ús²⁵⁹, podem afirmar que sembla que la llengua que denota una inferior orientació dels usos és el català.

²⁵⁹ Recordem que, segons la subhipòtesi *b.2*, a la microestructura, com més orientadora és la concepció de la norma lingüística, les marques valoratives jerarquitzen més poc els usos i, complementàriament, com més orientadora és la concepció de la norma, les marques valoratives denoten una jerarquització dels usos més forta.

1.3.1. L'orientació dels usos i el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana

En la valoració de la relació entre el criteri d'orientació usos i la situació social de la llengua catalana i castellana tenim en compte la hipòtesi *c*, presentada anteriorment, i les subhipòtesis *a.3*²⁶⁰ i *b.2*²⁶¹.

Els resultats dels apartats anteriors indiquen que, d'una banda, la llengua catalana orienta escassament els usos a través de les marques d'ús en el diccionari, especialment en el diccionari normatiu DIEC2. D'altra banda, en la llengua castellana, l'orientació dels usos és evident, tot i que en cap cas es manifesta en més del 30% dels lemes.

Així doncs, els resultats podrien indicar que es validen les subhipòtesis *a.3* i *b.2*, ja que en tots els diccionaris detectem marques valoratives que orienten els usos dels lemes, encara que en ocasions són molt escasses.

Per últim, els resultats obtinguts segons el criteri d'orientació dels usos sembla que no permeten validar la hipòtesi *c*, segons la qual, d'acord amb la situació sociolingüística del català i del castellà, el model de norma que es vehicula al diccionari serà menys restrictiu en llengua castellana que en llengua catalana. El motiu és que els diccionaris de llengua castellana són més orientadors en els usos que els diccionaris de llengua catalana, que per la seva condició de llengua minoritzada ha optat per prescindir les marques i apostar per un model únic i composicional de llengua. A partir de la situació de la llengua castellana presentada al capítol II, en el qual la descrivíem com una llengua més forta que el català, sembla lògic que es pugui permetre una orientació més explícita, tant en l'ús temporal com de registre dels lemes del diccionari, ja que no s'ha vist en la necessitat de prioritzar la llengua estàndard.

1.4. Coincidència en relació amb l'ús

El darrer criteri d'anàlisi correspon a la coincidència en relació amb l'ús. Definim la coincidència en relació amb l'ús com aquell criteri que

---

²⁶⁰ A la microestructura, el diccionari conté marques valoratives que orienten els usos segons la seva concepció de la norma.

²⁶¹ A la microestructura, com més orientadora és la concepció de la norma lingüística, les marques valoratives jerarquitzen més poc els usos i, complementàriament, com més orientadora és la concepció de la norma, les marques valoratives denoten una jerarquització dels usos més forta.

ens permet detectar la presència dels lemes de la nomenclatura d'un diccionari en altres corpus lexicogràfics (diccionaris d'ús) i textuals.

1.4.1. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic

A continuació mostrem els resultats més destacats del contrast dels lemes dels diccionaris en dos diccionaris d'ús, el DCVB, per al contrast dels lemes de llengua catalana, i el DUE, per al dels lemes de llengua castellana:

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (global)				
Llengua	Diccionari	Lemes coincidents	Freqüència relativa dels lemes respecte el total	Recursos d'actualització lèxica més habituals
Català	DIEC1	462	36,20 %	sufixació, lemes simples
	DIEC2	73	30,04 %	sufixació
	GDLC	418	24,44 %	sufixació
Castellà	DRAE21	726	63,02 %	sufixació, manlleus
	DRAE22	170	21,87 %	sufixació, manlleus
	DEA	208	13,47 %	manlleus, sufixació

Taula 109: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus lexicogràfic (global)

El percentatge de lemes documentats en el DCVB és prou destacat si tenim en compte que l'espai temporal entre la publicació del DCVB i els tres diccionaris de llengua catalana. El percentatge obtingut en el contrast dels lemes dels diccionaris normatius DIEC1 i DIEC2 és superior a l'obtingut en el contrast amb el diccionari d'ús GDLC. Observem, però, un descens en el percentatge de lemes presents en el DCVB entre el DIEC1 i el DIEC2.

Els percentatges de coincidència obtinguts en el contrast amb diccionaris de llengua castellana experimenten unes oscil·lacions més grans que les observades en els diccionaris de llengua catalana. Per exemple, entre el DRAE21 i el DRAE22 hi ha una reducció considerable de lemes documentats en el DUE. I entre el DRAE22 i el DEA el percentatge coincidència es redueix de nou. Detectem, per tant, un descens important de lemes documentats entre el primer i el segon diccionari normatiu, i una presència de lemes encara menor entre els dos diccionaris d'ús comparats.

Els diccionaris normatius presenten, globalment, una coincidència de lemes major amb els diccionaris d'ús de contrast. Per tant, els

diccionaris d'ús GDLC i DEA presenten menys lemes documentats en el DCVB i el DUE, respectivament, que els diccionaris normatius.

Quant als recursos d'actualització lèxica, la sufixació és el recurs més habitual entre els lemes coincidents del contrast i, en els diccionaris de llengua castellana, els manlleus també tenen un paper destacat, especialment en el DEA.

1.4.2. Contrast dels lemes dels diccionaris amb el corpus textual

Presentem, tot seguit, les dades més rellevants dels contrastos dels lemes amb els corpus textuais de contrast habituals.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans

Consultem els lemes nous dels tres diccionaris de llengua catalana en el CTILC. Els resultats obtinguts són els següents:

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (global)				
Llengua	Diccionari	Lemes coincidents	Freqüència relativa dels lemes respecte el total	Recursos d'actualització lèxica més habituals
Català	DIEC1	590	46,23 %	sufixació, lemes simples
	DIEC2	65	26,74 %	sufixació, manlleus
	GDLC	372	21,75 %	sufixació

Taula 110: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CTILC (global)

Els resultats indiquen que hi ha una major coincidència en relació amb l'ús del DIEC1 que en el DIEC2 i el GDLC. Podem observar una reducció important en el percentatge de lemes coincidents del DIEC2 respecte el percentatge obtingut en el contrast amb el DIEC1. Aquest fet és esperable ja que el CTILC no és un corpus actual ni obert, sinó que inclou lemes des de 1833 fins a 1988, molts dels quals ja s'han incorporat a la nomenclatura del DIEC1, diccionari que pertany a la mateixa institució que el corpus, l'Institut d'Estudis Catalans. Per tant, els resultats semblen confirmar que hi ha una continuïtat en l'elaboració del DIEC1 i el DIEC2.

El GDLC, per la seva banda, és el diccionari més distant amb el CTILC. Un possible motiu és que el GDLC i el CTILC no pertanyen a la mateixa institució, tot i que el GDLC segueix, manifestament, les directrius de l'IEC. Així, les dues obres procedeixen de dues institucions diferents amb objectius diferents, la primera es proposa

elaborar una eina que proporcioni el màxim d'informació possible sobre el lèxic del català actual, sense deixar de tenir en compte les recomanacions de l'IEC, però també inclou lèxic que no es recull en el DIEC1, especialment d'àmbits tècnics. La segona, té l'objectiu de proposar el lèxic normatiu del català a través del diccionari.

Els recursos d'actualització lèxica més habituals són la sufixació en tots els diccionaris, a més dels lemes simples, en el DIEC1, i els manlleus, en el DIEC2.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española

Presentem tot seguit els resultats més rellevants del contrast dels lemes nous dels tres diccionaris de llengua castellana amb el CREA.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (global)				
Llengua	Diccionari	Lemes coincidents	Freqüència relativa dels lemes respecte el total	Recursos d'actualització lèxica més habituals
Castellà	DRAE21	696	60,41 %	sufixació, manlleus
	DRAE22	468	60,23 %	sufixació, manlleus
	DEA	807	52,26 %	sufixació, manlleus

Taula 111: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el CREA (global)

Els percentatges de lemes documentats en el CREA són alts, sobretot si tenim en compte els obtinguts en el contrast dels lemes nous dels diccionaris de llengua catalana en el CTILC. En els tres diccionaris de llengua castellana els percentatges de lemes nous superen el 50 % de coincidència amb els lemes del CREA. Creiem que una raó possible que justifica aquesta coincidència alta, en el cas del DRAE21 i del DRAE22, rau en el fet que tant els diccionaris normatius com el CREA, pertanyen a la mateixa institució, la Real Academia Española.

En el cas del diccionari d'ús DEA, el percentatge de coincidència és prou elevat i sembla indicar que el diccionari té en compte una part important del lèxic que es documenta en el CREA. Tot i això, no hem d'oblidar que en el seu pròleg es qüestiona la normativa que dicta la Real Academia Española (DEA: IX-X).

Les dades més rellevants sobre els recursos d'actualització lèxica mostren que la sufixació és el recurs més habitual dels lemes coincidents, seguida dels manlleus en els tres diccionaris.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Els resultats més destacats del contrast dels lemes nous dels diccionaris amb el lemes recollits en el Corpus Tècnic són els següents:

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (global)				
Llengua	Diccionari	Lemes coincidents	Freqüència relativa dels lemes respecte el total	Recursos d'actualització lèxica més habituals
Català	DIEC1	277	21,70 %	sufixació, manlleus
	DIEC2	38	15,63 %	sufixació, manlleus
	GDLC	119	6,95 %	sufixació, manlleus, composició híbrida
Castellà	DRAE21	316	27,43 %	sufixació, manlleus
	DRAE22	155	19,94 %	sufixació, manlleus
	DEA	215	13,92 %	manlleus, sufixació

Taula 112: Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA (global)

Els diccionaris normatius DIEC1 i DIEC2 són més coincidents amb el Corpus Tècnic que el diccionari d'ús GDLC. El DIEC1, en concret, és el que presenta un percentatge de coincidència de lemes més elevat. En conjunt, però, els percentatges són baixos i, per tant, el Corpus Tècnic i els diccionaris de llengua catalana presenten pocs punts amb comú.

Els diccionaris de llengua castellana, per la seva banda, presenten més lemes coincidents amb el Corpus Tècnic que els diccionaris de llengua catalana amb el mateix corpus. De la mateixa manera que en llengua catalana, el diccionari normatiu més antic, el DRAE21, és el que té més lemes documentats en el corpus. En segon lloc, trobem el DRAE22 i, per últim, el DEA.

La dada més rellevant sobre els recursos d'actualització lèxica l'hem trobada en el DEA, ja que el recurs més habitual dels lemes coincidents són els manlleus. En la resta de diccionaris, el recurs més habitual és la sufixació.

Contrast dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada

Les dades més rellevants obtingudes en el contrast dels lemes nous dels diccionaris amb els neologismes del Banc BOBNEO són les següents:

Contrast dels lemes dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (global)				
Llengua	Diccionari	Lemes coincidents	Freqüència relativa dels lemes respecte el total	Recursos d'actualització lèxica més habituals
Català	DIEC1	69	5,40 %	sufixació, manlleus
	DIEC2	37	15,22 %	sufixació, manlleus
	GDLC	117	6,84 %	manlleus, sufixació
Castellà	DRAE21	92	7,98 %	sufixació, manlleus
	DRAE22	148	19,04 %	sufixació, manlleus
	DEA	352	22,79 %	manlleus, sufixació

Taula 113: Contrast dels lemes dels lemes dels diccionaris amb el Banc BOBNEO (global)

Els resultats de cada contrast varien considerablement, tot i que en cap diccionari registrem un percentatge de lemes documentats en el Banc BOBNEO superior al 25 %. A més, en tots els diccionaris de llengua catalana, el percentatge de lemes coincidents és inferior al percentatge obtingut en els diccionaris de llengua castellana.

El percentatge de coincidència més baix que detectem en cada llengua el trobem en el diccionari normatiu publicat amb anterioritat, el DIEC1 i el DRAE21. El diccionari normatiu més recent de cada llengua experimenta un augment considerable en el nombre de lemes documentats en el Banc BOBNEO. En els diccionaris d'ús els resultats són contraposats. Així com en el GDLC el percentatge de lemes nous presents en el BOBNEO és molt baix, en el DEA, en canvi, detectem el percentatge de lemes nous coincidents més elevat de tots els diccionaris analitzats.

Els recursos d'actualització més habituals dels lemes coincidents no presenten gaires diferències respecte la resta de diccionaris: la sufixació i els manlleus són els més freqüents.

1.4.3. La coincidència en relació amb l'ús i el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana

El darrer criteri que relacionem amb la situació sociolingüística de les llengües catalana i castellana és el de la coincidència en relació amb l'ús.²⁶²

En el contrast dels diccionaris amb els corpus lexicogràfics i textuais, la tendència més habitual és que els lemes nous dels diccionaris de llengua castellana estiguin més documentats en els corpus textuais. En canvi, en el contrast dels lemes amb els corpus textuais, el més habitual és que els diccionaris de llengua catalana tinguin més lemes nous presents en aquests corpus, així com en el contrast amb el CTILC, on també mostren una norma flexible a l'entrada de lemes de la premsa actual.

Aquests fet valida la hipòtesi c, segons la qual el context sociolingüístic d'una llengua influeix sobre la norma lingüística que es vehicula al diccionari. D'acord amb les situacions sociolingüístiques del català i del castellà, en què la llengua castellana és més forta, i la llengua catalana és minoritària i està minoritzada, la norma serà menys restrictiva en llengua castellana que en llengua catalana.

---

²⁶² Recordem que, com hem plantejat al capítol III sobre la metodologia, si el corpus és més antic que el diccionari, considerem que quanta més coincidència, més prudent i restrictiva és la norma del diccionari. Contràriament, si el corpus és coetani del diccionari, determinem que quanta més coincidència, més atrevida i permissiva serà la norma del diccionari.

Els resultats obtinguts en els apartats anteriors indiquen que:

- En el contrast amb el corpus lexicogràfic, els diccionaris de llengua catalana són permissius respecte el DCVB. En el cas dels diccionaris de llengua castellana, els diccionaris són conservadors respecte el DUE, excepte en el DRAE21.
- En el contrast amb el CTILC, els diccionaris de llengua catalana tenen majoritàriament una norma atrevida, excepte en el DIEC1.
- En el contrast amb el CREA, els diccionaris de llengua castellana mostren, principalment, una norma arriscada.
- En el contrast amb el Corpus Tècnic, els diccionaris de llengua castellana són més atrevits que els diccionaris de llengua catalana.
- Per últim, en el contrast amb el Banc BOBNEO, els diccionaris de llengua castellana tenen una norma més permissiva que els de llengua catalana.

2. Valoració de l'estudi del mot *norma* en relació amb el context sociolingüístic de les llengües catalana i castellana

En aquest apartat relacionem els resultats de l'estudi del mot *norma*²⁶³ amb els situació social, política i econòmica de la llengua catalana i la llengua castellana, descrita al capítol sobre els fonaments teòrics²⁶⁴. El resultat d'aquesta comparació ens hauria de servir per acabar de perfilar com és la norma lingüística dels diccionaris del corpus i quina influència exerceixen els contextos sociolingüístics en la conformació de la norma que es vehicula al diccionari.

Com hem explicat en el capítol VII sobre l'estudi del mot *norma*, tots els diccionaris inclouen una definició general per al terme, però només el GDLC, el DIEC1, el DIEC2 i el DRAE22, inclouen una accepció referent a la norma lingüística.

Si tenim en compte el nombre d'ocurrències de norma, en el sentit de *norma lingüística*, els diccionaris d'ús GDLC i DEA són els que en presenten un nombre més elevat. Els diccionaris normatius són els que contenen menys ocurrències de *norma*, entre els quals els publicats recentment són els que inclouen més ocurrències.

En la classificació dels diccionaris segons si la seva norma és permissiva o restrictiva, els diccionaris que presenten la *norma* com una directriu a seguir són el DGLC i el DIEC1, en català, i el DRAE16 i el DRAE21, en castellà. Els diccionaris que presenten una norma més permissiva i arriscada són el DIEC2 i el GDLC, en català, i el DRAE22 i el DEA, en castellà.

Si tenim en compte la hipòtesi c, l'estudi del mot *norma* tampoc confirma que la permissivitat o restrictivitat de la norma estigui condicionada per la situació de bilingüisme de la llengua catalana o la convivència de llengües entre el català i el castellà, sinó que més aviat s'observa una evolució temporal amb independència de la llengua. Els diccionaris publicats amb anterioritat són les obres més restrictives, i les més recents són les més permissives, especialment els diccionaris d'ús.

---

²⁶³ Vegeu el capítol VII.

²⁶⁴ Vegeu el capítol II.

3. Síntesi

En aquest capítol, d'una banda, hem valorat els resultats obtinguts en la caracterització de la norma lingüística dels diccionaris (capítols IV, V i VII). D'altra banda, hem relacionat aquests resultats amb la hipòtesi *c*²⁶⁵, sobre la situació social, política i econòmica de les llengües catalana i castellana. Hem validat o refusat la hipòtesi *c* en funció de la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos i de la coincidència en relació amb l'ús observada en els diccionaris del corpus.

Els resultats obtinguts semblen indicar que no podem establir una relació entre el criteri d'innovació lèxica i el context sociolingüístic del català i del castellà, ja que el nombre de lemes que s'incorpora en cada edició dels diccionaris és similar, i el context sociolingüístic de cada llengua és, en canvi, diferent.

Pel que fa a la permeabilitat a la interferència, els resultats que hem obtingut mostren que els diccionaris de llengua castellana presenten un volum més alt de manlleus que els diccionaris de llengua catalana. A més, el DEA presenta un volum de manlleus no adaptats superior al que mostren els diccionaris de català. Aquest fet es pot interpretar com una confirmació de la hipòtesi segons la qual la situació social de la llengua castellana afavoreix un discurs lexicogràfic més obert a la incorporació de manlleus.

L'estudi de la jerarquització dels usos, no ens permet validar la hipòtesi *c*, ja que els diccionaris de llengua castellana són més orientadors en els usos que els diccionaris de llengua catalana, i d'acord amb la hipòtesi, els resultats que esperàvem eren que el català fos més orientador que el castellà amb la voluntat de protegir la llengua.

L'anàlisi de la coincidència en relació amb l'ús sí que permet validar la hipòtesi *c*, ja que sembla que la tendència més habitual és que els lemes nous dels diccionaris de llengua castellana estiguin més documentats en els corpus textuais que els lemes nous dels diccionaris de llengua catalana i, per tant, reflecteixin millor el lèxic dels corpus textuais. En el cas dels corpus lexicogràfics, tant els diccionaris de llengua catalana com els de llengua castellana es

---

²⁶⁵ Recordem que la hipòtesi *c* postula que la situació sociolingüística d'una llengua influeix sobre el model de norma lingüística que es vehicula al diccionari. D'acord amb la diferent situació sociolingüística del català i del castellà, la norma se suposa que serà menys restrictiva en llengua castellana que en llengua catalana.

mostren oberts a l'entrada de lemes que es recullen en altres diccionaris d'ús.

La valoració de l'estudi del mot *norma* no ens permet confirmar la hipòtesi *c*, és a dir, que la permissivitat o restrictivitat de la norma estigui condicionada per la situació social d'una llengua, sinó que més aviat s'observa una evolució temporal en els diccionaris, ja que els publicats amb anterioritat semblen vehicular una norma amb connotacions més restrictives, i les més recents, una norma més oberta i permissiva, especialment, com és d'esperar, en els diccionaris d'ús.

Així doncs, sembla que podem confirmar que la permeabilitat a la interferència i la coincidència en l'ús podrien validar la hipòtesi *c* i semblen estar relacionades amb els factors socials de les llengües catalana i castellana. L'orientació dels usos, en canvi, sembla ser un criteri que no permet validar la hipòtesi *c*, ja que la llengua catalana ha fet una aposta clara per prescindir de les marques restrictives d'ús. En darrer lloc, ni la innovació lèxica, ni l'estudi del mot *norma* permeten ser concloents en la relació que s'estableix entre norma lingüística i context sociolingüístic. En aquests dos casos, els resultats semblen indicar que és més determinant el tipus de diccionari i el moment de la publicació de l'obra, que els factors socials, econòmics o polítics d'una comunitat.

CONCLUSIONS

Cada matís –de color, de so, d'idea–
demana una paraula pròpia,
i els diccionaris no són tan generosos.

Joan Fuster (1985)

La recerca de les característiques de la norma lingüística dels diccionaris ens ha plantejat una sèrie de qüestions que hem anat desenvolupant al llarg del treball i que resumidament recollim en aquest apartat.

Es pot concebre la norma lingüística des de dos punts de vista diferents. D'una banda, es pot concebre com a un model de llengua fruit de la selecció dels usos dels parlants sobre la base de determinats criteris i, de l'altra, pot correspondre a una o a un conjunt de prescripcions que orienten aquesta selecció d'usos i condueixen a la conformació del model de llengua. En aquest treball hem adoptat aquest segon punt de vista.

A partir d'aquest vessant prescriptiu de la norma, hem seleccionat com a tipus de norma de referència per al nostre treball la norma d'autoritat, presentada per primer cop per Jespersen (1925), ja que hem entès que es tracta del model de llengua que proposen els organismes acadèmics, com per exemple la Real Academia Española per al castellà i l'Institut d'Estudis Catalans per al català. També hem assumit que el model de llengua vehiculat pels diccionaris mostra que els usos estan jerarquitzats i que aquesta jerarquització es mostra a través de la selecció d'entrades i a través de les marques valoratives que s'inclouen en els articles lexicogràfics dels lemes.

Hem considerat que el diccionari normatiu transmet i imposa quins lemes hem d'utilitzar i en quin sentit hem d'usar-los, mentre que el diccionari descriptiu presenta un subconjunt d'usos reals del lèxic. Tot i això, el diccionari té sempre un caràcter restrictiu, ja que per vehicular qualsevol dels dos vessants del concepte de *norma*, el diccionari escull, inevitablement, entre un conjunt de possibilitats. Així, l'usuari pot percebre aquesta selecció com una voluntat normativa per part del diccionari, amb independència del tipus de diccionari que sigui.

Les bases per a l'estudi de la norma ens han servit, doncs, per plantejar el nostre treball, que consisteix en la caracterització i comparació de la norma lingüística que transmeten un diccionari

normatiu i un diccionari d'ús de les llengües catalana i castellana en les darreres actualitzacions. Ens hem centrat, principalment, en l'anàlisi de dos aspectes de la macroestructura i d'un aspecte de la microestructura dels diccionaris: pel que fa a la macroestructura, hem estudiat, d'una banda, els lemes nous que s'han incorporat al leuari del diccionari i, d'una altra, la classificació d'aquests lemes nous segons el recurs d'actualització lèxica. L'aspecte analitzat de la microestructura ha estat les marques d'ús explícites dels articles lexicogràfics dels lemes nous dels diccionaris. A continuació, hem consultat els lemes nous en altres corpus, tant lexicogràfics com textuals, per observar la coincidència en relació amb l'ús.

A més de l'estudi detallat de les característiques que presenta la norma que es vehicula en els diccionaris a través de la macroestructura i la microestructura, hem inferit quina és la ideologia de cada diccionari a partir del tractament del mot *norma* dins del propi discurs lexicogràfic de cadascun dels diccionaris, tal com recomana Pruvost (2002) al seu treball amb diccionaris de llengua francesa. Per dur a terme aquest estudi hem analitzat com descriuen el mot *norma* en la seva accepció lingüística els diccionaris normatius i d'ús, i en quins articles lexicogràfics del diccionari apareix el mot *norma*. Addicionalment, hem ampliat l'estudi proposat per Pruvost afegint-hi tres punts: en primer lloc, hem observat el lèxic de textos especialitzats sobre la norma lingüística; en segon lloc, hem identificat les estructures en què apareix el mot *norma*; i, en tercer lloc, hem deduït com aquestes estructures connoten la *norma lingüística* que es transmet en el diccionari.

A més de caracteritzar la norma lingüística dels diccionaris de les llengües catalana i castellana per separat, hem comparat els resultats obtinguts per tal de determinar les diferències, d'una banda, entre els tipus de diccionari i, de l'altra, entre les dues llengües, i n'hem avaluat els resultats.

La darrera tasca que hem dut a terme en l'anàlisi ha estat relacionar la norma lingüística amb el context sociolingüístic de la llengua del diccionari. La bibliografia ha mostrat que ja a principis del segle XX la situació sociolingüística i la norma mantenien punts en comú, tant en el context català com en el castellà. En el primer, la llengua catalana es veié afectada a principis de segle per un procés de normalització, com a resposta a la voluntat de codificar la llengua. Aquest procés quedà interromput inevitablement per la guerra civil i l'etapa de la dictadura, i no va ser fins a la fi del franquisme que es reprengueren les accions de normalització lingüística. La preocupació pel català és encara a dia d'avui un tema vigent i la difusió de la llengua normativa als Països Catalans encara no és homogènia a causa de les diferències territorials (Montoya 2006).

En el segon, en el marc de la llengua castellana, les publicacions sobre el context sociolingüístic han posat èmfasi en el fet que el castellà no ha disposat mai de cap política lingüística destinada a promoure la unitat i la conservació de la llengua, tot i comptar amb gairebé cinc-cents milions de parlants i amb una diversificació geolectal important. Aquest fet ha provocat una reflexió continuada al voltant de la idea de si una norma estàndard general compartida seria possible i quines haurien de ser les mesures per posar-la en pràctica. Encara queden força qüestions pendents per analitzar com, per exemple, de quina manera cal tractar els manlleus d'altres llengües, quines varietats del castellà cal ensenyar, quina varietat és la més adient en els mitjans de comunicació o quin estatus haurien de tenir les llengües minoritàries que conviuen amb la llengua castellana en un mateix territori.

A partir dels estudis que hem dut a terme, i que acabem de resumir breument, hem extret sis conclusions generals que tot seguit llistem:

- a. L'estudi dels lemes nous dels diccionaris, normatius i d'ús, i els articles lexicogràfics respectius permeten definir algunes característiques del model de llengua que vehicula el diccionari.
- b. L'establiment d'uns criteris d'anàlisi (innovació lèxica, permeabilitat a la interferència, orientació dels usos i coincidència en relació amb l'ús) permet caracteritzar la norma que es transmet al diccionari, amb independència de la llengua d'anàlisi o el tipus de diccionari.
- c. Els diccionaris normatius, en comparació amb els diccionaris d'ús, solen ser menys innovadors, menys permeables a la interferència, menys orientadors en l'ús i menys coincidents amb els usos documentats en corpus textuais, tant els procedents de les acadèmies com els corpus de premsa. En canvi, els diccionaris normatius solen ser més coincidents amb altres diccionaris d'ús publicats amb anterioritat als diccionaris d'ús del nostre corpus lexicogràfic d'estudi.
- d. Els diccionaris de llengua catalana mostren una innovació lèxica similar a la dels diccionaris de llengua castellana. Ara bé, mostren també una menor permeabilitat a la interferència amb altres llengües, una menor orientació dels usos i una menor coincidència en relació amb els corpus (lexicogràfics i textuais) respecte als diccionaris de llengua castellana.
- e. L'estudi del mot *norma* en els diccionaris normatius i d'ús complementa l'anàlisi dels lemes nous dels diccionaris i aporta una visió més completa sobre el model de llengua del diccionari. Els resultats semblen indicar que hi ha una relació directa entre la presència del mot *norma* en el diccionari i la

concepció de la norma que s'hi vehicula. Així, com més present és el mot *norma* en els articles lexicogràfics, més permissiva és la concepció de la *norma* i, com menys present hi és, més restrictiva sembla ser la noció de la *norma* sembla ser més restrictiva.

- f. El context social de la llengua del diccionari exerceix una influència sobre el model de llengua que s'hi vehicula a través de la permeabilitat a la interferència i de la coincidència en relació amb l'ús. Tanmateix, l'anàlisi de la innovació lèxica del diccionari i l'estudi del mot *norma* no permeten confirmar si el context sociolingüístic en condiona la norma.

A banda de les conclusions generals, presentem també en els apartats successius les conclusions específiques lligades als resultats obtinguts en les anàlisis i comparacions dels diccionaris:

- a. La norma lingüística i el tipus de diccionari.
- b. La norma lingüística i la llengua del diccionari.
- c. La norma lingüística en l'estudi del mot *norma* del diccionari.
- d. La norma lingüística i el context sociolingüístic de la llengua del diccionari.

Finalment, en l'últim apartat, resumim les aportacions més destacades del treball i plantejem el treball futur que es podria dur a terme a partir de les aportacions d'aquesta tesi.

1. La norma lingüística i el tipus de diccionari

Agrupem les conclusions relatives a la norma lingüística i el tipus de diccionari segons els criteris d'anàlisi establerts: la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos i la coincidència en relació amb l'ús.

1.1. Innovació lèxica

Els diccionaris normatius, tant en llengua catalana com en llengua castellana, solen ser menys innovadors que els diccionaris d'ús de les dues llengües.

L'estudi de la innovació lèxica –el qual ens permet mesurar el grau d'obertura d'un diccionari en relació amb la norma a través del nombre de lemes nous que incorpora la nomenclatura del diccionari– mostra que tant en una llengua com en l'altra els diccionaris normatius més antics (el DIEC1 i el DRAE21) semblen més innovadors que els

diccionaris normatius més recents (DIEC2 i DRAE22). Aquest fet s'explica perquè el període transcorregut entre el GDLC i el DIEC1 (63 anys), i el DRAE16 i el DRAE21 (53 anys) és molt superior al període que separa el DIEC1 del DIEC2 (12 anys) i el DRAE21 del DRAE22 (9 anys).

L'anàlisi de la innovació lèxica dels diccionaris d'ús ens fa pensar que el GDLC i el DEA són més innovadors que els diccionaris normatius, ja que incorporen un nombre de lemes nous superior. Si tenim en compte que ni el GDLC ni el DEA són diccionaris normatius, aquest fet és, com podem intuir, esperable.

1.2. Permeabilitat a la interferència

Tant els diccionaris normatius de llengua catalana com els de llengua castellana presenten un percentatge de manlleus nous creixent en la nomenclatura del DIEC2 i del DRAE22 respecte del DIEC1 i del DRAE21. A més, molts d'aquests manlleus no són adaptats. Aquest fet podria indicar una tendència evolutiva cap a l'obertura de la norma lingüística i cap a la permissibilitat en relació amb la interferència entre llengües.

El DIEC2 presenta un percentatge de manlleus lleugerament superior al del GDLC, fet que crida l'atenció, ja que el GDLC no és un diccionari prescriptiu i, per tant, se li suposa una major llibertat en la incorporació de manlleus. Sembla, doncs, que el DIEC2 no manté una resistència a la interferència superior a la que manté el diccionari d'ús. En el cas del diccionari d'ús castellà, el DEA inclou un percentatge superior de manlleus al del DRAE22, així com una varietat més àmplia de llengües d'origen. Per tant, creiem que el DEA és un diccionari que manifesta una resistència inferior a la interferència d'altres llengües. Aquesta última dada ens sembla més lògica que l'obtinguda amb el diccionari d'ús català.

És interessant la diferència que observem en els diccionaris d'ús de les llengües catalana i castellana, ja que podríem dir que la permeabilitat a la interferència del GDLC és més similar a la dels diccionaris normatius DIEC1 i DIEC2 que la del DEA en relació amb el DRAE21 i el DRAE22.

1.3. Orientació dels usos

La diferència més destacada entre els diccionaris normatius catalans i els castellans és que en el pròleg del DIEC2 es fa manifesta la voluntat de no incloure marques d'ús en els articles lexicogràfics

excepte en alguns casos puntuals. Aquest fet podria indicar un afèbliment de l'orientació dels usos en els diccionaris normatius de llengua catalana. En els diccionaris normatius de llengua castellana, en canvi, observem un augment en el nombre de marques d'ús en el DRAE22 respecte del DRAE21. Aquest increment podria indicar que la RAE aposta per mantenir aquesta informació en el diccionari, ja que n'augmenta el nombre i la varietat.

El GDLC inclou un nombre superior de marques al del DIEC1 i al del DIEC2, però, tot i això, manté una posició continguda en la inclusió d'aquest tipus d'informació. El DEA, en canvi, és més generós en l'orientació dels usos que el GDLC i que els diccionaris normatius DRAE21 i DRAE22. Considerem que els resultats mostren que el DEA i el GDLC, per la seva naturalesa de diccionaris d'ús, tenen una actitud més explícita en l'orientació dels usos a través de les marques d'ús. Cal remarcar que el GDLC, tot i orientar més els usos que els diccionaris normatius catalans, no és tan orientador com el diccionari d'ús castellà.

Recordem que de l'estudi de les marques temàtiques no hem pogut extreure conclusions destacades, ja que sembla indicar que aquest tipus de marques no influeix en el model de llengua vehiculat pel diccionari.

1.4. Coincidència en relació amb l'ús

El darrer criteri d'anàlisi ha estat la coincidència en relació amb l'ús, en el qual hem comprovat quants lemes nous dels diccionaris normatius també es troben recollits en altres corpus lexicogràfics²⁶⁶ i textuals²⁶⁷.

1.4.1. Corpus lexicogràfics

En els diccionaris d'ús que constitueixen el corpus lexicogràfic de comparació (DCVB i DUE) solen documentar-se més lemes nous dels diccionaris normatius DIEC1, DIEC2, DRAE21 i DRAE22 que no pas dels diccionaris d'ús GDLC i DEA.

---

²⁶⁶ El corpus lexicogràfic inclou el DCVB, en llengua catalana, i el DUE, en llengua castellana.

²⁶⁷ Els corpus utilitzats són el Corpus de Referència del Español Actual de la Real Academia Española (CREA), el Corpus Tècnic de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada i el Banc BOBNEO de l'Observatori de Neologia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

No obstant això, la tendència habitual és que els lemes nous dels diccionaris normatius DIEC1 i DIEC2 no estiguin presents en el DCVB. Aquest fet no ens sorprèn, ja que el DCVB és una obra més antiga que recull, principalment, variació dialectal. En el cas del diccionari d'ús, encara trobem menys coincidència.

Els contrastos dels lemes nous dels diccionaris normatius DRAE21 i DRAE22 amb el DUE mostren que el DRAE21 és el diccionari que té més lemes nous documentats en el DUE. Els resultats obtinguts en el contrast del DEA amb el DUE mostren que, de la mateixa manera que en la llengua catalana, el DEA és el diccionari de la llengua castellana que presenta menys lemes documentats en el DUE.

1.4.2. Corpus textuais

El contrast dels lemes nous dels diccionaris amb els corpus de les acadèmies de llengua, CTILC i CREA, mostra que els diccionaris normatius catalans són més coincidents amb el CTILC que el diccionari d'ús GDLC amb el mateix corpus. Els diccionaris normatius castellans, per la seva banda, també són més coincidents amb el CREA que el DEA. Tot i això, hem de tenir en compte que les diferències que presenten els percentatges de coincidència dels diccionaris normatius i d'ús són més acusades en els diccionaris de llengua catalana que en els de llengua castellana.

L'estudi del contrast dels lemes nous dels diccionaris amb el Corpus Tècnic de l'IULA mostra uns resultats molt similars als obtinguts en el contrast amb els corpus de les acadèmies: els diccionaris normatius, tant de llengua catalana com de llengua castellana, tenen més lemes nous documentats en el Corpus Tècnic que els diccionaris d'ús.

El darrer corpus que hem contrastat és el Banc BOBNEO. En aquest cas, observem una lleugera diferència respecte els resultats obtinguts en la resta de contrastos amb corpus textuais. Els diccionaris de llengua catalana continuen presentant més lemes nous documentats en el Banc BOBNEO que els diccionaris d'ús. En canvi, el diccionari d'ús de llengua castellana presenta més lemes nous en comú amb el Banc BOBNEO que els diccionaris normatius DRAE21 i DRAE22.

2. La norma lingüística i la llengua del diccionari

Organitzem les conclusions específiques de l'estudi de la norma lingüística segons la llengua del diccionari tot seguint els criteris d'anàlisi establerts.

2.1. Innovació lèxica

L'estudi dels diccionaris normatius mostra que el DIEC1 és lleugerament més innovador que el DRAE21. Aquest fet podria estar causat per la gran actualització que es va fer en català respecte del DGLC. El DRAE22, en canvi, presenta un percentatge d'innovació lleugerament més alt que el del DIEC2. Aquesta segona edició del diccionari normatiu castellà sembla ser, doncs, més innovadora que la del diccionari normatiu català.

L'anàlisi dels diccionaris d'ús és més complicat d'interpretar, ja que en la comparació del GDLC i el DEA no podem definir amb precisió quin dels dos diccionaris és més innovador lèxicament. Aquest fet és destacable, ja que el GDLC segueix manifestament les directrius de l'Institut d'Estudis Catalans, però el DEA no és explícit, en aquest sentit, respecte de la Real Academia Española.

Aquestes dades cal que siguin interpretades amb prudència, ja que l'anàlisi dels lemes nous del diccionari no supera el 10 % de la nomenclatura i es fa difícil poder afirmar quina llengua podria ser més innovadora en la nomenclatura dels diccionaris.

2.2. Permeabilitat a la interferència

El DRAE21 podria ser més permeable a la interferència d'altres llengües que el DIEC1, ja que el nombre de manlleus nous que s'inclouen en el lemarí del DRAE21 és superior al del DIEC1. Aquest fet no es manté en la segona edició dels diccionaris normatius analitzats, ja que el DIEC2 sembla mostrar una permeabilitat a la interferència d'altres llengües una mica més alta que el DRAE22.

Quant als diccionaris d'ús, l'anàlisi dels manlleus sembla indicar que el DEA és més permeable a la interferència per dos motius: en primer lloc, presenta un nombre més elevat de manlleus que el GDLC i, en segon lloc, el nombre de manlleus no adaptats també és superior al del diccionari d'ús català.

2.3. Orientació dels usos

L'estudi dels diccionaris normatius més antics mostra que el DRAE21 presenta un nombre de marques superior al del DIEC1. Podríem, per tant, interpretar aquest fet com que el diccionari normatiu castellà és més explícit que el diccionari normatiu català en l'orientació dels usos dels lemes. En la comparació dels dos diccionaris normatius més recents, ni el DIEC2 ni el DRAE22 presenten gaires marques. Tot i

això, el DRAE22 sembla jerarquitzar de forma més explícita els usos que el DIEC2.

Pel que fa als diccionaris d'ús, tant el DEA com el GDLC presenten marques d'ús, tot i que el DEA inclou un nombre i una varietat majors de marques. Així doncs, el DEA és més orientador en els usos que el GDLC.

2.4. Coincidència en relació amb l'ús

Dividim les conclusions sobre aquest criteri d'anàlisi en dos punts: en el primer ens centrem en la coincidència dels lemes nous dels diccionaris amb corpus lexicogràfics, és a dir, amb altres diccionaris d'ús i, en el segon, ens ocupem de la coincidència amb corpus textuals.²⁶⁸

2.4.1. Corpus lexicogràfics

Hi ha més lemes nous del DRAE21 documentats en el DUE que lemes nous del DIEC1 presents en el DCVB. Observem, però, una situació contrària en els contrastos amb els diccionaris normatius més recents: els lemes nous del DIEC2 semblen ser més coincidents amb els lemes del DCVB que els lemes nous del DRAE22 en relació amb els del DUE. En el cas dels diccionaris d'ús, els lemes nous del GDLC semblen ser més coincidents amb els lemes del DCVB que els lemes del DEA en relació amb els del DUE. El balanç que podem fer és que sembla que els diccionaris catalans, en general, són més coincidents amb el DCVB que els diccionaris castellans amb el DUE, amb excepció del DRAE21.

2.4.2. Corpus textuals

L'estudi de la coincidència dels lemes nous dels diccionaris en corpus textuals sembla indicar que, en general, tot els diccionaris de llengua castellana (DRAE21, DRAE22 i DEA) inclouen en major mesura que els diccionaris de llengua catalana (DIEC1, DIEC2 i GDLC) els usos que es troben recollits en corpus textuals, ja siguin propis de les acadèmies de la llengua, com el CTILC o el CREA, o corpus de premsa, com el Corpus Tècnic de l'IULA o el Banc BOBNEO.

---

²⁶⁸ Els corpus de contrast són els mateixos que els de l'apartat 1.4 d'aquest capítol.

3. La norma lingüística en l'estudi del mot *norma* del diccionari

Hem inferit quin és el model de llengua del diccionari a partir del tractament del mot *norma* dins del propi discurs lexicogràfic de cadascun dels diccionaris.

Tots els diccionaris del corpus específic que hem utilitzat en aquest estudi²⁶⁹ inclouen una definició general per al terme, però només el GDLC, el DIEC1 i el DIEC2 en català, i el DRAE22 en castellà, inclouen una accepció específica per a la *norma lingüística*. Per tant, el DGLC, en català, i el DRAE16, DRAE21 i DEA, en castellà, no reconeixen de manera explícita l'existència de la norma lingüística. Així, la consciència sobre la norma lingüística sembla ser més forta en català que en castellà. Aquest fet podria indicar quina és la voluntat del diccionari a l'hora de vehicular la norma.

Els diccionaris d'ús DEA i GDLC són els que presenten un nombre més elevat d'ocurrències de *norma* en els articles lexicogràfics dels diccionaris. Contràriament, els diccionaris normatius contenen menys ocurrències del mot *norma*. També cal destacar que les edicions del diccionari normatiu de català contenen més ocurrències de *norma* que les del diccionari de castellà publicades en el mateix període de temps. Aquest fet segueix en la línia del resultat obtingut en l'estudi de les definicions de *norma*, en el qual els diccionaris de llengua catalana mostraven una consciència major sobre l'existència d'una norma lingüística.

Els diccionaris que presenten la *norma* com una directriu a seguir són el DGLC i el DIEC1, en català, i el DRAE16 i el DRAE21, en castellà. Els diccionaris que transmeten una visió de la norma més laxa són el DIEC2 i el GDLC, en català, i el DRAE22 i, en especial, el DEA, en castellà. Aquesta distinció ha estat possible gràcies a l'estudi de les concordances que acompanyen el mot *norma* en els articles lexicogràfics. En aquest estudi hem constatat que com més present és el mot *norma* en els articles lexicogràfics, la concepció de la *norma* és més permissiva. I com menys present és el mot *norma*, la noció de la *norma* sembla ser més restrictiva.

---

²⁶⁹ Els diccionaris del corpus específic són el DGLC, el DIEC1, el DIEC2 i el GDLC, per a la llengua catalana, i el DRAE16, el DRAE21, el DRAE22 i el DEA, per a la llengua castellana.

4. La norma lingüística i el context sociolingüístic de la llengua del diccionari

L'estudi de la relació entre la norma lingüística i el context sociolingüístic de les llengües que ens ocupen ha partit de la hipòtesi c, segons la qual la situació sociolingüística d'una llengua influeix sobre el model de norma lingüística que es vehicula al diccionari. I d'acord amb la situació sociolingüística del català i del castellà, la norma se suposa que serà menys restrictiva en llengua castellana que en llengua catalana.

Hem estructurat l'anàlisi a partir dels criteris establert sobre la innovació lèxica, la permeabilitat a la interferència, l'orientació dels usos i la coincidència en relació amb l'ús. Els resultats més destacats segons cada criteri són els següents:

- El nombre de lemes que s'incorpora en cada edició dels diccionaris és similar i el context sociolingüístic de cada llengua és, en canvi, diferent. Per tant, sembla que la **innovació lèxica** dels diccionaris i el context sociolingüístic de les llengües que ens ocupen no tenen una relació directa.
- Els diccionaris de llengua castellana presenten un volum més alt de **manlleus** que els diccionaris de llengua catalana. Per tant, la **permeabilitat a la interferència** és superior en els diccionaris de llengua castellana. El context sociolingüístic d'aquesta llengua podria tenir certa influència sobre aquest fet, ja que es tracta d'una llengua forta, estesa geogràficament i que no disposa d'una política lingüística explícita que la condicioni en la decisió d'incorporar mots d'altres llengües en la nomenclatura del diccionari.
- Els diccionaris de llengua castellana són **més orientadors** en els usos que els diccionaris de llengua catalana, contràriament al que havíem postulat a l'apartat de les hipòtesis. Per tant, l'estudi de **l'orientació dels usos** no permet confirmar la hipòtesi segons la qual el context sociolingüístic del castellà condueix cap a una norma menys orientadora.
- Els lemes nous dels diccionaris de llengua castellana solen estar més documentats en els corpus textuais que els lemes nous dels diccionaris de llengua catalana. En el cas dels corpus lexicogràfics, tant els diccionaris de llengua catalana com els de llengua castellana es mostren oberts a l'entrada de lemes nous que es recullen en altres diccionaris d'ús. Aquests resultats indueixen a pensar que l'estudi de la **coincidència en relació amb l'ús** valida la hipòtesi c.

L'estudi del mot *norma* sembla indicar que la permissivitat o restrictivitat de la norma no està condicionada pel context sociolingüístic de la llengua del diccionari, sinó que el que hem observat és que s'ha produït una evolució temporal en els diccionaris: els publicats amb anterioritat semblen vehicular una norma amb connotacions més restrictives i els més recents, una norma més permissiva, especialment els diccionaris d'ús.

5. Aportacions i treball futur

Aquesta tesi obre una porta, inevitablement, a completar en estudis futurs aquells aspectes que no hem tractat per les limitacions del treball, com ara les dificultats tècniques que ens han sorgit o pel temps limitat d'elaboració. També creiem que serà necessari completar l'estudi amb altres punts que no hem tingut en compte en aquest primer treball i que pensem que podrien enriquir-lo de manera favorable.

Enumerem, tot seguit, els aspectes més interessants que ens serviran de punt de partida per al treball futur:

- **Ampliació de la metodologia d'anàlisi.** Hem aportat una metodologia de treball, que cal ampliar, sobretot en l'anàlisi de la microestructura del diccionari. Volem remarcar, però, la rellevància de l'estudi actual, ja que hem proposat uns criteris metodològics que permeten, en un primer estadi, caracteritzar el reflex d'una concepció de la norma lingüística en el discurs lexicogràfic. A partir del model proposat, creiem convenient ampliar la metodologia en dos aspectes:
  - **Introducció de les marques d'ús regionals dels articles lexicogràfics a la *Base de dades d'anàlisi*.** La base de dades actualment no inclou les marques d'ús regionals dels articles lexicogràfics dels lemes nous dels diccionaris. Caldria complementar l'estudi incloent totes aquestes marques per fer una anàlisi de quina és la postura de cada diccionari davant els regionalismes. D'aquesta manera podríem observar més exhaustivament el grau de composicionalitat de la llengua comuna que transmet el diccionari.
  - **Estudi de les definicions i dels exemples dels articles lexicogràfics dels lemes de la *Base de dades d'anàlisi*.** Alguns autors, com Mestres (1998), recomanen que per estudiar la norma lingüística que es vehicula al diccionari

cal tenir en compte les definicions i els exemples que s'inclouen en els articles lexicogràfics. Actualment aquesta informació ja és a la base de dades i, per tant, caldria fer-ne una anàlisi qualitativa per completar la informació que proporciona el diccionari per a la interpretació de la norma.

- **Ampliació de l'estudi amb dues llengües addicionals, amb uns contextos sociolingüístics similars a les llengües estudiades.** L'estudi actual aporta una comparació entre dues llengües romàniques, que es troben en convivència en el territori catalanoparlant. Seria interessant aplicar la metodologia de treball a dues llengües que es trobin en una situació sociolingüística similar a la del català i del castellà, per observar si han tingut el mateix comportament a l'hora de vehicular les seves respectives normes lingüístiques en els diccionaris normatius i d'ús. Caldria comprovar si les conclusions a les quals hem arribat són exclusivament aplicables a la comparació del català amb el castellà o si són extrapolables a qualsevol llengua amb un context sociolingüístic semblant.
- **Comparació de les ocurrències noves incloses en el leuari.** Cal dur a terme un estudi dels lemes nous dels diccionaris del corpus per comprovar si han inclòs els mateixos equivalents en català i en castellà. Aquesta tasca ajudarà en la interpretació del criteri d'innovació lèxica. Creiem que com més equivalents detectem entre les dues llengües de contrast, més similar serà el model de llengua que es transmet en el diccionari.
- **Estudi sobre la variació dels lemes del diccionari.** En aquest treball no hem tingut en compte la variació dels lemes del diccionari per una qüestió de temps. Tot i això, hem deixat preparada aquesta tasca a la *Base de dades d'anàlisi*, on s'indiquen les variants ortogràfiques dels lemes. Aquestes variants es troben marcades a la columna corresponent al recurs d'actualització lèxica. L'estudi de la variació ens permetrà afinar les conclusions sobre la innovació lèxica de cada diccionari, ja que la inclusió de variants pot influir en la classificació d'una obra lexicogràfica com a més o menys innovadora.

No podem acabar aquest treball sense remarcar la necessitat de disposar d'estudis sobre la norma lingüística que transmeten els diccionaris, ja que aquests treballs poden contribuir a l'actualització d'aquestes obres i permeten ressaltar els punts forts i els punts dèbils dels diccionaris actuals.

Bibliografia

Presentem, tot seguit, la bibliografia que hem emprat en l'elaboració de la tesi en tres apartats: les obres de referència, les obres lexicogràfiques i els recursos lexicogràfics.

1. Obres de referència

Ahumada Lara, I. (1989). *Aspectos de lexicografía teórica: aplicaciones al Diccionario de la Real Academia Española*. Granada: Universidad de Granada, Departamento de Filología Española.

Alarcos, E. (1992). "Consideraciones sobre el neologismo". Dins Fundación EFE (ed.) (1992). *El neologismo necesario*. Madrid: Fundación EFE. 19-29.

Aléong, S. (1983). "Normes linguistiques, normes sociales, une perspective anthropologique". Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 255-280.

Algeo, J. (1993). "Desuetude among New English Words". *International Journal of Lexicography* 6. 281-293.

Alkmin, T. M. (2001). "Sociolingüística. Parte 1". Dins Mussalim, F., Bentes, A. C. (dir.) (2001). *Introdução à Lingüística: domínios e fronteiras*. Sao Paulo: Cortez. 21-48.

Alonso, A. (2007). "El léxico del medio ambiente en los diccionarios generales". Dins Ruiz, L., Muñoz, A. y Álvarez, C. (2007). *Actas del Simposio Internacional de Comunicación Social. Santiago de Cuba, 22-26 de enero de 2007*. Santiago de Cuba: Centro de Lingüística Aplicada. 68-72.

Alvar, M. (1990). "La lengua, los dialectos y la cuestión de prestigio". Dins Moreno Fernández, F. (dir.) (1990). *Estudios sobre variación lingüística*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares. 13-26.

Alvar, M. (1992). "Los diccionarios académicos y el problema de los neologismos". Dins Fundación EFE (ed.) (1992). *El neologismo necesario*. Madrid: Fundación EFE. 51-70.

Andrés Díaz, R. d'. (2006). "Los procesos de normalización social de las lenguas". Dins Pérez Fernández, J. M. (2006). *Estudios sobre el*

estatuto jurídico de las lenguas en España. Barcelona: Atelier. 197-211.

Auger, P. (1986). "Francisation et terminologie: l'aménagement terminologique". Dins Rondeau, G.; Sager, J. C. (eds.) (1984). *Terminologia 84. Terminologie et coopération internationale*. Quebec: Girsterm. 47-55.

Auger, P. (1990). "Pour une définition des marques d'usage en lexicographie". Dins Conseil de la langue française (1990). *Actes du colloque sur l'aménagement de la langue au Québec: communications et synthèse*. Quebec: Bibliothèque nationale du Québec. 75-83.

Aracil, Ll. V. (1966). "Un dilema valencià". *Identity Magazine* 24.17-29.

Aracil, Ll. V. (1968a). "Més enllà de la lingüística". *Serra d'Or* 130. 65-66.

Aracil, Ll. V. (1968b). "Introducció". Dins Escalante, E. (1968). *Les lexiques de l'estresuelo*. València: Garbí. 9-88.

Aracil, Ll. V. (1986). *Papers de sociolingüística*. Barcelona: La Magrana.

Argenté, J. A. (1991). "Anàlisi i propostes des de la perspectiva de la lingüística". Dins Generalitat de Catalunya (1991). *Estudis i propostes per a la difusió de l'ús social de la llengua catalana*. Vol. 3. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. 83-91.

Argenté, J. A. (1998). "Acreditació de l'Institut d'Estudis Catalans". Dins [GDLC]. *Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998. IX-X.

Azorín Fernández, D. (2000). *Los diccionarios del español en su perspectiva histórica*. Alicante: Universidad de Alicante.

Badia Margarit, A. (1964). *Llengua i cultura als Països Catalans*. Barcelona: Edicions 62.

Badia Margarit, A. (1969). *La Llengua dels barcelonins: resultats d'una enquesta sociològic-lingüística*. Barcelona: Edicions 62.

Badia Margarit, A. (1977). "Gramàtica normativa enfront gramàtica descriptiva en català modern". Dins *Treballs de Sociolingüística Catalana. 1*. València: Eliseu Climent. 37-54.

Badia Margarit, A. (1991). "Llengua i poder". Dins Martí, J. (dir.) (1991). *Processos de normalització lingüística: l'extensió d'ús social i la normativització*. Barcelona: Columna. 65-83.

Badia Margarit, A. (1995). "Introducció. Gestació, història, contingut i formes d'aquest diccionari". Dins [DIEC1]. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 3 i 4, Edicions 62, Editorial Moll, Enciclopèdia Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995. XI-XL.

Bally, C. (1932). *Linguistique générale et linguistique française*. París: Leroux. [Edició consultada: Bally, C. (1965). *Linguistique générale et linguistique française*. Berna: A. Francke].

Baptiste Marcellesi, J.; Gardin, B. (1979). *Introducción a la sociolingüística: la lingüística social*. Madrid: Gredos.

Bastardas Boada, A. (1986). *Llengua i immigració: la segona generació immigrant a la Catalunya no-metropolitana*. Barcelona: La Magrana.

Bastardas Boada, A. (1987). "L'aménagement linguistique en Catalogne au XXe siècle". Dins Maurais, J. (ed) (1989). *Politique et aménagement linguistiques*. Quebec/París: Conseil de la Langue Française/Le Robert. 121-158.

Bastardas Boada, A. (1989). "Language-Use Extension in Linguistic Normalization Processes: General Patterns and the Catalan Experience". *Catalan Review* Vol. III (1). 59-84.

Bastardas Boada, A. (1991a). *Fer el futur: sociolingüística, planificació i normalització del català*. Barcelona: Empúries.

Bastardas Boada, A. (1991b). "Comportament lingüístic i canvi social". Dins Martí, J. (dir.) (1991). *Processos de normalització lingüística: l'extensió d'ús social i la normativització*. Barcelona: Columna. 41-63.

Bastardas Boada, A. (1991c). "Anàlisi i propostes des de la perspectiva de la sociolingüística". Dins Generalitat de Catalunya (1991). *Estudis i propostes per a la difusió de l'ús social de la llengua catalana*. Vol. 3. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. 93-103.

Bastardas Boada, A. (2004). "Sociolingüística versus Política y planificación lingüísticas: distinciones entre los campos y nociones integradoras." *Revista de llengua i dret* 41. 175-192.

Bastardas i Parera, J. (et al.) (1993). *Normativa lèxica del català: l'actualització del Diccionari normatiu*. Tübingen: Francke.

Battaner, P. (1996). "Terminología y diccionarios". *Jornada Panllatina de Terminología*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra. 93-117.

Beaulieu, H. (et al.); Solà, J. (ed.) (1992). *Sobre lexicografia catalana actual*. Barcelona: Empúries.

Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française.

Berrendonner, A. (1982). *Elementos de Pragmática Lingüística*. Barcelona: Gedisa.

Berrendonner, A. (1988). "Normes et variations". Dins Schoeni, G, Bronckart, J. P., Perrenoud, Ph. (dir.) (1988). *La langue française est-elle gouvernable?* Neuchâtel, Paris: Delachaux et Niestlé. 43-62.

Bibiloni, G. (1997). *Llengua estàndard i variació lingüística*. València: Eliseu Climent.

Bloomfield, L. (1933). *Language*. Nova York: Henry Holt.

Boix, E.; Vila, F. X. (1998). *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.

Boix, E. (2006). "25 años de la Constitución Española: un balance sociolingüístico desde los (y las) catalanohablantes". Dins Castillo Lluh, M.; Kabatek, J (eds.) (2006). *Las Lenguas de España: política lingüística, sociología del lenguaje e ideología desde la Transición hasta la actualidad*. Madrid/Frankfurt am Main: Iberomericana, Vervuert. 33-59.

Bouchard, P.; Cormier, M. C. (dir.) (2002). *La représentation de la norme dans les pratiques terminologiques et lexicographiques: actes du colloque tenu les 14 et 15 mai 2001 à l'Université de Sherbrooke dans le cadre du 69e de l'Acfas*. Quebec: Office de la langue française.

Boulanger, J. C. (1990). "Faudra-t-il dégriffer ou 'regriffer' le futur dictionnaire québécois de la langue française?". Dins Conseil de la langue française (1990). *Actes du colloque sur l'aménagement de la langue au Québec: communications et synthèse*. Quebec: Bibliothèque nationale du Québec. 61-74.

Boulanger, J.C.; Cormier, M. C. (dir.) (2002). "L'Académie Française, un instrument politique au service de l'instauration d'une norme". Dins *La représentation de la norme dans les pratiques terminologiques et lexicographiques: actes du colloque tenu les 14 et 15 mai 2001 à*

l'Université de Sherbrooke dans le cadre du 69e de l'Acfas. Quebec: Office de la langue française. 171-183.

Bordieu, P. (1982). *Ce que parler veut dire. L'économie des échanges linguistiques*. Paris: Fayard.

Bosque, I. (2011). "El concepto de "norma lingüística y la tarea de las academias". Dins *Actualidad Jurídica (Uría & Menéndez)* 28. Gener 2011. [en línia] Madrid: Dykinson. http://www.dykinson-online.com/El_concepto_de_norma_ling%C3%BCstica_y_la_tarea_de_las_Academias.revistas6366. [Consulta: 20 de març de 2012].

Branchadell, A. (2003). "L'Ús oral del català. Dades, reflexions i propostes". *Treballs de Sociolingüística Catalana* 17. 185-199.

Bronckart, J. P. (1988). "Réformer l'enseignement du français; pourquoi? Comment?" *Education et recherche* 1. 9-21.

Brøndal, V. (1943). *Essais de linguistique générale*. Copenhage: Munksgaard.

Bühler, K. (1934). *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache [Das Organon-Modell]* Jena: Verlag von Gustav Fischer. [Traducció en castellà: Bühler, K. (1985). *Teoría del lenguaje*. 2a. ed. Madrid: Alianza].

Cabré, M. T. (et al.) (ed.) (1987). *Actes de les segones Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa: Departament de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona, 16 i 17 de desembre de 1985*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Cabré, M. T. (1993). *De la innocència i perversió dels diccionaris. XXV edició de les Festes Populars Pompeu Fabra*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

Cabré, M. T. (1994a). *A l'entorn de la paraula*. València: Servei de Publicacions de la Universitat de València.

Cabré, M. T. (1994b). "Autour de la norme lexicale". Dins A. P. Martel i J. Maurais (ed.) (1994). *Langues et sociétés en contact. Mélanges J-C Corbeil*. Tubinga: Niemeyer. 351-361.

Cabré, M. T. (1999). "A l'entorn de la norma lèxica: concepte i representació". Dins Vilà, M.; Fargas, A. (coords.) (1999). *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona: Editorial Graó. 23-34.

Cabré, M. T. (2007). *La norma en terminología* [conferència]. Colloque Prescriptions en langue (histoire, succès, limites) 15-16 novembre 2007. Paris: Université Paris-Diderot.

Cabré, M. T.; Domènech, O.; Estopà, R.; Freixa, J.; Lorente, M. (eds.) (2010). "Actes del I Congrés Internacional de Neologia de les Llengües Romàniques". Barcelona: Institut de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.

Cabré, M. T.; Estopà, R. (eds.) (2009). *Les paraules noves. Criteris per detectar i mesurar els neologismes*. Vic/Barcelona: Eumo Editorial, Universitat Pompeu Fabra.

Cabré, M. T.; Freixa, J.; Solé, E. (eds.) (2000). *La Neologia en el tombant de segle: I Simposi sobre Neologia (18 de desembre de 1998), I Seminari de Neologia (17 de febrer de 2000)*. Barcelona: Observatori de Neologia, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.

Cabré, M. T.; Freixa, J.; Solé, E. (eds.) (2002). *Lèxic i neologia*. Barcelona: Observatori de Neologia, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.

Calvet, L. J. (2011). "Qu'apporte la sociolinguistique à l'article de dictionnaire?" Dins Gaudin F. (dir.) (2011). *Alain Rey, vocabuliste français*. Limoge: Éditions Lambert-Lucas. 65-71.

Campos Souto, M.; Pérez Pascual, J. I. (eds.) (2006). *El Diccionario de la Real Academia Española: ayer y hoy*. La Corunya: Servizo de Publicacións, Universidade da Coruña.

Camps, A. (1999). "Norma, normativa i ús en l'esenyament i l'aprenentatge de la llengua". Dins Vilà, M.; Fargas, A. (coords.) (1999). *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona: Editorial Graó. 125-137.

Carriscondo, F. M. (2001). "El *Vocabulario andaluz* (1934), fuente de los andalucismos del *DRAE* (1936/1947)". *Nueva Revista de Filología Hispánica* XLIX (2). 475-492.

Castellet, M. (1996). *Un Diccionari per al segle XXI: conferència amb motiu de la presentació a Sabadell de l'obra: Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans*. Sabadell: Fundació Caixa de Sabadell.

Cercle Lingüística de Praga (1929). [Traducció en francès: Cercle lingüístic de Praga (1968). "Les thèses de 1929". *Travaux du Cercle Linguistique de Prague*. 7-29].

Cercle Lingüístic de Praga (1932). [Traducció en francès: Cercle Lingüístic de Praga (1983). "Thèses générales du Cercle linguistique de Prague: Principes pour la culture de la langue". Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 799-808.

Coll, A. (2008). *Neologia aplicada a l'actualització lexicogràfica: els neologismes de BOBNEO al DIEC2*. Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra. [Treball final de Màster dirigit per: Dra. M. Teresa Cabré].

Coll, A. (2009). *Norma i condicions sociolingüístiques en el discurs lexicogràfic del català i el castellà*. Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra. [Projecte de tesi doctoral dirigit per: Dra. M. Teresa Cabré i Dra. Rosa Estopà].

Coll, A.; Cabré, M. T. (2012). "Neologia aplicada a l'actualització lexicogràfica: els neologismes de BOBNEO al DIEC2". Dins Pradilla, M. A. (ed.) (2012). *Fabra, encara: actes del II Col·loqui Internacional La lingüística de Pompeu Fabra (Tarragona, 17, 18 i 19 de desembre de 2008)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 367-377.

Coll, A.; Cabré, M. T.; Estopà, R. (en premsa). "La norma lingüística en el discurso lexicográfico del español y el catalán: una primera aproximación." *Osservare le norme, osservare l'uso: il lessico nei dizionari e nei media*. Torí: Università degli studi di Torino. 9-11 de maig de 2013.

Collet, T. (2002). "Normes linguistiques et entrées dictionnaires". Dins Bouchard, P.; Cormier, M. C. (dir.) (2002). *La représentation de la norme dans les pratiques terminologiques et lexicographiques: actes du colloque tenu les 14 et 15 mai 2001 à l'Université de Sherbrooke dans le cadre du 69e de l'Acfas*. Quebec: Office de la langue française. 253-271.

Conseil de la langue française (1990). *Actes du colloque sur l'aménagement de la langue au Québec: communications et synthèse*. Quebec: Bibliothèque nationale du Québec.

Corbeil, J. C. (1983). "Éléments d'une théorie de la régulation linguistique". Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 281-304.

Corbin, P. (1989). "Les marques stylistiques / diastratiques dans le dictionnaire monolingüe". Dins Hausmann, F.J.; (et al.) (1989). *Wörterbücher / Dictionaries / Dictionnaires. Ein internationales Handbuch zur Lexikographie / International Encyclopedia of*

Lexicography / Encyclopédie internationale de lexicographie. Berlin, Nova York: Walter de Gruyter. 673-680.

Cormier, M. C. (et al.) (1999). *Terminologie de la traduction, Translation terminology, Terminología de la traducción, Terminologie der Übersetzung*. Amsterdam: John Benjamins.

Cortes generales (1978). *Constitución Española de 1978*. [en línia]. Madrid: Cortes Generales. http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/constitucion.html [Consulta: 27 de març de 2013].

Coseriu, E. (1952). *Sistema, Norma y Habla: con un resumen en alemán*. Montevideo: Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias, Instituto e Filología, Departamento de Lingüística.

Coseriu, E. (1958). *Sincronía, diacronía e historia: el problema del cambio lingüístico*. Montevideo: Universidad de la República, Facultad de Humanidades y Ciencias.

Coseriu, E. (1973). *Lezioni di linguistica generale*. Torino: Editore Boringhieri. [Traducció en castellà: Coseriu, E. (1981). *Lecciones de lingüística general*. Madrid: Gredos].

Coseriu, E. (1988). [Traducció en castellà: Coseriu, E. (1992). *Competencia lingüística. Elementos de la teoría del hablar*. Madrid: Gredos].

Costa, J. (1995). "Els subcodis lèxics estàndard i normatiu". *Anuari de Filologia* 6. Vol. XVI. Secció C. 38-56

Costa J. (2000). "El concepte de "norma" en lingüística, sociolingüística i planificació lingüística". Dins *Els marges: revista de llengua i literatura* 68. Barcelona: L'avenç. 89-105.

Costa, J. (2005). "La norma en català: nocions i denominacions". Dins Roviró, B.; Torrent-Lenzen, A.; Wesch, A. (2005). *Normes i identitats*. Titz: Lenzen, cop. 21-33.

Costa, J. (2007). "Els criteris de codificació sintàctica de Pompeu Fabra". Dins Montserrat, A.; Cubells, O. (ed.) (2007). *Entorn i vigència de l'obra de Pompeu Fabra: actes del 2n Col·loqui Internacional La Lingüística de Pompeu Fabra*. Valls/Tarragona: Cossetània, Universitat Rovira i Virgili. 181-189.

Costa, J. (2009). *La Norma sintàctica del català segons Pompeu Fabra*. Munic: Peniøpe.

Cuenca, M. J. (2001). "Norma, gramàtica i teoria lingüística". Dins Pradilla, M. A. (ed.) (2001). *Societat, llengua i norma. A l'entron de la normativització de la llengua catalana*. Benicarló: Alambor. 15-40.

Daveluy, M. (1990). "Les marques topolectales et la sociolinguistique". Dins Conseil de la langue française (1990). *Dix études portant sur l'aménagement de la langue au Québec*. Quebec: Conseil de la langue française. 181-193.

Dubois, C.; Dubois, J. (1971). *Introduction à la lexicographie: le dictionnaire*. París: Larousse.

Esteva, C. (1991). "L'ús social de la llengua catalana". Dins Generalitat de Catalunya (1991). *Estudis i propostes per a la difusió de l'ús social de la llengua catalana*. Vol. 3. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. 9-17.

Esteve, F. (et al.) (2003). *Diccionaris, normativa i llengua estàndard: del Fabra al Diccionari de l'Institut*. Palma de Mallorca: Documenta Balear.

Estopà, R. (1998). "El léxico especializado en los diccionarios de lengua general: las marcas temáticas". *Revista Española de Lingüística* 28 (2). 359-387.

Fabra, P. (2010). *Converses filològiques*. Barcelona: Proa, Edicions 62, Edicions 3i4, Editorial Moll.

Fargas Valero, F. X. (ed.) (2008). *Espais Terminològics 2007. Neologia terminològica: el tractament dels manlleus*. Vic, Barcelona: Eumo Editorial; Termcat, Centre de Terminologia.

Fundación EFE (ed.) (1992). *El neologismo necesario*. Madrid: Fundación EFE.

Fries, D. (1989). *Limpia, fija y da esplendor: la Real Academia Española ante el uso de la lengua, [1713-1973]*. Madrid: Sociedad General Española de Librería.

Gagné, G. (1983). "Norme et enseignement de la langue maternelle". Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 463-510.

Garvin, P. (1986). "Language standard. Concepts et processus". Dins Marí, I. (ed.) (1986). *Segon Congrés Internacional de la llengua catalana. IV. Àrea 3: Lingüística Social*. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears, Fundació Congrés de la Cultura Catalana. 503-514.

Gaudin F. (dir.) (2011). *Alain Rey, vocabuliste français*. Limoges: Éditions Lambert-Lucas.

Generalitat de Catalunya (1991). *Estudis i propostes per a la difusió de l'ús social de la llengua catalana*. Vol. 3. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

Ginebra, J. (2007a). "El Fabra que vindrà. Encara més sobre els fonaments ideològics de la reforma fabriana". Dins Montserrat, A.; Cubells, O. (eds.) (2007). *Entorn i vigència de l'obra de Fabra. Actes del II Col·loqui Internacional "La lingüística de Pompeu Fabra"*. Valls/Tarragona: Cossetània Edicions, Universitat Rovira i Virgili. 51-60.

Ginebra, J. (2007b). "Una primera anàlisi del DIEC2". *Llengua i Ús* 40. 36-43.

Giner, S. (2007). "Pròleg". Dins [DIEC2]. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, S.A., Edicions 62, 2007. V-VII.

Giralt Raventós, E. (1995). "Diccionari de la llengua catalana: Pròleg". Dins [DIEC1]. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 3 i 4, Edicions 62, Editorial Moll, Enciclopèdia Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995. V-IX.

Gómez Torrego, L. (1992). *El buen uso de las palabras*. Madrid: Arco-Libros.

Gómez Torrego, L. (1995). *El léxico en el español actual. Uso y norma*. Madrid: Arco-Libros.

Guerrero Ramos, G. (1995). *Neologismos en el español actual*. Madrid: Arco-Libros.

Haensch, G. (2004). *Los Diccionarios del español en el siglo XXI: problemas actuales de la lexicografía: los distintos tipos de diccionarios: una guía para el usuario: bibliografía de publicaciones sobre lexicografía*. 22a. ed. Salamanca: Universidad de Salamanca.

Haugen, E. (1958). "Language Contact". Dins Siversten, E. (1958). *Proceedings of the Eighth International Congress of Linguists*. Oslo: Oslo University Press. 771-785.

Haugen, E. (1966). "Linguistics and Language Planning". *Sociolinguistics*. 50-71.

Haugen, E. (1983). "The implementation of corpus planning: theory and practice". Dins Cobarrubias, J.; Fishman, J. A. (ed.) (1983). *Progress in Language Planning. International Perspectives*. Amsterdam: Mouton. 269-289.

Havránek, B. (1932). "Úkoly spisovného jazyka a jeho kultura". [en línia] <http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/jkult/4.pdf> [Consulta: 20 d'abril de 2012]. [Traducció en francès: "Emploi et culture de la langue standard". Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 815-834].

Hérmendez García, C. (1997). "Apunts metodològics sobre l'obtenció dels informants per a un corpus de l'espanyol de Barcelona i l'àrea metropolitana". *Treballs de sociolingüística catalana* 13. 113-123.

Hjelmslev, L. (1928). *Principes de grammaire générale*. Copenhagen. [Traducció en castellà: Hjelmslev, L. (1976). *Principios de gramática general*. Madrid Gredos].

Hjelmslev, L. (1934). [Traducció en castellà: Hjelmslev, L. (1976). *Sistema lingüístico y cambio lingüístico*. Madrid: Gredos].

Hjelmslev, L. (1937). [Traducció en castellà: Hjelmslev, L. (1972). "Una introducción a la lingüística". Dins Hjelmslev, L. (1972). *Ensayos lingüísticos*. Madrid: Gredos. 25-46].

Hjelmslev, L. (1943). [Traducció en castellà: Hjelmslev, L. (1972). "Lengua y habla". Dins Hjelmslev, L. (1972). *Ensayos lingüísticos*. Madrid: Gredos. 90-106].

Hjelmslev, L. (1954). [Traducció al castellà: Hjelmslev, L. (1972). "La estratificación del lenguaje". Dins Hjelmslev, L. (1972). *Ensayos lingüísticos*. Madrid: Gredos. 47-89].

Hoffmann, C. (1996). "Monolingualism, Bilingualism, Cultural Pluralism ans National Identity: Twenty Years of Language Planning in Contemporary Spain". Dins Wright, S. (1996). *Monolingualism ans Bilingualism. Lessons from Canada and Spain*. Clevedon, Filadèlfia, Adelaide: Multilingual Matters. 59-90.

Humbley, J.; Sablayrolles, J. F. (2009). *Neologica. Reveu international de néologie* 3. Paris: Édition Classiques Garnier.

Iglesias, N. (2004). *Una Revisió de Fabra, una crítica a la norma: l'obra lingüística de Josep Calveras*. Girona/Institut de Llengua i Cultura Catalanes: Universitat de Girona, CCG Edicions.

Iliescu, M.; Siller-Runggaldier, H.; Danler, P. (ed.) (2010). *Vol.3: Constitution de la norme dans les langues modernes. Actes du XXV Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes*. Innsbruck: De Gruyter.

Institut d'Estudis Catalans (s. d.) *Butlletí de Dialectologia Catalana*. [en línia] Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Oficines del Diccionari de la llengua catalana. http://publicacions.iec.cat/X.do?LIST.ID=CATALEG_RAPIDA&pagingMode=&moduleName=cataleg&subModuleName=cerca_rapida&method=submitFields&titol=Butllet%ED+de+Dialectologia+Catalana&autor=&coleccio=&materia=&dataEdicio=&cercaLliure=&Input=Cerca [Consulta: 25 de març de 2013].

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1990a). *Documents de la Secció Filològica I*. Col·lecció: Biblioteca filològica: 19. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1990b). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. Fonètica*. Vol. I. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1995a). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. Morfologia*. Vol. II. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1995b). *El diccionari de la llengua catalana de l'IEC*. [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <http://institucional.iec.cat/diec1/informacio/DocDIEC.pdf> [Data de consulta: 19 d'octubre de 2011]

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1996a). *Documents de la Secció Filològica II*. Col·lecció: Biblioteca filològica: 27. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1996b). "L'elaboració del Diccionari de la llengua catalana: criteris aprovats per la Secció Filològica: acord del 15 de setembre de 1995". Dins Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1996). *Documents de la Secció Filològica III*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 11-53.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1997a). *Documents normatius 1962-1996: amb les novetats del diccionari*. [Obra editada a cura de Joaquim Rafel, membre de l'Institut d'Estudis Catalans]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1997b). "Diferències del DIEC respecte del DGLC quant a la representació de les entrades i la

nomenclatura”. Dins Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1997a). *Documents normatius 1962-1996: amb les novetats del diccionari*. [Obra editada a cura de Joaquim Rafel, membre de l'Institut d'Estudis Catalans]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 45-228.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (1998). *Miscel·lània Fabra: recull de treballs de lingüística catalana i romànica dedicats a Pompeu Fabra*. Col·lecció: Biblioteca filològica: 37. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica (2008). *Novetats del diccionari (Diccionari de la llengua catalana, segona edició)*. Col·lecció: Biblioteca filològica: 63. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Jespersen, O. (1925). *Menneskehed, Nasion og Invid i Sroget*. Oslo. [Traducció en català: Jespersen, O. (1962). *La llengua en la humanitat, la nació i l'individu*. Barcelona. Edicions 62].

Labov, W. (1972). *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: U. of Pennsylvania Press. [Traducció en castellà: Labov, W. (1976). *Modelos sociolingüísticos*. Madrid: Ediciones Cátedra S.A.].

Lamuela, X.; Murgades, J. (1984). *Teoria de la llengua literaria segons Fabra*. Barcelona: Quaderns Crema.

Lamuela, X. (1994). *Estandardització i establiment de les llengües*. Barcelona: Edicions 62.

Landau, S. I. (1984). *Dictionaries: The Art and Craft of Lexicography*. Nova York: Charles Scribner's Sons.

Lara, L. F. (1976). *El concepto de norma en lingüística*. Mèxic D.F.: El Colegio de México.

Lara, L. F. (1983). “Activité normative, anglicismes et mots indigènes dans le Dictionario del español de México”. Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 571-602.

Lara, L. F. (1990). *Dimensiones de la lexicografía. A propósito del Dictionario del español de México*. Mèxic D.F.: El Colegio de México.

Lara, L. F. (1997). *Teoría del diccionario monolingüe*. Mèxic D.F.: El Colegio de México.

Lara, L. F. (1999). *Normas lingüísticas: pluralidad y jerarquía*. Madrid: Arco-Libros.

Lara, L. F. (2004). *De la definición lexicográfica*. Mèxic D.F.: El Colegio de México.

Lara, L. F. (2004). *Lengua histórica y normatividad*. Mèxic D.F.: El Colegio de México.

Lara, L.F (2011). *Paradigmas normativos en las lenguas históricas*. Conferencia impartida en el marc del Seminari IULATERM (Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra). [Treball inèdit].

Lázaro Carreter, F. (1992). "El neologismo: planteamiento general y actitudes históricas". Dins Fundación EFE (ed.) (1992). *El neologismo necesario*. Madrid: Fundación EFE. 31-49.

Lefebvre, C. (1983). "Les notions de style". Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 571-602.

Lodares, J. R. (2006). "Un diagnóstico sociolingüístico de España". Dins Castillo Lluch, M.; Kabatek, J (eds.) (2006). *Las Lenguas de España: política lingüística, sociología del lenguaje e ideología desde la Transición hasta la actualidad*. Madrid: Iberomericana; Frankfurt am Main: Vervuert. 19-32.

Lope Blanch, J. M. (1986). "El concepto de prestigio y norma lingüística del español". Dins Lope Blanch, J. M. (1986). *Estudios de lingüística española*. Mèxic: Universidad Nacional Autónoma de México, Instituto de Investigaciones filológicas. 17-31.

López del Castillo, Ll. (1976). *Llengua standard i nivells de llenguatge*. Barcelona: Editorial Laia.

López García, M. (2010). *Norma estándar, variedad lingüística y español transicional: la lengua materna es la lengua "madre patria"?* Valencia: Editorial UPV. [Treball de grau].

Lorenzo, E. (1999). *El español en la encricijada*. Madrid: Espasa.

Malherbe, N. (1977). "Les tendances récentes de la sociologie de la déviance aux Etats-Unis origine et orientations générales". *Schweizerische Zeitschrift fuer Soziologie* 3 (2). 143-184.

Marcellesi, J. B.; Gardin, B. (1979). *Introducción a la sociolingüística: la lingüística social*. Madrid: Gredos.

Marcos-Marín, F. A. (1994). *Conceptos básicos de política lingüística para España*. Madrid: Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales.

Marí, I. (2002). "Estàndard, variació i dialectes". Dins Alturo, N.; Vilà, F.X (ed.) (2002). *Variació dialectal i estandardització*. Barcelona: PPU. 13-27.

Marouzeau, J. (1933). *Lexique de la terminologie linguistique: français, allemand, anglais, italien*. 3a. ed. Paris: Librairie orientaliste Paul Geuthner. [Marouzeau, J. (1951). *Lexique de la terminologie linguistique: français, allemand, anglais, italien*. 3a. ed. Paris: Librairie orientaliste Paul Geuthner].

Martí, J. (dir.) (1991). *Processos de normalització lingüística: l'extensió d'ús social i la normativització*. Barcelona: Columna.

Martí, J. (2007). "Introducció". Dins [DIEC2]. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, S.A., Edicions 62, 2007. IX-XXVI.

Martí, J. (2008). "El tractament dels manlleus a la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana*". Dins Fargas Valero, F. X. (ed.) (2008). *Espais Terminològics 2007. Neologia terminològica: el tractament dels manlleus*. Vic/Barcelona: Eumo Editorial, Termcat, Centre de Terminologia. 17-26.

Martí, J.; Pons, L.; Solà, J. (eds.) (1989). *Actes de les terceres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa: Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona 17 i 18 de desembre de 1987*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Martínez de Sousa, J. (2003). *La contravención de la norma en el lenguaje* [en línia]. www.martinezdesousa.net/contravencion.pdf [Consulta: 3 de maig de 2009].

McMillan, J. B. (1976). "Updatating dictionaries". *American Speech* 51. 138-144.

Meillet, A. (1921). *Linguistique historique et linguistique générale*. Paris: Librairie Honoré Champion.

Mestres, J. M. (1998). *La Norma prescriptiva en el diccionari normatiu*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. [Treball de recerca de doctorat dirigit per: Dra. M. T. Cabré].

Montoya, B. (2006). *Normalització i estandardització*. Alzira: Bromera.

Moreau, M. L. (2002). "La norme: quelle fonction?". Dins Bouchard, P.; Cormier, M. C. (dir.) (2002). *La représentation de la norme dans les pratiques terminologiques et lexicographiques: actes du colloque tenu les 14 et 15 mai 2001 à l'Université de Sherbrooke dans le cadre du 69e de l'Acfas*. Quebec: Office de la langue française. 11-24.

Moreno Cabrera, J. C. (2008). *El nacionalismo lingüístico: Una ideología destructiva*. Barcelona: Península

Moreno Fernández, F. (1990a). *Metodología sociolingüística*. Madrid: Gredos.

Moreno Fernández, F. (dir.) (1990b). *Estudios sobre variación lingüística*. Alcalá de Henares: Universidad de Alcalá de Henares.

Moreno Fernández, F. (1998). *Principios de sociolingüística y sociología del lenguaje*. Barcelona: Ariel lingüística.

Morin, Y. C.; Paret, M. C. (1983). "Norme et grammaire generative". Dins Bédard, E.; Maurais, J. (eds.) (1983). *La Norme Linguistique*. Quebec: Conseil de la langue française. 179-202.

Nazar, R.; Vivaldi, J.; Cabré, M. T. (2008). "A Suite to Compile and Analyze an LSP Corpus", Dins (2008). *Proceedings of LREC 2008 (The 6th edition of the Language Resources and Evaluation Conference)*. Marràqueix (Marroc, 28-30 de maig de 2008). 1164-1169.

Ninyoles, R. Ll. (1969a). *Conflicte lingüístic valencià*. València: Tres i Quatre.

Ninyoles, R. Ll. (1969b). "Conscicència lingüística: vells tabús, noves exigències". *Serra d'Or* 120. 31-32.

Observatori de Neologia (2004a). *Llengua catalana i neologia*. Barcelona: Meteora.

Observatori de Neologia (2004b). *Metodologia del treball en neologia: criteris, materials i processos*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra.

Parlament de Catalunya (1979). *Estatut d'Autonomia de Catalunya 1979* [en línia]. Barcelona: Parlament de Catalunya. <http://www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut1979/> [Consulta: 27 de març de 2013].

Parlament de Catalunya (1983). *Llei 7/1983 de normalització lingüística a Catalunya* [en línia]. Barcelona: Parlament de Catalunya.

<http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.b318de7236ae00b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=12d7f9465ff61110VgnVCM100000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default> [Consulta: 27 de març de 2013].

Parlament de Catalunya (1989). *Llei 1/1998 de 7 de gener de política lingüística* [en línia]. Barcelona: Parlament de Catalunya. <http://www20.gencat.cat/portal/site/Llengcat/menuitem.df5fba67cac781e7a129d410b0c0e1a0/?vgnnextoid=d287f9465ff61110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=d287f9465ff61110VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default> [Consulta: 27 de març de 2013].

Pérez Fernández, J. M. (2006). *Estudios sobre el estatuto jurídico de las lenguas en España*. Barcelona: Atelier.

Perrenoud, Ph. (1999). “Parla com call!”. Reflexions sociològiques sobre l'ordre lingüístic”. Dins Vilà, M.; Fargas, A. (coords.) (1999). *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona: Editorial Graó. 35-62.

Pons Parera, E. (2006). “Estatuto jurídico de las lenguas en Cataluña”. Dins Pérez Fernández, J. M. (2006). *Estudios sobre el estatuto jurídico de las lenguas en España*. Barcelona: Atelier. 281-324.

Pueyo, M. (1992). *Tres escoles per als catalans: minorització lingüística i implantació escolar a Itàlia, França i Espanya*. Lleida: Pagès.

Pradilla, M. A. (ed.) (1999). *La Llengua catalana al tombant del mil·lenni: aproximació sociolingüística*. Barcelona: Empúries.

Prado Aragonés, J.; Galloso Camacho, M. V. (eds.) (2004). *Diccionario, léxico y cultura*. Huelva: Servicio de Publicaciones. Universidad de Huelva.

Pruvost, J. (2002). “À la recherche de la norme: sa représentation lexicographique et dictionnaire chez Larousse et Robert et la triple investigation”. Dins Bouchard, P.; Cormier, M. C. (dir.) (2002). *La représentation de la norme dans les pratiques terminologiques et lexicographiques: actes du colloque tenu les 14 et 15 mai 2001 à l'Université de Sherbrooke dans le cadre du 69e de l'Acfas*. Quebec: Office de la langue française. 139-170.

Pruvost, J. (2009). “Le marque “néol” dans le dictionnaire”. Dins Humbley, J.; Sablayrolles, J. F. (2009). *Neologica. Revue internationale de néologie* 3. Paris: Édition Classiques Garnier. 53-65.

Quemada, B. (1998). “La lexicographie du français au XVIIe siècle”. Dins Quemada, B. (dir.) (1998). *Le dictionnaire de l'Académie*

française et la lexicographie institutionnelle européenne. París: Honoré Champion. 41-68.

Real Academia Española (1999). *Ortografía de la lengua española*. Madrid: Espasa Calpe.

Real Academia Española (2001). *Nuevo Tesoro Lexicográfico de la Lengua Española*. [cd-rom] Madrid: Espasa Calpe.

Reinke, K. (2005). "La concurrence des normes au Québec, dans les médias, à l'école et dans les dictionnaires". Dins Sinner, C. (ed.) (2005). *Norm und Normkonflikte in der Romania*. Munic: Peniope. 197-211.

Rey, A. (1983). "Norme et dictionnaires (domaine du français)". Dins Bédard E., Maurais J. (eds.) (1983). *La norme linguistique*. Quebec: Gouvernement du Québec. 541-570.

Rey, A. (2005). "Norme et dictionnaire ou l'arbitraire a toujours tort". *Le Français aujourd'hui* 148. Paris: Armand Colin. 9-14.

Ribeiro, A. G. (2002). "The importance of Sociolinguistics to language teaching". Dins (2002). *Proceedings of the 2. Congresso Brasileiro de Hispanistas*. São Paulo: Associação Brasileira de Hispanistas [en línia] http://www.proceedings.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=MSC000000012002000100011&lng=en&nrm=iso [Consulta: 8 de novembre de 2012].

Rico, A. (1989). "Els diccionaris usuals i la llengua normativa. El cas dels mots dialectals". Dins Martí, J.; Pons, L.; Solà, J. (eds.) (1989). *Actes de les terceres Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa: Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona 17 i 18 de desembre de 1987*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 75-112.

Rico, A.; Solà, J. (1995). *Gramàtica i lexicografia catalanes: síntesi històrica*. València: Universitat de València.

Rodríguez Barcia, S. (2002). "Aspectos contextuales e ideológicos del DRAE-1936 (1939)". Dins Esparza Torres, M. A. (et al.) (2002). *SEHL 2001: estudios de historiografía lingüística: actas del III Congreso Internacional de la Sociedad Española de Historiografía Lingüística: Vigo, 7-10 de febrero de 2001*. Hamburg: Helmut Buske. 963-976.

Rodríguez Marín, R. (2008). "Los neologismos en el DRAE". En Almeda Pérez, R.; Tomás Montoro, E. (eds.) (2008). *Neologismo y morfología*. Murcia: Ediciones de la Universidad de Murcia. 107-119.

- Rosenblat, A. (1967). *El criterio de corrección lingüística. Unidad o pluralidad de las normas en el español de España y América*. Bogotá: Instituto Caro y Cuervo.
- Roviró, B.; Torrent-Lenzen, A.; Wesch, A. (2005). *Normes i identitats*. Titz: Lenzen, cop.
- Sala-Sanahuja, Joaquim (2002). "La norma i la traducció". *II Jornades per a la cooperació en l'estandardització lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 35-51.
- Salvador, G. (1992). *Política lingüística y sentido común*. Madrid: Istmo.
- Sánchez Martín, F. J. (2010). "La recepción de tecnicismos matemáticos en la lexicografía española decimonónica". Dins *Romania Minor*. Vol. 10. [en línia] Múrcia: Universidad de Murcia. 143-174. <http://www.romaniaminor.net/ianua/> [Consulta: 25 de març de 2013].
- Sapir, E. (1954). *El Lenguaje: introducción al estudio del habla*. Mèxico, D.F.: Fondo de Cultura Económica.
- Saussure, F. (1916). *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot. [Traducció en català: Saussure, F. (1990). *Curs de lingüística general*. Barcelona: Edicions 62].
- Schoeni, G.; Bronckart, J. P.; Perrenoud, Ph. (dir.) (1988). *La langue française est-elle gouvernable?* Neuchatel, París: Delachaux & Niestle.
- Seco, M. (1998). "Preámbulo". Dins [SECO]. Seco, M. (1999). *Diccionario del español actual*. Madrid: Aguilar lexicografía. IX-X.
- Segarra, M. (1991). "Història de la normativa i dels models lingüístics de la llengua catalana". Dins Martí, J. (dir.) (1991). *Processos de normalització lingüística: l'extensió d'ús social i la normativització*. Barcelona: Columna. 179-188.
- Silva-Corvalán, C. (2001). *Sociolingüística y pragmática del español: con ejercicios de reflexión de Andrés Enrique-Arias*. Washington: Georgetown University Press, cop.
- Sinner, C. (ed.) (2005a). *Norm und Normkonflikte in der Romania*. Munic: Peniöpe.
- Sinner, C. (2005b). "Evolució de les normes d'ús als països de parla catalana i el problema del concepte de norma". Dins Roviró, B.;

Torrent-Lenzen, A.; Wesch, A. (2005). *Normes i identitats*. Titz: Lenzen, cop. 35-57.

Sinner, C.; Wieland, K. (2008). "El catalán hablado y problemas de normalización de la lengua catalana: avances y obstáculos en la normalización". Dins Süselbeck, K.; Mühlischlegel, U.; Masson, P. (eds.) (2008). *Lengua, nación e identidad: la regulación del plurilingüismo en España y América Latin*. Madrid: Iberoamericana. 131-164.

Schoeni, G.; Bronckart, J. P.; Perrenoud, Ph. (dir.) (1988). *La langue française est-elle gouvernable?* Neuchatel, París: Delachaux et Niestlé.

Solà, J. (1977). *Del català correcte al català incorrecte: història dels criteris de correcció lingüística*. Barcelona: Edicions 62.

Solà, J. (1999). "L'actitud de l'escola davant la norma". Dins Vilà, M.; Fargas, A. (coords.) (1999). *Normativa i ús de la llengua*. Barcelona: Editorial Graó. 9-22.

Süselbeck, K. (2008). "'Lengua', 'nación' e 'identidad' en el discurso de la política lingüística de Cataluña". Dins Süselbeck, K.; Mühlischlegel, U.; Masson, P. (eds.) (2008). *Lengua, nación e identidad: la regulación del plurilingüismo en España y América Latin*. Madrid: Iberoamericana. 165-185.

Süselbeck, K.; Mühlischlegel, U.; Masson, P. (eds.) (2008). *Lengua, nación e identidad: la regulación del plurilingüismo en España y América Latin*. Madrid: Iberoamericana.

Vachek, J. (1964), *A Prague School Reader in Linguistics*. Bloomington: Indiana university press. 33-44

Tugores, A.; Molina, C. (1992). "Comparança de tres diccionaris amb el DGLC". Dins Solà, J. (ed.) (1992). *Sobre lexicografia catalana actual*. Barcelona: Empúries. 213-222.

Turcotte, R. (1988). *Bibliographie de la néologie: 300 apports nouveaux, 1980-1987*. Quebec: Office de la langue française.

Tusón, J. (1981). *Teorías gramaticales y análisis sintáctico*. Barcelona: Teide.

Trubetzkoy, N. (1939). *Grundzüge der Phonologie*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Valin, R. (1983). "R flexions sur la norme". Dins Bédard E., Maurais J. (eds.) (1983). *La norme linguistique*. Quebec: Gouvernement du Québec. 789-796.

Vallverdú, F. (1968). *L'Esriptor català i el problema de la llengua*. Barcelona: Edicions 62.

Vallverdú, F. (1970). *Dugfes llengües, dues funcions?: per una història ling stica de la Catalunya contemporània*. Barcelona: Edicions 62.

Vallverdú, F. (1979). *Dues llengües: dues funcions?: La història contemporània de Catalunya, des d'un punt de vista socioling stic*. Barcelona: Edicions 62.

Vallverdú, F. (1980). *Aproximació crítica a la socioling stica catalana: balanç dels estudis de sociologia ling stica als Països Catalans*. Barcelona: Edicions 62.

Vallverdú, F. (1998). *Velles i noves qüestions socioling stiques*. Barcelona: Edicions 62.

Vedryes, J. (1925). *El Lenguaje: introducció ling stica a la historia*. Barcelona: Cervantes.

Veny, J. (1991). "Les varietat geogràfiques i la normativa de la llengua catalana". Dins Martí, J. (dir.) (1991). *Processos de normalització ling stica: l'extensió d' s social i la normativització*. Barcelona: Columna. 189-205.

Veny, J. (2005). "Norma i espai en català". Dins Roviró, B.; Torrent-Lenzen, A.; Wesch, A. (2005). *Normes i identitats*. Titz: Lenzen, cop. 291-313.

Vilà, M.; Fargas, A. (coords.) (1999). *Normativa i  s de la llengua*. Barcelona: Editorial Graó.

Zgusta, L. (1971). *Manual of Lexicography*. La Haia: Mounton.

2. Obres lexicogràfiques

[DCVB]. *Diccionari català-valencià-balear*. Barcelona: Editorial Moll, Institut d'Estudis Catalans, 2001-2002. [<http://dcvb.iecat.net/>]

[DEA]. Seco, M. (1999). *Diccionario del español actual*. Madrid: Aguilar lexicografía.

[DGLC]. Fabra, P. (1954). *Diccionari general de la llengua catalana*. 2a. ed. Barcelona: Llibreria Catalònia.

[DIEC1]. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 3 i 4, Edicions 62, Editorial Moll, Enciclopèdia Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

[DIEC1cd]. *Diccionari de la llengua catalana* [cd-rom]. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 3 i 4, Edicions 62, Editorial Moll, Enciclopèdia Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997.

[DIEC1web]. *Diccionari de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 3 i 4, Edicions 62, Editorial Moll, Enciclopèdia Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, s/d. http://institucional.iec.cat/diec1/entrada/diec_avan%C3%A7at.asp [Consulta: 14 de març de 2009].

[DIEC2]. *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, S.A., Edicions 62, 2007.

[DIEC2web]. *Diccionari de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, S.A., Edicions 62, 2007. <http://dlc.iec.cat/> [Consulta: 14 de març de 2009].

[DRAE16]. *Diccionario de la Lengua Española*. 16a. ed. Madrid: Espasa Calpe, 1939.

[DRAE21]. *Diccionario de la Lengua Española*. 21a. ed. Madrid: Espasa Calpe, 1995.

[DRAE21cd]. *Diccionario de la Lengua Española*. [cd-rom]. 21a. ed. Madrid: Espasa Calpe, 1995.

[DRAE21web]. *Diccionario de la Lengua Española* [en línia]. 21a. ed. Madrid: Espasa Calpe, 1992. <http://ntlle.rae.es/ntlle/SrvltGUIMenuNtile?cmd=Lema&sec=1.0.0.0.0> [Consulta: 14 de març de 2009].

[DRAE22]. *Diccionario de la Lengua Española*. 22a. ed. Madrid: Espasa Calpe, 2001.

[DRAE22web]. *Diccionario de la Lengua Española* [en línia] 22a. ed. Madrid: Espasa Calpe, 2001. <http://lema.rae.es/drae/> [Consulta: 14 de març de 2009].

[DUE]. Moliner, M. (1998). *Diccionario de uso del Español* [cd-rom]. Madrid: Gredos.

[GDLC]. *Gran diccionari de la llengua catalana* [en línia]. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998. <http://www.diccionari.cat/> [Consulta: 14 de març de 2009].

[GEC] *Gran enciclopèdia catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986-1993.

[OED]. *The Oxford English Dictionary*. Oxford: Clarendon, Oxford University Press, 1991.

[Petit Larousse]. *Le Petit Larousse Illustré* [cd-rom]. Paris: Éditions Larousse, 2000.

[Petit Robert]. Robert, P.; Rey-Debove, J.; Rey, A. (dirs.) (2000). *Le Nouveau Petit Robert: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française: texte remanié et amplifié sous la direction de Josette Rey-Debove et Alain Rey* [cd-rom]. Paris: Dictionnaires Le Robert.

Aguiló Fuster, M. (1915). *Diccionari Aguiló. Edició a cura de Pompeu Fabra i Manuel de Montoliu*. Barcelona: IEC.

Darmesteter, A.; Hatzfeld, A. (1932). *Dictionnaire Général de la Langue Française du commencement du XVII siècle jusqu'à nos jours*. Paris: Librairie Ch. Delagrave.

Diccionari català-castellà. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986.

Diccionari de la llengua catalana. 3a. ed. Barcelona: Enciclopèdia catalana, 1995.

Porter, N. (ed.) (1913). *Webster's revised unabridged dictionary of the English language*. Massachusetts: C. & G. Merriam Co. Springfield.

Proa Diccionari enciclopèdic. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994-1997.

3. Recursos informàtics

Banc de dades de l'OBNEO [en línia]. Barcelona: Observatori de Neologia, Institut Universitari de Lingüística Aplicada. <http://obneo.iula.upf.edu/bobneo/index.php> [Consulta: 27 de març de 2010].

Corpus de Referencia del Español Actual (CREA) [en línia]. Madrid: Real Academia Española. <http://corpus.rae.es/creanet.html> [Consulta: 27 de març de 2010].

Corpus tècnic de l'IULA [en línia]. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. <http://bwananet.iula.upf.edu/> [Consulta: 27 de març de 2010].

Corpus textual informatitzat de la Llengua Catalana de l'IEC (CTILC) (1833-1988) [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. <http://ctilc.iec.cat/> [Consulta: 27 de març de 2010].

Grup IULATERM (2009). *Terminus* [en línia]. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. <http://melot.upf.edu/Terminus2009/> [Consulta: 27 de març de 2010].

Microsoft (2007). *ACCESS 2007*. [recurs electrònic].

Nazar, R. (2008). *Jaguar*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. <http://melot.upf.edu/cgi-bin/jaguar/jaguar.pl> [Consulta: 27 de març de 2010].

Nuevo Tesoro Lexicográfico de la Lengua Española [en línia]. Madrid: Real Academia Española. <http://ntlle.rae.es/ntlle/SrvltGUILoginNtlle> [Consulta: 27 de març de 2010].